A. COSTACHE
E. CÂRSTOCEA
M. COLUMBAN
H. CORCHEŞ
FI. IONIŢĂ
D. KUDOR
L. SFÎRLEA

clasa a VIII-a

Limba și literatura română

Pregătire completă pentru

TEZA cu subiect unic

TEORIE. APLICAŢII. SUGESTII DE REZOLVARE

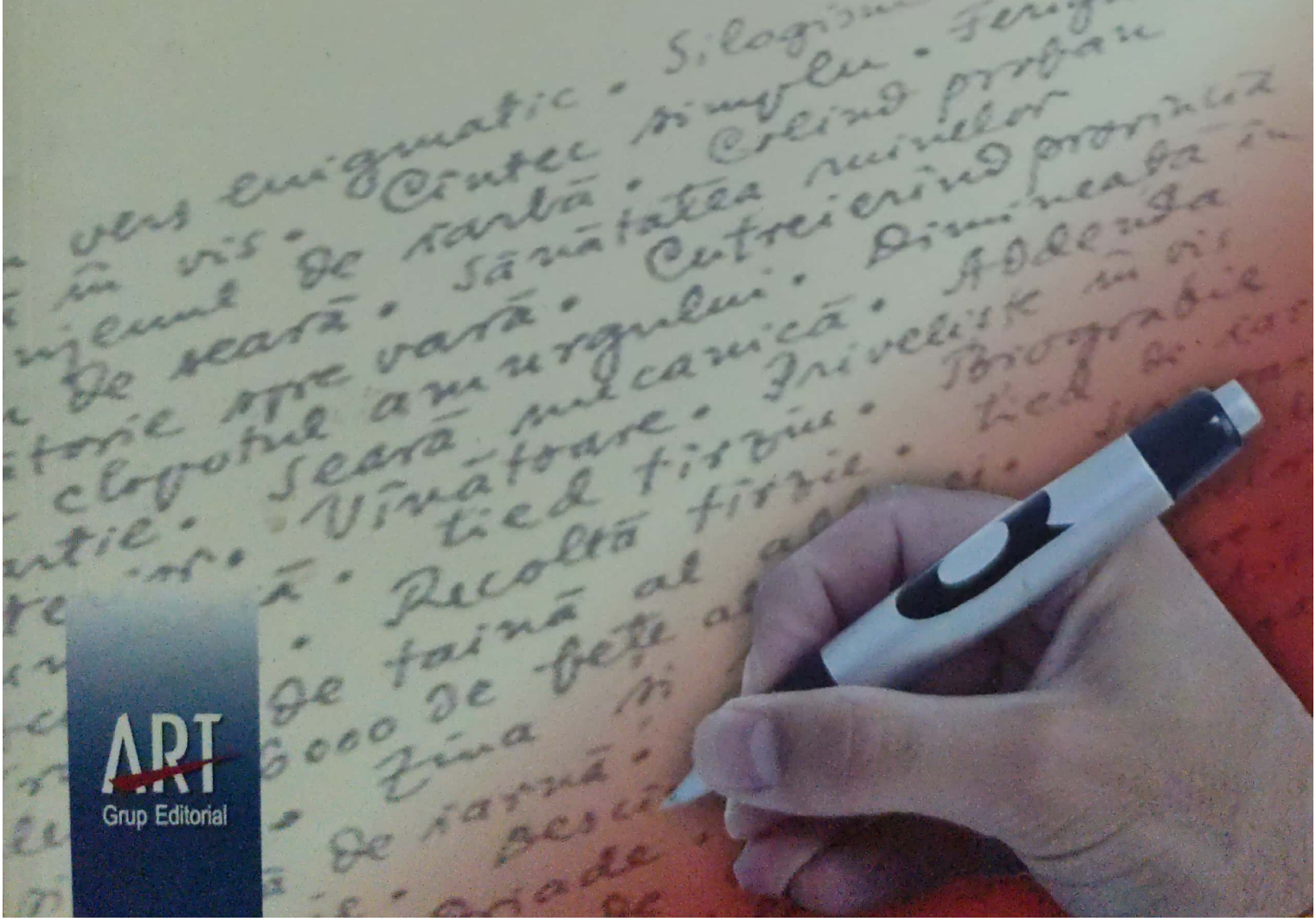

ART
Grup Editorial

Scanned with OKEN Scanner

E. Cârstocea
M. Columban
H. Corcheş
A. Costache
Fl. Ioniță
D. Kudor
L. Sfîrlea

Limba şi literatura română — clasa a VIII-a

PREGĂTIRE COMPLETĂ PENTRU
TEZA CU SUBIECT UNIC

TEORIE. APLICAȚII. SUGESTII DE REZOLVARE

ART
Grup Editorial

Scanned with OKEN Scanner

Copyright © 2007

ART
Grup Editorial

Toate drepturile asupra acestei lucrări aparţin editurii.
Reproducerea integrală sau parţială a conţinutului lucrării
este posibilă numai cu acordul prealabil scris al editurii.

Bun de tipar: 29 octombrie 2007

***Tehnoredactare*:**
Andrea NICULAE

***Coperta*:**
Alina ADĂSCĂLIŢEI

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Pentru comenzi vă puteţi adresa:

Departamentului Difuzare
C.P. 78, O.P. 32, sector 1, Bucureşti

telefon
021.224.17.65
0721.213.576
0744.300.870
Se acordă importante reduceri.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scopul declarat al studierii limbii române în gimnaziu este, conform **Programei pentru clasa a VIII-a**, *de a forma un tânăr cu o cultură comunicațională și literară de bază, capabil să înțeleagă lumea, să comunice și să interacționeze cu semenii, să-și utilizeze în mod eficient și creativ capacitățile proprii pentru rezolvarea unor probleme concrete din viața cotidiană, să poată continua în orice fază a existenței sale procesul de învățare, să fie sensibil la frumosul din natură și la cel creat de om*. Evident, obiectivele programei școlare au fost concepute astfel încât să permită atingerea acestui scop.

Programa pentru teza cu subiect unic 2008 pare proiectată în același spirit, vizând două dintre capacitățile dobândite și exersate de elevi de-a lungul întregului parcurs școlar: A. *Capacitatea de receptare a mesajului scris* și B. *Capacitatea de exprimare scrisă*.

Pornind de la aceste constatări, cartea de față își propune să ofere celor interesați un număr cât mai mare de exerciții diverse, având un grad mediu de dificultate, care să permită exersarea, în condiții apropiate de cele ale tezei, a celor două capacități menționate.

Autorii consideră că este util pentru elev să „parcurgă" în acest fel materia și doar în perioada de recapitulare să încerce rezolvarea a maximum 2-3 modele de subiecte.

Lucrarea a fost împărțită în patru părți, astfel:

Partea I, *Literatura română, limbă și comunicare*, conține un număr de **Observații asupra subiectelor de limba și literatura română la teza cu subiect unic**, chestiuni diverse legate de **Abordarea (receptarea) textului literar** (moduri de expunere, eul liric, specii literare, figuri de stil etc.) și **Sinteze și scheme recapitulative** (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă). Fiecare problemă teoretică discutată este urmată de **Exemple de cerințe** și de **Sugestii pentru redactare**.

Partea a II-a are în vedere *Evaluarea curentă*. Exercițiile au fost grupate în funcție de *Obiectivele de referință* corespunzătoare celor două capacități avute în vedere de Programa pentru teză – *3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris* și *4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă* – și în strictă conformitate cu *Exemplele de sarcini de lucru* corespunzătoare activităților de învățare și conținuturilor din programă. Pentru fiecare exercițiu a fost menționat un timp de lucru orientativ și, de asemenea, semestrul din care au fost selectate conținuturile cerințelor de lucru. De asemenea, a fost oferit și un spațiu corespunzător necesar redactării răspunsului.

Au fost marcare prin asterisc (*****) exercițiile concepute pe baza programei din semestrul al doilea.

Partea a III-a conține câte zece *Teste pregătitoare pentru teza cu subiect unic* pentru fiecare dintre cele două semestre. **Întrucât Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar (C.N.C.E.Î.Î.) a oferit doar *Precizări referitoare la structura tezei cu subiect unic*, dar nu și formatul acesteia, modelele propuse spre rezolvare au fost alcătuite în strictă conformitate cu sarcinile de lucru**

pentru fiecare dintre cele două semestre şi cu timpul de lucru alocat, numărul de cerinţe (deci şi structura testelor) fiind însă variabile. În consecinţă, şi alocarea punctajelor este orientativă, scopul acesteia fiind numai facilitarea autoevaluării.

Partea a IV-a conţine *Sugestii de rezolvare pentru evaluarea curentă* şi, de asemenea, *Sugestii de rezolvare* pentru cinci dintre subiectele de teză. Motivul pentru care nu au fost oferite sugestii pentru toate cele douăzeci de modele este acela de a da posibilitatea elevilor să realizeze şi absolut independent rezolvarea cerinţelor, punându-se astfel în condiţii cât mai apropiate de situaţia reală din cadrul tezei.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

PROGRAMA PENTRU TEZELE CU SUBIECT UNIC*

Limba şi literatura română

Clasa a VIII-a
2007-2008

I. PRECIZĂRI

Prezenta programă pentru tezele cu subiect unic la disciplina limba şi literatura română vizează obiectivele de referinţă, din **programa şcolară pentru clasa a VIII-a**, referitoare la capacitatea de receptare a mesajului scris şi la capacitatea de exprimare scrisă, în diferite situaţii de comunicare. Subiectele pentru teze vor fi în acord cu obiectivele de referinţă, cu activităţile de învăţare şi conţinuturile din programa şcolară pentru clasa a VIII-a. În tabelul de mai jos, sunt incluse exemple de sarcini de lucru/ cerinţe care pot apărea în tezele cu subiect unic la limba şi literatura română.

Prin tezele cu subiect unic, în evaluarea unităţilor de conţinut care privesc domeniul limba română se are în vedere *viziunea comunicativ-pragmatică, abordarea funcţională şi aplicativă* a elementelor de construcţie a comunicării, cu accent pe identificarea rolului acestora în construirea mesajelor şi pe utilizarea corectă şi adecvată în propria exprimare scrisă. Sarcinile de lucru vizează exerciţii de tip analitic (de recunoaştere, de grupare, de motivare, de descriere, de diferenţiere) şi de tip sintetic (de modificare, de completare, de exemplificare, de construcţie), de subliniere a valorilor stilistice şi de evidenţiere a aspectelor ortografice şi de punctuaţie, în situaţiile care impun o asemenea abordare.

În evaluarea unităţilor de conţinut ale domeniului lectură, sarcinile de lucru implică cerinţe care privesc înţelegerea unui text dat, literar sau nonliterar (identificarea ideilor principale, a unor trăsături generale şi particulare ale textului şi exprimarea unui punct de vedere asupra acestora etc.), precum şi redactarea de către elev a unor compuneri vizând scrierea despre un text literar sau nonliterar (rezumat, caracterizare de personaj, comentarea sumară a unor secvenţe, identificarea ideilor principale, exprimarea unui punct de vedere privind ideile sau structurarea textului etc.). De asemenea, sarcinile de lucru vor avea în vedere evaluarea competenţelor de redactare a unor texte funcţionale (cerere, invitaţie), argumentative (exprimarea argumentată a unui punct de vedere privind textul dat/ indicat, motivarea apartenenţei la un gen literar), reflexive şi imaginative (scrisoare, alte compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente, evidenţierea trăsăturilor unui obiect într-o descriere/ într-un portret, scurte naraţiuni, continuarea logică a unor dialoguri etc.).

Pentru obiectivele de referinţă care privesc capacitatea de receptare şi de producere a mesajelor orale, profesorii vor organiza activităţi specifice şi vor realiza evaluarea de parcurs a acestora.

---

* Conform site-ului Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului.

Scanned with OKEN Scanner

II. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ DIN PROGRAMA ȘCOLARĂ ȘI EXEMPLE DE SARCINI DE LUCRU

3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris

Obiective de referință	Exemple de sarcini de lucru corespunzătoare activităților de învățare și conținuturilor din programă
3.1. să dovedească înțelegerea unui text literar sau nonliterar, pornind de la cerințe date	• diferențierea între sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor în funcție de context • recunoașterea sensului figurat al unor cuvinte într-un context dat • identificarea ideilor principale dintr-un text dat • identificarea modurilor de expunere și a felului în care acestea se combină într-un text dat • identificarea ordinii logice și cronologice a ideilor/ a întâmplărilor dintr-un text • identificarea unor elemente de structurare a textului narativ: timpul, spațiul narațiunii, logica acțiunii, construcția personajului • identificarea unor elemente de structurare a textului liric • identificarea elementelor de versificație: măsură, rimă, ritm, vers, strofă • identificarea semnificației unor procedee de expresivitate artistică în textele date; **alegoria**, **inversiunea**[1] • identificarea unor trăsături ale genurilor liric, epic și **dramatic**
3.2. să sesizeze valoarea expresivă a categoriilor morfosintactice, a mijloacelor de îmbogățire a vocabularului, a categoriilor semantice studiate, a ortografiei și punctuației	• identificarea arhaismelor, a regionalismelor și a neologismelor și a rolului lor în textele date • recunoașterea unor cuvinte aparținând unei familii lexicale, a cuvintelor derivate, compuse sau obținute prin conversiune; • recunoașterea categoriilor semantice studiate: sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice, paronime • identificarea pleonasmului • sesizarea rolului semnelor ortografice și de punctuație din textul dat • identificarea unor valori stilistice ale nivelurilor fonetic, lexical și morfosintactic într-un text dat • identificarea rolului părților de propoziție și a propozițiilor într-un text dat • identificarea unor elemente de sintaxă a propoziției și a frazei (probleme de acord; funcții sintactice; tipuri de propoziții – regente și subordonatele indicate de programă; cuvinte și construcții incidente; relații sintactice; topică și punctuație; valori stilistice ale folosirii acestora în textul dat)
3.3. să identifice valori morale într-un text, exprimându-și impresiile și preferințele	• identificarea unor elemente morale în textele studiate sau la prima vedere și exprimarea motivată a propriei atitudini față de acestea

[1] Conținuturile marcate prin bold sunt valabile numai pentru semestrul al II-lea.

Scanned with OKEN Scanner

4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă

Obiective de referință	Exemple de sarcini de lucru corespunzătoare activităților de învățare și conținuturilor din programă
4.1. să redacteze texte diverse, adaptându-le la situația de comunicare concretă	• redactarea unor texte reflexive și imaginative (scrisoare; compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, **social sau cultural**; evidențierea unor trăsături ale unui obiect-peisaj, operă de artă, persoană – într-o descriere/ într-un portret; scurte narațiuni; continuarea unor dialoguri etc.) • redactarea unei texte funcționale: cerere, **invitație** • redactarea unor compuneri despre texte literare studiate sau la prima vedere (rezumat; caracterizare de personaj; motivarea apartenenței unui text, studiat sau la prima vedere, la un gen literar: epic (nuvela[2], **romanul**), liric, **dramatic** (**comedia**) • comentarea sumară a unor secvențe din operele studiate sau a unor texte la prima vedere, prin exprimarea motivată a unei opinii privind structura textului, procedeele de expresivitate și semnificațiile textului și/ sau ale mesajului acestuia • exprimarea argumentată a unui punct de vedere privind textul dat/ indicat, motivarea apartenenței la un gen literar
4.2. să utilizeze, în redactare, cunoștințele de lexic și de morfosintaxă, folosind adecvat semnele ortografice și de punctuație, în vederea obținerii coerenței și coeziunii unui text propriu	• utilizarea corectă și adecvată a elementelor de lexic • utilizarea corectă a elementelor de morfosintaxă în redactarea unui text • utilizarea adecvată a semnelor ortografice • aplicarea corectă a semnelor de punctuație la nivelul propoziției și al frazei • realizarea expresivității cu ajutorul semnelor de punctuație

[2] Actualizare

Scanned with OKEN Scanner

PRECIZĂRI*
referitoare la structura tezei cu subiect unic pentru clasa a VIII-a
Limba şi literatura română

În conformitate cu programa pentru tezele cu subiect unic, aprobată prin O.M.E.C.T. nr. 1868/ 31.08.2007, structura subiectelor la disciplina limba şi literatura română, pentru clasa a VIII-a, în anul şcolar 2007-2008, vizează evaluarea următoarelor abilităţi, deprinderi şi competenţe cu privire la **receptarea mesajului scris** (înţelegerea unui text literar dat) şi la **exprimarea scrisă** (scrierea funcţională, scrierea reflexivă, scrierea imaginativă, scrierea despre textul literar).

Pentru domeniul **limba română** sarcinile de lucru vor avea în vedere *identificarea unor valori stilistice ale nivelurilor fonetic, lexical şi morfosintactic, sesizarea valorii expresive* şi *utilizarea corectă a* elementelor de vocabular (obiectivul de referinţă 3.2), având ca suport *un text literar, epic sau liric, la prima vedere* (*selectarea, aplicarea, analiza, compararea şi interpretarea unor fapte de limbă* existente în textul dat sau, pornindu-se de la statutul acestora în text, evidenţiate într-un alt context/ într-o altă situaţie de comunicare).

În subiectul pentru semestrul I, pot apărea şi 1-2 cerinţe vizând *valoarea expresivă a unor categorii semantice sau morfosintactice studiate* în anii anteriori şi actualizate, conform activităţilor de învăţare prevăzute de programa şcolară în vigoare, iar pe semestrul al II-lea, accentul se va deplasa către *identificarea* şi *operarea cu elemente de sintaxă a propoziţiei şi a frazei* (apărând doar 1-2 cerinţe cu privire la valoarea expresivă şi la utilizarea elementelor de vocabular, identificate în textul dat).

Pentru domeniul **lectură** se va avea în vedere evaluarea unor abilităţi, a unor deprinderi şi a unor competenţe care vizează:

A. *Capacitatea de receptare a mesajului scris* (identificarea unor elemente de structură şi a unor trăsături ale textului narativ/ liric/ dramatic, identificarea modurilor de expunere/ a ideilor principale/ a semnificaţiei unor procedee de expresivitate artistică, identificarea unor elemente morale în textele date etc., prevăzute la obiectivele de referinţă 3.1 şi 3.3).

B. *Capacitatea de exprimare scrisă* (scrierea despre textul literar dat: rezumarea textului, caracterizarea unui personaj din textul dat, motivarea apartenenţei la un gen literar, comentarea semnificaţiilor unei secvenţe din text/ a unor idei/ a unor procedee de expresivitate artistică, exprimarea motivată a unui punct de vedere personal referitor la text etc.; scrierea funcţională: cerere, invitaţie; scrierea reflexivă şi imaginativă).

În evaluarea **capacităţii de exprimare scrisă**, vor fi acordate punctaje detaliate pentru conţinut şi pentru **redactare**/ pentru **calitatea exprimării** (*coerenţa textului, registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului, ortografia, punctuaţia, aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea*).

Sarcinile de lucru care privesc evaluarea *capacităţii de exprimare scrisă* printr-o compunere de tipul eseului structurat sau al eseului nestructurat, în conformitate cu programa şcolară şi cu programa pentru tezele cu subiect unic, vor avea următoarea distribuţie:

1. Pentru **semestrul I**:

• redactarea unor texte reflexive şi imaginative (scrisoare; compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal; evidenţierea unor trăsături ale unui obiect – peisaj, operă de artă, persoană – într-o descriere/ într-un portret; continuarea unor dialoguri etc.)

• redactarea unei texte funcţionale: cerere;

---

* În conformitate cu cele publicate pe site-ul Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului.

Scanned with OKEN Scanner

• redactarea unor compuneri despre texte literare la prima vedere (rezumat; motivarea apartenenței unui text la prima vedere, la un gen literar: liric);
• comentarea sumară a unor secvențe din textul la prima vedere, prin exprimarea motivată a unei opinii privind structura textului, procedeele de expresivitate și semnificațiile textului și/ sau ale mesajului acestuia;
• exprimareaargumentatăaunuipunctdevedereprivindtextullaprimavedere.

2. Pentru **semestrul al II-lea**:

• redactarea unor texte reflexive și imaginative (compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment social sau cultural; scurte narațiuni);
• redactarea unei texte funcționale: invitație;
• redactarea unor compuneri despre texte literare studiate (caracterizare de personaj; motivarea apartenenței unui text studiat la un gen literar: epic – romanul și dramatic – comedia;
• comentarea sumară a unor secvențe din operele studiate sau a unor texte la prima vedere, prin exprimarea motivată a unei opinii privind structura textului, procedeele de expresivitate și semnificațiile textului și/ sau ale mesajului acestuia;
• exprimarea argumentată a unui punct de vedere privind textele studiate sau la prima vedere

În proiectarea subiectelor pentru teză, se va avea în vedere ca rezolvarea lor efectivă să nu depășească 90 de minute, diferența de 30 de minute fiind alocată astfel: 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului la prima vedere și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

La autocorectare, ceea ce se consideră că este greșit se trece între paranteze rotunde și se taie cu o singură linie orizontală, fără numerotare.

Corecturile de mici dimensiuni, care nu presupun ștersături sau tăieturi (semne ortografice și de punctuație, semne diacritice, adăugarea unei litere inițiale sau finale etc.)vor fi făcute direct pe textul lucrării scrise, fără numerotare.

Intervențiile care presupun adăugiri sau modificări în structura unor cuvinte/ grupuri de cuvinte/ scurte fragmente nu se fac direct pe textul scris, ci se numerotează de către elev, cu cifre arabe (1,2,3...), în locul pe care înțelegerea/ cursivitatea textului o impune.

La sfârșitul lucrării scrise, după rezolvarea ultimului subiect al tezei, se introduce o secțiune specială, *„Corecturi"*, în cadrul căreia se reia numerotarea și se scriu respectivele adăugiri sau modificări.

După expirarea timpului oficial de desfășurare a tezei cu subiect unic, la predarea lucrării scrise, profesorul asistent/ supraveghetor va trece în borderoul de predare – primire numărul total al corecturilor efectuate, într-o rubrică specială, *„Număr de corecturi"*, urmate de semnătura elevului.

Notă! Înainte de distribuirea subiectelor pentru teză, elevilor li se vor reaminti procedurile de efectuare a autocorectării textului lucrării scrise.

Modalități de intervenție în textul scris pe foaia de teză, în faza de autocorectare a lucrării:

Situația 1. Elevul constată că unul dintre subiectele rezolvate pe lucrarea scrisă este total sau parțial greșit și că dispune de timpul necesar pentru rescrierea lui corectă. În această situație, pune textul respectiv între paranteze rotunde, taie fiecare dintre rânduri cu câte o linie orizontală, numerotează textul anulat, iar la secțiunea *„Corecturi"* de la finalul lucrării, va rescrie corect întregul subiect, marcat cu același număr de ordine.

Situația 2. Elevul, la recitirea textului scris pe foaia de teză, ajunge la concluzia că trebuie să intervină în structura următorului fragment:

În caractererizarea personajului, accentul este pus pe evidețierea trăsăturilor morale.

Scanned with OKEN Scanner

În această situaţie, elevul poate opta pentru oricare dintre următoarele modalităţi de corectare:

1. Elevul poate corecta textul scris, numerotând în ordine crescătoare/ progresiv locul fiecărei intervenţii, după modelul:

În (~~caracterizarea~~)[1] personajului, accentul este pus pe (~~evidenţierea~~)[2] trăsăturilor morale, iar la sfârşitul lucrării, la secţiunea „*Corecturi*", va scrie:

1. = *caracterizarea*
2. = *evidenţierea*

2. Dacă va considera că în textul amintit se impun şi alte adăugiri/ nuanţări, pentru a nu exagera cu intervenţiile pe text, elevul poate proceda la anularea întregului enunţ, marcându-l astfel:

(~~*În caracterizarea personajului, accentul este pus pe evidenţierea trăsăturilor morale.*~~)[1], iar la secţiunea „*Corecturi*" de la sfârşitul lucrări şi va scrie:

1. = *În caracterizarea acestui personaj, accentul este pus pe evidenţierea unor trăsături morale.*

Notă! Este imperios necesar ca elevii care susţin teza cu subiect unic să fie corect informaţi de către profesori şi îndrumători despre structura subiectelor pentru teză şi despre modalităţile de intervenţie acceptate pe textul lucrării scrise, pentru a se preîntâmpina eventualele situaţii litigioase.

CALENDARUL*

de desfăşurare a tezelor cu subiect unic organizate pentru clasa a VIII-a

SEMESTRUL I

PERIOADA I
- 14 decembrie 2007 - Limba şi literatura română
- 11 ianuarie 2008 - depunerea contestaţiilor

PERIOADA A II-A
- 20 februarie 2008 - Limba şi literatura română
- 29 februarie 2008 - depunerea contestaţiilor

SEMESTRUL AL II-LEA

PERIOADA I
- 13 mai 2008 - Limba şi literatura română
- 29 mai 2008 - depunerea contestaţiilor

PERIOADA A II-A
- 2 iunie 2008 - Limba şi literatura română
- 4 iunie 2008 - depunerea contestaţiilor

---

* Conform site-ului Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Tineretului.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Partea I

Limba română
Literatură
Comunicare

I. Observații asupra subiectelor de limba și literatura română la teza cu subiect unic

II. Abordarea (receptarea) textului literar
(moduri de expunere, eul liric, specii literare, figuri de stil)

III. Sinteze și scheme recapitulative
(fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă)

I. OBSERVAȚII ASUPRA SUBIECTELOR DE LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ LA TEZA CU SUBIECT UNIC

Prin tezele cu subiect unic, în evaluarea unităților de conținut care privesc domeniul limba română se are în vedere viziunea comunicativ-pragmatică, abordarea funcțională şi aplicativă a elementelor de construcție a comunicării, cu accent pe identificarea rolului acestora în construirea mesajelor şi pe utilizarea corectă şi adecvată în propria exprimare scrisă. Sarcinile de lucru vizează exerciții de tip analitic (de recunoaştere, de grupare, de motivare, de descriere, de diferențiere) şi de tip sintetic (de modificare, de completare, de exemplificare, de construcție), de subliniere a valorilor stilistice şi de evidențiere a aspectelor ortografice şi de punctuație, în situațiile care impun o asemenea abordare.

Deoarece programa pentru tezele cu subiect unic la disciplina limba şi literatura română vizează obiective din **programa şcolară pentru clasa a VIII-a**, referitoare la capacitatea de receptare a mesajului scris şi la capacitatea de exprimare scrisă, în diferite situații de comunicare, subiectele pentru teze vor fi şi ele în acord cu obiectivele, activitățile de învățare şi conținuturile din această programă şcolară.

În evaluarea unităților de conținut ale domeniului lectură, sarcinile de lucru implică cerințe care privesc înțelegerea unui text dat, literar sau nonliterar (identificarea ideilor principale, a unor trăsături generale şi particulare ale textului şi exprimarea unui punct de vedere asupra acestora etc.), precum şi redactarea de către elev a unor compuneri vizând scrierea despre un text literar sau nonliterar (rezumat, caracterizare de personaj, comentarea sumară a unor secvențe, identificarea ideilor principale, exprimarea unui punct de vedere privind ideile sau structurarea textului etc.). De asemenea, sarcinile de lucru vor avea în vedere evaluarea competențelor de redactare a unor texte funcționale (cerere, invitație), argumentative (exprimarea argumentată a unui punct de vedere privind textul dat/ indicat, motivarea apartenenței la un gen literar), reflexive şi imaginative (scrisoare, alte compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente, evidențierea trăsăturilor unui obiect într-o descriere/ într-un portret, scurte narațiuni, continuarea logică a unor dialoguri etc.).

Cerințele de rezolvare a subiectelor pe care le conține proba scrisă au un grad mediu de dificultate, adresându-se acelor abilități, deprinderi, competențe dobândite de elev pe parcursul semestrului/ anului.

În condițiile tezei cu subiect unic, un răspuns corect şi, în consecință, obținerea performanței presupun *o simbioză între un conținut riguros şi o formă adecvată contextului, respectându-se normele de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuație*. Recomandările următoare au în vedere tocmai obținerea rigorii ştiințifice pe care o impune programa în vigoare.

1. Textul literar trebuie *citit foarte atent*, până când este înțeles *corect şi complet, în litera şi în spiritul lui*. La fel trebuie procedat cu fiecare cerință dată, care se va descompune în *unități informaționale de bază*, trăgându-se concluziile care se impun, începând cu sensul pe care îl are în context verbul de comandă (*transcrie, precizează, alcătuieşte un enunț, explică...*) şi continuându-se, pas cu pas, cu celelalte componente ale enunțului. Este logic faptul că mai întâi trebuie să ştii *ce răspunzi*, apoi *sub ce formă o faci* pentru ca, în sfârşit, *să formulezi corect răspunsul aşteptat*.

Scanned with OKEN Scanner

2. Răspunsul nu va fi niciodată „telegrafic", nici chiar în cazul unei cerințe de tipul: *Desparte în silabe cuvintele: „poiana", „departe", „duios", „deschide"*, ci trebuie *să aibă o structură, fie ea și minimală, a unui enunț corect alcătuit sub aspect logic și gramatical.* Spre exemplu, în situația dată, răspunsul corect și complet este următorul: *Despărțirea cuvintelor în silabe: „po-ia-na", „de-par-te", „du-ios", „des-chi-de".*

3. În situația în care se cere *transcrierea unor cuvinte/ sintagme/ locuțiuni/ propoziții* etc., punctajul se acordă numai dacă aceasta este exactă, limitată strict la cerința formulată. Nu se acordă puncte pentru transcrierea incompletă sau pentru cea care depășește cadrul cerinței, uneori chiar și cu un singur cuvânt (ceea ce ar proba fie o greșeală gramaticală, fie cunoașterea aproximativă a răspunsului). Dacă se respectă prima parte a cerinței (de exemplu: *Transcrie din text două substantive...*), dar nu se îndeplinește și a doua parte a ei (de exemplu: *...în cazul nominativ*), ci se transcriu substantivele din alt caz decât în nominativ, răspunsul va fi considerat greșit și nu se va acorda punctaj parțial. În mod similar va fi tratat răspunsul care privește *precizarea valorii morfologice sau a funcției sintactice* a unui cuvânt dintr-un context dat (pentru identificarea la nivel primar a valorii morfologice: *pronume.../ conjuncție...* sau a funcției sintactice: *atribut.../ complement...*, fără determinanți: *pronume relativ/ pronume personal/ conjuncție subordonatoare..., atribut adjectival, complement circumstanțial de timp...*, nu se acordă punctaj intermediar, cu atât mai puțin punctajul maximal, stabilit pentru răspunsul corect).

4. Dacă se cere *precizarea/ transcrierea/ menționarea/ stabilirea unui număr X de sinonime/ antonime/ omonime/ derivate* etc. ale unui cuvânt oarecare, în evaluarea răspunsului se va respecta *principiul ordinii exemplelor, în limita numărului X.* De pildă, dacă la cerința: *Menționează doi termeni din familia lexicală a adjectivului „blând"* răspunsul va conține trei sau mai multe exemple, vor fi luate în considerare numai primele două exemple și nu va acționa principiul compensației (dacă unul dintre cele două exemple este greșit, se va obține numai jumătate din punctajul stabilit, nefiind evaluate și celelalte răspunsuri). Drept urmare, *elevul trebuie să respecte întocmai ordinea răspunsurilor pe care, explicit sau implicit, o stabilește respectiva cerință.*

5. Prin extensie, în nicio situație de evaluare, răspunsul corect, care depășește cantitativ sau calitativ condițiile stabilite prin cerință, nu capătă un punctaj suplimentar față de cel stabilit inițial, dar nici nu este penalizat. Firește, răspunsurile incomplete/ parțial corecte sau cele care nu respectă litera și spiritul cerinței nu vor primi punctajul maxim, ci un punctaj intermediar (mai mic).

6. Atunci când cerința este de tipul: *Alcătuiește o frază în care să existe și o subordonată completivă indirectă, având ca regent verbul a (se) deschide*, răspunsul corect va presupune efectuarea operațiilor obișnuite de analiză sintactică a frazei (*sublinierea predicatelor; marcarea elementelor de relație; delimitarea textului în propoziții; precizarea felului propozițiilor; precizarea raporturilor sintactice în frază, în formă simplificată/ schematizată*). Evaluarea răspunsului va ține seama de următoarele criterii de notare: *corectitudinea enunțului formulat de elev și respectarea întocmai a condițiilor stabilite prin cerință* (nu se va acorda punctaj intermediar pentru respectarea doar a unuia dintre cele două criterii amintite). La fel se va proceda și în evaluarea răspunsului la o cerință de tipul: *Alcătuiește un enunț în care substantivul „munte" să aibă funcția sintactică de atribut substantival* sau la alte cerințe similare. Regula ce trebuie respectată în asemenea situații este aceea că răspunsul dat trebuie *să fie adecvat cerinței stabilite și corect alcătuit, prin respectarea normelor de ortografie, de ortoepie și de punctuație.*

7. În cazul explicării semnificației unui vers (sau a unei imagini artistice, a unei figuri de stil etc.), *punctajul maxim* se acordă pentru un răspuns nuanțat (conținând toate informațiile necesare și suficiente, raportate la contextul din care versul a fost extras), convingător/

Scanned with OKEN Scanner

persuasiv, redactat corect, într-un registru stilistic adecvat. *Punctajul parțial* se acordă dacă răspunsul este corect, dar incomplet sau dacă este complet, dar conține greșeli de ortografie, de ortoepie și de punctuație. Este necesar ca *afirmațiile care se fac în răspunsul dat să fie dublate de argumentație/ de motivare* (prin exemplificare, prin comentare, prin comparare etc.). Simpla afirmație, lipsită de argumentare/ de motivare, riscă să fie interpretată ca un răspuns incomplet sau chiar incorect, și astfel să nu se obțină punctajul așteptat.

8. În redactarea unor compuneri cu cerințe date, răspunsul trebuie să respecte principiul *unității de conținut și de formă* (conținut adecvat cerinței, respectarea convențiilor de redactare a cererii sau a scrisorii, unitatea introducere – cuprins – încheiere în situația unei caracterizări de personaj sau a motivării apartenenței unei opere studiate la o specie literară anumită, motivarea/ argumentarea unor afirmații, așezarea în pagină, caligrafia, ortografia și punctuația, registrul stilistic adecvat etc.).

9. Multe dintre compuneri, deși au un răspuns adecvat cerințelor formulate, nu sunt redactate într-o formă corespunzătoare, care să permită acordarea punctajului maxim. Ca atare, reamintim câteva dintre regulile care trebuie respectate în redactarea unei compuneri, cu observația că *respectarea acestora este obligatorie, și nu facultativă.*

a. *Așezarea textului în pagină* presupune respectarea unor *norme de redactare a textului scris de mână*, asupra cărora elevul nu mai este avertizat, din moment ce sunt *obligatorii* pentru oricare tip de lucrare:

- titlul compunerii trebuie marcat prin subliniere (după titlu nu apare niciodată punctul);
- începutul lucrării trebuie scris cu alineat (marginea din stânga – 2-2,5 cm. + alineat – circa 2 cm.);
- fiecare idee principală trebuie marcată prin alineatul corespunzător;
- sfârșitul fiecărui enunț va fi marcat prin semnul de punctuație impus de context (de obicei prin punct, întrucât majoritatea construcțiilor sunt enunțiative);
- scrierea până la marginea din dreapta a lucrării, cu despărțirea cuvintelor în silabe, acolo unde situația o impune (dacă rândul nu este scris până la capăt, se presupune că elevul nu știe să așeze textul în pagină sau nu știe să despartă cuvintele în silabe);
- se lasă necompletat numai rândul care conține finalul unui enunț și se trece la paragraful următor prin alineat.

b. *Respectarea condițiilor minimale de caligrafie* este, de asemenea, o cerință implicită, presupunând păstrarea distanței de un spațiu între cuvinte, scrierea legată a literelor, ușor aplecate spre dreapta, menținerea unei distanțe egale între literele aceluiași cuvânt, punerea semnelor diacritice, păstrarea formei standard a literelor și a dimensiunilor optime, pentru obținerea unui scris lizibil etc.

c. *Limbajul folosit* în exprimarea ideilor trebuie să respecte *normele limbii literare*, care implică:

- eliminarea formulărilor pleonastice și tautologice, a cacofoniei, ca și a repetițiilor care nu sunt strict necesare clarificării unei idei (acolo unde este posibilă eliminarea repetiției, se va face substituirea unor termeni prin sinonime);
- evitarea clișeelor verbale și a locurilor comune în exprimare;
- folosirea adecvată a termenilor, cu sensul lor de propriu (numai în mod excepțional pot apărea și termeni cu sens figurat, de exemplu, în redactarea unei scrisori);
- evitarea abuzului de neologisme; interdicția de folosire a regionalismelor, a arhaismelor, a termenilor și construcțiilor populare sau de argou etc.;
- folosirea cu măsură a adjectivelor (mai ales în postura dublului și a triplului epitet), ca și a superlativului de tipul „extraordinar", „colosal", „genial"...;
- înlăturarea formelor pronominale, adjectivale și verbale de persoana I și a II-a, cu excepția situațiilor în care apar într-un citat sau în redactarea unei scrisori; relatarea

Scanned with OKEN Scanner

se face, în exclusivitate, la persoana a III-a, pe un ton neutru, lipsit de efuziuni lirico-afective;

– evitarea construcţiilor echivoce, a ambiguităţilor de orice tip.

Dacă nu se ţine seama de *principiul adecvării răspunsului la cerinţele care sunt impuse prin formularea subiectului*, consecinţele pot fi supărătoare (răspunsurile considerate în afara cerinţelor compunerii nu se evaluează).

II. ABORDAREA (RECEPTAREA) TEXTULUI LITERAR

A. Delimitări

1. Textul literar este şi *o situaţie de comunicare*. Cu alte cuvinte, în orice text se poate identifica *un emiţător* (autorul, naratorul, naratorul-personaj, eul liric etc.), *un receptor* sau mai mulţi receptori (care este cititorul sau chiar un personaj al operei literare), *un context* în care are loc comunicarea (şi care este important uneori pentru ceea ce înseamnă codul comunicării –, respectiv limbajul, în cele mai multe cazuri), precum şi *un mesaj* pe care textul (uneori, autorul însuşi) îl transmite prin semnificaţia acţiunii/ a conflictelor, prin statutul, prin psihologia şi prin destinul personajelor, prin ideile poetice etc.

2. Comunicarea în cadrul unui text literar-artistic este una *de tip particular*, în care se operează *o selecţie* de natură *lexicală* şi *gramaticală* şi se creează „abateri" de la limba comună, standard, care generează *expresivitatea* textului, *o plurivalenţă* sau chiar *o ambiguitate* a mesajului (mesajul poate fi interpretat în mai multe feluri sau din mai multe perspective).

3. În acest context, lectura unui text literar presupune mai întâi *o prelectură*, ceea ce presupune a dobândi un număr de informaţii despre opera în cauză, despre structura ei (capitole, pagini etc.), despre autor, eventual despre epoca în care a trăit.

4. Urmează lectura propriu-zisă şi apoi dacă e cazul o reluare a lecturii; în general la o primă lectură se are în vedere realizarea unui prim dialog între operă şi cititor; cititorul înregistrează aspectele generale ale operei; organizarea operei, lumea personajelor şi a faptelor, stările conflictuale, eventual scene semnificative care pot fi recitite.

5. Într-o a doua lectură se poate trece la realizarea *de fişe de lectură* pentru diferite aspecte ale operei care să facă cititorul capabil *să selecteze*, *să exploreze* şi, firește, *să interpreteze* textul potrivit unor intenţii sau unor sarcini de lucru (descifrarea semnificaţiilor unor grupuri de cuvinte/ a unor cuvinte-cheie, a unor titluri, delimitarea unor idei principale/ a unor idei poetice, identificarea unor momente ale subiectului literar, rezumarea sau povestirea textului, caracterizarea de personaje, exprimarea şi motivarea unor opinii asupra semnificaţiilor textului etc. În principiu, receptarea unui text literar trece prin trei faze:

a. *descifrarea textului*, echivalentă cu *înţelegerea elementară a textului*, este o fază în care se clarifică sensul unor cuvinte/ expresii/ locuţiuni, a unor cuvinte-cheie, a unor sintagme etc. Totodată, acum se clarifică sensurile relaţionale ale textului, inclusiv cele care sunt răspunsuri la întrebări de genul: *unde?*, *când?*, *ce?*, *cum?*, *pentru ce?*

Scanned with OKEN Scanner

(întrebările de mai sus privesc textele epice sau dramatice, în proză sau în versuri). Este, în același timp, momentul să se identifice *modurile de expunere dominante, organizarea pe episoade/ pe secvențe, momentele subiectului* (dacă este cazul), *situația inițială – transformarea – situația finală, modalitățile de caracterizare a personajelor, ipostazele naratorului* etc. În situația textului liric, se vor identifica *elementele de versificație/ de prozodie, secvențele poetice, ipostazele eului liric și mărcile lexico-gramaticale ale prezenței acestuia în textul dat* etc.

b. *faza mimetică* este cea *a receptării emoționale, intuitive a textului*, în care se face trecerea de la *identificări de sensuri* (*grupuri nominale sau verbale, fragmente cu sonorități expresive* etc.), la identificări *de semnificații specifice* (având ca bază expresivitatea în context sau capacitatea de sugestie a unor cuvinte/ construcții/ secvențe/ imagini și procedee artistice/ idei etc.).

c. *faza estetică* este cea în care se realizează o *privire sintetică* asupra textului ca întreg. Acum se pătrunde în *structurile de adâncime* ale textului, acum este etapa când are loc o *receptare paradigmatică* (structurată) a textului (punerea în relație a ideilor textului cu mijloacele artistice, interpretarea semnificațiilor textului și exprimarea de opinii despre acestea, motivarea/ argumentarea unor idei sau a unor situații/ comportamente/ atitudini și reacții ale personajelor, descifrarea și interpretarea mesajului operei/ fragmentului etc.).

B. Dicționar selectiv al conceptelor (al noțiunilor teoretice) necesare unei bune receptări a textului literar

B. 1. MODURI DE EXPUNERE

Descrierea (artistică) – este un *mod principal de expunere* (de organizare) într-un text literar, o *tehnică artistică* al cărei scop este zugrăvirea trăsăturilor generale/ particulare/ specifice ale unui personaj sau ale unei situații/ ale unui lucru, fenomen etc., dar și *opera literară*, în proză sau în versuri, care se bazează pe acest mod de expunere/ pe această tehnică artistică. În raport cu subiectul pe care îl abordează, descrierea poate fi *de tip tablou* (tabloul unei lupte, tabloul desfășurării unei furtuni, tabloul iernii etc.) sau *de tip portret* (axat pe o prezentare sumară sau amănunțită a trăsăturilor fizice și/ sau morale ale unui personaj, reunite într-un *portret literar*, ce poate fi complex realizat sau doar o schiță de portret).

De asemenea, descrierea poate fi *statică* (picturală, o prezentare în imagini a unui tablou tip „carte poștală ilustrată", în care apar și verbe ce exprimă stări, existențe, deveniri lente) sau *dinamică* (surprinzând un fenomen/ un eveniment în plin proces, verbele folosite fiind de mișcare, uneori accelerată), câteodată apărând în diferite variante combinatorii, bazate pe *alternanța static-dinamic* (mai întâi descrierea este statică, apoi dinamică sau invers, implicând o *gradație ascendentă, descendentă* sau *completă*).

Într-o operă literară bazată pe descriere, *emițătorul*, respectiv cel care privește și „vorbește" (reprezentat de *narator* sau de *personaje* – în opera epică, de *eul liric* – în opera

Scanned with OKEN Scanner

lirică – sau de *autor* şi de *personaje* – în opera dramatică) se situează în diferite ipostaze: *contemplativul* care priveşte şi meditează la ceea ce vede, simte şi îl impresionează, *observatorul*, neutru sau implicat, aflat în interiorul sau în exteriorul cadrului/ peisajului/ fenomenului descris, *martorul ocular* al unui eveniment/ fenomen etc.

Când este integrată într-o *operă epică* (pentru că *„nu există naraţiune fără descriere, cum nu există descriere fără naraţiune"*), descrierea are şi alte roluri decât pe cel de *a arăta cum este cineva sau ceva*, respectiv un rol *informativ* şi/ sau unul *explicativ*: de a încetini ritmul acţiunii, de a amâna desfăşurarea unor evenimente, de a crea suspansul etc. Într-o *operă lirică*, descrierea artistică, pe lângă rolurile amintite, are mai ales rolul de *a sugera*, prin intermediul *figurilor de stil* şi al *imaginilor artistice* (care devin dominante), trăsături/ caracteristici, detalii, viziuni şi percepţii subiective etc., aşadar, având un marcat *rol persuasiv* (de convingere) şi *estetic* (de a impresiona şi de a trezi în cititor emoţia estetică).

Când se citeşte/ se analizează o descriere artistică, este indicat să se urmărească: *cine efectuează descrierea, din ce perspectivă şi ce percepe acesta, care sunt aspectele descrise şi contextul lor spaţio-temporal, cum se oglindesc în text cele percepute, ce sugerează imaginile artistice, ce este particular/ specific în descrierea respectivă* etc.

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Redactează o compunere, în care să prezinţi, sub forma unei descrieri artistice, impresiile pe care ţi le-a provocat o furtună la care ai asistat. Dă un titlu compunerii tale.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ stabileşte statutul emiţătorului/ perspectiva acestuia: poţi fi, de exemplu, tu însuţi/ însăţi, în ipostază contemplativă;
- ☑ hotărăşte dacă va fi o descriere statica, una dinamică, sau una bazată pe alternanţa static-dinamic;
- ☑ identifică un spaţiu real sau imaginar pe care îl vei descrie;
- ☑ alege momentele zilei care vor fi surprinse prin descrierea ta;
- ☑ imaginează-ţi o „hartă" a spaţiului, cu reperele cele mai importante care merită „vizitate" cu privirea;
- ☑ caută asociaţiile inedite, originale dintre elementele descrise şi altele, din realitate sau din imaginaţia ta şi descoperă ce sugestii generează acestea.

Exemplu de răspuns:

Furtună în cartierul meu

Priveam oraşul de la fereastra camerei mele aşezate la al şaptelea etaj al unui bloc cenuşiu dintr-un cartier construit la marginea oraşului. Eram fascinat/ă de jarul asfinţitului ce învăluia tot văzduhul într-o lumină roşiatică, aşteptam ca măcar unii dintre rarii trecători care se mişcau obosiţi înspre casă să-şi ridice măcar o clipă privirea, să vadă şi altceva decât cenuşiul trotuarelor dintr-un oraş ce părea pustiu într-un moment în care concediul şi interminabila vacanţă de vară îi alungase pe cei mai mulţi spre locuri mult mai atrăgătoare.

În timp ce prin minte îmi treceau aceste gânduri, am observat cum cartierul meu gri devine deodată şi mai întunecat, iar când mi-am înălţat privirea, am înţeles: văpaia asfinţitului era ameninţată parcă de o întreagă oştire de balauri furioşi, care îmi aminteau de poveştile citite la grădiniţă.

Vrând să-mi îndreptăţească temerile, norii-balauri şi-au chemat în ajutor vântul puternic; tot e bună la ceva şi ploaia ce se apropie – mi-am zis – uite, măcar oamenii au

Scanned with OKEN Scanner

mai prins puțină viață, se uită spre cer, se îndreaptă mai grăbiți spre casă, iar eu mă bucur că se mai risipește monotonia zilei de vară.

Norii se apropie, devenind tot mai mari şi mai negri, iar soarele e tot mai mic şi mai palid. Gata, l-au acoperit! Fulgerele, urmate de tunete, se rostogolesc amenințător spre pământ, despicând văzduhul. Vântul își adunase parcă toate puterile spre a învinge încremenirea cerului şi a pământului: norii se îngrămădesc spre orăşelul meu, vântul spulberă praful adunat pe străzi, înalță şi răsuceşte în văzduh hârtii aruncate la întâmplare, puținii pomi sădiți cândva în spațiul pe care orăşenii îl numesc „verde" își frâng neputincioşi crengile. Nu, nu e o ploaie liniştită, e o furtună înspăimântătoare, nimic nu se mai vede prin şuvoaiele de apă ce curg din cerul furios. Şi uite, bătrânul nostru mesteacăn, sădit cu mulți ani în urmă, se clatină speriat sub rafalele de vânt şi de ploaie, iar în locul străzii a apărut un râu învolburat! Mi-e teamă...

Dar teama mea se risipeşte curând. Fulgerele se văd tot mai departe, tunetele se aud tot mai slab, iar soarele îmi trimite un zâmbet din lumina asfințitului. A dispărut şi râul cel învolburat, iar cartierul meu nu mai pare la fel de trist ca înaintea furtunii.

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Redactează o compunere, în care să prezinți, sub forma unui portret, profilul fizic şi moral al unei persoane dragi, care ți-a marcat copilăria. Dă un titlu compunerii tale.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ alege cu atenție persoana al cărei portret dorești să îl realizezi;
- ☑ hotărăşte dacă va fi o descriere statica, una dinamică, sau una bazată pe alternanța static-dinamic;
- ☑ stabileşte dacă vei folosi timpul trecut sau timpul prezent în realizarea portretului;
- ☑ identifică acele trăsături pe care le consideri semnificative, reprezentative pentru identitatea persoanei pe care o vei portretiza;
- ☑ caută asociațiile inedite, originale dintre elementele portretului şi alte elemente sau fenomene din realitatea care te înconjoară;
- ☑ încearcă să surprinzi prin aceste asociații sentimentele pe care ți le provoacă evocarea persoanei respective.

Exemplu de răspuns:

Bunica Maria

Asemenea tuturor bunicilor de pe pământ, bunica Maria e o ființă blândă şi generoasă, mereu preocupată ca cei din jurul ei să fie mulțumiți. Pentru mine însă, bunica Maria rămâne unică: privind-o, uneori, mi se pare că e o ființă de basm, că a descoperit parcă secretul „tinereții fără bătrânețe", şi asta, în primul rând datorită zâmbetului cald, ce-i luminează chipul într-un mod cu totul special. Fața ei refuză parcă să se supună trecerii timpului, nu e brăzdată de riduri adânci aşa cum citeam eu că ar trebui să fie de la o vreme încolo; doar câteva linii subțiri apărute la colțul buzelor şi în jurul ochilor ei albaştri ar putea aminti că e totuşi bunică... dar acestea mai degrabă îi înnobilează trăsăturile, care au fost întotdeauna frumoase. Trupul ei a rămas zvelt, spatele drept, şi mişcările tinereşti, deşi are aproape şaptezeci de ani. E mereu îngrijită ținuta ei simplă, nu duce deloc lipsă de eleganță.

Dacă ar fi să mă opresc asupra unui singur aspect prin care aş putea cel mai bine să o prezint pe bunica, nu ştiu ce aş spune, dar ştiu sigur că taina frumuseții ei stă înainte de toate în privire, că te poți adânci în albastrul ochilor ei ca într-o mare... sau poate aş alege mâinile, întotdeauna m-a uimit ce minunății pot face, iar mângâierea palmelor are mereu puteri miraculoase, şterge orice durere a trupului sau a sufletului meu.

Scanned with OKEN Scanner

Şi nu ştiu cum se face, că în prezenţa ei orice problemă, oricât de complicată ar fi, devine deodată simplă, iar sfatul ei te face să priveşti totul cu încredere.

Bunica mea preţuieşte tot ceea ce este frumos şi ştie să găsească şi să le arate şi celorlalţi că frumuseţea se poate găsi la tot pasul, nu trebuie decât să o vezi şi să ştii să te bucuri de ea. Am învăţat de la ea să privesc apusul, să simt cum toamna ne îmbrăţişează cu lumina ei de aur, să îngrijesc florile, să nu-mi supăr părinţii, să spun o rugăciune, să....oare câte aş mai putea adăuga?! Uneori cred că tot ceea ce are cu adevărat importanţă am învăţat de la bunica!

Mi-aş dori să fiu şi eu ca bunica mea şi cred că voi reuşi, fiindcă am crescut lângă ea şi nu a uitat să-mi dezvăluie, clipă de clipă, câte ceva din taina frumuseţii ei netrecătoare, iar eu v-o spun şi vouă, deşi sunt sigură că BUNICA MARIA există în viaţa fiecăruia dintre voi şi că v-a destăinuit că frumuseţea vine din bunătate, din grija noastră ca toţi cei care ne înconjoară să fie fericiţi, din faptul că nu uităm să-i lăsăm zâmbetului dreptul lui firesc de a ne însenina chipul.

...Şi atunci, vom reuşi la rândul nostru să fim asemeni bunicii, dovedindu-ne astfel iubirea şi recunoştinţa.

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârție sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos,
Şi pe ele se aşază bolta cerului senină,
Unde luna îşi aprinde farul tainic de lumină.

O! tablou măreț, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii – organe sonoare
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viață, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă – nici un pas;
Dar ce văd?... în raza lunei o fantasmă se arată...
E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!

(Vasile Alecsandri – ***Mezul iernei***)

Redactează o compunere, în care să analizezi modul de realizare a descrierii peisajului din textul citat.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ observă care sunt reperele spațio-temporale ale tabloului;
- ☑ califică atmosfera generală (de liniște, tihnă, de melancolie, de teamă, de încordare etc.);
- ☑ stabileşte statutul vocii care descrie peisajul;
- ☑ identifică mijloacele artistice prin intermediul cărora sunt surprinse elementele cadrului natural (figuri de stil, imagini artistice, rolul verbelor etc.).

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu de răspuns:

Textul este un tablou al iernii descris de un ochi contemplativ, aflat în afara peisajului. Imaginea iernii se conturează printr-o împletire de imagini auditive „trăsnesc stejarii", „scârțâie", „scoțând note-ngrozitoare" și imagini vizuale: „stele înghețate", „cer oțelit", „zăpadă cristalină, ...strălucitoare". Ambele tipuri de imagini conturează o atmosferă hibernală cu accente dramatice. Verbele imaginilor auditive sugerează zgomote inconfortabile care stârnesc teama. Vizualul stă sub semnul albului infinit și încremenit care și el ar stârni teama dacă imaginile nu ar fi introduse prin repetarea unui verb al iluziei, al aparenței, „pare": „Stelele par înghețate", „cerul pare oțelit", „zăpada pare un lan".

Un alt aspect al imaginilor vizuale este identitatea cosmic – stele, cer – și terestru: ambele sunt statice, încremenite. Unitatea cosmic – terestru este dată de spațiul locuit sugerat prin epitetele „fumuri albe" și „văzduh scânteios". Primul epitet dă verticalitate tabloului, o verticalitate limitată de cer. Inversiunea și epitetul „bolta cerului senină" atenuează sentimentul de teamă de la începutul pastelului. Sentimentul de liniște este accentuat de metafora apariției lunii. Luna își aprinde farul tainic de lumină.

Punctul central al poeziei îl constituie exclamația retorică „O! tablou măreț, fantastic" prin care este exprimată starea de exaltare a eului liric ca subiect contemplativ. Punctele de suspensie accentuează sentimentul, explicat apoi printr-o hiperbolă „Mii de stele argintii" și de o inversiune „nemărginitul templu". Spațiul infinit capătă acum semnificații sacre, prin comparația cu un templu. Templul este simbolul naturii unde elementele particulare, munții – semn vertical – și codrii – semn orizontal –, susțin „muzica universală" șuierată de crivăț. Acesta readuce starea de panică „scoțând note-ngrozitoare". În final, starea de încremenire din univers, notată prin enumerații și repetiții („fără viață, fără glas/ Nici un zbor ... nici un pas") este regăsită temporar, pentru ca viața să-și reintre în drepturi prin apariția unei sălbăticiuni specifice unui peisaj de iarnă, lupul.

Dialogul este *modul principal de expunere* care, formal, constă în succesiunea/ totalitatea replicilor din convorbirea a două *persoane* (în viața reală) sau a două *personaje* (în opera literară epică sau dramatică).

Prin dialog, se comunică, în modul cel mai direct cu putință, idei, informații, opinii, explicații etc., iar acest fapt se face prin cuvinte (*componenta verbală*), însoțite de elemente care exprimă atitudinea (*componenta nonverbală și paraverbală*: gesturi, mimică, poziții corporale, intonația/ accentuarea unor cuvinte, ritmul și intensitatea vorbirii etc., în opera literară redate prin notații ale naratorului: – *Așa o fi, răspunse Ghiță hotărât, dar eu nu-ți pot spune...* sau *sugerate* prin semnele de punctuație din dialog/ din replică: – *M-oi duce, dacă spui; dar e bine să-mi arăți ce și cum; ca să știu ce să fac!*). De aceea, când se analizează un dialog dintre două personaje, trebuie pus în evidență *și ce se spune*, respectiv *ce semnificație au cele* spuse (componenta verbală), și *cum se spune*, respectiv *ce semnificație are acest fapt* (componenta nonverbală și paraverbală).

Prin dialog, personajele *comunică* (un conținut oarecare) *și se comunică* (își manifestă implicit atitudinea/ reacțiile/ stările sufletești..., se trădează mai mult decât o arată cuvintele rostite). Dialogul este astfel *o modalitate de caracterizare*, fie că pune în lumină relațiile dintre două personaje, fie prin conținutul său, fie prin ceea ce sugerează (detalii de comportament, de atmosferă, intenții etc.).

În *opera dramatică*, dialogul (*dialogul dramatic* sau schimbul de replici dintre personaje, pe baza căruia se încheagă acțiunea) are o serie de caracteristici care îl particularizează față de cel din opera epică:

- este o *formă mascată de narare*, care face să avanseze acțiunea;
- este *mijlocul esențial* prin care se pun în evidență atitudinea, mentalitățile, psihologia personajelor dramatice;

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

- este *principala modalitate de caracterizare a personajelor*;
- are, obligatoriu, un *dublu rol*: de *comunicare* între personajele din scenă şi de *transmitere* către spectatori a gândurilor, a faptelor, a intenţiilor şi a aspiraţiilor acestora.

Uneori dialogul îşi găseşte reprezentarea chiar şi în *opera lirică* (de exemplu, ***Revedere*** de Mihai Eminescu), ce are conţinutul organizat pe baza relaţiei *întrebare-răspuns* (*structură dialogică*), unde rolurile se distribuie între *eul liric* şi un *„personaj liric"* (în poezia eminesciană, codrul). Dacă într-o operă lirică, întregul conţinut se axează pe o adresare a eului liric, ce nu primeşte răspunsul, „replica" aşteptată (ca în poezia ***Izvorul nopţii*** de Lucian Blaga), atunci există un *monolog adresat* (mărcile lexico-gramaticale ale acestuia fiind cele specifice adresării: verbe, pronume şi adjective pronominale de persoana a II-a singular, vocative, imperative, interjecţii etc.).

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

REMBRAND: *Ce făceai acolo?*
ALAGREC: *Mă uitam...*
REMBRAND: *La ce?*
ALAGREC: *La tabloul dvs.*
REMBRAND: *Dar nu te-ai uitat toată ziua la tablou? Nu te-ai mişcat nici o clipă de lângă mine tot timpul cat am lucrat.*
ALAGREC: *Da, dar acum mă uitam cum vine seara pe el* (Cu un gest onest si neforţat.) *Pe dumnealui!... Parcă e de adevărat zău! Şi parcă noaptea iese din culorile lui, tot aşa cum iese, aici, din culorile pământului.* (Arată, cu un gest larg, împrejurul lui.)
ZEISS (apare în uşa cortului): *Cine zici, mă, că iese din culorile pământului?*
ALAGREC: *Eá! Dumneatale râzi de mine dacă spun! Ştiu eu!...*
REMBRAND (reflexiv): *Puştiul a spus un lucru foarte important...* (Un timp mic.) *Foarte important!*
ZEISS: *Care?*
REMBRAND: *E inutil să ţi-l repet fiindcă tu tot nu pricepi... E în legătura cu arta... Cu arta adevărata...*
ZEISS: *Ce? Chestia cu întunericul care iese din culoare?*
REMBRAND (crezând că vrea să-l ironizeze): *Da, da!*
ZEISS: *Sunt absolut de aceeaşi părere...* [...] *...Pictura ta are viaţă, măăă! Are lumina vieţii în ea! Şi pictura, înainte de toate şi dincolo de orice, este o artă a luminii.* [...].
REMBRAND: *Unde ai citit tu ce spui?*
ZEISS: *Nicăieri! Ţi-am tradus numai ce-a spus confratele tău, maestrul Alagrec. (Face un gest spre băieţandru.)*
REMBRAND: *Sunt convins că are talent la pictură...*[...]
ZEISS:... *Ce avem astă-seară la masă?*
ALAGREC (repede si recitativ): – *Avem: Felul întâi – guvizi rasol. Felul al doilea – saramură de guvizi şi*
felul al treilea – guvizi prăjiţi.
ZEISS: *Dar compot de guvizi n-avem? Tu nu mai ştii să pescuieşti altceva decât guvizi?*
REMBRAND: *Cred că în mare n-ai pretenţia să pescuiesc păstrăvi*
ZEISS: *Aaa! Scuzaţi! Nu ştiam că guvizii de azi i-ai pescuit tu!...*

(Tudor Muşatescu – ***Geamandura***)

Realizează, în 15-20 de rânduri, un portret al personajului Rembrand, pornind de la indiciile şi sugestiile pe care ţi le oferă dialogul dintre personaje.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ stabileşte dacă în acest dialog este prezentă doar componenta verbală sau este prezentă şi componenta nonverbală;
- ☑ identifică trăsăturile care se desprind direct din vorbele personajelor – ce comunică (de exemplu: aprecieri despre talent etc.);
- ☑ identifică trăsăturile care se desprind indirect din vorbele personajelor – cum se comunică pe sine (de exemplu: interesul, ironia etc.);
- ☑ explică modul în care se conturează relaţia dintre personaje prin dialogul acestora (de exemplu: raportul dintre ironie şi prietenie).

Exemplu de răspuns:

Fragmentul citat din piesa ***Geamandura*** îşi demonstrează caracterul dramatic prin prezenţa **dialogului**, ca mod de expunere predominant.

Structurată pe baza unui conflict dramatic, acţiunea urmăreşte evoluţia personajelor. În scenă se află Rembrand, un pictor talentat. În timp ce acesta lucrează, alături se află Zeiss şi Alagrec, un băiat care îi admira tablourile.

Dialogul marchează evoluţia schimbului de idei dintre personaje şi contribuie astfel la conturarea personalităţilor acestora. Pictorul se arată nedumerit în privinţa insistenţei cu care băiatul se uită la tabloul pe care tocmai îl terminase. Faptul îl miră pe Rembrand, căci se întreabă care ar fi motivul acestei insistenţe, din moment ce Alagrec nu se mişcase de lângă el toată ziua şi îi urmărise în permanenţă gesturile.

Băiatul îşi motivează extrem de bine comportamentul. Comentează cu pricepere imaginea nopţii reflectate în tablou, naturaleţea picturii, surprinzându-i pe Rembrand şi pe Zeiss. La insistenţele celor doi, Alagrec ezită să-şi continue discursul de „critic de arţă", gândindu-se că Zeiss, ironic de felul lui, îl va lua în râs. Rembrand întăreşte ideea enunţată de băiat despre impresia de viaţă adevărată desprinsă din pictură.

Spre nedumerirea pictorului, şi Zeiss face un comentariu interesant în privinţa relaţiei dintre arta adevărată şi viaţă. Apoi, în acelaşi stil ironic, Zeiss spune că afirmaţia lui nu face altceva decât să expliciteze comentariul băiatului. Din toate acestea, Rembrand trage concluzia că Alagrec are talent la pictură.

Fotograful schimbă sensul discuţiei, întrebând ce au la cină. Răspunsul rapid al lui Alagrec, din care reiese clar că nimic nu s-a schimbat în privinţa meniului lor, că vor mânca din nou guvizi, îl determină pe Zeiss să întrebe zeflemitor dacă nu au cumva şi compot de guvizi, aliment inexistent. La fel de ironic, îi răspunde şi Rembrand care îi reaminteşte că la mare guvizii sunt ingredientul de bază al pregătirii hranei zilnice.

Portretul moral al pictorului se conturează cu trăsături desprinse în mod indirect, din fapte, vorbe, gesturi, relaţia cu celelalte personaje şi nume.

Din fragmentul citat, din reacţiile şi vorbele sale, rezultă că este echilibrat şi cumpătat. Atitudinea lui Alagrec de a privi cu insistenţă tabloul îl miră, dar nu reacţionează impulsiv; îi ascultă răspunsul şi meditează asupra a ceea ce spune acesta. Firea sa echilibrată se evidenţiază aşadar şi din vorbe: *Puştiul a spus un lucru foarte important... Foarte important!*

În relaţia cu prietenul său Zeiss, demonstrează că şi el ştie să fie ironic. Neîncrezător, atunci când Zeiss se exprimă asemenea unui critic de artă, îi răspunde cu ironie: *Unde ai citit tu ce spui?*. Cei doi se tachinează, dialogul punând foarte bine în valoare prietenia lor solidă. Astfel, la nemulţumirea lui Zeiss referitoare la repetarea aceluiaşi meniu, exprimată prin replica ironică: *Dar compot de guvizi n-avem?*, Rembrand îi răspunde în acelaşi stil: *Cred că în mare n-ai pretenţia să pescuiesc păstrăvi*. Dacă între ei nu ar fi existat o prietenie adevărată, asemenea replici ar fi dus la supărări.

Comportamentul faţă de Alagrec scoate în evidenţă şi alte trăsături morale ale lui Rembrand. Pictorul îi ascultă cu atenţie comentariile, ceea ce demonstrează că nu este deloc îngâmfat, dimpotrivă, este modest şi preocupat de spusele băieţandrului. Îi apreciază verbal ideile şi trăieşte cu bucurie revelaţia faptului că Alagrec are talent. Aşadar, el nu are doar calităţile unui pictor valoros, care permit asocierea cu pictorul olandez, ci şi pe cele ale unui om modest, prietenos, sensibil şi plin de viaţă.

Scanned with OKEN Scanner

Narațiunea, în accepție didactică, este un *mod principal de expunere*, dar și *opera epică* realizată pe baza acestuia (basmul, balada, fabula, schița, nuvela, romanul etc.). Narațiunea/ opera epică se definește prin situația în care există:

• *naratorul* (povestitorul) ce relatează fapte și întâmplări (totalitatea faptelor și a întâmplărilor dintr-o operă epică formează *acțiunea*, ce poate fi *simplă/ liniară/ incluzând un singur fir narativ* sau *complexă/ ramificată/ cu diferite planuri narative care se întrepătrund*); naratorul poate fi *subiectiv* (implicat afectiv, marca definitorie a implicării fiind relatarea la persoana I singular, ceea ce presupune perspectiva/ viziunea proprie asupra evenimentelor relatate) sau *obiectiv* (detașat/ neimplicat afectiv, relatarea făcându-se la persoana a III-a singular); naratorul poate fi *omniscient* (este singurul care știe cum gândesc și acționează personajele, în spatele cărora se află și pe care le prezintă în diferite ipostaze/ înfățișări și situații), dar poate fi și personaj în propria narațiune (*narator-personaj*) sau, pur și simplu, o „voce" care relatează și care nu poate fi identificată cu cineva anume; uneori există mai mulți naratori în aceeași operă, care prezintă din perspectivă proprie același eveniment sau evenimente diferite;

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citește cu atenție fragmentele următoare:

a. *„Este un om nici prea tânăr, nici prea bătrân; pare foarte ostenit și un ochi deprins ar pricepe-ndată că domnul acesta nu a dormit noaptea."*

(I.L. Caragiale – ***Petiție***)

b. *M-am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori.*

(I.L. Caragiale – ***Vizită...***)

Precizează care este statutul naratorului în fiecare dintre cele două fragmente citate mai sus.

Sugestii pentru redactare:

☑ observă la ce persoană sunt verbele în cele două fragmente;
☑ stabilește dacă există implicare efectivă a naratorilor în acțiunile pe care le relatează.

Exemplu de răspuns:

În primul fragment relatarea evenimentelor este impersonală, neutră, naratorul nu își dezvăluie identitatea în mod explicit, preferând postura obiectivă a relatării la persoana a III-a. Din vorbele sale, din faptul că atribuie unui ochi cunoscător capacitatea de a observa unele detalii, deducem că naratorul este unul omniscient, care știe totul despre personajele sale.

În al doilea fragment, relatarea este la persoana I singular. Cel care vorbește, naratorul, este și personaj al acțiunii pe care o relatează. Perspectiva sa este, în consecință, una subiectivă.

• *subiectul*, de cele mai multe ori, presupune plasarea într-un *context spațio-temporal* (este organizat într-o succesiune de *momente* (*expozițiune, intrigă, desfășurarea/ dezvoltarea acțiunii, punctul culminant/ puncte culminante* – în funcție de evoluția conflictului/ a

Scanned with OKEN Scanner

conflictelor –, *deznodământul*) sau pe baza relației *situație inițială – transformare/ evoluție-situație finală*; în unele opere, mai ales în cele moderne, nu pot fi identificate momente propriu-zise ale subiectului, accentul punându-se pe relatarea unor fapte, situații, comportamente ș.a.m.d., subiectul constituindu-se dintr-o multitudine de aspecte/ de detalii care se asamblează într-un întreg, menit să oglindească psihologia unui personaj, atmosfera unei epoci, viziunea subiectivă asupra unor teme precum viața, moartea, dragostea, timpul etc.; modul de construire a subiectului este propriu fiecărui autor, ce respectă sau nu anumite reguli încetățenite pentru o specie literară sau pentru un anume tip de personaj, ce are o concepție proprie sau pe cea a epocii în care trăiește asupra modului de a scrie o operă sau de a relata;

• *acțiunea* este reprezentată de totalitatea faptelor și a întâmplărilor dintr-o operă epică (sau dramatică) și presupune plasarea acestora într-un *context spațio-temporal* (uneori este limitată, ca în schiță, sau cunoaște o amploare în timp și în spațiu, ca în roman; *indicii spațio-temporali* fixează cadrul acțiunii, permit raportarea înțelegerii cititorului la o experiență și cunoaștere proprie, facilitează înțelegerea atmosferei unei epoci etc.); acțiunea poate fi *simplă/ liniară* (incluzând un singur fir narativ, precum în schiță) sau *complexă/ ramificată* (*cu diferite planuri narative care se întrepătrund*, precum în roman sau în nuvelă); în legătură cu acțiunea unei opere, în *narațiunea propriu-zisă* sau în *relatare/ în povestire*, din rațiuni de construcție a subiectului sau a personajelor, pot fi intercalate *secvențe descriptive* (care încetinesc sau chiar întrerup narațiunea), *secvențe dialogate* (prin dialog se obține impresia de autenticitate/ de desfășurare a conflictelor în chiar fața ochilor cititorului, în același timp acțiunea concentrându-se, prin omiterea unor etape ale acesteia, chiar axându-se pe un singur aspect, considerat ca fiind esențial pentru conturarea unui episod din viața personajului, a unui comportament sau a unei atitudini/ reacții), uneori chiar *secvențe evocative* (prin care se conturează *ce* și *cum* a fost cândva/ undeva) sau *secvențe meditative* (prin care naratorul sau unul dintre personaje reflectează asupra unor idei, întâmplări, situații, comportamente, înfățișări);

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Redactează o compunere, în care să prezinți, sub forma unei scurte narațiuni, o experiență personală, prin care crezi că ai putea să ilustrezi ideea de prietenie. Dă un titlu compunerii tale.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ amintește-ți o întâmplare semnificativă prin care să evidențiezi relația de prietenie pe care vrei să o prezinți;
- ☑ stabilește etapele desfășurării acțiunii pe care o vei relata;
- ☑ găsește o formulă prin care să atragi atenția de la început asupra narațiunii tale;
- ☑ inserează în compunerea ta indicii temporale și spațiale;
- ☑ fii atent la modul în care utilizezi cuvintele de legătură prin care asiguri evoluția acțiunii;
- ☑ alternează secvențele narative cu secvențe dialogate.

Exemplu de răspuns:

Prietenie adevărată

Sunt așa de îngrijorat! George lipsește de la școală de două ore! El, care nu a lipsit de la școală decât o singură dată...

Scanned with OKEN Scanner

În clipa când l-am auzit pe colegul meu, Răzvan, rostind aceste cuvinte, mi-am dat seama că şi eu eram la fel de îngrijorat şi mi-am amintit deodată cu câtă patimă îmi vorbea ieri George despre jocurile pe calculator, pasiunea lui cea nouă.

Am uitat pe loc de toate regulile şi de toate sfaturile părinţilor: cu sentimentul clar că prietenului i se întâmplă un lucru rău, am vrut să plec de la şcoală chiar în clipa în care soneria vestea sfârşitul pauzei; la poartă însă am întâmpinat rezistenţa încăpăţânată a unui portar „neînţelegător".

– Trebuie să ies chiar acum, e vorba de o problemă urgentă, nu am timp să mai anunţ dirigintele, nu, nu mă aşteaptă mama la ieşire, dar...

Replica nu a mai venit, căci apariţia profesorului de serviciu a pus capăt încercării mele de a fi convingător.

În timpul orelor care au urmat, privirea îmi era atrasă ca de un magnet de locul rămas liber în banca lui George. La începutul ultimei pauze am hotărât că ar fi bine să-i mărturisesc şi lui Răzvan gândul care mă frământă. Când a înţeles despre ce este vorba, am stabilit să mergem după ore la cel mai apropiat internet café pentru a-l căuta.

Şi l-am găsit: palid, cu o sticlă mare de cola aproape goală în dreapta lui, învăluit în ceaţa de fum ce domnea într-o încăpere prea mică pentru numărul calculatoarelor, printre alte chipuri obosite, l-am regăsit pe prietenul care ... nu lipsise până acum niciodată de la şcoală.

Pe chipul lui marcat de oboseală s-a ivit nu numai o umbră de jenă, ci şi bucuria că nu a rămas singur, cu noii lui „prieteni". Şi-a luat ghiozdanul şi am plecat împreună spre casă.

Ne-a promis că nu va mai repeta această experienţă şi sper să se ţină de cuvânt.

• *conflictul/ conflictele* care pun în mişcare acţiunea şi determină comportamentul/ reacţiile/ atitudinile/ gândurile personajelor (simplificând, se poate afirma că un conflict este dat de „ciocnirea" de pasiuni şi de interese dintre personaje, într-un context dat); conflictul poate fi *individual/ individualizat* (legat de un singur personaj şi, în genere, axat pe reliefarea trăirilor personajului, pe evoluţia comportamentului/ a atitudinilor şi reacţiilor acestuia) sau *colectiv* (între două sau mai multe colectivităţi, una dintre ele putând fi întruchipată de un singur personaj, care, în acest caz, devine *exponent/ reprezentant* al respectivei colectivităţi, în numele căreia vorbeşte şi acţionează); de asemenea, în funcţie de domeniul la care se referă, conflictele pot fi *sociale*, *istorice*, *morale*, *psihologice*, *erotice* etc., iar în funcţie de relaţiile dintre personaje şi de specificul acţiunii pot fi *în stare latentă* (potenţiale/ pe cale de a izbucni/ incipiente), *evolutive* (ascendente/ în plină desfăşurare, uneori conducând la o situaţie explozivă), *principale/ centrale* sau *secundare*, *simple* (liniare, în desfăşurare continuă/ ascendentă) sau *ramificate* (împletite, imprevizibile, complicate, cu structură arborescentă) etc.;

• *personajele* care participă la *acţiune* în diferite grade (*principale*, *secundare*, *episodice*, *de fundal*) şi care pot fi *individuale/ individualizate*, *colective*, *exponenţiale/ reprezentative*, iar din perspectiva construcţiei subiectului pot fi *simple* (schematizate, axate pe o singură trăsătură fundamentală de caracter, precum în schiţă) sau *complexe* (cu o varietate de trăsături de caracter, cu o psihologie complexă, uneori complicată, precum în roman) etc.; într-o operă epică (sau dramatică) personajul poate fi situat într-o singură *ipostază* (de exemplu, Goe întruchipează imaginea copilului răsfăţat şi obraznic, dintr-o familie cu pretenţii, în realitate vulgară, grosieră, cu apucături de mahala) sau în *ipostaze diferite* (complementare, care contribuie la conturarea unei personalităţi complexe, nuanţate); spre exemplu, Vitoria Lipan, eroina romanului ***Baltagul*** de Mihail Sadoveanu, se află în condiţia *omului de acţiune* care înfruntă evenimentele şi chiar le provoacă declanşarea, este şi *mama*

Scanned with OKEN Scanner

și soția devotată, este și *păstrătoarea unui întreg tezaur de tradiții*, intră și în condiția *personajului reflexiv*, care meditează asupra tâlcului lucrurilor și a propriei situații, dar se situează și în ipostaza *veritabilului detectiv* care cercetează „cu bănuială și metodă" misterul dispariției lui Nechifor Lipan sau în cea a *justițiarului*, care nu-și găsește liniștea până când nu-i vede prinși, judecați și pedepsiți pe ucigași ș.a.m.d.

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citește cu atenție textul următor:

Lică, un om ca de treizeci și șase de ani, înalt, uscățiv și supt la față, cu mustața lungă, cu ochii mici și verzi și cu sprâncenele dese și împreunate la mijloc. Lică era porcar, însă dintre cei ce poartă cămașă subțire și albă ca floricelele, pieptar cu bumbi de argint și bici de carmajin, cu codorîștea de os împodobit cu flori tăiate și cu ghintulețe de aur.

El își opri calul înaintea cârciumei, aruncă o privire la Ana, apoi alta la bătrâna, care ședeau pe laița de lângă masa cea mare din umbra cerdacului, trase cu ochii o raită prin prejur, apoi întrebă unde-i cârciumarul.

(Ioan Slavici – ***Moara cu noroc***)

Realizează, în 15-20 de rânduri un portret al personajului Lică, pornind de la indiciile și sugestiile pe care ți le oferă fragmentul dat.
Sugestii pentru redactare:

- ☑ identifica elementele biografice din portret;
- ☑ stabilește daca trăsăturile personajului sunt predominant morale sau predominant fizice;
- ☑ descoperă trăsăturile personajului pe care le precizează naratorul în mod direct;
- ☑ precizează trăsăturile personajului care se desprind indirect, din faptele sale;
- ☑ indică modul în care este perceput personajul de către alte personaje.

Exemplu de răspuns:

Fragmentul face parte din nuvela ***Moara cu noroc*** de Ioan Slavici și este alcătuit din două secvențe – o descriere și o narațiune. Descrierea cuprinde un portret fizic și social al lui Lică, realizat în mod direct de către narator, iar secvența narativă completează portretul personajului, prin câteva sugestii indirecte privitoare la caracter.

Portretul este structurat pe o serie de enumerații. În realizarea portretului fizic, naratorul pornește dinspre exterior și observă mai întâi vârsta și aspectul general al trupului - înalt și slab, apoi se fixează asupra feței, asupra căreia insistă mai mult, tocmai pentru a sugera caracterul personajului – un om dur, rece, cinic, dar destul de arătos și de îngrijit.

Personajului i se conturează statutul social, printr-o propoziție simplă, enunțiativă – *Lică era porcar*. Statutul de porcar este însă plasat în sfera excepționalului, prin conjuncția adversativă *însă* urmată de un set de enumerații. Și acestea se limitează la sfera exteriorului – vestimentația, dar surprind și însemnul puterii – biciul. Ținuta lui Lică este una elegantă, menită și ea să impună respect celor din jur, în timp ce biciul poate să stârnească teama.

Secvența narativă surprinde personajul în raport cu alte personaje. Atitudinea lui Lică este disprețuitoare și arogantă: aruncă o privire înspre Ana și înspre bătrână, însă nu le salută, ca și cum ar fi niște obiecte. Apoi, tot fără a le saluta, le întreabă unde e cârciumarul, semn că dorește să vorbească doar cu acesta.

Atât din descrierea directă, realizată de către naratorul obiectiv și neimplicat, cât și din atitudinea personajului, mijloc de caracterizare indirectă, se conturează imaginea unui om de seamă, cu prestanță în lumea sa, dar aspru, sever, poate chiar rău.

Scanned with OKEN Scanner

B. 2. EUL LIRIC

Eul liric/ eul poetic este acea *instanță* (acel *cineva*, mai mult sau mai puțin identificabil) care comunică – prin textul poetic – idei, gânduri, sentimente (similar naratorului dintr-o operă epică și reprezentând un fel de „voce" a *emițătorului*, care este o abstracțiune și care nu trebuie confundată cu persoana fizică, respectiv cu poetul/ cu scriitorul/ cu autorul în carne și oase). Simplificând lucrurile, *eul liric* este un alt chip al poetului (transpus într-o anumită ipostază: contemplativul, meditativul, nostalgicul, observatorul, îndrăgostitul etc.) și care comunică, prin textul poetic (ce se caracterizează prin sens figurat, prin varietatea figurilor de stil și a imaginilor artistice și prin marea capacitate de sugestie a unor idei, gânduri, sentimente), cu un potențial cititor. Mărcile lexico-gramaticale (însemne/ embleme, formate din cuvinte și din structuri morfologice și sintactice) ale prezenței eului liric într-un text poetic pot fi următoarele:

- dacă apar *verbe, pronume și adjective pronominale de persoana I singular*, în situația în care acestea sunt dominante, se poate vorbi de o *confesiune lirică* (destăinuire/ mărturisire directă a gândurilor și a sentimentelor) sau de *elemente de confesiune lirică*, atunci când acestea apar în mod sporadic; un asemenea text poetic este obligatoriu marcat de *perspectiva subiectivă* (mod propriu de a privi lucrurile, de a gândi și de a simți), ce se reflectă în ideile poetice exprimate sau sugerate, în conturarea atmosferei poetice, în preferința pentru anumite figuri de stil și a anumitor imagini artistice, chiar în specificul elementelor de versificație (strofă, vers, ritm, rimă, măsură) etc.;

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citește cu atenție textul următor:

Unde și când m-am ivit în lumină nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare.
(Lucian Blaga – ***Biografie***)

Identifică în text mărcile eului liric și precizează ipostaza acestuia.

Sugestii pentru redactare:

☑ caută mărcile eului liric, verbe, pronume, adjective pronominale și identifică persoana și numărul acestora;
☑ stabilește, pe baza mărcilor identificate, perspectiva lirică (subiectivă sau obiectivă).

Exemplu de răspuns:

Prezența eului liric este reliefată prin pronumele la persoana I *m-* și prin verbele la persoana I singular (m)*-am ivit, nu știu, mă ispitesc, să cred*. Persoana I singular a acestora asigură perspectiva subiectivă și dă textului caracter de *confesiune lirică*. Reflexivitatea textului, marcată și de utilizarea diatezei reflexive a verbelor, accentuează dimensiunea confesivă a unui discurs liric profund personalizat.

- dacă apar *verbe, pronume și adjective pronominale de persoana a II-a singular, verbe la imperativ, substantive în vocativ, interjecții exclamative*, atunci se poate vorbi de

Scanned with OKEN Scanner

un *discurs liric* (de un *monolog adresat*, când nu există replică de răspuns la ideile/ întrebările/ gândurile şi sentimentele exprimate), respectiv de o *adresare directă* către un „*personaj liric*" (precum în poezia ***Ce te legeni...*** de Mihai Eminescu, în care codrul joacă rolul unui asemenea „*personaj liric*"); *perspectiva subiectivă* este identificabilă prin aceleaşi elemente ca mai sus, cu observaţia că, mai ales în intervenţia eului liric, pot apărea şi elemente de *confesiune*, de *descriere* sau de *evocare* (prezentare a *ceea ce a fost* şi a *cum a fost cândva/ undeva*); de obicei, *discursul liric* presupune o organizare a conţinutului pe o relaţie de tipul: *eu-tu*, *eu-voi*, *atunci-acum* etc.;

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

Pe lângă plopii fără soţ
Adesea am trecut;
Mă cunoşteau vecinii toţi –
Tu nu m-ai cunoscut.
(Mihai Eminescu – ***Pe lângă plopii fără soţ***)

Identifică în text mărcile eului liric şi precizează ipostaza acestuia.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ caută mărcile eului liric, verbe, pronume, adjective pronominale şi identifică persoana, numărul acestora şi modul, în cazul verbelor;
- ☑ stabileşte, pe baza mărcilor identificate, perspectiva lirică (subiectivă sau obiectivă).

Exemplu de răspuns:

În text apar, ca mărci ale adresării directe, pronumele la persoana a II-a *tu* şi verbul la persoana a II-a, (m)-*ai cunoscut*. Acestea, datorită adresării directe pe care o presupun, indică prezenţa *monologului adresat*, specific *discursului liric*. Adresarea directă vizează un personaj liric, iubita, către care se îndreaptă confesiunea lirică subiectivă a eului, marcată de sentimentul tristeţii şi al neputinţei.

• dacă apar *verbe, pronume şi adjective pronominale de persoana I plural*, atunci ipostaza eului liric este cea de *exponent/* de *reprezentant* al unei colectivităţi, în numele căreia „vorbeşte"; aparent, eul liric nu este decât un *transmiţător*, cel mult un *interpret*, al ideilor/ al idealurilor/ al aspiraţiilor colectivităţii, ca atare *perspectiva subiectivă* în *discursul liric* (ceea ce presupune o relaţie de tipul: *noi-voi*, *ale noastre-ale voastre*) pare că aparţine doar respectivei colectivităţi (de fapt, perspectiva subiectivă implică însuşi eul liric, prin selecţia şi organizarea ideilor în textul poetic, prin mijloacele artistice care se susţin aceste idei, prin mesajul transmis etc.);

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;

Scanned with OKEN Scanner

La noi atâția fluturi sunt,
Și-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe...
(Octavian Goga – ***Noi***)

Identifică în text mărcile eului liric și precizează ipostaza acestuia.

Sugestii pentru redactare:

☑ caută mărcile eului liric, pronume, adjective pronominale și identifică persoana și numărul acestora;
☑ stabilește, pe baza mărcilor identificate, perspectiva lirică (subiectivă sau obiectivă).

Exemplu de răspuns:

În text apar pronumele la persoana a II-a plural *noi* și *ne*, care sugerează că ipostaza eului este aceea a unui reprezentant al unei colectivități în numele căreia vorbește și ale cărei sentimente le exprimă. Ca transmițător și interpret al sentimentelor acestei colectivități, eul liric pare a-și asuma perspectiva subiectivă a grupului pe care îl reprezintă. Aspirațiile, bucuriile și suferințele colective sunt însă filtrate prin sensibilitatea proprie eului liric, a cărui amprentă asigură expresivitatea discursului.

• dacă apar *verbe, pronume și adjective pronominale de persoana a III-a* (singular sau plural), eul liric nu se mai resimte ca implicat afectiv (adoptă masca unei „*voci*" *impersonale, obiective*, care emite idei și/ sau descrie un peisaj, un cadru, o situație etc.); într-un asemenea caz, se vorbește despre *lirism obiectiv* (spre deosebire de *lirismul subiectiv*, din situațiile precedente); și aici se poate vorbi despre o *perspectivă subiectivă*, numai că aceasta este implicită (ascunsă/ mascată/ disimulată), dar având trăsături similare celor precizate mai sus, prin care poate fi identificată.

În unele texte lirice, pot apărea diferite combinații de ipostaze ale eului liric, astfel încât se pot împleti elemente de confesiune cu cele de descriere, de meditație sau de evocare, interferențe între persoanele I, a II-a și a III-a ale verbelor etc.

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citește cu atenție textul următor:

Din asfințit, de peste munte,
Răsfrângeri roșii de amurg
Se sfarmă-n licăriri mărunte
Și-n Dunărea umbrită curg.
(George Topîrceanu – ***Pastel***)

Identifică în text mărcile eului liric și precizează ipostaza acestuia

Sugestii pentru redactare:

☑ observă dacă în text apar mărci explicite ale prezenței eului liric;
☑ stabilește, pe baza mărcilor gramaticale din text (persoana verbului) ce perspectivă adoptă eul.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu de răspuns:

În text nu apar explicit mărci ale eului liric. Acesta adoptă o perspectivă aparent neutră, obiectivă, sub masca unei voci impersonale care descrie un cadru natural. Astfel, lirismul obiectiv pe care îl presupune discursul liric, are calitatea de a masca perspectiva subiectivă a vocii lirice, a cărei implicare afectivă transpare nu în elemente de confesiune ci în viziunea originală şi expresivă în care este descris peisajul.

B. 3. SPECII LITERARE

Comedia este *specia literară a genului dramatic*, al cărei *subiect* şi *deznodământ provoacă râsul* şi care *ridiculizează relaţii sociale şi etice, tipuri umane, moravuri* etc. Ţinând de condiţia de *operă dramatică, destinată reprezentării scenice/ spectacolului*, textul literar al unei comedii are *trăsături specifice*:

- *organizarea pe acte* (diviziuni principale, reprezentând etape în desfăşurarea acţiunii, similare capitolelor dintr-o operă epică), *scene* (subdiviziuni ale textului dramatic, marcând intrarea sau ieşirea unui personaj din scenă), *tablouri* (subdiviziuni ale unui act, care marchează schimbarea decorului, trecerea timpului etc.);
- *modul de expunere este dialogul* (a se vedea mai sus caracteristicile *dialogului dramatic*), înaintea fiecărei replici fiind pus numele personajului care o rosteşte; uneori apare *monologul* (vorbirea unui personaj cu sine însuşi sau cu spectatorii, când este singur în scenă) sau *aparte-ul* (convenţia spectacolului presupunând că replica nu este auzită decât de către spectatori, nu şi de celelalte personaje din scenă);
- *prezenţa didascaliilor*: lista de personaje de la începutul operei, eventual cu minime precizări despre statutul acestora, iar în interiorul textului, scrise cu alte caractere de litere, plasate sau nu între paranteze, apar *indicaţiile scenice* (notări ale autorului cu privire la jocul actoricesc, la mimică şi gesticulaţie, la decoruri, fond sonor, iluminaţie scenică etc.); niciuna dintre acestea nu apare în vorbirea personajelor, ele fiind menite să contureze atmosfera spectacolului şi plasarea acţiunii/ a conflictelor într-un anumit context spaţio-temporal;
- *semnificaţiile textului literar sunt sporite/ particularizate de arta interpretării actoriceşti* (la realizarea spectacolului roluri împortante având şi viziunea regizorului – a celui care pune în scenă spectacolul –, decorurile, muzica, vestimentaţia actorilor ş.a.m.d.).

Specifice *comediei* îi sunt *subiectul, acţiunea* şi *conflictul/ conflictele care stârnesc râsul* (mai ales pe baza unor confuzii, neînţelegeri, exagerări ale unor întâmplări, dar şi ale unor situaţii, reacţii şi comportamente), *personajele comice* (de cele mai multe ori mediocre, pline de cusururi şi vicii, rupte de realitatea lumii în care trăiesc, situate în ipostaze neobişnuite, condamnabile moral), precum şi *prezenţa celor mai variate tipuri de comic* (de situaţie, de caracter şi de moravuri, de limbaj, de intenţie etc.), în diferite *forme de manifestare* (aluzia ironică, ironia, persiflarea, caricatura, satira, sarcasmul etc.).

Personajul comic este redus la câteva *trăsături*, de cele mai multe ori *îngroşate, bazate pe contrastul dintre aparenţă şi esenţă* (dintre ceea ce vor să pară personajele şi ceea ce sunt ele în realitate), acesta fiind *principala resursă a diferitelor tipuri de comic.*

Modalităţile literare de caracterizare a personajelor sunt cele *directe* (caracterizare, de obicei sumară, efectuată de către autor, prin lista de personaje – prin care fixează statutul iniţial – şi prin indicaţii scenice; caracterizare efectuată de către alte personaje pe parcursul dialogului/ al conflictului, preponderent subiectivă) şi cele *indirecte* (trăsături morale şi de

Scanned with OKEN Scanner

caracter desprinse din acțiune, din relațiile cu celelalte personaje, din limbaj, din mediul și din contextul în care este situat personajul, din detalii de decor și de vestimentație, din sugestia creată de numele pe care îl poartă etc.); în spectacolul propriu-zis anumite trăsături ale personajului pot fi accentuate/ modificate, ca urmare a viziunii regizorale și a interpretării actoricești (*modalități extraliterare de portretizare*).

Nuvela este o *specie a genului epic în proză*, de *dimensiuni medii* (ca întindere se situează între schiță și roman), cu *un fir narativ central* și o *construcție riguroasă a subiectului*, cu un *conflict concentrat*, care implică un *număr relativ redus de personaje*.

Acțiunea nuvelei este mai dezvoltată decât a schiței, întâmplările sunt relatate în ritm alert și obiectiv, adesea în secvențe memorabile, în care narațiunea propriu-zisă (relatarea sau povestirea) se împletește cu dialogul, secvențele descriptive fiind rare, pentru că descrierea încetinește sau chiar întrerupe narațiunea.

Naratorul intervine relativ puțin prin considerații personale (în multe dintre nuvelele din literatura română se observă tendința de obiectivare, de atenuare a prezenței naratorului care nu se implică în subiect și se detașează de personaje).

Relațiile temporale și spațiale sunt clar delimitate; spre deosebire de schiță, acțiunea se desfășoară în timpuri și în spații diferite (construcția epică are amploare în timp și în spațiu). Spre exemplu, în nuvela ***Două loturi*** de I.L. Caragiale acțiunea se petrece în casa familiei lui Lefter Popescu, la berărie, în casa chivuțelor, la minister, la bancă etc.

Personajul principal se află angrenat într-un puternic conflict, menit să-i pună în lumină caracterul; de cele mai multe ori, ipostaza inițială a personajului este diferită de cea finală, datorită conflictului/ conflictelor în care se află angrenat și care îi determină transformarea (Lefter Popescu este micul funcționar a cărui dramă se declanșează odată cu vestea câștigului la loterie, degradarea personalității sale producându-se treptat, ca urmare a iluziei îmbogățirii neașteptate, până la stadiul nebuniei, din final).

În nuvelă se acordă o importanță mai mare *caracterizării complexe a personajelor* (în special prin modalități/ procedee indirecte) decât acțiunii propriu-zise.

Romanul este o *specie a genului epic în proză* de *mari dimensiuni*, cu *acțiune complexă*, desfășurată pe *mai multe planuri narative*, cu *personaje numeroase* ce întruchipează o *varietate de tipuri umane*, având *conflicte puternice, ramificate*, bine construite epic. În funcție de subiectul abordat, romanul poate fi *istoric*, *social*, *de dragoste*, *de aventuri* etc., iar din perspectiva construcției subiectului și a personajelor, a ipostazei naratorului și a relației autor-operă, romanele pot fi clasificate în *tradiționale*, *moderne*, *obiective*, *de analiză psihologică* etc.

Spre exemplu, romanul ***Baltagul*** de Mihail Sadoveanu, prin complexitatea subiectului și prin specificul conflictelor în care sunt implicate personajele, poate fi considerat un roman pastoral, al transhumanței, dar conține și elemente de roman mitic (își are originea în balada populară ***Miorița***, de unde preia o serie de motive și de idei), de roman de formare a unui personaj (unul dintre planurile narative urmărește drumul inițiatic al lui Gheorghiță), de roman polițist (Vitoria urmărește să descopere adevărul despre dispariția lui Nechifor Lipan, îi demască, îi judecă și îi pedepsește pe ucigași) etc.

Prin raportare la *conflicte*, pot fi identificate în romanul citat mai multe planuri narative. Există, mai întâi, un plan al frământărilor sufletești ale Vitoriei, generate de absența

Scanned with OKEN Scanner

prelungită, neașteptată, a lui Nechifor Lipan (redate prin elemente de analiză psihologică și de monolog interior), apoi un plan narativ care se concentrează asupra Vitoriei, ca om de acțiune (munteanca își pregătește cu migală și răbdare plecarea la drum, pe urmele soțului dispărut, pe parcursul călătoriei fiind implicată în diferite întâmplări, unele privind etapele esențiale ale vieții: botezul, nunta, moartea), suprapus peste acesta fiind planul urmăririi drumului de inițiere parcurs de Gheorghiță, în formarea sa ca adult responsabil. Există și o *diversitate de conflicte secundare*, în centrul cărora se află personajul central feminin: între Vitoria și copiii săi, Gheorghiță și Minodora, între Vitoria și ucigașii Bogza și Cuțui, între Vitoria și autoritățile reprezentate de subprefect etc.

Sub aspectul *compoziției*, romanul ***Baltagul*** conține șaisprezece capitole, acțiunea desfășurându-se din toamnă până în primăvară, în diferite locuri: Măgura Tarcăului, bălțile Jijiei, satele întâlnite în drumul către Dorna.

Firul epic, axat pe urmărirea etapelor descoperirii adevărului cu privire la moartea oierului, conține trei mari părți, îmbinate armonios, care aduc în prim-plan imaginea Vitoriei, dar și o serie de alte aspecte care trădează complexitatea problematicii abordate de scriitor: viața muntenilor surprinsă monografic, destinul mioritic al lui Nechifor Lipan, drumul inițiatic parcurs de Gheorghiță.

Partea I (capitolele I-VI) conține *expoziționea și intriga* sau *situația inițială*, acțiunea fiind centrată pe evocarea frământărilor sufletești ale Vitorilei și a lumii satului moldovean de sub munte. De la evocarea monografică a lumii satelor de sub munte, treptat centrul atenției naratorului se fixează asupra imaginii Vitoriei Lipan, care este frământată de grijile pentru soarta bărbatului dispărut (punctul de plecare al intrigii romanului).

Partea a II-a (capitolele VII-XII) conține *desfășurarea acțiunii* și are un caracter dinamic, constând în căutarea înfrigurată a lui Nechifor Lipan, munteanca parcurgând drumul din Munții Tarcăului, pe firul Bistriței, către Vatra Dornei, prilej pentru narator de a evoca oameni, locuri, întâmplări și obiceiuri ale unei lumi românești tradiționale.

Partea a III-a (capitolele XIII-XIV) conțin *punctul culminant și deznodământul* sau *situația finală*. Vitoria găsește rămășițele pământești ale soțului ei, organizează înmormântarea creștinească, îi judecă și îi pedepsește pe ucigași și se pregătește de întoarcere, pentru a relua viața cu noile responsabilități.

Relatarea faptelor se face la persoana a III-a (narator obiectiv, omniscient), iar modurile de expunere sunt narațiunea împletită cu descrierea (sub formă de portret sau de tablou de natură), cu dialogul, uneori apărând și secvențe evocative (lumea muntenilor, chipul lui Nechifor păstrat în memoria femeii) sau conținând elemente de analiză psihologică (când se evocă frământările sufletești ale Vitoriei).

B. 4. FIGURI DE STIL

Alegoria este figura de stil prin care – pe baza unei suite de alte procedee și figuri de stil – se obține trecerea de la individual și concret, la general și abstract.

Din analiza figurilor de stil din versurile de mai jos, se poate observa aglomerarea, în doar câteva versuri, a unei suite de metafore, comparații, hiperbole, personificări, epitete..., prin care poetul își exprimă, deschis extazul. Natura în sărbătoare este prezentată, figurat, sub înfățișarea unei fecioare de o neasemuită frumusețe.

„Cât de frumoasă te-ai gătit
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!

Scanned with OKEN Scanner

Aş vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Ca să pot să văd ce-ai plăsmuit!"
(George Coşbuc)

Deopotrivă, *alegoria* este *un mod de gândire, o figură de stil*, dar şi *un un mod de compoziţie artistică.*

• Ca *mod de gândire*, alegoria este un fel ocolit, ascuns de gândire, exprimat prin pilde şi simboluri, specific omului din colectivităţi arhaice sau doar tradiţionale. Spre exemplu, Smaranda Creangă, atât de plastic evocată de povestitorul humuleştean în ***Amintiri din copilărie*** sub chipul mamei, are o existenţă marcată de un ansamblu de tradiţii, credinţe, superstiţii:

„Ştia, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care şi ea cu adevărat că ştia a face multe şi mari minunăţii: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru şi abătea grindina în alte părţi, înfigând toporul în pământ, afară, dinaintea uşii; închega apa cu numai două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul sau păretele sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând: „Na, na!"...şi îndată-mi trecea durerea..."

Accidental, alegoria ca mod de gândire apare şi la indivizi din societatea contemporană, prin rolul pe care îl acordă unor obiecte sau însemne (embleme, tatuaje, accesorii vestimentare...), dar şi semnificaţiei viselor, ghicitului în palmă sau în cafea etc.

• Ca *figură de stil*, alegoria este un mijloc sugestiv de plasticizare a unei idei abstracte. Este o metaforă continuă, prelungită, „în acţiune", de fapt, o înşiruire de metafore, personificări, comparaţii – chiar simboluri –, care, la un loc, formează o imagine unitară (alegoria primăverii din pastelul lui Coşbuc). În general, sugerează noţiuni abstracte prin intermediul unor elemente concrete, înseamnă a vorbi ceva, în aparenţă deschis, dar a înţelege altceva (diferit sau chiar opus celor afirmate).

Spre exemplu, într-un proverb precum *„Bate şeaua, să priceapă iapa"* există două planuri diferite ale înţelegerii sensurilor:

– un plan vizibil, al sensului concret, legat de sensul propriu al cuvintelor (*bătaia*, în sens fizic);
– un plan ascuns, al semnificaţiilor figurate (*a aduce vorba despre cineva sau ceva, a face o aluzie, a nu cere în mod direct...*).

Acest plan al sensurilor figurate implică *alegoria*, care se poate desfăşura pe spaţii relativ mari, aşa cum este în cazul reprezentării alegorice a morţii ca nuntă (***Moriţa***) sau a morţii ca joc (***De-a v-aţi ascuns***, de Tudor Arghezi).

• Ca *mod de compoziţie artistică*, apare într-o gamă variată de specii literare (fabula, romanul alegoric, ghicitoarea, cimilitura etc.), de exemplu, ***Fabulele*** lui Esop; ***Luceafărul*** de Mihai Eminescu.

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

– Ce bine au să meargă trebile în pădure
Pe împăratul tigru când îl vom răsturna
Şi noi vom guverna,
Zicea unei vulpi ursul, c-oricine o să jure
Că nu s-a pomenit
Un timp mai fericit.

Scanned with OKEN Scanner

– Şi-n ce o să stea oare
Binele acest mare?
Îl întrebă.
– În toate,
Mai ales în dreptate:
Abuzul, tâlhăria avem să le stârpim,
Şi legea criminală s-o îmbunătăţim;
Căci pe vinovaţi tigrul întâi îi judeca
Ş-apoi îi sugruma.
– Dar voi ce-o să le faceţi?
– Noi o să-i sugrumăm
Ş-apoi să-i judecăm.

(Grigore Alexandrescu – ***Ursul şi vulpea***)

Numeşte figura de stil prezentă în textul citat şi explică, în 4-6 rânduri, rolul acesteia în construcţia mesajului.

Sugestii pentru redactare:

- ☑ observă dacă naraţiunea din textul citat este plauzibilă sau este doar un pretext pentru a transmite o idee;
- ☑ stabileşte care este figura de stil care ascunde în spatele unei naraţiuni un mesaj abstract;
- ☑ identifică mesajul textului şi explică-l.

Exemplu de răspuns:

Textul este alcătuit dintr-o succesiune de imagini concrete care constituie subiectul unei naraţiuni. Aceasta trimite spre o noţiune abstractă, ideea de relativitate a dreptăţii, mascată cu ipocrizie în spatele unui discurs demagogic. Ursul, nemulţumit de dreptatea tigrului, mărturiseşte că ar instaura un alt regim, a cărui dreptate nu este mai puţin strâmbă decât cea incriminată. Naraţiunea în care personajele sunt animale cu comportamente umane este specifică fabulei, specie în care alegoria serveşte unui scop etic: transmiterea unei morale, a unei învăţături universal valabile.

Antiteza este procedeul prin care se alătură tablouri, personaje, acţiuni, idei abstracte cu sensuri contrarii, pentru a se sublinia opoziţia dintre ele.

• Antiteza apare ca procedeu stilistic, dar şi ca procedeu compoziţional. Opoziţia se face între două cuvinte, două fenomene, situaţii, imagini, noţiuni, idei etc.; prin aceasta, un termen îl îl pune mai bine în lumină pe celălalt: „*Toate-s <u>vechi</u> şi <u>nouă</u> toate...*" (Mihai Eminescu); „*Stăpânul vitreg vă <u>loveşte</u>,/ dar cerul <u>bine-vă-cuvântă</u>*". (Octavian Goga)

• Se poate realiza, dimensional vorbind, de la un cuvânt până la o întreagă operă. Spre exemplu, în ***Scrisoarea III***, de Mihai Eminescu, apare antiteza şi între personaje (Mircea şi Baiazid), şi între părţile componente ale operei (evocarea trecutului de glorii şi imaginea prezentului decăzut).

• La nivelul unor termeni, un indiciu al antitezei poate fi conjuncţia adversativă (*dar*; *iar*; *însă*; *ci...*), cât şi conjuncţia coordonatoare „şi" (cu valoare apropiată de cea adversativă); între personaje, tablouri, scene..., legătura gramaticală este greu sesizabilă: „*Bun <u>şi</u> rău, sceptic <u>şi</u> cucernic, milos <u>şi</u> crud, temerar <u>şi</u> fricos – duh răzvrătit, împotriva lui mai mult decât asupra lumii...*" (Alexandru Vlahuţă).

Scanned with OKEN Scanner

• Antiteza este mult mai sugestivă când apare chiar în titluri: ***Înger şi demon*** (Mihai Eminescu), ***Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*** (Camil Petrescu).

• Odată stabilit principiul antitezei pe spaţii largi, este suficient ca prin prezentarea trăsăturilor unei părţi să se subînţeleagă, în mod automat, trăsăturile contrare ale celeilalte.

Comparaţia este o construcţie inedită, plastică şi sugestivă, care pune faţă în faţă două elemente: termenul comparat **(A)** sau *obiectul* şi termenul comparant **(B)** sau *imaginea.*

• Între cei doi termeni relaţia se stabileşte prin elemente comparative: *ca, precum, ca şi, asemeni cu, întocmai ca, tot astfel* etc.:

„*În zadar striga-mpăratul ca şi leul în turbare...*" (Mihai Eminescu)
termen comparat ↙ ↓ ↘ termen comparant
(*obiectul*) (*imaginea*)
elementul comparativ

• Când lipseşte elementul de relaţie, comparaţia devine, de regulă, *metaforă*: „*În zadar striga-mpăratul, leu în turbare...*".

• Gramatical, comparaţia se află, de obicei, în poziţia complementului circumstanţial de mod: „*Pulbere de diamante cade fină ca o bură...*" (Mihai Eminescu).

• În opera literară, analogiile, asemănările, deosebirile stabilite între cei doi termeni uimesc prin noutate şi dau sentimentul frumosului; comparaţia poate fi:

– simplă: „*Un salcâm privi spre munte/ Mândru ca o flamură...*" (George Topîrceanu)
– dezvoltată, amplă: „*Toate cele pământeşti,/ Sunt ca umbra norilor,/ Ca mireasma florilor...*" (George Topîrceanu);
– obişnuită, tradiţională: „*Atât de fragedă te-asemeni/ Cu floarea albă de cireş...*" (Mihai Eminescu);
– presupunând o paralelă: „*Ca sclipirile de spadă/ Fulgerele-ncep să cadă...*" (George Topîrceanu)
– antitetică: „*...Şi ca un spin,/ Cu raza-i rece şi subţire,/ Mi-a strecurat un gând străin/ În visul meu de fericire...*" (George Topîrceanu.).

• După atitudinea vorbitorului, comparaţia poate fi umoristică, grotescă, ironică, emfatică, hiperbolică: „*Mic, cu solzi ca de balaur,/ Trupu-i fin se clatină,/ Juvaier de smalţ şi aur/ Cu scliperi de platină.*" (George Topîrceanu); „*Vorba asta scurtă/ E ca mângâierea porcului pe burtă.*" (Tudor Arghezi); „*Ieşi Zamfira-n mers isteţ,/ Frumoasă ca un gând răzleţ,/ Cu trupul nalt, cu părul creţ...*" (George Coşbuc).

Enumeraţia presupune înşiruirea unor termeni (cu sau fără determinări).

• Prin enumeraţie se obţine prezentarea nuanţată a aspectelor vizate: „*Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; şi dacă-i popă, să cetească...*" (Ion Creangă).

• Scoate în evidenţă diversitatea componentelor şi creează impresia de acumulare: „*...se îngraşă şi râde nepedepsit, şi şi-a pus piciorul pe grumazul nostru...*" (Mihail Sadoveanu).

• Poate da ritmul necesar, mai ales în descriere, prin lungimea frazei şi prin accentul pus pe detaliu: „*Ţapăn, drept, cu schiptru-n mână, şade-n perine de puf.*" (Mihai Eminescu).

Scanned with OKEN Scanner

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citeşte cu atenție textul următor:

De oftat ce-am oftat tare,
Nici soarele nu răsare,
Nici luna lumină n-are,
Nici pe câmp nu creşte-o floare.
(*Doină populară*)

Numeşte figura de stil prezentă în textul citat şi explică rolul acesteia în construcția mesajului.

Exemplu de răspuns:

Enumerația negativă *Nici soarele nu răsare,/ Nici luna lumină n-are,/ Nici pe câmp nu creşte-o floare*, provoacă gradația şi acumularea efectelor produse de suferința sufletească.

Epitetul este figura de stil prin care se indică expresiv însuşirea sau caracteristica unui obiect.

Condiții minime de existentă:
– să aducă termenului determinat un element de noutate;
– să aibă *sens figurat.*

Trăsături comune	**Trăsături expresive**
1. ... spice aurii...	1. ... zile aurii...
2. ... inel de aur...	2. ... spic de aur ...
3. ... femei bătrâne ...	3. ... scripturile bătrâne ...
4. ... un om merge şchiopătând pe stradă...	4. ... un elev răspunde şchiopătând la întrebări ...
5. ... hârtie albă ...	5. ... tăcere albă...
↓	↓
cuvintele subliniate *nu sunt epitete*	cuvintele subliniate *sunt epitete*

- Gramatical, epitetul poate fi exprimat prin:
– adjectiv: *„În față răsărise luna. Era stinsă şi vălurită ca obrazul unei bătrâne.”* (Fănuş Neagu)
– locuțiune adjectivală: *„Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi,/ El zboară şoimeşte.”* (George Coşbuc)
– adverb: *„Şi mulțămind lui Hristos,/ Te sărut, mândră, frumos.”* (Mihai Eminescu)
– locuțiune adverbială: *„Fluieraş de fag,/ Mult zice cu drag!”* (***Miorița***)
– gerunziu neacordat: *„Durduind soseau călării ca un zid înalt de suliți...”* (Mihai Eminescu)
– substantiv cu valoare adverbială: *„Stă-n uşă popândău, că nu poți trece de el...!”* (V.I. Popa)
- Termenul căruia îi conferă trăsături expresive poate aparține:
– grupului nominal (substantiv, pronume, numeral): *„Era liniște împărătească.”* (Gala Galaction), *„Au venit apoi ai lui, rumeni la față şi îmbuibați...”* (***Bujorul – Legende***

Scanned with OKEN Scanner

populare româneşti), *„Al doilea, mai cu vino-ncoa', i-ar fi plăcut ei, nu-i vorbă...”* (Panait Istrati);

– grupului verbal (verb, interjecţie...): *„Uite cum se şterg, pălite, de pe boltă, mii de stele...”* (Alexandru Davila), *„Iată-l iar trist şi amărât, să-i plângi de milă, şi alta nu...”* (***Bujorul – Legende populare româneşti***).

• Epitetul şi termenul determinat au împreună o funcţie artistică (de ornare, de individualizare, de personificare...), subliniind însuşiri expresive, uneori cu o deosebită forţă de plasticizare: *„Într-o parte, zidul îmbrăcat în codri se ştirbea, ca să lase, printre lespezii zdrobiţi şi fagii cosiţi mereu la rădăcină, undele otelite ale lablanicioarei.”* (Gala Galaction).

• Mult folosit în descriere, epitetul poate fi:

– simplu: *„Vorbe late! Vorbe late!”* (Alexandru Davila)

– multiplu (dublu sau triplu): *„...şi ostoia setea sa covârşitoare cu cele de pe urmă picături de viaţă, umede şi vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor.”* (Calistrat Hogaş)

– dezvoltat (grup de cuvinte sau o propoziţie cu rol de epitet): *„...pământul înfricoşat se cutremura nemernic, până în cele mai din adânc ale temeliilor sale...”*. (Calistrat Hogaş)

• Epitetul poate sta la baza formării altor procedee artistice sau a figurilor de stil:

– personificarea (epitet personificator): *„...Lângă lacul, care-n tremur somnoros şi lin se bate,/ Vezi o masă mare-ntinsă, cu făclii prealuminate”*. (Mihai Eminescu)

– hiperbola (epitet hiperbolic): *„Gigantică poart-o cupolă pe frunte...”*. (George Coşbuc)

– metafora (epitet metaforic): *„De treci codri de aramă...”*. (Mihai Eminescu)

În identificarea valorii de epitet a unui cuvânt (grup de cuvinte, sintagmă...), pe lângă expresivitate, se va avea în vedere şi relaţia gramaticală. Una şi aceeaşi idee se poate transpune în mai multe feluri, asemănătoare în planul conţinutului, dar diferite în plan morfologic şi sintactic: *„anii pier în spume”* (substantiv – epitet); *„anii pier înspumaţi”* (adjectiv – epitet); *„anii pier ca spuma”* (comparaţie); *„spuma anilor piere”* (metaforă).

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

Mi-a fost drag pe bărăgane
Să văd fetele morgane
Ori pe crestele din munte
Joc de trăsnete rotunde,
Scurgerea cocorilor,
Pacea înălţimilor,
Semeţia pinilor
Plini de scama norilor.

(Nicolae Labiş - ***Am iubit...***)

Numeşte figura de stil prezentă în ultimul vers şi explică rolul acesteia în construcţia mesajului.

Exemplu de răspuns:

Sintagma *scama norilor* conţine un epitet cu valoare metaforică, având valoare expresivă în raport cu versul anterior, *semeţia pinilor/ plini de scama norilor*; semnificaţia

Scanned with OKEN Scanner

ei se subordonează temei naturii, văzută aici ca relație a terestrului cu cosmicul, într-o mișcare ascensională orgolioasă: pinii se înalță, semeți, înspre bolta cerească și se împodobesc cu albul norilor.

Hiperbola este figura de stil prin care se exagerează (prin mărire sau micșorare) proporțiile sau calitățile unui fapt, fenomen, personaj, tablou...

• Imaginea obiectului vizat apare peste sau sub limitele sale firești, astfel acesta apărând mai expresiv decât în realitate.

„Obiectul oricărei hiperbole este de a ajunge la adevăr prin minciună, este o ficțiune care nu înșală." (Seneca). Hiperbola presupune:

– exagerare în sensul măririi: *„Zguduind din pace-adâncă ale lumii începuturi"* (Mihai Eminescu)

– exagerare în sensul micșorării: *„Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești..."* (Ion Creangă)

• Generată de impulsul unui sentiment puternic (admirație, indignare, revoltă, dispreț ...), se sprijină pe: (a) repetiții; (b) enumerații; (c) superlative deosebite; (d) epitet; (e) metaforă:

„Gigantică poart-o cupolă pe frunte
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stânga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte."
(George Coșbuc)

• Uneori poate fi un mijloc pentru crearea umorului, a comicului, a ironicului. Un exemplu tipic este portretul libelulei din ***Rapsodii de toamnă***, de George Topîrceanu, cizelat cu arta bijutierului:

„Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină,
Juvaier de smalț și aur
Cu sclipiri de platină."
(George Topîrceanu)

Inversiunea este un procedeu stilistic ce constă în schimbarea ordinii normale, progresive, a cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază.

• Procedeul are implicații:

a. *morfologice*, prin antepunerea adjectivului față de substantiv: *„Într-o sălbatică splendoare/ Vedeam Ceahlăul la apus..."* (George Coșbuc)

b. *sintactice*, prin antepunerea:

– predicatului față de subiect: *„În genunchi cădeau pedeștrii..."* (Mihai Eminescu)

– complementului față de regent: *„Zările de farmec pline/ Strălucesc în luminiș."* (George Coșbuc)

– subordonatei față de regentă: *„Când ies dimineață din casă, o trăsură de trap mare intră pe strada mea..."* (I.L. Caragiale)

• Poate apărea ca mijloc de conservare a metricii versurilor (ritm, măsură, rimă...): *„La voi aleargă totdeauna/ Truditu-mi suflet să se-nchine."* (Octavian Goga)

• Inversiunea poate avea consecințe:

a. la nivel lexical: *Ion este om mare.* (adult); *Ion este mare om...!* (important).

Scanned with OKEN Scanner

b. la nivel morfologic: *Dau cartea colegului* (substantiv în dativ sau în genitiv, în funcție de sensul comunicării); *Dau colegului cartea...* (substantiv în dativ).

c. la nivel sintactic: *Se auzea un câine lătrând* (un câine = subiect; lătrând = atribut verbal). *Se auzea lătrând un câine* (lătrând = subiect; un câine = subiect).

Metafora este figura de stil bazată pe transferul de expresivitate dintre termenul-obiect și termenul-imagine al unei comparații subînțelese.

• Metafora are la bază o comparație (**A** este *ca/ precum* **B**) al cărei termen comparativ (*ca, precum, ca și, asemeni cu, întocmai ca, tot astfel* etc.) lipsește (deci: **A** este **B**). În relația celor doi termeni ai metaforei, primul (**A**) rămâne cu sensul său propriu sau este eliminat, iar celălalt (**B**) devine termen cu sens figurat:

„S-a ivit pe culme Toamna,/ Zâna melopeelor...” (George Topîrceanu)
A. = termen-obiect ↙ ↘ **B.** = termen-imagine al unei comparații subînțelese = metaforă

Comparația inițială fusese *„...Toamna ca/ precum zâna melopeelor...”* (*ca/ precum* = element comparativ).

• Gramatical, metafora apare, mai ales, ca:
– asociere sau o subordonare a termenului-obiect (**A**) față de termenul-imagine (**B**): *„Norul* (**A**) *plutea pe cer ca un fulg ușor”* (element comparativ + **B**) comparație, *„Fulgul ușor al norului plutea pe cer”* (**B** subordonat lui **A**) metaforă
– apoziționare a termenului-imagine (**B**) față de termenul-obiect (**A**): *„Norul, fulg ușor, plutea pe cer”* metaforă
– substituire a termenului-obiect (**A**) prin termenul-imagine (**B**): *„Fulgul ușor plutea pe cer, prevestind curând furtuna”* metaforă

• În funcție de cei doi termeni (**A** și **B**), metafora poate fi:
– *implicită* (când este folosit doar termenul-imagine sau termenul de sosire **B**): *„Stătu el ce stătu, și ce-i trecu prin tărtăcuța lui să facă...?”* (***Legenda pițigoiului***) = metaforă; comparația inițială: *„...îi trecu prin capul ca o tărtăcuță...”* (**A** + element comparativ + **B**)
– *explicită* (când sunt folosiți ambii termeni): *„Ana este un bujor de fată.”* (**B+A**)

• Forța de sugestie a metaforei se extinde, de cele mai multe ori, asupra termenilor apropiați, cu care intră în relație: *„În amurg fâlfâiau zdrențe roșii și negre și înfățișarea cerului prevestea o ploaie mare.”* (Gala Galaction). Metafora *„zdrențe”* este o sugestie a haosului gata să se instaleze în natură, în frază accentul de interes căzând tocmai asupra semnificației acestui cuvânt.

• Datorită forței sale de sugestie, prin concentrarea de sensuri pe care o presupune, metafora este larg folosită în poezia modernă.

EXEMPLU DE CERINȚĂ

Citește cu atenție textul următor:

Am luat ceasul de-ntâlnire
Când se tulbură-n fund lacul
Și-n perdeaua lui subțire
Își petrece steaua acul.

Câtă vreme n-a venit
M-am uitat cu dor în zare.
Orele și-au împletit
Firul lor cu firul mare. [...]
(Tudor Arghezi - ***Melancolie***)

Scanned with OKEN Scanner

Numeşte figura de stil prezentă în ultimele două versuri şi explică rolul acestora în construcţia mesajului.

Exemplu de răspuns:

Versurile surprind motivul unei aşteptări nedesluşite, o aşteptare, probabil, a împlinirii iubirii. Aşteptarea este însoţită de uitarea de sine, de abandonarea în taina cosmică şi de contemplarea timpului, idee surprinsă printr-o metaforă a comuniunii timpului terestru, *orele şi-au împletit firul lor*, cu timpul cosmic, *firul mare*. Este surprinsă astfel transformarea timpului nostru, acest timp trecător, în durată veşnică, în eternitate.

Personificarea este figura de stil prin care se atribuie obiectelor, fiinţelor necuvântătoare sau unor abstracţiuni, însuşiri şi manifestări specifice omului (de *persoană*).

• Pe scară largă este întâlnită în basm, în baladă, în fabulă şi relativ accidental în celelalte specii literare. Rolul său principal este acela de umaniza trăsăturile obiectelor neînsufleţite şi ale animalelor, prin atribuirea:

– unor calităţi şi înfăţişări ale persoanei: „*Un lăstun în frac apare,/ Sus pe-un vârf de trestie...*" (George Topîrceanu)

– limbajului şi comportamentului uman: „*Murgul coama-şi netezeşte/ şi din gură mi-i grăieşte*" (***Toma Alimoş***).

– sentimentelor şi raţiunii: „*Un ţânţar, nervos şi foarte/ Slab de constituţie/ În zadar vrea să ia parte/ Şi el la discuţie...*" (George Topîrceanu)

• Personificarea se poate realiza prin:

– substantiv: „*Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi.*" (Lucian Blaga)

– adjectiv: „...*pământul înfricoşat se cutremura nemernic...*" (Calistrat Hogaş)

– verb: „*Prepeliţa înţelesese că e un vânător.*" (I.Al. Brătescu-Voineşti)

• Uneori, creează impresia unui fals dialog sau se realizează prin dialog: „*Noapte, noapte*, iar mă laşi/ Singur pe cărări pustii..." (St.O. Iosif)

EXEMPLU DE CERINŢĂ

Citeşte cu atenţie textul următor:

Hai în codrul cu verdeaţă,
Und-izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
În prăpatia măreaţă.
(Mihai Eminescu – ***Floare albastră***)

Numeşte figura de stil prezentă în al doilea vers şi explică rolul acesteia în construcţia mesajului.

Exemplu de răspuns:

Versurile surprind o chemare la împlinirea afectivă în mijlocul naturii. Cadrul în care invită vocea lirică printr-o interjecţie imperativă este unul feeric. Prima imagine este descriptivă şi surprinde trăsăturile unui spaţiu romantic în care natura are putere ocrotitoare. Cadrul imaginat are ca elemente centrale codrul cu izvoarele, personificate pentru a se asigura efectul muzical prin care este sugerată melancolia. Plânsul acestora pare a fi însăşi muzica universului, nu e un plâns de jale, ci unul melancolic, un plâns care generează o stare de visare.

Scanned with OKEN Scanner

Repetiția este un procedeu stilistic bazat pe reluare, pentru a întări o idee sau o impresie, având ca elemente definitorii:

• Insistența asupra unui obiect, fenomen ori stare sufletească, prin acumularea obsesivă: *„Tătucă! Tătucă! s-a dus, ni l-au ucis dușmanii...”* (Mihail Sadoveanu)

• Sublinierea, întărirea sau potențarea ideii conținute, mai ales într-un tablou dinamic: *„Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare,/ Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.”* (Mihai Eminescu)

• Realizarea unei armonii acustice interne și obținerea simetriei, prin reluarea aceluiași grup sonor:

„Codrul cântăreții-și culcă,
Doarme trestia bolnavă,
Dorm doi pui de nevăstuică
Sub o brazdă de otavă.”
(Octavian Goga – ***Sara***)

• Sugerarea unei multitudini de nuanțe: intensitatea sau cantitatea, progresia ori periodicitatea, durata, distribuția sau frecvența, succesiunea etc.

III. SINTEZE ȘI SCHEME RECAPITULATIVE (FONETICĂ, VOCABULAR, MORFOLOGIE ȘI SINTAXĂ)

FONETICA

A. Sunet. Literă. Corespondența dintre litere și sunete

1. Alfabetul limbii române are 31 de litere (8 vocale, dacă le considerăm distincte pe *â* și *î* + 23 de consoane).

2. Litera *e* poate fi vocală, semivocală sau literă ajutătoare:

– când este vocală, se scrie și se pronunță ca atare (*elev, element, electoral, eminent...*) sau transcrie diftongul *ie* (se scrie *e* și se pronunță *ie* în cuvinte de tipul: *el, ei, ele, este, ești...*);

– când este semivocală, se scrie și se pronunță *e* (*avea, beat, citea...*) sau se scrie *e* și se pronunță *i* (*aceea, ea, insinuează...*);

– ca literă ajutătoare, apare în grupurile: *ce, ge, che, ghe* + vocala *a* (*ceapă, geam, cheamă, veghea...*; *e* + *a* nu formează un diftong).

3. Litera *i* poate fi vocală, semivocală sau literă ajutătoare:

– când este vocală, se scrie și se pronunță ca atare (*aripă, binoclu, diplomat...*; este vocală nesilabică atunci când este folosită ca literă finală: *azi, cărți, câți, însuși, totuși* etc. sau când apare în elementul de compunere *ori-*: *orice, oricând, oricui...*);

Scanned with OKEN Scanner

– când este semivocală, apare în diftongi (*iar, ied, iubesc, ai, copii, văzui...*);
– ca literă ajutătoare poate apărea în grupurile *ci, gi, chi, ghi*, când grupurile sunt urmate de o vocală (*ciot, ciur, Giurăscu, chiar...*; *i + vocală* nu formează un diftong) sau când acestea se află la sfârşitul unui cuvânt şi nu formează o silabă distinctă (*duci, dragi, faci, unchi, unghi...*).

4. Litera *h* poate fi consoană (*haz, har, horă, şah...*), dar şi literă ajutătoare, în combinaţiile: *che, chi, ghe, ghi* (*chemare, chinuit, veghe, ghicitoare...*).

5. Litera *x* transpune următoarele grupuri de sunete: *cs* (*axă, boxer, fix, taxi...*) sau *gz*: (*examen, exerciţiu, exemplu, exil...*); a nu se confunda cu situaţia în care apare scris grupul *cs* (*catadicsi, cocs, îmbâcsit, rucsac...*) sau cu ortografierea diferită la singular şi plural *x/ cş* (*complex/ complecşi, fix/ ficşi, ortodox/ ortodocşi, prolix/ prolicşi...*).

6. Literele *k, q, w, y* apar, de obicei, în cuvinte străine sau în compuse (*kilogram, kilocalorie, kitsch, quasar, week-end, yankeu, yoga...*).

7. Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi* transcriu un singur sunet (generic denumit „*i*" *consonantic*) când sunt urmate de o vocală (*ceapă, ciorbă, geam, giuvaier...*, *e* sau *i + vocală* nu formează un diftong) sau când se află la sfârşitul cuvântului şi nu formează singure o silabă distinctă (*atunci, bici, ajungi...*); dacă formează singure o silabă distinctă, grupurile nu mai sunt „*i*" *consonantic* (*ajunge = a-jun-ge* = 6 litere + 6 sunete).

8. Grupurile de litere *che, chi, ghe, ghi* transcriu un singur sunet (generic denumit „*i*" *consonantic*) când sunt urmate de o vocală (*cheamă, chiar, gheaţă, ghiozdan...*, *e* sau *i + vocală* nu formează un diftong, iar *h* este literă ajutătoare) sau când se află la sfârşitul cuvântului şi nu formează singure o silabă distinctă (*trunchi, unchiul, urechi*); dacă formează singure o silabă distinctă, grupurile nu mai sunt „*i*" *consonantic* (*veghe = ve-ghe* = 5 litere = 4 sunete, întrucât *h* este literă ajutătoare).

Atenţie! Situaţia specială a grupurilor *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* poate provoca nedorite confuzii în stabilirea unor diftongi sau triftongi şi în identificarea tipului conjugării unor verbe:

– *Gheorghe = Gheor-ghe* = 8 litere + 5 sunete (grupul *ghe* din prima silabă transcrie un singur sunet, denumit generic „*i*" *consonantic*, *h, e* sunt litere ajutătoare, iar *e + o* nu formează un diftong; grupul *ghe* din a doua silabă nu mai este „*i*" *consonantic*, *h* rămâne literă ajutătoare, iar *e* este vocală);
– *vegheau = ve-gheau* = 7 litere + 5 sunete (grupul *ghe* formează un singur sunet, denumit „*i*" *consonantic*, în care *e* şi *h* sunt litere ajutătoare; în cuvânt nu există un triftong, ci diftongul *au*);
– *a veghea, a îngenunchea...* nu sunt verbe de conjugarea a II-a (conţin grupul *ghe* în situaţia amintită), ci de conjugarea I, ca şi verbele de tipul *a lucra, a lua...*

B. Vocale. Semivocale. Consoane. Diftongi. Triftongi. Hiat

1. Vocalele sunt sunetele care se pronunţă independent (*a, ă, â, e, i, î, o, u*) şi care formează o silabă singure (*a-er*), dar şi însoţite de una sau mai multe consoane (*con-struc-tor*), de o semivocală (diftong: *oa-ie*), de două semivocale (*cre-ioa-ne*) sau de combinaţia consoană/ consoane + semivocală (*mai-că, leoar-că*); sunetele *a, ă, â, î* sunt,

Scanned with OKEN Scanner

totdeauna, vocale, iar sunetele *e, i, o, u* sunt vocale sau semivocale, în funcție de combinațiile existente în cuvânt (*e-lev* = *e* vocalic; *bea* = *e* semivocalic).

2. Semivocalele (*e, i, o, u*) sunt sunetele pronunțate cu jumătate din durata și intensitatea unei vocale; ele nu pot forma singure o silabă, ci numai împreună cu o vocală (obținându-se diftongi sau triftongi: *moa-ră, le-oai-că*).

3. Diftongii sunt grupurile de sunete formate dintr-o semivocală + o vocală (ascendenți sau crescători: *bia-tă*) sau dintr-o vocală + o semivocală (descendenți sau descrescători: *câi-ne*), care nu se despart în silabe diferite; pot apărea în același cuvânt (*dia-vol*) sau între două cuvinte alăturate, scrise cu cratimă și pronunțate legat, mai ales datorită ritmului rapid al vorbirii (*de-abia* = *de-a* + *bia* = 2 silabe, iar *e-a* este diftong ascendent).

4. Triftongii sunt grupurile de sunete formate dintr-o vocală + două semivocale (*a-veau, ci-teai, tă-iai*), care nu se despart în silabe diferite; pot apărea în același cuvânt (*le-oai-că*) sau între două cuvinte alăturate, scrise cu cratimă și pronunțate legat, mai ales datorită ritmului rapid al vorbirii (*de-au venit* = *de-au*+ *ve-nit* = 3 silabe, iar *e-au* este triftong).

5. Hiatul este grupul de sunete format din două vocale alăturate, care se despart în silabe diferite (*a-e-ri-an, bac-te-ri-e, al-co-ol, i-de-e, po-et*); în pronunțarea și în scrierea neîngrijită există o tendință de evitare a hiatului prin eliminarea unei vocale (*alcol, zologie*) sau prin intercalarea unei semivocale (*ideie, poiet*), ambele procedee fiind greșite; este corect însă procedeul pronunțării legate, în ritm rapid, a cuvintelor, ceea ce conduce la scrierea cu cratimă și la transformarea unei vocale în semivocală (*de aceea* = *de* + *a-ce-ea*, în care *e* + *a* sunt vocale, față de *de-aceea* = *de-a* + *ce* + *ea*, situație în care *e-a* este un diftong, rezultat din transformarea vocalei *e* în semivocală).

Atenție! Folosirea cratimei (semn de ortografie) în asemenea situații poate avea mai multe consecințe:

- pronunțarea legată a două cuvinte diferite (datorită ritmului rapid al vorbirii: *de abia* = *de-abia*);
- transformarea unei vocale în semivocală (*de a venit* = *de-a venit*);
- eliminarea/ elidarea unei vocale (*de ar da* = *de-ar da* = *d-ar da*);
- dispariția unei silabe (*se aduce* = *se* + *a-du-ce* = 4 silabe; *se-aduce* = *se-a* + *du-ce* = 3 silabe);
- în poezie, procedeul este folosit pentru conservarea metricii (păstrarea măsurii versului și menținerea ritmului).

C. Silaba. Despărțirea cuvintelor în silabe

Silaba este sunetul sau grupul de sunete pronunțat printr-un singur efort de respirație. Obligatoriu, o silabă are în componența sa o vocală și numai una (*a-cum*), la care se pot adăuga o semivocală (obținându-se un diftong: *oa-lă*), două semivocale (rezultând un triftong: *ve-deai*), de la una la patru consoane (*opt-spre-ze-ce*) sau combinații de una-două semivocale + de la una la patru consoane (*struc-tu-rii*).

Despărțirea cuvintelor în silabe are loc în conformitate cu regulile pronunțării (*silabație fonetică*) – recomandată de **DOOM**, ediția 2005 –, dar și în raport cu elementele

Scanned with OKEN Scanner

constituente ale cuvântului, în situația cuvintelor compuse și a unor derivate (*silabație morfologică*). Pentru practica școlară, este necesară cunoașterea și aplicarea corectă a principalelor reguli ale silabației fonetice:

1. Vocalele în hiat se despart în silabe diferite (*na-ți-u-ne*); la fel se desparte structura formată din vocală + diftong/ triftong sau structura conținând doi diftongi (*o-uă, cre-ioa-ne, oa-ie*).

2. O consoană intervocalică (sau între vocală + diftong/ triftong) trece la silaba următoare (*a-du-cea, ve-neai, măi-cu-ță, le- oai-că*).

3. Două consoane intervocalice (sau între vocală + diftong/ triftong) se despart, de obicei, în silabe diferite (*car-te, ci-tea, ar-deau, scoar-ță*). Dacă prima consoană este *b, c, d, f, g, h, p, t, v*, iar a doua este *l* sau *r*, ambele consoane trec la silaba următoare (*a-bre-vi-a, a-cru, a-dre-să, a-fla, a-gro-nom, pe-hli-van, a-pri-li-e, a-tlet, co-vrig*).

4. Din grupul de trei sau mai multe consoane intervocalice (sau între vocală + diftong/ triftong), prima consoană la silaba anterioară, iar celelalte trec la silaba următoare (*nos-tru, mon-stru, în-gri-jo-rat, com-plet*). Dacă în grupul de trei sau mai multe consoane există intercalat vreunul dintre grupurile *ct, cț, pt, pț*, despărțirea se face între consoanele care compun aceste grupuri, respectiv între *c* și *t/ ț* sau între *p* și *t/ ț* (*con-junc-ți-e, func-ți-e, somp-tu-os, in-stinc-tiv, arc-tic, sculp-tu-ră*). După același model se despart și cuvintele: *ast-mă, sfinc-șii, sand-vici/ sand-viș*.

5. Cuvântul *jertfă* (și cuvintele care aparțin familiei sale lexicale) se desparte după modelul *jert-fă* (în limba română nu există grup sudat *tf*).

D. Scrierea cu dublă vocală sau cu dublă consoană

În limba română, **scrierea cu dublă vocală** sau **cu dublă consoană** are la bază:

1. Motive etimologice (așa au fost moștenite sau împrumutate respectivele cuvinte): *alcool, alcoolmetru, accelera, acces, accident, bocceluță, addenda, galinacee, rozacee, loess, ambiguu, asiduu, ingenuu, perpetuu, reziduu, vacuum..., Cristian Tell, Anton Pann, Alecu Russo, Costache Negruzzi...*

2. Motive morfologice:

- vocală tematică + desinență de singular sau de plural: *idee, alee, câmpii, cenușii, copii, hazlii, fii, roșii, licee, muzee...*;
- vocală tematică + desinență de persoana I sau a II-a: (eu) *auzii, cosii, citii, privii.../* (tu) *devii, știi, vii, ții...*;
- desinență de plural + articol hotărât enclitic pentru singular sau plural: *dragii* mamei, *albii* pereți, *blânzii* bunici, *rarii* trecători.../ *arbitrii, merii, prunii, primii...*
- vocală tematică + sufix verbal (morfologic): *a pustii, a prii, a se sfii, apreciind, fiind, știind*

4. Sufixarea (lexicală): *știință, ființă, cuviință...*

5. Prefixarea: *supraaglomerat, ultraamenajat, neefectuat, preelectoral, reelaborat, cooperare, coordonare...*

6. Compunerea: *contraargument, contraaatac, autoorganizare, zoologie, zootehnic...*

Scanned with OKEN Scanner

LEXICUL/ VOCABULARUL

A. Vocabularul fundamental şi masa vocabularului

În *vocabular* sau *lexic* (de la grecescul „*lexis*" = cuvânt) se includ toate cuvintele care există sau au existat cândva într-o limbă. Lucrările lexicografice (dicţionarele) nu pot cuprinde nici toate cuvintele unei limbi, nici totalitatea sensurilor unui cuvânt în diferite contexte (îndeosebi, lipsesc o mulţime de cuvinte vechi, termenii care exprimă vulgarităţi şi injurii, unele împrumuturi neologice recente, anumite creaţii lexicale interne cu circulaţie restrânsă, o parte din termenii argoului).

Numărul mare de cuvinte ale limbii române – peste 140.000, dintre care circa 120.000 de *unităţi lexicale* sau *cuvinte – titlu*, cum se mai denumesc – a impus specializarea dicţionarelor: *explicativ*, *enciclopedic*, *de neologisme*, *şcolar* etc.

În studierea unor noţiuni de vocabular trebuie avut în vedere că:

a. nu toate cuvintele sunt cunoscute de vorbitorii unei limbi (unele neologisme se recunosc doar de către specialişti, precum e cazul termenilor aparţinând limbajului medical);

b. există un *nucleu de cuvinte*, cunoscute şi folosite de toţi, a cărui bază o formează *vocabularul fundamental* (fondul principal de cuvinte, vocabularul de bază, fondul principal lexical);

c. celelalte cuvinte care aparţin masei vocabularului nu formează un grup compact, omogen, nediferenţiat; nu există graniţe stabile între diferitele compartimente ale limbii – dacă anumite cuvinte sunt solid implantate în vocabularul fundamental, altele sunt pe punctul de a intra, iar unele de a ieşi, din diferite motive; acelaşi fenomen priveşte relaţia regionalism – termen popular – limbaj uzual sau neologism – limbaj uzual etc.

d. sensurile cuvintelor evoluează în timp; unele se extind, mai ales pe baza asocierilor de idei, altele îşi restrâng sensul, se „învechesc" şi, treptat, tind să dispară;

e. un cuvânt cu un sens neutru, ca expresivitate, într-un context, poate deveni expresiv într-un alt context, al stilului beletristic (a se compara: *Bunica e bătrână* cu prospeţimea imaginii poetice din balada populară: *Dacă-i întâlni/ Măicuţă bătrână/ Cu brâul de lână...*).

Cele circa 1500 de cuvinte aparţinând **vocabularului fundamental** al limbii noastre se caracterizează prin vechime, stabilitate a sensurilor şi răspândire pe întreg teritoriul românesc, prin marea capacitate de derivare şi de compunere, prin frecvenţa ridicată în vorbirea curentă, prin bogata sferă semantică (*sens propriu de bază*, *sens propriu secundar*, *sens figurat*, *metaforic* şi *sens contextual*) prin diversitatea de *sinonime* şi de *antonime* pe care le au.

Exprimând noţiuni de bază, indispensabile actului comunicării, vocabularul fundamental conţine clase de cuvinte care de numesc obiecte de strictă necesitate omului, părţi ale corpului omenesc, alimente şi băuturi importante, păsările şi animalele din imediata apropiere, unii arbori şi fructele lor, numele unor culori, numele româneşti de persoane şi gradele de rudenie, unele părţi de vorbire (articole, pronumele, prepoziţiile, conjuncţiile, numeralele până la zece, verbele auxiliare, verbe care arată acţiuni, stări, existenţe, deveniri importante...).

Categoriile de cuvinte care aparţin **masei vocabularului** sunt, în general, reprezentate de arhaisme, regionalisme, termeni populari, termeni ai limbajului uzual, termeni tehnici, termeni

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

ştiinţifici, neologisme, cuvinte internaţionale, elemente de jargon, termeni argotici, alte categorii (tabu-ul vocabularului, creaţiile lexicale proprii unui autor, unele abrevieri etc.).

Delimitările teoretice şi practice ale unor asemenea *categorii sectoriale* (cum mai sunt denumite aceste categorii de cuvinte în literatura de specialitate), nu sunt nici puţine, nici uşor accesibile absolventului clasei a VIII-a. De aceea, oferim mai jos o sinteză a principalelor noţiuni teoretice, în intenţia ca, excluzând aspectele controversate, să sugerăm şi procedee practice de soluţionare a subiectelor posibile.

1. Arhaismele sunt pronunţări, forme gramaticale (morfologice şi sintactice), cuvinte, expresii, locuţiuni şi sintagme ieşite din uz. Apar, în special, în literatura de inspiraţie istorică, pentru a se sugera atmosfera de epocă, având efectul artistic de obţinere a *perspectivei temporale*, şi, firește, în textele literare şi istorice vechi. De obicei, sunt clasificate în:

- *arhaisme fonetice*: *împlu* (umplu), *vecinici* (veşnici), *au trămisu* (au trimis);
- *arhaisme gramaticale*: *carele domn erea* (care era domnitor), *să apropiară oştenii cătră cetate* (se apropiară oştenii de cetate), *răsipa a toată averea* (risipa întregii averi)...;
- *arhaisme semantice*: (cuvinte care şi-au pierdut sau modificat sensul iniţial, rămânând în limbă cu alte semnificaţii): *mişel* (om sărman) este menţinut cu sensul de *nemernic, lipsit de scrupule*; *lefter* (= liber) în expresia *a rămas lefter* a căpătat înţelesul de *a nu mai avea bani, a fi sărac*...;
- *arhaisme lexicale* (istorisme sau cuvinte care au ieşit din uz datorită evoluţiei social-istorice): *haraci* (= bir); *logofăt* (= şef al cancelariei domneşti); *herb* (= stemă).

2. Regionalismele sunt pronunţări, forme gramaticale (morfologice şi sintactice), cuvinte, expresii, locuţiuni şi sintagme specifice vorbirii dintr-o anumită zonă a ţării. Spre deosebire de cuvintele, construcţiile şi expresiile populare, în principiu cunoscute de către toţi vorbitorii ce aparţin mediului rural, *regionalismele* rareori depăşesc limitele ţinutului respectiv (Moldova, Oltenia, Oaş, Ţara Moţilor...), fiind folosite în operele literare pentru sugerarea *culorii locale*. Cum limbajul este o modalitate indirectă de portretizare, regionalismele din vorbirea unui erou îl particularizează, îi trădează apartenenţa, la un *mediu lingvistic, social şi spiritual* bine stabilit.

Aşa cum este evident din definiţie, regionalismele pot fi:

- *fonetice* (pronunţări regionale ale unor cuvinte din limba comună): *deşte* (= degete); *işti* (= aceştia); *gioc* (= joc); *frace* (= frate);
- *gramaticale*: *am fostără* (= am fost); *or făcut* (= au făcut); *chitănţi* (= chitanţe); *nu poci* (= nu pot); *căşile* (= casele);
- *lexicale*: *cucuruz* (= porumb); *făsui* (= fasole); *făgădău* (han); *copârşeu* (= coşciug).

3. Cuvintele şi construcţiile populare sunt fapte lingvistice de largă circulaţie în vorbirea omului comun, înţelese şi folosite ca atare pe întreg teritoriul ţării sau pe arii regionale întinse. În practica şcolară, diferenţierea regional-popular-limbaj uzual este dificilă, mai ales că între aceste categorii de cuvinte graniţele sunt mobile, circulaţia făcându-se cu uşurinţă de la o zonă la cealaltă.

Raportul între *regional* şi *popular* este *de la parte la întreg*, respectiv de al arie restrânsă la arie largă de răspândire.

Este bine de reţinut că sunt de esenţă populară:

- termenii, având sau nu corespondent literar, denumind plante, animale, obiecte (unelte, instrumente, piese) şi operaţiuni specifice ocupaţiilor de la sate: *ciuboţica-cucului, ochiul-boului, gaiţă, caier, fuior, meliţă, a pârli porcul, a slei fântâna*;
- unele modalităţi de adresare: *mă Vasile!, fă Mărie!, bre Ioane!, nea Serghe!, tu, Ilinco!, bade Mihai!, ţaţă Paraschivo!*;

– adaptarea fonetică a unor neologisme: *bronet* (= brunet); *fondaţie* (= fundaţie); *telegrămi* (= telegrame); *iataj* (= etaj);
– căderea articolului hotărât „l": *a venit lupu'*;
– viitorul construit cu conjunctivul: *o să plouă*, cu auxiliarul morfologic „a avea": *are să plouă* sau cu „a vrea, a voi", în forme adaptate: *o ploua* (= va ploua);
– dativul prepoziţional: *te spui la mama* (= mamei);
– reluarea subiectului: *vine el tata acasă!*;
– pierderea flexiunii pronumelui relativ-interogativ: *nu ştiu lu' care i-a dat* (= căruia, cui);
– construcţii şi locuţiuni/ expresii: *a da apă la şoareci, a lua-o la sănătoasa, a-şi da arama pe faţă, a lucra pe brânci.*

4. Limbajul uzual are o compoziţie eterogenă, graniţe mobile, deschise, şi o mare capacitate de adaptare la nevoia comunicării curente.

Este reprezentat de *totalitatea cuvintelor, construcţiilor, expresiilor* şi *pronunţărilor folosite în actualitate, de vorbitorii limbii comune*, în împrejurările obişnuite ale vieţii indiferent de gradul lor de instruire.

El tinde să se apropie de normele limbii literare (denumită uneori şi limba română standard), corectitudinea folosirii sale depinzând, în mod firesc, de:
– gradul de instruire a vorbitorului;
– precizia cunoaşterii normelor academice;
– gradul de influenţă a unor deprinderii de vorbire regională, populară, neologică;
– factorul emoţional al comunicării (adresarea familiară este, în general, mai deschisă, deci mai pasibilă de greşeli, decât adresarea cu accente solemne).

5. Termenii tehnici – denumesc materiale, produse, acţiuni, unelte, instrumente etc. specifice unei profesiuni care îşi găsesc materializarea într-un obiect concret. Prin natura lor pot fi:
– regionali sau populari: *mai, şiţă, cuţitoaie, beteală, canură*;
– neologici: *telemetru, bornă, circuit integrat, microprocesor*;
– ai limbajului uzual: *topor, strung, bec, ceas, vopsea.*

6. Termenii ştiinţifici – denumesc obiecte, procese sau însuşiri specifice unor ştiinţe (fizică, biologie, matematică, informatică, istorie...).

Spre deosebire de termenii tehnici, *termenii ştiinţifici* – în marea lor majoritate neologici – au mare grad de abstractizare şi, în general, nu presupun o materializare într-un obiect oarecare: *combustie, problematică, analiză, disociere, conversie, tipologie...*

Există frecvente treceri reciproce între termenii ştiinţifici şi cei tehnici, pe baza aşa-numitelor *schimbări semantice*, presupunând:
– extensia sensului: *tub* (= ţeavă), este astăzi folosit în *anatomie* (*tub digestiv, tub urinifer*), în *tehnică* (*tub aspirator*), în *zoologie* (*tub protector*), în *electronică* (*tub electronic, tub catodic*), în *fizică* (*tub sonor*) etc.;
– restrângerea sensului: *varză* (= plante verzi, verdeaţă); are, în actualitate, sensul de *plantă legumicolă...* (figurat: *a încurca lucrurile*);
– trecere de la concret la abstract şi invers: *rezolvarea acestei probleme de geometrie*, faţă de *găsirea unghiului este o problemă de geometrie* (= o rezolvare, o chestiune, o abordare...).

7. Neologismele sunt cuvinte împrumutate din alte limbi sau create recent prin derivare, compunere şi abreviere, cu mijloace proprii limbii române. Ele reflectă, în mod direct şi imediat, schimbările survenite în viaţa materială şi spirituală, apărând în limbă, fie pentru

Scanned with OKEN Scanner

a înlocui un cuvânt mai vechi, al cărui sens s-a depreciat, fie pentru a denumi noțiuni și obiecte nou apărute pe scena dezvoltării societății.

Raportate la timpul când au apărut în vocabular, neologismele pot fi grupate în:

a. cuvinte împrumutate, începând din secolul al IX-lea, îndeosebi din limba latină și din limbile romanice (franceză și italiană).

b. cuvinte recente, în special preluate din limba engleză. În stabilirea calității de neologisme a unui cuvânt se ține seama de:

- gradul de răspândire;
- frecvența în întrebuințare;
- accesibilitatea sensului pentru masele de vorbitori comuni;
- atitudinea vorbitorilor (dacă aceștia îl înțeleg sau nu ca pe un neologism);
- posibilitatea înlocuirii printr-un alt sinonim, acceptat ca neologism (dacă înlocuirea cu un sinonim neologic este posibilă, fără modificare sensului inițial al enunțului, termenul înlocuit și-a pierdut calitatea de neologism). Este bine știut că multe neologisme, datorită răspândirii în cercuri largi de vorbitori își pierd calitatea de cuvânt neologic, intrând în limbajul uzual: *fabrică*, *uzină*, *republică*, *președinte*, *adresă*, *oră*...

Trebuie combătută atât tendința de renunțare, în vorbirea curentă, la neologism, cât și dorința de substituire, cu orice preț, a cuvântului vechi, cu un sinonim neologic, întrucât sinonimia rareori este totală (sunt celebre formulările de tipul: *poezia debutează cu versul...*, în loc de *poezia începe cu versul...*).

8. Cuvintele de circulație internațională sunt mai ales, neologisme recente. Probleme ridicate de folosirea lor privesc deopotrivă scrierea și pronunțarea corectă stabilite prin normele limbii literare (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a V-a); *lider* (engl. *leader*); *șezlong* (fr. *chaise-longue*), *aisberg* (engl. *iceberg*); *coniac* (fr. *cognac*) etc.

Trebuie să se facă o necesară departajare între asemenea cuvinte – preluate din limbile de circulație universală după o eventuală adaptare grafică și de pronunție – și alți termeni, creați pe teritoriul limbii române cu ajutorul unor elemente de compunere savantă: *aer(o)-*, *agro-*, *auto-*, *biblio-*, *bio-*, *cardio-*, *electro-* etc. (*aeromodel*, *agrotehnician*, *autogară*, *bibliorаft*, *biosinteză*, *cardiovascular*, *electromotor*...).

9. Elementele de jargon sunt reprezentate de cuvinte (expresii, sintagme...) de origine străină, de cele mai multe ori preluate deformat de către anumite grupări cu intenția de a impresiona prin „cultură".

Ceea ce caracterizează *jargonul* este tocmai intenția de exprimare a pretinsei superiorități, dorința expresă a unor vorbitori de a părea altceva decât sunt în realitate. *Jargonul* depășește condiția unei oarecare *categorii sectoriale* a vocabularului, având, ca și *argoul*, implicații sociale psihologice, estetice, ținând de un anumit mod subiectiv de a concepe actul comunicării interumane și fiind legat de o anumită „modă" lingvistică. Se poate vorbi, de exemplu, de o modă a grecismelor (sec. al XVIII-lea), de una a franțuzismelor (a doua jumătate a sec. al XIX-lea) în sfârșit, de una a cuvintelor englezești, sub unele aspecte evidente și în contemporaneitate.

10. Argoul este caracteristic vorbitorilor unor grupuri sociale restrânse, care îl folosesc cu intenția evidentă de a nu fi înțeleși de către ceilalți din jur. *Argoul* joacă astfel rolul unui *limbaj secret*, sensurile cuvintelor întrebuințate în comunicare părând, în aparență, a fi cele obișnuite, în realitate căpătând alte semnificații, înțelese numai de către cei inițiați în tainele lui. Referindu-se la o asemenea categorie de cuvinte, specialiștii le departajează în:

- *argotisme familiale*: *tron* (= oliță); *e câh!* (= e murdar, miroase urât); *buduși* (= mâinile copilului); *a face nănică* (= a dormi);

Scanned with OKEN Scanner

– *argoul elevilor, studenților și al șoferilor*: *diriga, mate, a roi* (= a chiuli); *covrig* (= volan); *a călca pe coadă* (= a accelera);
– *argoul lumii interlope*: *reciclare* (= închisoare); *conversație* (= interogatoriu); *a da o țeapă* (= a jefui o locuință, a înșela într-o afacere);
– *argotismele specifice unei profesiuni*: *dă-mi un 14!* (= o cheie nr. 14); *bagă lumină!* (= conectează sursa de curent electric).

B. Cuvântul și contextul

Definirea *cuvântului* se poate face din mai multe perspective, între care demne de reținut sunt cele *psiho-sociologice*: „unitatea de bază a tuturor operațiilor de conservare, de creare și de transmitere a gândirii", și cele *lingvistice* – „element al vorbirii, alcătuit dintr-un sunet sau un grup de sunete, având un sens și fiind susceptibil de o întrebuințare gramaticală". Gramatica tradițională privește cuvântul mai degrabă într-o viziune legată de practica actului de comunicare, ca *unitate în sine* (*parte de vorbire*: substantiv, adjectiv, pronume, numeral, verb, adverb, prepoziție, conjuncție, interjecție, articol) sau ca *parte a unui enunț* (*parte de propoziție*: subiect, nume predicativ, atribut, complement).

Indiferent de poziția adoptată, se impune observația că un cuvânt, fie *monosemantic*, fie *polisemantic*, își actualizează sensurile numai într-un context dat, astfel încât se vorbește de *sens propriu* (*sens de bază*, *sens secundar*) și de *sens figurat*, *metaforic*.

Sensul propriu, trezește în mintea vorbitorului imaginea obișnuită, curentă, a unui obiect, acțiuni sau însușiri, pe când *sensul figurat* presupune un transfer de expresie pe baza unor procedee de expresivitate artistică: metafora, personificarea, hiperbola...

Pe de altă parte, *sensul propriu de bază* este dat de înțelesul cu care cuvântul a intrat în limbă, iar *sensul propriu secundar* este reprezentat de o extensie a semnificației principale pe baza unor analogii, asupra unor alte obiecte, acțiuni sau însușiri. Dacă *sensul propriu* poate fi înțeles și în afara unui context, *sensul figurat* nu poate fi înțeles în afara contextului care are o valoare expresivă:

– *Plouă!* (sens propriu de bază = acțiunea de „a ploua");
– *Plouă cu reclamații!* (sens figurat, implicând o personificare subînțeleasă; enunțul sugerează imaginea plastică a unei avalanșe de reclamații).

C. Mijloacele de îmbogățire a vocabularului

Interne	**- derivare** **- compunere** **- conversiune**
Externe	**- împrumuturi** **- calc lingvistic**

Scanned with OKEN Scanner

C. 1. DERIVAREA

Derivarea presupune adăugarea (uneori eliminarea) unor sufixe lexicale sau a unor prefixe, la un cuvânt (chiar la o rădăcină sau la un radical), pentru a se obține cuvinte noi sau cu sens modificat. Ca mijloc intern de îmbogățire a vocabularului, derivarea stă la baza formării familiei lexicale.

1. Familia lexicală este un grup de cuvinte cu sens înrudit, format prin derivare, compunere sau schimbarea valorii gramaticale (conversiune) de la un termen comun, denumit cuvânt de bază. Spre exemplu, familia lexicală a termenului *vânt* este formată din următoarele cuvinte: *vânt* – cuvânt de bază cu desinență zero; *vânticel* – derivat cu sufixul substantival diminutival *-icel* (format din două sufixe diminutivale: *-ic* + *-el*); *vântișor* – derivat cu sufixul substantival diminutival *-işor*; *vântuț*, *vânticuț* – derivate populare cu sufixele substantivale diminutivale *-uț/ -icuț*; *a vântura* – derivare + conversiune; verb obținut de la forma de plural *vânturi*, cu sufixul verbal pentru conjugarea I *-a*; *vânturare* – conversiune; infinitiv lung substantivizat, obținut de la verbul *a vântura* cu sufixul substantival abstract *-re* (unii lingviști îl consideră derivat lexical); *vânturat, -ă* – conversiune; adjectiv provenit din participiu, cu sufixul adjectival pentru participii/ sufix morfologic *-at*; *vânturător*, *vânturătoare* – derivate cu sufixele substantivale de agent *-(ă)tor/ -(ă)toare*; *vânturabil*, *-ă* – derivat cu sufixul adjectival *-bil*; în anumite contexte, mai pot apărea derivatele *nevânturat*, *a revântura*...sau compusele *Vânt de Seară*, *Vânt de Zori*... (în basmele populare).

2. Rădăcina este segmentul comun al tuturor cuvintelor derivate care formează o anumită familie lexicală, având următoarele caracteristici:

- se obține direct de la *cuvântul de bază* (cuvântul de la care se pornește în formarea familiei lexicale), eventual prin eliminarea ultimei vocale (desinență, sufix verbal), după modelul: *om* (cuvânt de bază cu desinență zero și rădăcina *om*) + *uşor* (sufix substantival diminutival) = *omuşor*; *frunză* (cuvânt de bază cu desinența *-ă* și rădăcina *frunz-*, obținută prin eliminarea desinenței) + *ucă* (sufix substantival diminutival) = *frunzucă*;
- poate conține ușoare modificări de sunete, denumite alternanțe fonetice (vocalice sau consonantice), după modelul *carte* (cuvânt de bază cu desinența *-e*) – *cărț* (rădăcină obținută prin eliminarea desinenței, cu alternanța vocalică *a/ă* și consonantică *t/ț*) + *-oi/ -oaie* (sufix substantival augmentativ) = *cărțoi/ cărțoaie*;
- în *derivatele primare* (cuvintele derivate obținute direct de la cuvântul de bază, prin alipirea unui singur sufix sau a unui prefix), rădăcina este și radical: *om – omuleț/ neom*... (*om* = rădăcină și radical, la care se alipește sufixul substantival diminutival *-uleț*/ prefixul *ne-*).

3. Radicalul (sau tema lexicală) este segmentul comun tuturor cuvintelor derivate ale unei familii lexicale, care rămâne același pe parcursul flexiunii cuvântului (declinare și conjugare). În *derivatele secundare* (cuvintele derivate obținute de la un cuvânt el însuși derivat sau de la un segment care este mai mare sau mai mic decât rădăcina) radicalul este diferit de rădăcină, fiind format din:

- rădăcină + sufix: *a munci* + *-tor* (sufix substantival/ adjectival de agent) = *muncitor*; de la acesta se va obține radicalul *muncitor*, format din rădăcina *munc(i)* + sufixul *-tor*, la care se pot adăuga sufixe sau prefixe, pentru a se forma alte cuvinte derivate/ derivate secundare („lanț derivativ"): *muncitoresc*, *antimuncitoresc*;

Scanned with OKEN Scanner

– rădăcină + prefix: *ne- + bun = nebun* (substantiv/ adjectiv derivat); de la acesta se va obține radicalul *nebun* (rădăcina *bun* + prefixul negativ *ne-*), la care se pot adăuga alte sufixe sau prefixe, pentru obținerea unor derivate secundare *nebunie*, *înnebuni*;
– prefix + rădăcină + sufix: *verde* (cu rădăcina *verd-/ verz-)* se va obține verbul derivat *în + verde + i = a înverzi*; de la radicalul *înverz(i)*, prin adăugarea altor sufixe sau prefixe, se formează derivatele secundare de tipul *înverzibil*, *neînverzit*;
– rădăcină + grup de sunete fără un înțeles anumit (afix propriu-zis): de la cuvântul de bază *babă* se va obține radicalul *baborn-* (rădăcina *bab-* + afixul *-orn*, care seamănă cu un sufix, dar nu are și un sens bine precizat), la care se poate adăuga sufixul *-iță*, pentru a se forma derivatul secundar *baborniță*;
– uneori, de la rădăcină se elimină un afix (derivare regresivă), la radicalul astfel obținut adăugându-se alte sufixe sau prefixe, pentru a se obține derivatele secundare de tipul *cuviință* (derivat obținut prin eliminarea afixului *-en-* de la verbul *a se cuveni*, iar la radicalul *cuvi-* se alipește sufixul substantival abstract *-ință*).

4. Sufixul (sunetul sau grupul de sunete care se alipește la sfârșitul unei rădăcini sau al unui radical, pentru a se forma cuvinte cu sens nou sau modificat) poate fi gramatical sau lexical.

a. **sufixul gramatical** (sau morfologic) este sunetul sau grupul de sunete care se alipește la sfârșitul rădăcinii sau al radicalului, pentru ca, singur sau împreună cu desinența, să indice diferitele categorii gramaticale (genul și numărul la substantive și adjective, persoana și numărul la verbe), după modelele:
– *citit, -ă* – rădăcina/ radicalul *cit-* de la verbul *a citi* + sufixul adjectival pentru participii/ sufix morfologic *-it*;
– *aducând* – rădăcina/ radicalul *aduc-* de la verbul *a aduce* + sufixul verbal (morfologic) *-ând*;
– *lucram* – rădăcina/ radicalul *lucr-* de la verbul *a lucra* + sufixul morfologic *-a-* + desinența verbală *-m* pentru persoana I singular.

Cuvintele care conțin sufixe gramaticale (morfologice) nu sunt considerate ca derivate.

b. **sufixul lexical** are un sens bine precizat, iar prin adăugarea lui la o rădăcină sau la un radical se obțin cuvinte cu sens nou sau modificat (derivate lexicale).

În funcție de partea de vorbire care se obține cu ajutorul lor, sufixele lexicale se pot grupa în:

• **sufixe substantivale**
– diminutivale (care micșorează): *fetiță, tătic, copăcel, cărticică, frățior, pomișor*;
– augmentative (care măresc): *măturoi, copilandru, băietan*;
– moționale (indicând genul natural): *rață – rățoi, gâscă – gâscan, român – româncă, rus – rusoaică, bucătar – bucătăreasă*;
– de agent (indicându-l pe autorul acțiunii): *moară – morar, pompă – pompier, a învăța – învățător, a cânta – cântăreț*;
– colective (indicând grupări): *frunziș, frunzet, frunzărie, frunzăraie, frunziște*;
– indicând proveniența: *Iași – ieșean, Arad – arădean/ arădan, Buzău – buzoian*;
– generale/ abstracte: *uzură, fereală, posibilitate, bărbăție, tâmpenie, goliciune*

• **sufixe** adjectivale (uneori apar ca diminutivale, de agent, indicând proveniența sau pot avea un sens peiorativ/ depreciativ): *leneș, rubiniu, tinerel, căldișor, digerabil, frumușică, muncitor, dunărean, osos, tuciuriu, gălbior, lumesc, dornic*

• **sufixe verbale** (apar la forma de infinitiv prezent, dând tipul conjugării, și la anumite forme verbale compuse cu infinitivul: *voi lucra, ar părea, nu cere!*; ele pot fi și sufixe

Scanned with OKEN Scanner

lexicale, deoarece cu ajutorul lor se pot obține verbe de la alte părți de vorbire: *creion – a creiona, pace – a pacifica, limpede – a limpezi*, dar și sufixe morfologice, întrucât sunt caracteristici ale modului infinitiv):

– pentru conjugarea I: *-a, -isa, -iza, -fica* (*a valsa, a veghea, a finisa, a bagateliza*);
– pentru conjugarea a II-a: *-ea* (*a avea, a părea, a putea*);
– pentru conjugarea a III-a: *-e* (*a cere, a culege, a duce...*);
– pentru conjugarea a IV-a: *-i, -î, -âi, -ăi, -ui, -ăni, -ări, -isi* (*a iubi, a coborî, a cârâi, a behăi, a vărui, a călări, a silabisi*).

• **sufixe adverbiale**: *bărbățește, realmente, târâș, grăpiș...*

Atenție! A nu se confunda sufixele (gramaticale/ morfologice și lexicale) cu desinența sau cu articolul hotărât enclitic. Desinența (sunet sau grup de sunete finale, fără un sens bine precizat) apare și la cuvinte de bază, și la cuvinte derivate, pentru a indica principalele categorii gramaticale ale acestuia – genul și numărul la substantive, la adjectivele variabile și la unele numerale (pe parcursul declinării), precum și persoana și numărul, la verbe (în situația conjugării), nefiind astfel implicată în procesul derivării. Articolul hotărât enclitic apare numai la substantive (*elevul, elevei...*), la adjectivele antepuse (*bătrânul om*) și la alte părți de vorbire substantivizate (*muncitorii, zecele, eul poetic, rănitului, mersul...*). Pentru a nu confunda aceste elemente care intră în componența cuvântului, oferim câteva modele de analiză a unor termeni aparținând familiei lexicale a substantivului *cafea*:

– *cafea* (cuvânt de bază, substantiv) are desinența *-a* pentru feminin, singular, formă de nominativ/ acuzativ, iar la plural are desinența *-le* (*cafele*);
– *cafeaua* (cuvânt de bază, substantiv) conține rădăcina/ rădăcina *café-* + desinența *-a-* + vocala tematică (de legătură) *-u-* + articolul hotărât enclitic *-a* pentru feminin, singular, formă de nominativ – acuzativ;
– *cafeluță, -e* (cuvânt derivat, substantiv) conține radicalul *cafel-* de la forma de plural nearticulat *cafele* + sufixul substantival diminutival *-uță* (cu desinența de singular *-ă*/ de plural *-e*);
– *cafeluței* (cuvânt derivat, substantiv) conține radicalul *cafel* + sufixul substantival diminutival *–uță,* cu desinența de plural *–e* + articolul hotărât enclitic *–i* pentru forma de genitiv-dativ, singular.

5. Prefixul este sunetul sau grupul de sunete, purtător de sens, care se alipește înaintea unui cuvânt (dar și înaintea unei rădăcini sau a unui radical), pentru a se obține cuvinte cu sens nou sau modificat. În categoria prefixelor, alături de prefixele propriu-zise ale limbii române (*a-, co-, com-, con-, de-, des-, dez-, dis-, diz-, i-, in-, im-, îm-, în-, ne-, pre-, ră-, răs-, răz-, re-, sub-...*), apar și prefixoidele (sau falsele prefixe, provenite din greacă sau latină și având un sens mai bine precizat decât prefixele propriu-zise: *ante-, anti-, arhi-, extra-, hiper-, inter-, intra-, între-, post-, super-, supra-, ultra-, trans-...*).

Prefixele (și prefixoidele) pot fi alipite:

• **înaintea unui cuvânt** (de bază sau derivat): *nebun, reciti, prelua, transport...*;
• **înaintea unui radical** (obținându-se așa-numitele formații derivative paralele): *a îmbrăca – a dezbrăca, implicit – explicit, intrinsec – extrinsec...*

În funcție de sensul pe care îl conferă cuvintelor, prefixele se pot grupa în:

• **prefixe negative**: *anormal, analfabet, imoral, incert, imposibil, nedemn...*;
• **prefixe antonimice** (fixate pe serii antonimice):
– zero/ prefixe negative: *moral – amoral, material – imaterial, corect – incorect, posibil – imposibil, demn – nedemn...*;
– zero/ *de-, des-, dez-, dis-*: *săra – desăra, coase – descoase, amăgi – dezamăgi, plăcea – displăcea*;

Scanned with OKEN Scanner

– *sub-/* prefixe superlative: *subdezvoltat – superdezvoltat – supradezvoltat, subsonic – hipersonic – supersonic...*;
– *de-, des-, dez-, dis-/ in-, îm-, în-*: *inculpa – disculpa, înşuruba – deşuruba, îmbrăca – dezbrăca...*;
– alte serii antonimice: *interior – exterior, intracarpatic – extracarpatic, prenatal – postnatal...*;

• **prefixe indicând superlativul** – mai vechi: *străvechi, preaînălţatul* (împărat), *arhicunoscut...* sau neologice: *extrafin, hipersensibil, superdezvoltat, supraetajat, ultraaglomerat...*;

• **prefixe indicând reciprocitatea**: *cooperare, concetăţean, compatriot...*;

• **prefixe indicând repetarea**: *a reciti, a relua, a rememora...*;

• **prefixe indicând calitatea situată sub o limită convenţională** (uneori, cu sens depreciativ): *subsumat, subdezvoltat, subnutrit...*;

• **prefixe indicând operaţia inversă celei de bază** (eventual modificarea ei): *desăra, deshăma, dezbate, dizarmonic...*;

• **prefixe indicând intensificarea** (uneori, modificarea sensului): *răsuci, răscumpăra, răzbate...*;

• **prefixe indicând interiorul/ exteriorul**: *intrinsec – extrinsec, intracelular – extracelular...*;

• **prefixe cu sens temporal**: *preuniversitar – postuniversitar, antebelic – postbelic...*

Atenţie la ortografierea prefixelor şi a sufixelor!

– sufixele *-ean, -eală, -eaţă* se scriu cu *-ea-* după consoanele *-ş/ -j*: *clujean, oşean, roşeală, oblojeală, roşeaţă...* (a nu se confunda cu scrierea verbelor nederivate: *a aşeza – aşază, a înşela – înşală* în care nu există sufix lexical, ci desinenţă verbală pentru persoana a III-a);
– în scrierea sufixelor *-(ţ)ie/ -(ţ)iune* se va ţine seama de criteriul istoric (de momentul când au intrat cuvintele în limbă) şi de criteriul semantic (de sensul pe care îl au cuvintele derivate într-un context), existând:
  • forme duble ale aceluiaşi cuvânt (o formă arhaică şi o formă acceptată de normele limbii literare, subliniată în exemplele următoare): *naţie – naţiune, meditaţie – meditaţiune...*;
  • forme diferite, denumind obiecte diferite: *funcţie* (rang) – *funcţiune* (stare de funcţionare), *fracţie* (matematică) – *fracţiune* (politică), *porţie* (de mâncare) – *porţiune* (de teren), *raţie* (de mâncare) – *raţiune* (judecată), *reacţie* (chimică) – *reacţiune* (politică), *staţie* (de autobuz) – *staţiune* (balneară)
– prefixul *des-* devine *dez-* înaintea unui cuvânt care începe cu vocală sau cu vreuna dintre consoanele *b, d, g, v, m, n, l, r*: *dezamăgi, dezechipa, dezinforma, dezordonat, dezumanizare, dezbate, dezdoi, dezgoli, dezvălui, dezmoşteni, deznoda, dezlega...*;
– prefixul *răs-* devine *răz-* înaintea unui cuvânt care începe cu vreuna dintre consoanele *b, d, g, j, n*: *răzbate, răzda, răzgândi, răzjudeca, răznepot...*;
– prefixele *con-, in-, în-* se scriu *com-, im-, îm-* înaintea consoanelor *p* şi *b*: *complăcea, combate, imposibil, improbabil, îmbărbăta, împăciuitor...*;
– prefixul *con-* devine *co-* înaintea unor cuvinte care încep cu vocala *o*: *cooperare, cooperativă, coordonare...* sau în cuvintele *colaborare, colaborator, comesean*;
– prefixele *des-, răs-, trans-* pierd consoana finală *-s* când se alipesc unor cuvinte care încep cu aceeaşi consoană (*des-* devine *de-* şi înainte de *ş* sau *j*): *desăra, deşuruba, dejuca, răsufla, răsuci, transcrie...* (excepţii: *transsaharian, transsiberian...*).

Scanned with OKEN Scanner

C. 2. COMPUNEREA

Compunerea este mijlocul intern de îmbogăţire a vocabularului pe baza unor cuvinte întregi, a unor fragmente de cuvinte, a unor elemente de compunere, prin următoarele procedee (conform **DOOM**):

1. sudare (unire, alipire sau contopire) – substantive: *binefacere, blocnotes, bunăstare, dreptunghi, lungmetraj, scurtcircuit, untdelemn, fărădelege, deîmpărţit, deînmulţit, descăzut, preaplin, acupunctură, anotimp, neurologie, pomicultură, primăvară, Câmpulung...*; adjective: *binecuvântat, binefăcător, răufăcător, atotbiruitor, atotştiitor, cuminte, cumsecade, aurifer, neolitic, balneoclimateric, surdomut, dacoromân, antonpannesc...*; pronume: *niciunul/ niciun, niciuna/ nicio; dânsul, dânsa, dumneata, dumnealui, dumneavoastră, sieşi, însumi, însuţi, acelaşi, aceeaşi, cestălalt, celălalt, altceva, fiecare, orice, orişicui, oarecare, vreun, vreo...*; numerale: *unsprezece, paisprezece, cincisprezece, şaisprezece, optsprezece, cincizeci, amândoi, tustrei, câteşipatru, dintâi...*; verbe: *binecuvânta, binevoi, binemerita, teleghida, nemaivăzând...*; adverbe: *deasupra, decât, degeaba, deplin, desigur, dinadins, dinăuntru, îndeaproape, îndelung, astăzi, bunăoară, bineînţeles, deseori, rareori, acasă, aseară, degrabă, departe, cândva, cumva, oricum, alaltăieri, laolaltă, zigzag, valvârtej...*; prepoziţii: *despre, dinspre, dintre, dintru, printre...*; conjuncţii: *aşadar, deşi, deoarece, fiindcă, întrucât, precum, vasăzică...*; interjecţii: *iacătă, tralala...*;

2. alăturare cu cratimă (liniuţă de unire) – substantive: *câine-lup, redactor-şef, zi-lumină, an-lumină, nord-est, bună-credinţă, rea-voinţă, argint-viu, triplu-salt, prim-ministru, prim-plan, june-prim, floarea-soarelui, cal-de-mare, drum-de-fier, du-te-vino, gură-cască, nu-mă-uita, papă-lapte, Bistriţa-Năsăud, Cluj-Napoca, Ana-Maria, Verde-Împărat, Mircea-Vodă, Baba-Cloanţa, Zâna-Zorilor, Harap-Alb, Făt-Frumos, Ileana-Cosânzeana, Strâmbă-Lemne, Moş-Ajun...*; adjective: *anglo-francez, nord-american, aşa-numit, aşa-zis, nou-născut, propriu-zis, sus-numit...*; adverbe şi locuţiuni adverbiale: *astă-vară, astă-noapte, într-adins, într-adevăr, după-amiază, dis-de-dimineaţă, calea-valea, câine-câineşte, treacă-meargă, vrând-nevrând, talmeş-balmeş, hodoronc-tronc, harcea-parcea, nitam-nisam...*; prepoziţia compusă *de-a*, în locuţiuni adverbiale sau în numele de jocuri: *de-a berbeleacul, de-a dura, de-a rostogolul, de-a dreptul, de-a lungul, de-a v-aţi ascunselea, de-a uliul şi porumbeii, de-a baba-oarba*; interjecţii: *haida-de, haide-hai, hop-aşa, tic-tac, tura-vura...*;

3. alăturare fără cratimă – substantive: *America de Nord, Bulevardul Eroilor, Pădurea Andronache, Balta Brăilei, Calea Victoriei, Delta Dunării, Dealul Măcinului, Hăşmaşul Mare, Lacul Roşu, Munţii Apuseni, Parcul Tineretului, Piaţa Unirii, Peştera Muierii, Piscul Câinelui, Piatra Arsă, Râul Mare, Trei Brazi, Timişul de Sus, Mihai Viteazul, Ştefan cel Mare, Stan Păţitul...*; pronume: *Domnia ta, Domnia lui, ceea ce*; numerale: *douăzeci şi unu, al douăzeci şi unulea, o sută, un milion, o dată, de două ori, câte unu...*; locuţiuni adverbiale: *de abia, de altfel, de asemenea, din cale afară, în curând, în sfârşit, pe alocuri, pe de rost...*; prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *de la, de pe, de prin, de pe la, de sub, înainte de, aproape de, dincolo de, faţă de, împreună cu, în faţa, în susul, de jur împrejurul, din stânga...*; conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: *ca să, ci şi, cu toate că, de vreme ce, pentru că, ori de câte ori...*;

4. abreviere (prescurtare): *a.c. = anul curent, etc. = et cetera, id. = idem, nr. = numărul, dr. = doctor, cca = circa, d-ta = dumneata, D-sa = Domnia sa, Cl = clor, cm = centimetru, Kg = kilogram, C.E.C.* sau *CEC = Casa de Economii şi Consemnaţiuni...*

Scanned with OKEN Scanner

C. 3. CONVERSIUNEA (SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE)

Conversiunea (schimbarea valorii/ categoriei morfologice sau gramaticale/ schimbarea categoriei lexico-gramaticale) înseamnă trecerea, în anumite condiții, a unei părți de vorbire în altă parte de vorbire, cu schimbarea totală sau parțială a categoriilor gramaticale (gen, număr, caz, diateză, conjugare, mod, timp, grad de comparație). În raport cu modul în care se produce această transformare, se poate vorbi de conversiune *semantică*, *morfologică* și *prin scriere marcată*.

1. Conversiunea semantică are loc atunci când o parte de vorbire își păstrează formal caracteristicile, dar într-un context dat are sensul unei alte părți de vorbire, eventual și categoriile gramaticale ale acesteia:

– adjective substantivizate semantic (formă de adjectiv și înțeles de substantiv):

Afară este rece/ urât. (adjectiv substantivizat semantic, singular, nominativ nearticulat, subiect; *rece = răcoare*; *urât = frig, ploaie, lapoviță...*).

– adverbe substantivizate semantic (formă de adverb și înțeles de substantiv):

În încăpere se vorbea românește. (adverb substantivizat semantic, nominativ, subiect; *românește = limba română*).

2. Conversiune morfologică (cu ajutorul părților de vorbire):

– părți de vorbire substantivizate cu ajutorul articolului:

Bătrânul/ Un bătrân/ Cel bătrân/ Ăl bătrân a căzut. (adjectiv substantivizat)

Avea un eu exagerat. (pronume personal substantivizat)

În sinea mea nu sunt mulțumit. (pronume reflexiv substantivizat)

Ion e un ăla în care nu te poți încrede. (pronume demonstrativ substantivizat)

Este un ce în întrebarea lui. (pronume relativ-interogativ substantivizat)

O alta ca ea este greu de găsit. (pronume nehotărât substantivizat)

În ochii mei, Vasile era un nimic. (pronume negativ substantivizat)

Am luat un zece la fizică. (numeral cardinal substantivizat)

Scrierea cu majusculă a cuvântului era corectă. (infinitiv lung substantivizat)

Rămăsese în întrândul ușii. (gerunziu substantivizat)

Răniții gemeau. (participiu substantivizat; are forme distincte de gen și număr: *rănitul, rănita...*)

Mersul pe jos îl obosea. (supin substantivizat; nu este diferențiat pe gen și număr)

Binele învinge răul. (adverb substantivizat)

La recopierea textului, am omis un „iar"/ un „la". (conjuncție/ prepoziție substantivizată prin articulare și scriere marcată)

Acesta fusese oful lui. (interjecție substantivizată)

– părți de vorbire substantivizate cu ajutorul prepoziției:

Se gândește toată ziua la frumoasa din filmul văzut. (adjective substantivizate)

Familia este alături de tine la bine și la rău. (adverbe substantivizate)

– părți de vorbire substantivizate prin determinare adjectivală:

Palidul bătrân gemea ușor. (adjective substantivizate)

Unicul „ce" din frază era folosit cu rol adverbial. (pronume relativ-interogativ substantivizat)

A cumpărat câteva nimicuri. (pronume negativ substantivizat prin determinare adjectivală și prin desinența neutrelor *-uri*)

Alt zece nu s-a mai acordat la examen. (numeral substantivizat)

Scanned with OKEN Scanner

Acest şi/ pe a fost incorect folosit. (conjuncţie/ prepoziţie substantivizată)
Singurul lui of era examenul. (interjecţie substantivizată)

3. Conversiune prin scrierea marcată a cuvântului (prin subliniere sau prin folosirea ghilimelelor, în scrierea de mână; prin alte procedee nerecomandate în lucrarea elevului: folosirea altui caracter/ corp de literă, scrierea spaţiată...; uneori, scrierea marcată a cuvântului apare alături de alte procedee):

„Care" îndeplineşte funcţia sintactică de subiect. (pronume relativ-interogativ substantivizat)
A lucra este un verb de conjugarea I. (verb substantivizat)

MORFOLOGIE ŞI SINTAXĂ

Din aceste două mari domenii ale gramaticii au fost selectate, în prezentul volum, doar acele aspecte care au un grad ridicat de dificultate pentru elevul care se prezintă la testarea naţională: *conversiunea pronumelui în adjectiv pronominal, valorile de întrebuinţare morfologică a numeralului, verbele copulative, conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale, funcţiile sintactice ale verbelor la moduri nepersonale/ nepredicative.*

A. Conversiunea pronumelui în adjectiv pronominal

1. Pronumele personal (inclusiv *lui, ei, lor*), **pronumele de politeţe** şi **pronumele reflexiv** nu se convertesc în adjective pronominale, chiar dacă, întâmplător, au acelaşi gen, număr şi caz cu regentul: *Îmi place culoarea hainei ei.* (*hainei* = feminin, singular, genitiv...; *ei* = pronume personal de persoana a III-a, feminin, singular, genitiv, atribut pronominal)

2. Pronumele de întărire devine **adjectiv pronominal de întărire** când determină un substantiv sau un înlocuitor (pronume, în special personal şi demonstrativ, sau un numeral); de fapt este suficientă simpla însoţire a unui substantiv, pentru a deveni adjectiv pronominal având, drept caracteristici, acordul în gen, număr, caz şi funcţia sintactică (obligatorie) de atribut adjectival: *Pentru el însuşi fusese mai greu la concurs.* (*însuşi* = adjectiv pronominal de întărire, compus prin contopire – din pronumele personal cu formă arhaică *însul* şi din pronumele reflexiv *şi* –, acordat în gen, număr şi caz cu pronumele regent *pentru el*, masculin, singular, acuzativ, atribut adjectival)

3. Pronumele posesiv se transformă în **adjectiv pronominal posesiv** în câteva situaţii distincte:

– când determină un substantiv (obiectul posedat) şi indică persoana şi numărul posesorului; rezultatul acestei transformări este acordul în gen, număr, caz cu regentul şi funcţia sintactică (obligatorie) de atribut adjectival: *Caietele tale sunt pe bancă.* (*tale* = adjectiv pronominal posesiv, indicând persoana a II-a singular a posesorului, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul indicând obiectul posedat *caietele*, neutru, plural, nominativ, atribut adjectival)

Scanned with OKEN Scanner

– formele de genitiv-dativ: *alor mei* (*alor tăi/ săi/ noştri/ voştri...*) devin adjective pronominale numai când se află înaintea substantivului determinat:

Alor săi colegi le place muzica. (*alor săi* = adjectiv pronominal posesiv, indicând persoana a III-a singular a posesorului, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul regent *colegi*, masculin, plural, dativ, precedat de articolul posesiv *alor*, atribut adjectival)

Maşina alor săi este în parcare. (*alor săi* = pronume posesiv de persoana a III-a, indicând un posesor şi mai multe obiecte posedate, masculin, plural, genitiv, precedat de articolul posesiv *alor*, atribut pronominal; *alor săi = părinţilor*)

– în postura numelui predicativ în nominativ, pronumele posesiv devine adjectiv pronominal posesiv (se recunoaşte prin forma de bază, fără prepoziţie, obligatoriu precedată de articol posesiv: *al meu, a mea, ai mei, ale mele...* + prin referirea la subiect, prin intermediul verbului copulativ); rezultatul firesc este acordul în gen, număr şi caz cu subiectul:

Cărţile sunt ale mele. (*ale mele* = adjectiv pronominal posesiv indicând persoana I singular a posesorului, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul-subiect *cărţile*, feminin, plural, nominativ, nume predicativ, formând împreună cu verbul copulativ *sunt* predicatul nominal complet).

4. Celelalte pronume (demonstrativ, relativ-interogativ, nehotărât, negativ) devin adjective pronominale când determină un substantiv, respectiv când îl însoţesc şi se referă la acesta, putând fi înlocuite de către un adjectiv similar ca sens. În această situaţie, se acordă obligatoriu în gen, număr, caz cu regentul şi au funcţia sintactică de atribut adjectival. Dacă doar însoţesc substantivul, dar nu se referă la acesta, rămân pronume (în principiu, substituie un substantiv de la care preiau genul, numărul, cazul şi funcţia sintactică de atribut pronominal):

Lucrarea acestei colege a fost apreciată cu nota 10. (*acestei* = adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul regent *colege*, feminin, singular, genitiv, atribut adjectival; *acestei = frumoasei, bunei...*)

Lucrarea acesteia nu a fost corectată. (*acesteia* = pronume demonstrativ de apropiere, feminin, singular, genitiv, atribut pronominal; *acesteia = colegei, fetei...*)

– pronumele relativ devine adjectiv pronominal relativ numai dacă determină un substantiv din subordonata pe care o introduce în frază pe lângă regenta ei:

Nu ştiu/[1] cu ce haină să mă îmbrac./[2] (*ce* = adjectiv pronominal relativ, simplu, invariabil, în frază cu rol de conjuncţie subordonatoare pentru subordonata P2, în propoziţie: acordat în gen, număr şi caz cu substantivul regent *cu ... haină*, feminin, singular, acuzativ, atribut adjectival; *ce = noua, frumoasa...*)

Elevul/[1] ai cărui părinţi veniseră la serbare/[2] era fericit./[1] (*ai cărui* = pronume relativ simplu, masculin, plural, genitiv, precedat de articolul posesiv genitival *ai*, atribut pronominal; *ai cărui = ai elevului*)

B. Numeralul. Valori de întrebuinţare morfologică

În enunţuri, numeralul se foloseşte cu valoare adjectivală, cu valoare substantivală sau cu valoare adverbială, comportându-se ca respectivele părţi de vorbire, fapt care are influenţă asupra categoriilor gramaticale (gen, număr, caz) şi asupra funcţiei sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

1. Numeralul are **valoare substantivală** atunci când:

– nu determină un substantiv, exprimând valoarea numerică, ordinea, distribuția, multiplicarea...; în principiu, ține locul unui substantiv absent (are genul, numărul cazul și funcția sintactică a acestuia):

Numai doi au venit la film. (*doi* = numeral cardinal simplu, masculin, plural, nominativ, subiect; *doi* = *colegii*, *prietenii*...)

– însoțește un substantiv, dar nu se referă la acesta, ci ține locul unui substantiv absent, de la care preia genul, numărul, cazul, având obligatoriu funcția sintactică de atribut substantival:

Reușita celor doi m-a bucurat. (*celor doi* = numeral cardinal simplu, masculin, plural, genitiv, precedat de articolul demonstrativ *celor*, atribut substantival; *celor doi* = *băieților*, *prietenilor*...)

Numeralele cardinale de la *douăzeci* în sus, din cauza substantivului regent, care trebuie să fie precedat de prepoziție (*de*, *din*, *dintre*...), își modifică și valoarea morfologică, și funcția sintactică. Numeralul cardinal aflat în această situație va avea valoare substantivală (păstrează genul și numărul substantivului regent, dar are cazul și funcția sintactică impuse de context), iar substantivul regent, precedat de prepoziție, are funcție sintactică obligatorie de atribut substantival al numeralului:

La film au venit nouăsprezece studenți. (*nouăsprezece* = numeral cardinal compus prin contopire, folosit cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul regent *studenți*, masculin, plural, nominativ, atribut adjectival; *nouăsprezece* = *mulți*...)

La film au venit douăzeci de studenți. (*douăzeci* = numeral cardinal compus prin contopire, folosit cu valoare substantivală, masculin, plural, nominativ, subiect; *de studenți* = atribut substantival prepozițional în acuzativ al numeralului cu valoare substantivală *douăzeci*)

2. Numeralul are **valoare adjectivală** atunci când determină un substantiv (îl însoțește și se referă la acesta), rezultatul fiind acordul în gen, număr, caz și funcția sintactică obligatorie de atribut adjectival; proba se poate face prin înlocuirea numeralului cu un adjectiv corespunzător ca sens:

A mâncat doar două bucăți de ciocolată. (*două* = numeral cardinal simplu, folosit cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul regent *bucăți*, feminin, plural, acuzativ, atribut adjectival; *două* = *puține*, *bune*...)

3. Numeralul se folosește și cu **valoare adverbială**, în acest caz fiind sinonim al unui adverb de mod (se recunoaște prin forma fixă în context și prin regentul verbal):

Anul acesta câștigă înmiit. (*înmiit* = numeral multiplicativ folosit cu valoare adverbială, complement circumstanțial de mod; *înmiit* = *mult*, *enorm*...)

C. Verbele copulative

Numărul verbelor copulative variază în gramatica limbii române, în funcție de criteriile pe care diverși lingviști le aplică în indentificarea lor (de la singurul verb, cert copulativ – *a deveni* –, până la câteva zeci). În general, în practica școlară curentă se operează cu un număr de opt asemenea verbe copulative: *a deveni*, *a fi*, *a părea*, *a însemna*, *a ajunge*, *a rămâne*, *a ieși*, *a se face* (alte verbe controversate, de tipul *a constitui*, *a reprezenta*, *a se numi*, *a se chema*..., nu fac, de obicei, obiectul unor teste de evaluare).

Scanned with OKEN Scanner

Cu excepția lui *a deveni*, toate celelalte verbe amintite mai sus sunt fie predicative, fie copulative, prin raportare la context.

1. În principiu, verbele respective sunt **predicative** (au capacitatea de a forma singure predicatul, respectiv predicatul verbal), atunci când sunt folosite cu sensul de bază; în acest caz, au ca sinonime în context diferite alte verbe predicative și cer o raportare circumstanțială de timp sau de loc, (verb + *undeva/ cândva*), după modelele:

Unde e cartea de fizică? (*e = se află, se găsește...* + *undeva*)

Până la Iași am fost cu trenul. (*am fost = am călătorit...*)

Asemenea grozăvii au fost demult. (*au fost = s-au petrecut, au avut loc, s-au întâmplat...*)

A însemnat totul pe o foaie de hârtie. (*a însemnat = a notat*)

N-a mai ajuns unde l-ai trimis. (*n-a ajuns = n-a sosit ...*)

Ion a rămas la Sinaia. (*a rămas = a stat, s-a oprit...*)

Toți copiii au ieșit la joacă. (*au ieșit = au plecat, au părăsit un interior...*)

Automobilul „Dacia" se face la Pitești. (*se face = se produce, se fabrică...*)

2. Aceleași verbe sunt **copulative** când nu se folosesc cu sensul de bază și când sunt sinonime între ele (*a fi = a deveni, a părea...*; *a ajunge = a deveni, a se face* etc.); într-o asemenea situație formează predicatul nominal împreună cu un nume predicativ sau cu o subordonată predicativă (ambele înlocuibile în context prin *cumva, ceva, prepoziție + cineva/ ceva, al cuiva...*), după modelele:

Creionul este al cui știu eu. (*este* = predicat nominal incomplet + subordonată predicativă; verb + *al cuiva*)

Fratele meu a rămas cum îl știi. (*a rămas* = predicat nominal incomplet + subordonată predicativă; verb + *cumva*)

Fostul meu coleg a ajuns medic. (*a ajuns* = verb copulativ, formând cu numele predicativ *medic*, predicatul nominal complet; verb + *cineva*)

3. Atenție la valorile de întrebuințare morfologică a unor asemenea verbe!

• verbul *a părea/ a se părea*, precedat sau nu de pronume personal, este predicativ când este folosit ca impersonal (cere, drept subiect, o subordonată subiectivă) și este copulativ când este folosit ca personal (are subiect și cere nume predicativ sau subordonată predicativă):

(Îi) părea/ (I) se părea că va ploua. (*părea/ (îi) părea/ se părea/ (i) se părea* = verb predicativ impersonal, predicat verbal = subordonată subiectivă)

Maria părea că nu te mai cunoaște. (*părea/ (îmi) părea/ (mi) se părea...* = verb copulativ, predicat nominal incomplet + subordonată predicativă)

• un predicat format din *a fi + participiu* poate fi verbal sau nominal, în funcție de posibilitatea de a accepta sau nu pe lângă el un complement de agent:

– dacă acceptă complementul de agent (= *de către cineva*), predicatul este verbal, verb la diateza pasivă (*a fi* este auxiliar morfologic ce indică modul, timpul, persoana și numărul verbului la diateza pasivă, iar verbul de conjugat la această diateză apare cu forma de participiu):

Crengile erau aplecate de greutatea roadelor. (*erau aplecate* = verbul *a apleca*, predicativ, personal, intranzitiv, diateza pasivă, conjugarea I, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a plural, predicat verbal; *de greutatea* = complement de agent)

– dacă nu acceptă complementul de agent, predicatul este nominal (verbul *a fi* este copulativ, la diateza activă, iar numele predicativ este exprimat prin adjectiv participial, acordat în gen, număr și caz cu subiectul):

Bătrânul era ușor aplecat de spate. (*era aplecat* = verbul copulativ *a fi*, personal, intranzitiv, diateza activă, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a

Scanned with OKEN Scanner

III-a singular, fără funcție sintactică proprie; *aplecat* = adjectiv provenit din participiu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul-subiect *bătrânul*, masculin, singular, nominativ, nume predicativ, formând cu verbul copulativ predicatul nominal complet).

D. Prepoziția și locuțiunea prepozițională

1. Cazul **nominativ**:
– nu admite prepoziția.
– în construcțiile de tip popular, *și cu* poate fi locuțiune conjuncțională coordonatoare, echivalenta lui *și* copulativ; a se compara:

Mama și cu tata sunt la film. (*mama și cu tata* = subiect multiplu, acordat la plural cu predicatul *sunt*; *și cu* = *și* copulativ)

Mama și cu tata este la film, nu numai cu fratele meu (*mama* = subiect simplu/ unic, acordat la singular cu predicatul *este*; *și* = adverb de mod = *chiar și, până și*; *cu tata* = substantiv cu prepoziție în acuzativ = complement ...).

2. Cazul **acuzativ** este cerut/ impus de următoarele prepoziții/ locuțiuni prepoziționale:
– prepoziții simple: *cu, de, pe, la, în, sub, spre, către, pentru, fără, din...*
– prepoziția simplă, invariabilă *a* (*a* = *ca, ca de*):
În încăpere mirosea a fum. (*a fum* = *ca fumul/ ca de fum*)
– prepoziția simplă *contra*, când are sensul *pentru/ cu:*
Schimb apartament contra garsonieră. (*contra garsonieră* = *pentru/ cu garsonieră*)
– prepoziția simplă *drept*: *L-a luat drept prost.* (*ca de prost*)
– prepoziții compuse (toate elementele componente sunt prepoziții cu regim de acuzativ): *de pe, de către, de sub, de prin, până la, despre, înspre, dinspre, dintre...*
– prepoziții simple sau compuse, provenite din adverbe de mod de comparație, când însoțesc un substantiv/ pronume/ numeral care poate avea funcție sintactică în acest caz: *ca, decât, cât, precum*:
Ion este mai bun ca tine.
Ana a desenat mai bine decât tine.
Este înalt cât casa.
Aleargă precum iepurele.
– locuțiuni prepoziționale (formate din adverb sau altă parte de vorbire cu valoare de adverb + prepoziție cu regim de acuzativ): *odată cu, înainte de, aproape de, dincolo de, dincoace de, față de, de față cu, împreună cu, referitor la, în ceea ce privește...*

3. Cazul **genitiv** este cerut/ impus de următoarele prepoziții/ locuțiuni prepoziționale:
– prepoziții propriu-zise: *asupra, contra, împotriva.*
– prepoziția simplă invariabilă *a*:
Cărțile erau a doi dintre ei. (*a doi* = *ale celor doi*)
– prepoziții simple sau compuse, provenite din adverbe de loc, folosite articulat hotărât: *înaintea, înapoia, îndărătul, împrejurul, deasupra, dedesubtul, înăuntrul, dinaintea, dinapoia, dindărătul, dimprejurul, primprejurul...*
A venit acasă înaintea mamei. (*înainte mamei* = complement circumstanțial de timp)
Venea în fugă înaintea mamei. (*înaintea mamei* = *în fața mamei* = complement circumstanțial de loc), *ca s-o ajute la cărat sacoșele.*

Scanned with OKEN Scanner

– locuțiuni prepoziționale, provenite din locuțiuni adverbiale de loc, folosite articulat hotărât: *în fața, în spatele, în susul, în josul, în dreapta, în stânga, în jurul, în preajma, în lungul, în latul... + de dinaintea, de dinapoia, de dindărătul, de deasupra... + din susul, din josul, din jurul, din dreapta... + prin fața, prin spatele, prin jurul, prin preajma... + de prin josul, de prin fața, de prin lungul...* sau folosite numai cu sens figurat: *în fundul* (sufletului), *în adâncul* (inimii), *în mijlocul* (evenimentelor), *la marginea* (revoluției)...
– locuțiuni prepoziționale de cauză: *din cauza, din pricina.*
– locuțiuni prepoziționale de scop: *cu scopul, în scopul, în vederea.*

Atenție! Asemenea prepoziții/ locuțiuni prepoziționale pot avea regim de:
– **genitiv** (când însoțesc un substantiv/ pronume/ numeral):
A venit acasă <u>înaintea alor mei</u>/ <u>înaintea colegilor</u>/ <u>înaintea celor doi</u>...
– **acuzativ posesiv** (când însoțesc un adjectiv pronominal posesiv cu forma: *meu/ mea, tău/ ta, său/ sa, nostru/ noastră, vostru/ voastră*):
A venit acasă <u>înaintea mea</u>.
A plecat <u>în locul vostru</u>.
– **dativ posesiv** (când sunt legate prin cratimă de un pronume personal/ reflexiv cu formă neaccentuată de dativ și cu înțeles de genitiv):
A venit acasă <u>înaintea-mi</u>.
A plecat <u>în locu-ți</u>.

4. Cazul **dativ** este cerut/ impus de următoarele prepoziții:
– prepoziții (provenite din alte părți de vorbire, când însoțesc un substantiv/ pronume/ numeral): *mulțumită, grație, datorită, potrivit, conform, contrar.*
– prepoziția simplă invariabilă *a*:
Aparținând <u>a doi</u> dintre ei, casa nu putea fi vândută. (a doi = celor doi)
– prepoziții provenite din adverbe de mod *asemenea, așijderea, aidoma, întocmai*:
A desenat <u>întocmai</u>. (adverb de mod, complement circumstanțial de mod)
A desenat <u>întocmai colegului</u>. (substantiv în dativ cu prepoziție, complement circumstanțial de mod).

4. Cazul **vocativ** nu admite prepoziția.

E. Conjuncția și locuțiunea conjuncțională

E.1. CONJUNCȚII ȘI LOCUȚIUNI CONJUNCȚIONALE COORDONATOARE

1. Copulative (leagă elemente de același fel sau situate pe același plan valoric/ sintactic): *și, nici/ nu numai, ci și, dar și, cât și, cum și, precum și, și nici...*
– înaintea lor nu se pune virgulă, decât atunci când se folosesc drept corelative gramaticale:
*Ion <u>și</u> Petre citesc/^ <u>și</u> scriu./^* – coordonare prin *joncțiune* (*și* copulativ).
*<u>Și</u> citesc,/^ <u>și</u> scriu./^* – dublu raport de coordonare: prin *joncțiune* (*și..., și...*= corelativ gramatical provenit din *și* copulativ) și prin *juxtapunere* (virgula = *și* copulativ).

Scanned with OKEN Scanner

2. Adversative (leagă elemente care se opun ca sens, dar nu se exclud reciproc): *dar, iar, însă, ci, ba, or* (*or* = *dar, iar, însă* – adversativ; *ori* = *sau, fie* – disjunctiv), *în schimb, decât că, numai că.*

– înaintea lor se pune, obligatoriu, virgulă:

L-am căutat, dar nu l-am întâlnit.

– conjuncția *însă* are virgulă înaintea sa numai când se află în fața propoziției pe care o introduce:

Eu i-am telefonat, însă nu l-am găsit acasă.

– când conjuncția *însă* e situată în interiorul/ la finalul propoziției introduse, (ba chiar intercalată într-o subordonată anterioară/ ulterioară acesteia), înaintea ei nu se pune virgulă; virgula apare numai în fața propoziției în care conjuncția *însă* ar trebui să stea:

Cumpără cărți,/ pe care/ însă/ nu le citește./

Însă cumpără cărți,/ pe care nu le citește./

– conjuncția *și* are valoare adversativă când e sinonimă cu *dar, iar, însă, ci, ba, or*:

L-am căutat mereu, și tot nu l-am găsit. (*și* = *dar, însă...*)

3. Disjunctive (leagă elemente care se exclud reciproc, după principiul alternanței): *ori, sau, fie/ sau că, fie că, ori că.*

– înaintea lor nu se pune virgulă, decât dacă se folosesc drept corelative gramaticale:

Citești/ sau scrii?/ – raport de coordonare prin *joncțiune* (*sau* disjunctiv)

Sau citești,/ sau scrii./ – dublu raport de coordonare: prin *joncțiune* (corelative gramaticale provenite din *sau* disjunctiv) și prin *juxtapunere* (virgula = *și* copulativ/ *sau* disjunctiv).

4. Conclusive (cel de al doilea termen reprezintă o concluzie a primului): *deci, așadar, și* conclusiv (*și* = *deci, așadar*: *Am învățat atât, și voi lua notă mare.*), *prin urmare, în concluzie, în consecință, așa că, ca atare, cu alte cuvinte, vasăzică, care va să zică.*

– înaintea lor se pune, obligatoriu, virgulă; *așadar* se izolează între virgule, indiferent de locul pe care îl are în text:

Vom spune, așadar,/ că totul e bine/.

deci/ așadar se comportă, în frază, precum conjuncția adversativă *însă:*

A rezolvat multe probleme,/ pe care/ deci/ le-a înțeles bine.

Deci a rezolvat probleme,/ pe care le-a înțeles bine./

E.2. CONJUNCȚII ȘI LOCUȚIUNI CONJUNCȚIONALE SUBORDONATOARE

1. Conjuncții subordonatoare cu întrebuințare universală (introduc o diversitate de propoziții subordonate): *să, că, ca să* (conjuncție subordonatoare compusă), *dacă, de* (*de* = *să, dacă, chiar dacă, încât...*):

De vrei,/ vii./ (*de* = *dacă*)

Du-te/ de-mi adu cartea./ (*de* = *să, ca să*)

De vrei,/ de nu vrei,/ dai examen./ (*de* = *chiar dacă*)

Atât de tare l-a bătut,/ de l-a învinețit./ (*de* = *încât*)

– a nu se confunda *de* – conjuncție subordonatoare (*de* = *să, dacă, chiar dacă, încât*) cu *de* –pronume relativ:

Casele/ de le vezi/ sunt ale boierului./ (*de* = *pe care*)

Scanned with OKEN Scanner

2. Conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare specializate (introduc numai anumite tipuri de subordonate):

– **temporale**: *până ce/ când/ să/ ca să*, (*mai*) *înainte să/ ca să/ după ce*, (*de*) *îndată ce, imediat ce, o dată ce, de pe când, de cum, în timp ce, cât timp, câtă vreme...*;

– **modale**: *după cum/ cât, fără să/ ca să, cu cât, pe cât, pe măsură ce, față de cum/ cât/ când/ unde, ca și cum/ când/ unde/ cât, decât să, de parcă*;

– **cauzale** – conjuncții subordonatoare: *căci, fiindcă, deoarece, întrucât*; locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *pentru că, din cauză că, din pricină că, pe motiv că, de vreme ce, din moment ce, o dată ce*;

– **de scop/ finală:** *pentru ca să*;

– **concesive** – conjuncție subordonatoare: *deși*; locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *măcar că/ să/ dacă/ de, chiar dacă/ de/ să/ că, chit că/ să/ dacă/ de, fără să/ ca să*;

– **consecutive** – conjuncții subordonatoare: *încât, încât să*; locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *așa încât, astfel încât, așa încât să, astfel încât să, de să, cât să.*

Atenție! Cu rol de conjuncție subordonatoare mai pot fi folosite: **adverbele relative** (*unde, când, cum, cât, încotro, dincotro*) sau **pronumele/ adjectivele pronominale relative** (*care, cine, ce, cui, cât, câtă, câți, câte..., a cui, a câta, al câtelea, câtora..., ceea ce.*

F. Adverbele și locuțiunile adverbiale predicative

Adverbele și locuțiunile adverbiale de mod, care exprimă probabilitatea sau îndoiala, pot deveni *adverbe predicative/ locuțiuni adverbiale predicative* (pot forma predicatul nominal, după cum acceptă sau nu asocierea cu verbul copulativ *a fi*), în următoarele situații:

– când sunt urmate de un element de relație subordonator (*că, să, ca să, ca ... să, dacă, ce*), caz în care devin regente pentru o subordonată subiectivă:

Fireşte/¹ că va ploua./² (*fireşte* = adverb predicativ, predicat verbal, întrucât nu acceptă asocierea cu verbul copulativ *a fi;* P2 = subordonată subiectivă)

Sigur/¹ că va ploua./² (*sigur* = adverb predicativ, predicat nominal, întrucât acceptă asocierea cu verbul copulativ *a fi* = *e sigur*; P2 = subordonată subiectivă).

– când se află izolate între virgule (sau între virgulă și un alt semn de punctuație), caz în care formează *propoziții incidente* (independente din punctul de vedere al legăturilor sintactice cu restul enunțului):

Va veni,/¹ pesemne,/² şi mâine la film./¹ (*pesemne* = adverb predicativ, predicat verbal, întrucât nu acceptă asocierea cu verbul copulativ *a fi*; P2 = propoziție incidentă)

Va veni,/¹ probabil,/² şi mâine la film./¹ (*probabil* = adverb predicativ, predicat nominal, întrucât acceptă asocierea cu verbul copulativ *a fi* = *e probabil*; P2 = propoziție incidentă)

– când nu se află în niciuna dintre situațiile de mai sus, respectivele adverbe/ locuțiuni adverbiale nu mai sunt predicative (nu mai formează predicatul verbal sau predicatul nominal), ci rămân *adverbe/ locuțiuni adverbiale de mod*, cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod:

Probabil va întârzia prea mult. (*probabil* = adverb de mod, complement circumstanțial de mod).

Scanned with OKEN Scanner

• Adverbe de mod ce pot deveni **adverbe predicative**: *firește, desigur, sigur, pesemne, poate* (= probabil/ posibil), *probabil, posibil, îndeajuns, destul, suficient, adevărat, negreșit, bineînțeles, evident*, (mai) *bine, noroc, păcat, aproape* (că/ să) etc.

• Locuțiuni adverbiale de mod care pot deveni **locuțiuni adverbiale predicative**: *cu siguranță, cu neputință, nici vorbă, nici discuție, fără îndoială, fără doar și poate, de bună seamă, cât pe ce* etc.

G. Funcțiile sintactice ale verbelor la moduri nepersonale

1. Subiect: *A citi este o plăcere.* (infinitiv prezent); *Trebuie citite aceste cărți.* (participiu pasiv); *Este bine de citit în timpul acesta.* (supin).

Nume predicativ: *Plăcerea lui era de a scrie cu pixul.* (infinitiv prezent); *Chestiunea esențială a rămas de a fi primit intr-o asemenea asociație.* (verb predicativ la infinitiv prezent, diateza pasivă); *Problema lui era de a fi fericit.* (verb copulativ la infinitiv prezent, diateza activă, fără funcție sintactică proprie + propriul nume predicativ adjectival în nominativ); *Creionul acesta este pentru desenat.* (supin)

2. Atribut verbal: *Era mare satisfacția de a cânta la un asemenea concurs.* (infinitiv prezent); *Îmi plac oamenii plimbându-se prin parc.* (gerunziu, diateza reflexivă); *Cheful de învățat vine învățând.* (supin)

3. Complement direct: *Ar putea merge și el la mare.* (infinitiv prezent); *În unele ziare am văzut scriindu-se și cu greșeli.* (gerunziu, diateza reflexivă); *Avea de învățat la fizică.* (supin)

4. Complement indirect: *Era dornic de a pleca în excursie.* (infinitiv prezent); *Se plictisise citind.* (complement indirect cu nuanță de cauză, verb la gerunziu); *Ai timp de mers la film?* (supin)

5. Complement circumstanțial de timp: *Înainte de a pleca a încuiat ușa.* (infinitiv prezent cu locuțiunea prepozițională *înainte de*; se poate interpreta și drept structură formată din adverbul de timp *înainte*, complement circumstanțial de timp + verb la infinitiv prezent cu prepoziția *de*, complement indirect al adverbului); *Scriind, atunci a văzut că a greșit.* (gerunziu; întărirea nuanței circumstanțiale de timp este realizată prin adverbul de timp *atunci*, care joacă rolul unui corelativ gramatical); *După înotat, a adormit.* (supin; poate fi interpretat și ca un supin substantivizat semantic)

6. Complement circumstanțial de mod: *E mai plăcut a citi, decât a scrie.* (infinitiv prezent, precedat de adverbul de mod de comparație *decât*); *Mergea schiopătând.* (gerunziu); *E mai bine de acționat, decât de așteptat.* (supin, precedat de adverbul de mod de comparație *decât*)

7. Complement circumstanțial de cauză: *Pe motiv de a fi plouat, n-a mai mers la munte.* (infinitiv perfect, precedat de locuțiunea prepozițională *pe motiv de*); *Scriind prea mult, de aceea a obosit.* (gerunziu; sensul cauzal este întărit de prezența locuțiunii adverbiale de cauză *de aceea*, complement circumstanțial de cauză, care joacă rolul unui corelativ gramatical); *Obosise de mers pe jos.* (supin)

8. Complement circumstanțial de scop: *Se pregătise pentru a da examen.* (locuțiune verbală la infinitiv prezent cu prepoziția *pentru*); *Pentru citit și-a cumpărat altă pereche de ochelari.* (supin)

Scanned with OKEN Scanner

1. Subordonata subiectivă: îndeplineşte funcţia de subiect al predicatului propoziţiei regente (care nu are subiect), dacă acesta este exprimat prin verb impersonal (*El*/[1] *trebuie*/[2] *să vină.*/[1] → 1 = subordonată subiectivă), verb reflexiv impersonal (*Se zice*/[1] *că vine.*/[2] → 2 = subordonată subiectivă), expresie verbală impersonală (*Este bine*/[1] *să vină.*/[2] → 2 = subordonată subiectivă), adverb predicativ (*Fireşte*/[1] *că vine.*/[2] → 2 = subordonată subiectivă), locuţiune adverbială predicativă (*Fără îndoială*/[1] *că vine.*/[2] → 2 = subordonată subiectivă). **Atenţie!** la posibila confuzie între propoziţia subiectivă (regenta nu are subiect: *Se spune*/ *că va ploua.*/) şi propoziţia completivă directă (regenta are subiect: *Spune* (el) *că*/ *va ploua.*/).

2. Subordonata predicativă: îndeplineşte funcţia de nume predicativ al unui verb copulativ din propoziţia regentă (*a deveni, a fi, a părea, a însemna, a ajunge, a rămâne, a ieşi, a se face...*: *Plăcerea lui era*[1]/ *să stea de vorbă cu prietenii.*[2]/ → 2 = subordonată predicativă). **Atenţie!** la posibila confuzie între verbul predicativ şi verbul copulativ, care va avea drept consecinţă o identificare greşită a propoziţiei subordonate: *A rămas* (verb predicativ)[1]/ *să se uite la televizor.*[2]/ → 2 = subordonată circumstanţială de scop; *A rămas* (verb copulativ)[1]/ *cum îl ştii din copilărie.*[2]/ → 2 = subordonată predicativă. Soluţia este de fiecare dată raportarea la subiect: când subiectul face acţiunea, predicatul este verbal, iar propoziţia subordonată dependentă de el este completivă; când subiectului i se atribuie o calitate, predicatul este nominal, iar dacă acesta este incomplet, subordonata este predicativă.

3. Subordonata atributivă: îndeplineşte funcţia de atribut al unui substantiv (*Aştept nerăbdător ziua*/[1] *când voi deveni licean.*/[2] → 2 = subordonată atributivă), pronume (*Prietenul bun e* acela/[1] *ce dă sfaturi bune.*/[2] → 2 = subordonată atributivă), numeral cu valoare substantivală (*Al doilea din* rând/[1], *care poartă tricou verde*/[2] *este campionul şcolii la atletism.*/[1] → 2 = subordonată atributivă) din propoziţia regentă. **Atenţie!** pronumele relativ *care* poate introduce şi alte tipuri de subordonate în afară de atributivă: subiectivă (Vine/ *care vrea.*/), predicativă (Problema este/ *care va sosi cel dintâi.*), completivă directă (Ştiu/ *care va sosi cel dintâi.*/), completivă indirectă (Mă gândesc/ *care va sosi cel dintâi.*/) etc.

4. Subordonata completivă directă: îndeplineşte funcţia de complement direct al unui verb (*Nu înţeleg*/[1] *de ce eşti supărat pe mine.*/[2] → 2 = subordonată completivă directă), al unei locuţiuni verbale (*Am avut în vedere*/[1] *să nu depăşesc timpul acordat pentru rezolvarea subiectelor.*/[2] → 2 = subordonată completivă directă), al unei interjecţii predicative (*Uite*/[1] *ce ţi-am adus din excursie!*/[2] → 2 = subordonată completivă directă) din propoziţia regentă. **Atenţie!** la posibila confuzie între propoziţia completivă directă şi propoziţia subiectivă, despre care s-a discutat mai sus (la **H.1.**).

5. Subordonata completivă indirectă: îndeplineşte funcţia de complement indirect al unui verb (*Mă pregătesc*/[1] *să plec într-o excursie.*/[2] → 2 = subordonată completivă indirectă), al unei locuţiuni verbale (*Îşi va da seama*/[1] *că a greşit.*/[2] → 2 = subordonată completivă indirectă), al unui adjectiv (*El este hotărât*/[1] *să-şi ducă la bun sfârşit planul.*/[2] → 2 = subordonată completivă indirectă), al unui adverb (*E sigur*/[1] *de ceea ce a învăţat.*/[2] → 2 = subordonată completivă indirectă), al unei interjecţii (*Vai*/[1] *de cine a chiulit de la şcoală.*/[2] → 2 = subordonată completivă indirectă) din propoziţia regentă.

6. Subordonata circumstanţială de loc: îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de loc pe lângă un verb (*Mergem*/[1] *unde am hotărât.*/[2] → 2 = subordonată circumstanţială de loc), o locuţiune verbală (*A rupt-o la fugă*/[1] *încotro a văzut cu ochii.*/[2] → 2 = subordonată circumstanţială de loc), un adverb (*Stai acolo*/[1] *unde ţi-am spus.*/[2] → 2 =

Scanned with OKEN Scanner

subordonată circumstanțială de loc), un adjectiv (*Scrisoarea expediată/*[1] *unde ai hotărât/*[2] a *ajuns la timp./*[1] → 2 = subordonată circumstanțială de loc), o interjecție (*Hai/*[1] *unde ți-am spus./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de loc) din regentă. **Atenție!** adverbul relativ *unde* poate introduce și alte tipuri de subordonate în afară de circumstanțiala de loc: atributivă (Îmi place locul/ *unde am poposit./*), completivă directă (Știu/ *unde ai fost./*), completivă indirectă (Mă gândesc/ *unde să plec în vacanță./*), circumstanțială de cauză (*Unde ploua așa de tare,/* a trebuit să stau toată ziua în casă./) etc.

7. Subordonata circumstanțială de timp: îndeplinește funcția de complement circumstanțial de timp pe lângă un verb (*Stă acasă/*[1] *când are mult de învățat./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de timp), o locuțiune verbală (*A rupt-o la fugă/*[1] *când l-a văzut./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de timp), un adverb (*Atunci/*[1] *când te aștepți mai puțin/*[2], *apare și el./*[1] → 2 = subordonată circumstanțială de timp) din regentă. **Atenție!** adverbul relativ *când* poate introduce și alte tipuri de subordonate în afară de circumstanțiala de timp: subiectivă (E plăcut/ *când vine vacanța./*), atributivă (Ziua/ *când voi ajunge licean/* este aproape./), completivă directă (Știu/ *când voi pleca în excursie./*) etc.

8. Subordonata circumstanțială de mod: îndeplinește funcția de complement circumstanțial de mod pe lângă un verb (*Întrecerea s-a desfășurat/*[1] *cum te-ai așteptat./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de mod), un adjectiv (*Este atent/*[1] *cum nu l-am mai văzut până acum./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de mod), un adverb (*S-a purtat frumos cu el/*[1] *cum s-a purtat și cu mine./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de mod) din regentă. **Atenție!** adverbul relativ *cum* poate introduce și alte tipuri de subordonate în afară de circumstanțiala de mod: subiectivă (E frumos/ *cum te-ai purtat cu el./*), predicativă (Problema e/ *cum îți vei respecta promisiunea./*), atributivă (Nu ți-ai pus întrebarea/ *cum îți vei respecta promisiunea.*), completivă directă (Știu/ *cum îmi voi respecta promisiunea./*), completivă indirectă (Mă gândesc/ *cum îți vei respecta promisiunea./*), circumstanțială de timp (Sosește/ *cum termină antrenamentul./*), circumstanțială de cauză (*Cum ploua așa de tare,/* a trebuit să stau toată ziua în casă./) etc.

Subordonata circumstanțială de cauză: îndeplinește funcția de complement circumstanțial de cauză pe lîngă un verb (*Îi tremura vocea/*[1], *pentru că era emoționat./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de cauză), o locuțiune verbală (*A rupt-o la fugă/*[1], *fiindcă se temea de ei./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de cauză) din regentă.

Subordonata circumstanțială de scop: îndeplinește funcția de complement circumstanțial de scop pe lângă un verb (*A recapitulat întreaga materie/*[1] *ca să nu aibă emoție la teză./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de scop), o locuțiune verbală (*Bagă de seamă/*[1] *să nu te împiedici./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de scop), o interjecție (*Hai/*[1] *să plecăm!/*[2] → 2 = subordonată circumstanțială de scop) din regentă. **Atenție!** la posibila confuzie între subordonata circumstanțială de scop și subordonata circumstanțială de cauză: în prima, acțiunea din subordonată se realizează după acțiunea exprimată de verbul din regentă; în a doua, acțiunea din subordonată se realizează înaintea acțiunii exprimate de verbul din regentă.

Subordonata circumstanțială condițională: exprimă o condiție de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din regentă și determină un verb (*Vin/*[1], *dacă am timp./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială condițională), o locuțiune verbală (*Și-ar fi dat mai multă silință la ore/*[1], *dacă l-ar fi interesat propriul viitor./*[2] → 2 = subordonată circumstanțială condițională). **Atenție!** cojuncția *dacă* poate introduce și alte tipuri de subordonate în afară de circumstanțiala condițională: subiectivă (E bine/ *dacă ajunge la timp./*), predicativă (Problema este/ *dacă ajunge la timp.*), atributivă (Gândul/ *dacă ajunge la timp/* îl neliniștește./), completivă directă (Spune/ *dacă ajungi la timp./*), completivă indirectă (Se gândește/ *dacă ajunge la timp./*) etc.

Scanned with OKEN Scanner

Subordonata circumstanțială concesivă: exprimă o împrejurare care ar putea împiedica desfășurarea acțiunii din regentă și determină un verb (*Deși plouă*/[1], *tot voi merge la antrenament.*/[2] → 2 = subordonată circumstanțială concesivă), o locuțiune verbală (*A luat-o la rost*/[1], *chiar dacă apoi i-a părut rău.*/[2]), o interjecție (*Hai și tu*/[1], *cu toate că-i seară.*/[2] → 2 = subordonată circumstanțială concesivă). **Atenție!** subordonata circumstanțială concesivă este introdusă prin elemente de relație specifice *deși, chiar dacă* (*de*), *cu toate că, în ciuda faptului că* sau prin alte elemente de relație care pot fi substituite cu acestea: *Că* (deși) *plouă*/, *tot voi merge la antrenament. Și să* (deși) *plouă*/, *tot voi merge la antrenament…*

Subordonata circumstanțială consecutivă: exprimă urmarea unei acțiuni sau existenței unei însușiri din regentă și determină un verb (*A băut atâta apă rece*/[1], *încât acum îl doare gâtul.*/[2] → 2 = subordonată circumstanțială concesivă), o locuțiune verbală (*A lua-o la sănătoasa*/[1], *că nu l-a mai ajuns nimeni.*/[2] → 2 = subordonată circumstanțială consecutivă/ → 2 = subordonată circumstanțială consecutivă), un adverb (*A răspuns imediat la rugămintea mea*/[1], *încât m-a mirat și pe mine.*/[2] → 2 = subordonată circumstanțială consecutivă). **Atenție!** subordonata circumstanțială consecutivă poate fi mai ușor recunoscută, dacă avem în vedere că este introdusă prin conjuncția specifică *încât* sau prin orice alt element de relație care o poate substitui.

Scanned with OKEN Scanner

Partea a II-a

Evaluare curentă

123 itemi de evaluare curentă grupați pe obiectivele programei pentru teza unică - clasa a VIII-a

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

3. Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

3.1.
să dovedească înțelegerea unui text literar sau nonliterar, pornind de la cerințe date

- diferențierea între sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor în funcție de context
- recunoașterea sensului figurat al unor cuvinte într-un context dat

1. Scrie enunțuri în care cuvintele *explozie*, *inimă*, *lemn*, *negru*, *oră*, *val* să aibă sens propriu, respectiv, sens figurat.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Citește cu atenție următorul text: *În turbarea ei caniculară, arșița miezului înflăcărat al zilelor de iulie mușca cu dinți de foc de pretutindeni și își ostoia setea sa covârșitoare cu cele de pe urmă picături de viață, umede și vii, sorbite din vinele adânci ale lucrurilor.* (Calistrat Hogaș – ***Pe drumuri de munte***)

a. Subliniază patru cuvinte folosite cu sens figurat.

b. Scrie câte un enunț în care fiecare dintre cele patru cuvinte subliniate să aibă sens propriu.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

3. Scrie un text de 6-8 rânduri în care să integrezi patru cuvinte/ expresii folosite cu sens figurat. Subliniază-le. Dă un titlu textului tău.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- identificarea ideilor principale dintr-un text dat
- identificarea ordinii logice şi cronologice a ideilor/ a întâmplărilor dintr-un text

4. Scrie ideile principale din textul de mai jos. Formulează o idee secundară corespunzătoare pentru ultima idee principală.

Un mincinos stând odată zise altui mincinos:
– Prietine, vezi tu turnul acel nalt şi luminos?
– Da, acesta îi răspunse; şi iar îl întrebă el:
– Dar vezi tu tocma în vârfu-i cum umblă un şoricel?
– Ce mai minciună cu coarne, – zise prietinul său –
Că eu abia zăresc turnul, necum şorecelul tău;
Însă îl auz prea bine cum umblă-n tropot, încât
Parc-ar bubui o tobă ş-ar avea clopot la gât.
– Te crezi acel îi răspunse, văzându-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat.

(Anton Pann – ***Despre minciuni şi flecării***)

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Realizează planul dezvoltat al unui text narativ (sau **dramatic**) studiat la clasă, în vederea rezumării.

Atenţie! – vei avea în vedere:
• selectarea ideilor principale ale textului, în succesiune logică;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.
Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Scrie ideile principale din textul de mai jos, ordonându-le după cronologia evenimentelor.

Asta e culmea!... culmea!... strigă d. Lefter, ştergându-şi fruntea de sudoare, pe când madam Popescu, consoarta sa, caută fără preget în toate părţile... Nu e şi nu e!...

– Femeie, trebuie să fie-n casă... Dracu n-a venit să le ia!...

Dar ce au pierdut? ce caută?

Caută două bilete de loterie, cu care d. Lefter Popescu a câştigat.

Însă oricine mă poate întreba:

– Bine, dacă a pierdut biletele, de unde ştie d. Lefter de câştig?

– E lucru simplu. Biletele le-a fost cumpărat cu bani împrumutaţi, ca de cabulă, de la d. căpitan Pandele, fiindcă îi spuseseră mulţi, când se tot plângea că n-are noroc la joc, să-ncerce a juca cu bani de-mprumut... Şi a făcut învoială, pe onoare, faţă cu martori, să dea din câştig, dacă s-o întâmpla, zece la sută căpitanului.

Când a cumpărat biletele, d. Lefter a râs pesimist:

– Ţi-ai găsit! eu şi noroc!

Dar d. căpitan Pandele, mai optimist:

– De unde ştii dumneata norocul meu?

Ş-a pus pe d. Lefter să-i însemneze în carnet numerele biletelor.

A trecut mult de la aceasta. Lotăriile, amânate de atâtea ori, s-au tras în sfârşit amândouă în aceeaşi zi. La prima (Lotăria „Societăţii pentru fundarea unei Universităţi Române în Dobrogea, la Constanţa"), lotul cel mare de 50.000 lei l-a câştigat numărul 076.384; iar la a doua (Lotăria „Asociaţiunii pentru fundarea şi înzestrarea unui Observatoriu Astronomic la Bucureşti"), lotul cel mare de 50.000 lei l-a câştigat numărul 109.520.

D. Lefter, până adineaori, habar n-avea că se trăseseră ieri amândouă lotăriile. Era seară; omul şedea la masă cu consoarta sa în săliţa de intrare, vorbind în ticnă despre cum se scumpeşte viaţa din zi în zi, când aude o birje oprindu-se-n poartă, apoi paşi apăsaţi în curticică şi pe urmă bătând cineva tare grăbit la geamlâcul d-afară. D. Lefter sare să deschidă bănuind în gând:

„Hait! iar ne cheamă deseară la serviciu extraordinar turbatul (turbatul e şeful), să ne canoneasscă până la miezul nopţii, ca să se recomande ministrului că e grozav! "– iar madam Popescu se repede în odaie, fiindcă era în négligé. D. căpitan Pandele intră ca o furtună şi, vorbind din ce în ce mai tare, ca şi cum d. Lefter ar fi surd:

– Bine, nene, păcatele mele! de ce n-ai venit la berărie?... se poate să fii aşa de indiferent? te caut ca un nebun de atâtea ceasuri?

– Ne-a ţinut până adineaori turbatul la canţilerie... De ce?

– Leftere!... nu ştii nimica?

– Ce!

– Ieri s-a tras lotăriile noastre!

– Ei?

– Am câştigat!

– Nu mă-nnebuni!... Cât?

Scanned with OKEN Scanner

– La amândouă am câştigat loturile mari! ale mari de tot! Şi căpitanul pune pe masă listele oficiale şi alături carnetul său. În adevăr, carnetul sună tocmai ca-n liste: 076.384 Universitate-Constanţa, 109.520 Bucureşti-Astronomie.

Cititorul a înţeles acuma ce căuta de trei zile pe brânci soţii Popescu.

D. Lefter a trimis turbatului o scrisoare, cerând cu tot respectul un congediu de două-trei zile, pe motiv că nu se simte de loc bine. Aşa şi e; e bolnav.

După o muncă zadarnică de atâta vreme, dupa ce toată casa a fost răsturnată de zece ori, când aşa, când aminterea, d. Lefter a căzut pe o canapea sfărâmat de oboseală; a simţit că i se taie încheieturile şi aşa, un fel de slăbiciune la lingurea, parcă-l lua o apă; a moţăit câteva ore ş-a adormit. Femeia a şezut şi ea pe un scaun că nu mai putea de picioare şi de mijloc – se-nţelege de atâta alergătură şi de-atâtea ridicături. Să fi aţipit d. Lefter ca vreun sfert de ceas şi deodată se scoală drept, cu faţa luminată de raza adevărului...

– Ştiu unde sunt! acuma ştiu!... uf!... le-am găsit.

(I.L. Caragiale – ***Două loturi***)

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Precizează momentul subiectului din care a fost extras fragmentul următor şi argumentează-ţi afirmaţia.

Zice că odată, acu vreo sută şi nu ştiu câţi ani, a dat poruncă Dardarot, împăratul iadului, să s-adune dinainte-i diavolii, de la mare pân la mic, unul să nu fie lipsă, că-i scurtează coada şi-i lungeşte urechile! Şi, dacă s-au adunat ei cu toţii, împăratul s-a tras de ţăcălie scrâşnind straşnic, a tuşit de i-a pârâit jeţul, a holbat ochii la el şi le-a zbierat aşa:…

(I.L. Caragiale – ***Kir Ianulea***)

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

.....

.....

- identificarea modurilor de expunere şi a felului în care acestea se combină într-un text dat
- identificarea unor elemente de structurare a textului narativ: timpul, spaţiul naraţiunii, logica acţiunii, construcţia personajului

8. Citeşte cu atenţie următorul text:

În după-amiaza aceea de vară, la câteva luni după sfârşitul războiului, Herbert se plictisea formidabil. „Ai săi" dormeau, el nu avea voie să iasă în stradă, iar în curtea în

Scanned with OKEN Scanner

care se afla, pardosită cu plăci neregulate de piatră şi izolată complet de stradă, nu mai avea nimic de explorat. Era cald, şi o linişte ciudată, neplăcută, stăpânea peste tot. Se duse în fundul curţii şi începu să pompeze apă până când inundă aproape toată curtea. Strecurându-se printre marile lespezi, lichidul crea tot felul de desene, care aminteau mai mult golfuri, estuare, delte şi pe care Herbert le privea în parte, minute întregi, cu atenţie concentrată, şi ochii săi se bombau în acele clipe de parcă ar fi fost doar nişte obişnuite lentile de microscop care aveau datoria să mărească şi să extindă, să dilate acele linii fluide în dorinţa lui de a imagina pentru o clipă, doar, aerul golfurilor şi estuarurilor. [...]

Se afla lângă treptele pivniţei, lângă poarta cea mare, care era zidită şi alcătuia un gang imens, pe al cărui tavan era atârnată în lanţuri o sanie uriaşă de lemn. Cu acea sanie se plimbau pe vremuri bunicii, dar, cum caii fuseseră demult vânduţi sau muriseră, ea nu mai coborâse din lanţurile ei, unde atârna.

(Nicolae Breban – ***În absenţa stăpânilor***)

1. Indică modul/ modurile de expunere din text.
2. Selectează patru indici de timp.
3. Creează, apelând la textul de mai sus, două câmpuri lexicale diferite, ce constituie spaţiul.
4. Identifică, prin subliniere, secvenţele descriptive care corespund celor două câmpuri lexicale.
5. Alege una dintre cele trei afirmaţii şi motivează-ţi opţiunea, într-un text de 4-6 rânduri. În text, descrierea are rolul de:
   a. a accelera dinamica întâmplărilor;
   b. a contribui la conturarea portretului personajului;
   c. a crea un moment de aşteptare care pregăteşte o acţiune viitoare.
6. Explică motivul pentru care Herbert *se plictisea formidabil* în acea după-amiază de vară.

Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Citeşte cu atenţie următorul text:

Drumul se curăţise de ape şi se zvânta. Pădurea fâşâia lin din cetini şi răsufla aburi. În poienile sorite, pământul se ochise bine şi înverzeau pajişti. În frunzele moarte din marginea unei râpi, Vitoria găsi clopoţei albi. Coborî din tarniţă ca să-i rupă şi-i înalţă pe codiţele lor subţiri în lumină. Privi cerul albastru şi înghiţi mireasma pădurii.

Scanned with OKEN Scanner

Cu frâul calului trecut pe sub cot, porni pe cărarea din marginea drumului. Trupul ei ar fi vrut să cânte şi să înmugurească; simţea intrând în el soare şi bucurie; dar în acelaşi timp se ofilea în ea totul, grabnic, ca clopoţeii pe care-i ţinea între degete şi care pieriseră.

Cânele dădu scâncet. S-ar fi voit şi el slobod.

– Gheorghiţă, dă-i şi lui drumul, zise femeia, atentă.

Flăcăul descălecă şi descătărămă zgarda lui Lupu. Dar cânele nu căuta să zburde. Umbla cu botul în soare şi din când în când parcă încerca să strănute. Rânjea şi forcăia pe nas, adulmecând şi sorbind adierile.

Urcară aşa la pas din parapet de pod în parapet de pod. Sus, poposiră. Cânele sta cu luare-aminte pe coadă, privind văile ca un om. Petrecea şi el, uitându-se la frumuseţile lumii. Gheorghiţă îl observă de câteva ori şi-l arătă din ochi către maică-sa, râzând.

– Îi place şi lui să se uite, zise munteanca, serioasă.

Când coborî la al doilea pod al văii dinspre Sabasa, cânele se opri şi deveni neliniştit. Deodată se repezi asupra cailor, lătrând şi încercând să-i încleşte de boturi.

– Nu înţeleg ce va fi având astăzi Lupu, vorbi Gheorghiţă, nedumerit. Şi ast' dimineaţă, când îl ţineam lângă mine, în şură la domnu Vasiliu, tot cerca să iasă din zgardă şi mârâia. Parcă era tunet, când s-aude departe.

– A făcut asta?

– Da. S-a liniştit târziu, după ce s-a deşertat crâşma de oameni. Acu văd că-i vine altă nebunie.

(Mihail Sadoveanu – ***Baltagul***)

1. Numeşte modurile de expunere folosite.
2. Transcrie câte doi indici de timp şi doi indici de spaţiu.
3. Explică în 4-6 rânduri, rolul descrierii în text.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Citeşte cu atenţie următorul text:

În faţă, la câţiva centimetri, [era] *cuierul cu paltoanele elevilor. Pe gulerul unuia mai era prins un mărţişor. Se întoarse, străbătu încet culoarul între bănci şi se aşeză la catedră. Elevii ridicară capetele urmărindu-l curioşi. „Unde am rămas?" întrebă el. „Nu există scriitor valoros care să nu se fi inspirat din tezaurul de simţăminte adânci al creaţiei populare", citi premianta clasei. „Da, spuse el. Deschideţi cartea la pagina 74 şi faceţi exerciţiul 3. Toată lumea." Se aplecă după servietă şi scoase un bilet. „Ce vă uitaţi? – ţipă el înălţând brusc privirea. Toată lumea să lucreze!"* [...]

„Poftim?" întrebă Sebastian cu glas tare. Din banca întâi, premianta clasei, ridicată în picioare, îl privea cu un zâmbet înţelegător. „Spuneam – reluă eleva cu un ton nedumerit, dar oarecum mândră că tocmai ea are nedumerirea asta – că el nici nu fuge, nici nu se apără." „Ce exerciţiu v-am dat?" întrebă Sebastian. „Exerciţiul 3, pagina 74", răspunse

Scanned with OKEN Scanner

premianta. Sebastian aruncă o privire spre manual. „Într-adevăr, răspunse el, nici nu fuge, nici nu se apără... da, așa e." „De ce? " întrebă eleva, gata să plonjeze spre caiet. [...] *„Deoarece, răspunse Sebastian tare, revenindu-și și sculându-se de la catedră, el face altceva, dragi copii: el își transformă moartea într-o nuntă." Elevii scriau deja febril, concentrați. „O nuntă măreață, continuă Sebastian pășind printre bănci, o nuntă de proporții cosmice la care, ia să vedem, cine iau parte? "*

(Ioan Groșan – ***Marea amărăciune***)

1. Indică modurile de expunere prezente în text.
2. Explică raporturile dintre autor, narator și personaj în textul dat.
3. Precizează numele și ocupația personajului principal din acest text.
4. Menționează tema lecției la care participă elevii.
5. Realizează un enunț potrivit pentru cerința *exercițiului 3* despre care este vorba în fragmentul de mai sus, având în vedere că răspunsul elevei este: ...*el* [ciobanul din balada ***Miorița***] *nici nu fuge, nici nu se apără.*

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- identificarea unor elemente de structurare a textului liric
- identificarea elementelor de versificație: măsură, rimă, ritm, vers, strofă
- identificarea semnificației unor procedee de expresivitate artistică în textele date; **alegoria, inversiunea**

11. A.

Mai am un singur dor
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împletiți un pat
Din tinere ramuri.

(Mihai Eminescu – ***Mai am un singur dor***)

B.

Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl încarcă;
Tresărind în cercuri albe
El cutremură o barcă.

Scanned with OKEN Scanner

Şi eu trec de-a lung de maluri,
Parc-ascult şi parc-aştept
Ea din trestii să răsară
Şi să-mi cadă lin pe piept.

(Mihai Eminescu – ***Lacul***)

1. Formulează două argumente care să susţină apartenenţa fragmentelor la genul liric.
2. Precizează modul de expunere dominant.
3. Indică ritmul în fiecare dintre cele două poezii.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....

12. *Afară-i toamnă, frunză-mprăştiată,*
Iar vântul zvârle-n geamuri grele picuri;
Şi tu citeşti scrisori din roase plicuri
Şi într-un ceas gândeşti la viaţa toată.

(Mihai Eminescu – ***Sonet I***)

1. Indică tipul rimei şi măsura versurilor.
2. Motivează rolul cratimelor în text.
3. Numeşte un procedeu de expresivitate folosit în mod repetat, din text.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....

****13.** *Cînd însuşi glasul gândurilor tace,*
Mă-ngână cântul unei dulci evlavii –
Atunci te chem: chemarea-mi asculta-vei?
Din neguri reci plutind te vei desface?

(Mihai Eminescu – ***Sonet III***)

1. Identifică inversiunile.
2. Selectează una dintre inversiunile identificate şi explică-i semnificaţia.
3. Indică două consecinţe în planul expresivităţii artistice, în cazul absenţei cratimei, în text.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....
.....
.....
.....

****14. A.** *Să-i spui c-am plecat*
Departe-n iernat,
Pe-o gură de rai,
Cam de peste plai...

(***Cântecul mioarei***)

** Cerinţele marcate cu asterisc (**) sunt valabile pentru semestrul al II-lea.

Scanned with OKEN Scanner

B.

Să nu-i spui că sunt
Culcat sub pământ,
Ci că m-am tot dus,
Dus pe munte-n sus,
Prin vârfuri cărunte
Dincolo de munte,
Căvălaș (fluier) *să-mi dreg,*
Flori ca să-i culeg
Pentru nunta mea...

(***Oaia năzdrăvană***)

1. Numește figura de stil prezentă în ambele texte.
2. Explică, în 4-6 rânduri, rolul figurii de stil identificate, în cele două texte.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- identificarea unor trăsături ale genurilor liric, epic și **dramatic**

15. Citește cu atenție lista următoare:

- precizarea a *n* caracteristici ale genului literar;
- stabilirea secvențelor narative, pe baza ideilor principale;
- precizarea personajelor implicate în acțiune;
- exemplificarea caracteristicilor genului literar pe baza textul indicat/ ales;
- relatarea la persoana a III-a;
- utilizarea modurilor și a timpurilor verbale potrivite;
- evidențierea rolului mijloacelor artistice;
- exprimarea unei opinii despre semnificațiile/ despre mesajul textului;
- prezentarea, pe scurt, a subiectului operei selectate;
- prezentarea personajului, prin raportare la *n* întâmplări/ situații semnificative.

Selectează cele mai potrivite trei repere din lista de mai sus, astfel încât să realizezi planul unei lucrări având ca temă argumentarea apartenenței unui text la genul epic. Completează planul, scriind tu însuți un al patrulea reper adecvat celor trei selectate deja.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

16. Citește cu atenție lista următoare:

- respectarea fidelității față de textul dat;
- relatarea obiectivă, fără intervenții emoțional-subiective și fără citate;
- relevarea a *n* mijloace artistice/ procedee folosite în portretizare;
- precizarea a *n* caracteristici ale genului;
- exemplificarea caracteristicilor genului;

Scanned with OKEN Scanner

- exprimarea unei opinii despre semnificațiile/ despre mesajul textului;
- prezentarea, pe scurt, a subiectului operei selectate;
- relevarea modului de expunere dominant și a trăsăturilor acestuia, identificabile în text;
- prezentarea, pe scurt, a subiectului/ a ideilor textului;
- prezentarea, pe scurt, a mijloacelor artistice folosite de autor.

Selectează cele mai potrivite trei repere din lista de mai sus, astfel încât să realizezi planul unei lucrări având ca temă argumentarea apartenenței unui text la genul liric. Completează planul, scriind tu însuți un al patrulea reper adecvat celor trei selectate deja.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

☆☆**17.** Citește cu atenție următorul text:

SCENA II
ACEIAȘI - PRISTANDA

Trahanache (lăsând clopoțelul și întorcându-se la spatele mesii): *'Ai? Ce e?*
Pristanda (misterios și repede): *Coane Zahario! Coane Fănică, coana Joițica!...*
Trahanache: *Ei? Ce?*
Pristanda: *Sunt dincoace în cabinet... au venit pe din dos, vă așteaptă. Numaidecât să poftiți acolo.*
Trahanache (asemenea misterios): *Nu pot să las prezidența... să aibă puțintică răbdare.*
Pristanda: *Trebuie... numaidecât!... suspandați!*
Trahanache (trage clopoțelul și se ridică): *Stimabilă, onorabilă adunare. După discursul important, pe care l-a ținut respectabilul nostru concetățean și advocat d. Farfuridi, eu cred că ar fi bine să suspandăm ședința pentru cinci minute.*
Voci: *Da! Da! pentru cinci minute!...*
(Cațavencu cu grupul său, Farfuridi și Brânzovenescu cu al lor se amestecă în mulțime. Trahanache, care s-a dat jos de pe tribună, a deschis portița grilajului și a trecut cu Ghiță în partea stângă despărțită, bate în ușa „cabinetului Primarelui". Zoe și Tipătescu îi deschid; Trahanache și Ghiță dispar înăuntru; ușa se închide la loc.)

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

1. Indică două argumente care să susțină apartenența fragmentului la genul dramatic.
2. Precizează rostul textului plasat între paranteze.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

☆☆**18.** Citește cu atenție următorul text:

SCENA IX
ZOE, CAȚAVENCU

Cațavencu: *Iartă-mă, iartă-mă...*
Zoe (râzând): *Scoală-te, ești bărbat, nu ți-e rușine! Scoală-te!*
Cațavencu (sculându-se rușinat): *Iartă-mă...*
Zoe (cu dispreț): *Ești un om rău... mi-ai dovedit-o... Eu sunt o femeie bună... am să ți-o dovedesc. Acuma sunt fericită... Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut. Nu ți-a ajutat Dumnezeu, pentru că ești rău; și pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca și până acum.*

Scanned with OKEN Scanner

Caţavencu (umilit): *Madam.*
Zoe: *Nu tremura! Pe parola mea de onoare, eşti scăpat...*
Caţavencu: *Sărut mâinile... devotamentul meu....*
Zoe: *Cu o condiţie: după alegere, o să fie manifestaţie publică... d-ta ai s-o conduci.*
Caţavencu (repede): *O conduc...*
Zoe: *D-ta ai să prezidezi banchetul popular din grădina primăriei...*
Caţavencu (asemenea): *Prezidez...*
Zoe: *O să chefuieşti cu poporul...*
Caţavencu (acelaşi joc): *Chefuiesc...*

1. Numeşte modul de expunere predominant.
2. Precizează numărul de replici din care este format textul.
3. Explică, într-un text 4-6 rânduri, rolul indicaţiilor scenice în caracterizarea celor două personaje.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**19.** Citeşte cu atenţie următorul text:

PRISTANDA: *Bine ziceţi, coane Fănică. Aseară pe la zece şi jumătate, mă duc acasă, îmbuc ceva şi mă dau aşa pe-o parte să aţipesc numai un minuţel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiţă, şi te culcă". Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi şi noapte la datorie. Aşa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert şi, pardon, mă dezbrac de mondir, scoţ chipiul, mă-mbrac ţivileşte şi plec... la datorie, coane Fănică. Până să plec, se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei şi apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii". Când dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Caţavencu, şi ferestrele vraişte. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poţi intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea? zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică... şi binişor, ca o pisică, mă sui pe uluci şi mă pui s-ascult: auzeam şi vedeam cum v-auz şi m-auziţi, coane Fănică, ştiţi, ca la teatru.* [...]
TIPĂTESCU: *Cine era?*
PRISTANDA: *Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...* [...]
TIPĂTESCU: *Şi Caţavencu mă-njura?* [...]
PRISTANDA: *Da' să vedeţi ce s-a-ntâmplat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Caţavencu zice: „Mă prinz cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gândiţi, unul pe care contează bampirul – şi acolo, pardon, tot bampir vă zicea – pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... şi când l-om avea pe ala, i-avem pe toţi... la ascultaţi scrisoarea asta"... şi scoate o scrisorică din portofel... „la ascultaţi... " Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală repede de la joc şi zice: „Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi, s-o ascult şi eu... să-mi aprinz numai ţigara... " Şi, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din ţigară şi vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept*

Scanned with OKEN Scanner

în ochii mei... Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și cad pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședea lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea primăriei.

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

1. Indică modurile de expunere din text.
2. Exprimă-ți opinia asupra rostului combinării acestora în text.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....

.....

.....

3.2.

să sesizeze valoarea expresivă a categoriilor morfosintactice, a mijloacelor de îmbogățire a vocabularului, a categoriilor semantice studiate, a ortografiei și punctuației

- identificarea arhaismelor, a regionalismelor și a neologismelor și a rolului lor în textele date

20. Subliniază arhaismele din următoarea listă: *herb*, *greșale*, *ordonanță*, *cetate*, *părete*, *armaș*, *arc*, *cneaz*, *sabie*. (În realizarea cerinței este util să folosești un dicționar.) Scrie enunțuri în care să integrezi două dintre arhaismele identificate.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

21. Subliniază regionalismele din următoarea listă: *păpușoi*, *buzdugan*, *barabule*, *cucuruz*, *comis*, *palincă*, *meterez*, *jude*. (În realizarea cerinței este util să folosești un dicționar.) Scrie enunțuri în care să integrezi unul dintre regionalismele identificate.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

22. Realizează o descriere artistică de 8-10 de rânduri, în care să integrezi în mod adecvat următoarele cinci neologisme: *abrupt*, *a alterna*, *direcție*, *enorm*, *sentiment*. Dă un titlu descrierii tale.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....

23. Rescrie enunțurile astfel încât neologismul subliniat să fie corect integrat din punct de vedere al sensului:

Fiind meloman, nu putea suferi muzica, dar iubea cu pasiune literatura și filmul.

Legea a fost abrogată și va intra în vigoare la treizeci de zile de la publicarea în Monitorul Oficial.

Vorbea stereotip, surprinzându-i pe toți prin originalitatea ideilor exprimate.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....

24. Rescrie în limbaj neologic descrierea trenului din următorul text:

– Nu știți ce-i trenul? întrebă râzând jupân Dămian.

– Știm, rosti moale comisul.

– Eu nu știu! icni îndărătnic ciobanul. Cine știe ce ticăloșie nemțească a mai fi!

– Adevărată ticăloșie și drăcie... râse cu voie-bună negustorul. Sunt un fel de căsuțe pe roate, și roatele acestor căsuțe se îmbucă pe șine de fier. Ș-așa, pe șinele acelea de fier, le trage cu ușurință o mașină, care fluieră și pufnește de-a mirare; și umblă singură cu foc.

(Mihail Sadoveanu – ***Negustor lipscan***)

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

- recunoașterea unor cuvinte aparținând unei familii lexicale, a cuvintelor derivate, compuse sau obținute prin conversiune

25. Grupează următoarele cuvinte în familii lexicale, eliminând totodată termenii nepotriviți: *a contrazice, tânăr, pietricică, întineream, reîntinerire, ochi, a ochit, zicătoare, a zice, a deochia, a prezice, ochios, prezicere, piatră, ochelarist, a împietrit, pietricele, a întineri, pietros, a împietri, tinerețe, a ochi, am ochit.*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

26. Scrie câte doi termeni aparținând familiilor lexicale ale cuvintelor *a cunoaște* și *drag*, indicând pentru fiecare caz în parte procedeul de formare.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....

.....

.....

27. Subliniază cuvintele care consideri că ar putea fi formate prin conversiune: *descumpănit*, *împodobit*, *însutit*, *întruchipat*, *nemaipomenit*, *satelit*.

Timp estimat pentru răspuns: 3 minute.

- recunoașterea categoriilor semantice studiate: sinonime, antonime, omonime, paronime, cuvinte polisemantice

28. Transformă următorul text într-o descriere literară de 6-8 rânduri, în care să integrezi sinonime adecvate contextului ale cuvintelor subliniate: *Majoritatea păsărilor cuibăresc în arbuști și în arbori, între crengile acestora, începând de la distanța de câțiva centimetri de suprafața solului, până la înălțimi de peste 20 m, ca la corbi și acvile. Printre aceste specii se găsesc cei mai mari arhitecți ai lumii păsărilor, care cu ciocul și cu picioarele construiesc cele mai deosebite cuiburi, adevărate capodopere de „arhitectură"*.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

29. Subliniază sinonimele potrivite pentru sensul din text al cuvântului *sentimentul* din enunțul: *Avea sentimentul că se află în fața unui străin.* ↔ certitudinea, convingerea, impresia, părerea, senzația, siguranța.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

30. Subliniază enunțul/ enunțurile în care omonimele sunt corect întrebuințate din punct de vedere al sensului și corectează erorile din celelalte: *Ecaterina a II-a a fost o țărină a Rusiei. Cuvântul „țărină" are și sensul de „ogor". Postúrile în care au fost puși colegii mei m-au surprins. Postúrile cele mai lungi sunt cele dinaintea Crăciunului și a Paștelui.*

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

31. Subliniază perechile de cuvinte aflate în raport de antonimie: *a veni – a pleca; darnic – zgârcit; răsărit – apus; fals – original; mic – mare; sută – mie; bărbat – femeie; înalt – scund; a luneca – a aluneca; a enerva – a inerva; mic – uriaș; umed – uscat; a dormi – a adormi; lizibil – citeț; speranță – nădejde; aproape – departe; a începe – a continua.*

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

32. Scrie câte un enunț adecvat pentru fiecare cuvânt din următoarele perechi de paronime: *familial – familiar; literar – literal; temporar – temporal; a emigra – a imigra.*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

33. Ilustrează prin perechi de enunțuri polisemantismul cuvintelor *masă, blând, slab, a afecta.*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- identificarea pleonasmului

34. Subliniază structurile pleonastice din lista următoare: *firesc și prietenos, ortografie corectă, a prezice viitorul, caligrafie frumoasă, scurtă discuție, a-și aduce aportul, a menține în continuare, autobiografia lui.*

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

35. RICĂ: *Angel radios! Precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul rațiunii…*

(I.L. Caragiale – ***O noapte furtunoasă***)

a. Identifică o structură pleonastică în textul de mai sus.
b. Rescrie textul înlăturând pleonasmul, dar păstrându-i sensul inițial.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

- sesizarea rolului semnelor ortografice şi de punctuaţie din textul dat

36. Explică rolul punctelor de suspensie în textul următor:

– Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?
– Da.
– E rece?
– Potrivită.
– Nu-i puneți gheață?
– Ba da.
– Așa?... îi puneți gheață?...
– Firește!
– E flir... e firl...? ...ăsta...
– Da, avem filtru.
– Monşer! Te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

(I.L. Caragiale – ***Petiţiune***)

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

37. Motivează întrebuinţarea liniilor de pauză:

A. *Înțelegând că s-a plictisit – deoarece se uita mereu la ceas – am hotărât să-mi iau rămas-bun.*

B. *– Unde mergem? întreabă Nae.*
– Eu – zic – mă duc spre casă. (I.L. Caragiale – ***Situaţiunea***)

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....
.....

38. Motivează întrebuinţarea apostrofului:

– Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădița Vasile, mângâind-o. (Ion Creangă – ***Amintiri din copilărie***)

Timp estimat pentru răspuns: un minut.

.....

39. Motivează întrebuinţarea ghilimelelor:

A. Brânzovenescu: *Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi", partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi?*

(I.L.Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

B. *„Ce exercițiu v-am dat?" întrebă Sebastian. „Exercițiul 3, pagina 74", răspunse premianta.*

(Ioan Groşan – ***Marea amărăciune***)

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

- identificarea unor valori stilistice ale nivelurilor fonetic, lexical şi morfosintactic într-un text dat

40. Citeşte cu atenţie textul următor:

Talpa-iadului, atunci, tuşti! înlăuntru, şi dracii, tronc! închid poarta după Ivan, şi, punând zăvoarele bine, bucuria lor că au scăpat de turbincă.

(Ion Creangă – ***Ivan Turbinca***)

- Înlocuieşte cuvintele subliniate prin termeni apropiaţi ca sens.
- Argumentează valoarea expresivă a cuvintelor subliniate. Ai în vedere şi punctuaţia textului.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

.....

.....

41. Subliniază toate structurile în care adjectivele sunt la gradul superlativ absolut: *bunătate de om*; *film pasionant*; *tare cald*; *cât de plicticos eşti!*; *răul, răilor*; *blând din cale-afară*; *frumoasă de mama focului*; *groaznic de frig*; *examen cam greu*; *succes major*; *rezultat optim*; *aleargă iute, iute*; *maaare prăjitură*.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

42. Alege patru dintre structurile subliniate la exerciţiul precedent şi integrează-le în câte un enunţ care să exprime:

a. supărarea: .....

b. mirarea: .....

c. preţuirea: .....

d. invidia: .....

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

43. Explică valoarea expresivă a formelor dativului etic din text:

...că mi s-o vorbit,
cei trei ciobănei,
verişorii tăi,
ca pe la chindie,
să mi te răpuie,
şi la-apus de soare,
să mi te doboare,
să mi te omoare
şi la miez de noapte,
dorm apele toate,
să mi te îngroape,

Scanned with OKEN Scanner

la valea adâncă,
la potica strâmtă.

(***Cântecul mioarei***)

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- identificarea rolului părților de propoziție și a propozițiilor într-un text dat
- identificarea unor elemente de sintaxă a propoziției și a frazei (probleme de acord; funcții sintactice; tipuri de propoziții – regente și subordonatele indicate de programă; cuvinte și construcții incidente; relații sintactice; topică și punctuație; valori stilistice ale folosirii acestora în textul dat)

44. Subliniază enunțul în care adjectivul pronominal este corect acordat. Rescrie corect celelalte enunțuri.

Aceiași colegă din banca a doua întârzie.
Tu însuți ai dorit să devii liceană.
Ele înseși îmi ceruseră să le ajut să găsească soluția optimă.
Andrei însăși l-a felicitat de ziua onomastică.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

45. Scrie câte un enunț în care să integrezi fiecare dintre structurile corect acordate din următoarele perechi: *nou-născuți* ↔ *noi-născuți*; *douăsprezece decembrie* ↔ *doisprezece decembrie*; *locul al optălea* ↔ *locul al optulea*; *voi trebuiați să plecați* ↔ *voi trebuia să plecați*.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....
.....
.....

46. Corectează erorile de acord din următoarele enunțuri:

Am citit o nuvelă al cărui subiect m-a fascinat.
Eram gata să fac eroarea de a avea încredere în el.
Îi voi scrie unei prietene ale mele.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....

47. Subliniază enunțul corect. Rescrie celelalte enunțuri corectând erorile de acord.
O înghețată sau o sticlă de apă plată sunt recomandabile pe caniculă.
Înțeleg supărarea colegei al cărui rezultat la examen a fost slab.
Ei trebuiau să fie punctuali la întâlnire și să nu se facă așteptați de colegi.
Toate informațiile care trebuie să le comunici sunt trecute pe fișa de înscriere.
Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.
.....
.....
.....

48. Completează spațiile punctate cu elementele de relație adecvate contextului.
Am de citit o schiță ... o nuvelă. || și, sau
Am citit o schiță ... o nuvelă. || și, sau
Textul citit de tine a fost o schiță ... o nuvelă? || și, sau
Schița ... am citit-o a fost interesantă. || care, pe care
Schița ... deschide volumul de opere al lui Caragiale am citit-o deja. || care, pe care
Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

☆☆**49.** Identifică, prin rescriere, propoziții din frazele următoare; identifică totodată și predicatele și elementele de relație:

Și văzându-se el cuprins de așa usturime, s-a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era chip să doarmă, cum dormea în alte dăți, până pe la amiază, nesupărat de nimene.

(Ion Creangă – ***Povestea lui Harap-Alb***)

Atunci dracul ia buzduganul de coadă, și când îl zvârle, se suie așa de tare, de nu se mai vede, și abia după trei zile și trei nopți, căzând jos cu mare strășnicie, s-a cufundat în fundul pământului, de s-au zguduit temeliile lumii.

(Ion Creangă – ***Dănilă Prepeleac***)

Să-i fi zis toată lumea că-i urât și obraznic, ea ținea una și bună, că băiet ca băietul ei, nu mai este altul.

(Ion Creangă – ***Povestea porcului***)

De ești om bun, aproape de chilioara mea; iară de ești om rău, departe de pe locurile acesta, că am o cățea cu dinții de oțel și, de i-oi da drumul, te face mii fărâme.

(Ion Creangă – ***Povestea porcului***)

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

☆☆**50.** Rescrie cele șapte propoziții, astfel încât fraza rezultată să aibă următoarea alcătuire: circ. de cauză/[1]; principală/[2]; circ. consecutivă/[3]; circ. de scop/[4]; atributivă/[5]; circ. de scop/[6]; atributivă/[7]. Ai în vedere și punctuația adecvată.

...că deja își programase o excursie la mare...
...care o chinuiseră în ultima vreme...
...să uite de emoțiile...
...unde se pregătise bine pentru examen...

Scanned with OKEN Scanner

...unde în anii trecuți se simțise atât de bine...
...dar să revadă și locurile minunate...
...era așa sigură de reușită...
Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.
.....
.....
.....

51. Transcrie următoarele enunțuri în tabelul de mai jos, astfel încât să exprime una dintre cele două stări sufletești. În alegerea răspunsului, este bine să ai în vedere topica și punctuația.

Frumos te mai porți și tu cu prietenii tăi!
Te porți frumos cu prietenii tăi.
„Grozav" exemplu ai dat colegilor!
Ai dat colegilor un exemplu grozav.

ironie	
ironie	
admirație	
admirație	

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

3.3.
să identifice valori morale într-un text, exprimându-și impresiile și preferințele

- identificarea unor elemente morale în textele studiate sau la prima vedere și exprimarea motivată a propriei atitudini față de acestea

52. Citește cu atenție următorul text:

Maiorul și-a fumat țigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și-ncepe s-o trântească. Mingea sare până la policandrul din tavanul salonului, unde turbură grozav liniștea ciucurilor de cristal.

– Ionel! Astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva... Vrei să mă superi? Vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trânteşte cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceașca, dar, vorba francezului, entre la coupe et les lèvres... *mingea îmi zboară din mână ceașca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, coloarea oului de rață.*

– Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ți-am spus să te-astâmperi... Vezi? Ai supărat pe domnul!... aldată n-o să-ți mai aducă nicio jucărie! Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

– Nu e nimic! Iese... Cafeaua nu pătează! Iese cu nițică apă caldă!...

(I.L. Caragiale – ***Vizită...***)

Scanned with OKEN Scanner

Imaginează-ți că ești martor la întâmplarea povestită mai sus. Care este impresia ta față de cele petrecute? Descri-o într-un text de 10-15 rânduri.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

53. Citește cu atenție următorul text:

Greierul în desfătare,
Trecând vara cu cântare,
Deodată se trezește
Că afară viscolește,
Iar el de mâncat nu are.
La vecina sa furnică
Alergând, cu lacrimi pică
Și se roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pân' la primăvară.

Furnica l-au ascultat,
Dar așa l-au întrebat:
– Vara, când eu adunam,
Tu ce făcei?

– Eu cântam
În petrecere cu toți.
– Ai cântat? Îmi pare bine.
Acum joacă, dacă poți,
Iar la vară fă ca mine.

(Alecu Donici – ***Greierul și furnica***)

Imaginează-ți că ești martor la întâmplarea de mai sus. Descrie impresia pe care ți-a făcut-o purtarea furnicii, într-un text de 8-10 rânduri.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

54. Citeşte cu atenţie următorul text:

TIPĂTESCU: *Ei?... s-a pus patruzeci şi patru de steaguri?*
PRISTANDA (cu tărie): *S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vântul jos... da' s-a pus...*
TIPĂTESCU: *Patruzeci şi patru?*
PRISTANDA: *Patruzeci şi patru în cap, coane Fănică.*
TIPĂTESCU (râzând): *Nu umbla cu mofturi, Ghiţă. Nu m-am plimbat eu la luminaţie în trăsură cu Zoe şi cu nenea Zaharia în tot oraşul? Tocmai ea, cum e glumeaţă, zice: „ia să-i numărăm steagurile lui Ghiţă..."*
PRISTANDA (mâhnit): *Îmi pare rău! Tocmai coana Joiţica, tocmai dumneei, care de!... să ne aşteptăm de la dumneei la o protecţie...*
TIPĂTESCU: *Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu ştie şi nenea Zaharia şi ea că eşti omul nostru...*
PRISTANDA: *Al dumneavoastră, coane Fănică, şi al coanii Joiţichii, şi al lui conul Zaharia... Ei? Şi le-aţi numărat, coane Fănică?... Ei? Aşa e? Patruzeci şi patru...*
TIPĂTESCU: *Vreo paispce... cinspce.*
PRISTANDA: *Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.*
TIPĂTESCU: *Două...*
PRISTANDA: *Două pe piaţa lui 11 Fevruarie...*
TIPĂTESCU: *Patru...*
PRISTANDA (căutând în gând): *Două la primărie...*
TIPĂTESCU: *Şase...*
PRISTANDA (acelaşi joc): *Unul la şcoala de băieţi...*
TIPĂTESCU: *Şapte...*
PRISTANDA: *Unul... la şcoala de fete...*
TIPĂTESCU: *Opt...*
PRISTANDA: *Unul la spital...*
TIPĂTESCU: *Nouă...*
PRISTANDA: *Două... la catrindală, la Sf. Niculae...*
TIPĂTESCU: *Unsprezece.*
PRISTANDA: *Două la prefectură... paispce...*
TIPĂTESCU (râzând): *Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.*
PRISTANDA: *Nu, coane Fănică, să trăiţi!* (continuă repede, pe nerăsuflate) *Două la primărie, optspce, patru la şcoli, douăzeci şi patru, două la catrindală la Sf. Niculae, treizeci...*
TIPĂTESCU (râzând): *Le-ai mai numărat o dată pe toate astea şi aduni rău...*
PRISTANDA: *Doamne păzeşte, coane Fănică, să trăiţi, patruzeci şi patru, în cap... patruzeci şi patru... Cum zic, unul-două, poate vântul... ori cine ştie...*
TIPĂTESCU (râzând): *Ghiţă... apoi nu mă orbi de la obraz aşa.*
PRISTANDA (schimbând deodată tonul, umilit şi naiv): *Familie mare... renumeraţie după buget mică...*

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

Scanned with OKEN Scanner

Descrie, într-un text de 10-15 rânduri, impresia pe care ţi-a făcut-o purtarea lui Pristanda, în scena de mai sus.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Dezvoltarea capacității de exprimare scrisă

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ

4.1.

să redacteze texte diverse, adaptându-le la situația de comunicare concretă

- redactarea unor texte reflexive şi imaginative (scrisoare; compuneri care presupun exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, **social** sau **cultural**; evidenţierea unor trăsături ale unui obiect – peisaj, operă de artă, persoană – într-o descriere/ într-un portret; scurte naraţiuni; continuarea unor dialoguri etc.)

Scrisoare familială

55. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Emilia/ Emil Mihăilescu, ai sosit de câteva zile în staţiunea Mangalia, într-o tabără, alături de sora ta Maria, şi vreţi să povestiţi părinţilor despre modul în care v-aţi petrecut timpul până acum. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 10-15 rânduri, adecvată acestui scop, în numele tău şi al surorii tale.

Atenţie! – scrisoarea trebuie:

- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;

Scanned with OKEN Scanner

• să aibă un conținut și un stil adecvate situației imaginate;
• să respecte normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.
Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

56. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu și între 10 și 12 octombrie te-ai aflat la Timișoara, unde ai participat la finala campionatului național de înot, la care sperai să înregistrezi o performanță deosebită. Din păcate, nu ai reușit să obții niciun premiu și le-ai trimis părinților următoarea telegramă: *Ratare pe linie. Adversari slabi. Eu mai slab ca ei. Supărat foc. Sosesc mâine. Emil/ Emilia.*

Transformă telegrama, folosind o pagină separată, într-o scrisoare de 10-15 rânduri, dezvoltând informațiile.

Atenție! – scrisoarea trebuie:
• să conțină formulele și celelalte convenții specifice acestui tip de compunere;
• să aibă un conținut și un stil adecvate situației imaginate;
• să respecte normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.
Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

57. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu, ești elev(ă) în clasa a VIII-a B la Școala Numărul 5 din Iași și în ziua de 10 octombrie 2007 ai citit în revista ***Bravo*** următorul anunț: *Pasionat de literatură SF, doresc să corespondez cu cineva având aceeași pasiune. Locuiesc în Sibiu, strada Florilor, nr. 4, et. 1, ap. 3, Victor.* Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare, de 10-15 rânduri, prin care să răspunzi favorabil anunțului.

Atenție! – scrisoarea trebuie:
• să conțină formulele și celelalte convenții specifice acestui tip de compunere;
• să aibă un conținut și un stil adecvate situației imaginate;
• să respecte normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.
Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

58. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu, ești elev(ă) în clasa a VIII-a B la Școala Numărul 5 din Iași. Fostul tău coleg de bancă, Paul, s-a mutat, cu părinții, în Suceava, și vrei să-i povestești ce s-a mai întâmplat cu tine și colegii de clasă în ultima vreme. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 10-15 rânduri al cărei început să fie:

Dragă Paul,

Se apropie vacanța de iarnă, au trecut deja două luni de când nu ți-am mai scris, dar...

Atenție! – scrisoarea trebuie:
• să aibă formula de încheiere potrivită relației cu destinatarul, precum și celelalte convenții ale acestui tip de compunere (data, locul, semnătura);
• să aibă un conținut și un stil adecvate situației sugerate de începutul propus;
• să respecte normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.
Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

59. Citește cu atenție următorul text:

Stimate amice,

Știu ce prieten ești cu profesorul Costică Ionescu și cât nu e în stare să-ți refuze o rugăminte. Mă-ndatorezi până-n suflet dacă obții de la el pentru elevul Mitică Georgescu

Scanned with OKEN Scanner

din clasa a IV-a, liceul X... la latină nota 7, fără de care băiatul, care mi-e rudă de aproape, rămâne şi anul acesta repetent, ceea ce ar fi o mare nenorocire pentru familia lui – o familie dintre cele mai bune – şi pentru mine o mare mâhnire.

Cu cele mai afectuoase salutări, a dumitale bună prietenă, Mari Popescu

(I.L. Caragiale – ***Lanţul slăbiciunilor***)

a. Redactează, pe o pagină separată, în numele „amicului", o scrisoare de 3-5 rânduri, către profesorul Costică Ionescu.
b. Redactează, în numele „amicului", o scrisoare de 3-5 rânduri, prin care să dai un răspuns rugăminţii doamnei Mari Popescu.

Atenţie! – scrisorile trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

Scrisoare de felicitare

60. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Emilia/ Emil Mihăilescu, ai sosit în staţiunea Mangalia, într-o tabără, alături de sora ta Maria, şi vreţi să felicitaţi pe colegul şi prietenul vostru, Victor Popa care împlineşte 14 ani pe 22 iulie. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 8-10 rânduri, adecvată acestui scop, în numele tău şi al surorii tale. În cuprinsul textului vei integra şi următoarele cuvinte: *bucurie*, *regret*, *a spera*, *prietenie*.

Atenţie! – scrisoarea trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

61. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Victor Popa, locuieşti în Iaşi şi ai primit o scrisoare de felicitare cu prilejul împlinirii vârstei de 14 ani, în ziua de 22 iulie, de la colegii şi prietenii tăi, Emilia/ Emil şi Maria Mihăilescu, aflaţi în staţiunea Mangalia, într-o tabără. Te-a impresionat gestul lor şi vrei să le mulţumeşti în acelaşi mod. Le cunoşti însă doar adresa de acasă: *Iaşi, strada Dreaptă, numărul 39*. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 10-15 rânduri, adecvată situaţie şi scopului prezentat.

Atenţie! – scrisoarea trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

62. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Emil/ Emilia Mihăilescu, eşti elev(ă) în clasa a VIII-a B la Şcoala Numărul 5 din Iaşi, iar colegul şi prietenul tău cel mai bun, George, a participat la finala campionatului balcanic de atletism pentru juniori unde a obţinut o medalie de aur în proba de săritură în lungime. I-aţi trimis, întreaga clasă, o telegramă cu următorul conţinut: *Eşti grozav! Bravo! Aşteptăm nerăbdători şcoală sărbătorim. VIII B.*

Scanned with OKEN Scanner

Doreşti totuşi să-l feliciţi şi tu. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 10-15 rânduri, adecvată acestui scop, în care să dezvolţi conţinutul telegramei.

Atenţie! – scrisoarea trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Data scrisorii este 10 octombrie 2007.
Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

Scrisoare oficială

63. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de răspuns, de 3-5 rânduri, în numele *domnului primar din urbea Z...*, al cărei conţinut să fie adecvat următorului text extras din schiţa ***Urgent*** de I.L. Caragiale, respectând toate convenţiile acestui tip de text:

Şcoala de fete Nr. 1 din urbea Z... Nr. 654 – 15 noiembrie
D-sale d-lui primar al urbei Z..., urgentă.

Domnule primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna octombrie, cu Nr. 597, asupra necesităţii de lemne pe care o simte şcoala, vă rugăm ca de urgenţă să binevoiţi a ne trimite cantitatea prevăzută, căci vremea se strică şi ameninţă să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.

Directoare,
Aglae Poppesco

Atenţie! – scrisoarea trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

64. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de răspuns, de 3-5 rânduri, în numele *Doamnei directoare*, către *primarul Niţă Necşulescu*, al cărei conţinut să fie adecvat scrisorii extrase din schiţa ***Urgent*** de I.L. Caragiale, respectând toate convenţiile acestui tip de text:

15 martie
D-sale doamnei directoare a şcoalei de fete No. 1 din urbea Z...

Doamnă!

Mâine veţi primi la şcoala ce cu onoare o dirijaţi 5 (cinci) care de lemne prima calitate şi vă rugăm să binevoiţi a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiţi, d-nă directoare... etc.
Primar
Niţă Necşulescu

Atenţie! – scrisoarea trebuie:
- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

Scanned with OKEN Scanner

Exprimarea propriilor sentimente cu ocazia unui eveniment personal, **social sau **cultural

**65. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Emil/ Emilia Mihăilescu, eşti elev(ă) în clasa a VIII-a B la Şcoala Numărul 5 din Iaşi şi ai participat în ziua de 17 septembrie, alături de colegi, la festivitatea deschiderii noului an şcolar, ultimul ca elev de gimnaziu. Erau de faţă părinţii, profesorii clasei, conducerea şcolii. S-au rostit discursuri, s-au făcut planuri de viitor. Ai fost emoţionat şi ai hotărât să consemnezi cele întâmplate, pentru a ţi le aminti mai târziu. Descrie, sub forma unei pagini de jurnal, într-un text de 15-20 de rânduri, impresiile produse de ceremonia la care tocmai ai participat.

Atenţie! – vei avea în vedere:

- precizarea contextului spaţio-temporal;
- prezentarea participanţilor;
- sublinierea acelor aspecte care te-au impresionat în mod deosebit;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**66. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Ieri după-amiază ai asistat, împreună cu mai mulţi prieteni, la o paradă a motocicletelor organizată de un club din localitate. Descrie, sub forma unei pagini de jurnal, într-un text de 10-15 de rânduri, evenimentul la care ai participat.

Atenţie! – vei avea în vedere:

- precizarea contextului spaţio-temporal;
- descrierea evenimentului;
- sublinierea acelor aspecte care te-au impresionat (în bine sau în rău!) în mod deosebit;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**67.** Citeşte cu atenţie următorul text:

În 15 septembrie începu, în fine, şcoala. Frumos încolonaţi pe două rânduri, elevii, majoritatea cu flori, străbăteau curtea îndreptându-se spre intrarea principală rezervată de obicei profesorilor, dar care, cu această ocazie era deschisă şi elevilor, ca spre a marca o dată în plus caracterul sărbătoresc al zilei. La intrare, numai zâmbet, se afla directoarea primă, privind cu părintească afecţiune apropierea primelor rânduri.

(Ioan Groşan – ***Marea amărăciune***)

Imaginează-ţi că eşti unul dintre *elevii încolonaţi pe două rânduri* care, în 15 septembrie, aşteaptă să reînceapă cursurile. Descrie, în 10-15 rânduri, propriile tale sentimente faţă de acest eveniment.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**68.** Citeşte cu atenţie următorul text:

Ieri la prânz, în faţa casei memoriale din Humuleşti, a fost dezvelit bustul marelui povestitor Ion Creangă. Au participat elevi şi profesori ai şcolii locale, numeroşi invitaţi. S-au rostit discursuri, iar doi actori de la Teatrul Naţional din Iaşi au citit fragmente din

Scanned with OKEN Scanner

opera scriitorului. A urmat o sesiune de comunicări şi un concurs cu premii având ca temă viaţa şi opera lui Ion Creangă.

(***Gazeta de Iaşi***)

Imaginează-ţi că eşti unul dintre concurenţi. Descrie, sub forma unei pagini de jurnal, în 10-15 rânduri, propriile tale impresii de participant la acest concurs.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

69. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Emil/ Emilia Mihăilescu şi peste două săptămâni, pe data de 21 decembrie, vei împlini 14 ani. Redactează, pe o pagină separată, o scrisoare de 10-15 rânduri, către un prieten/ o prietenă, al cărei început să fie:

Dragă Alin/ Alina,

Număr cu nerăbdare zilele care au mai rămas până la 20 decembrie şi ele parcă sporesc în loc să scadă!

Atenţie! – în realizarea scrisorii, trebuie:

- să ai formula de încheiere potrivită relaţiei cu destinatarul, precum şi celelalte convenţii ale acestui tip de compunere – data, [locul], semnătura;
- să ai un conţinut şi un stil adecvate situaţiei sugerate de începutul propus;
- să respecţi normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

70. Citeşte cu atenţie următorul text:

Un pui de brad adus din iarna rece
Stă-n mijloc, mândru şi semeţ, de parcă
Se crede încă sus la el, în munte.
Îi râd pe crengi lumânărelele mărunte
Cu flăcări aurii de poleială,
Ghirlănzi subţiri se ţes, păienjeniş,
Şi-un lampion aprinde-n cetiniş
O lună plină ca o portocală. [...]

Scanned with OKEN Scanner

S-apleacă-a lumânărilor văpaie:
Au năvălit copiii în odaie
Şi-un glas ne-ndemânatic şi sfios
Începe tremurat:
– O, brad frumos...
Târziu... S-au risipit copiii stol,
Ducând a luminiţelor văpaie
Şi nu e nimeni, nimeni în odaie...
Doar bradul tânăr, despuiat şi gol,
Îşi scutură crenguţele uşoare
De scama albă-nchipuind ninsoare
Şi-şi cântă-n noapte singur, somnoros:
– O, brad frumos... o, brad frumos...

(Otilia Cazimir – ***Cântec pentru pomul de iarnă***)

Pornind de la atmosfera sugerată în versurile citate, descrie, într-o compunere de 20-25 de rânduri, Seara de Ajun. Dă şi un titlu compunerii tale.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- înlănţuirea logică a ideilor;
- ordonarea detaliilor;
- exprimarea opiniei personale asupra întâmplărilor;
- folosirea adecvată a naraţiunii, ca mod principal de expunere;
- respectarea normelor de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 35 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

Evidențierea unor trăsături ale unui obiect - peisaj, operă de artă, persoană - într-o descriere/ într-un portret

71. Imaginează-ți următoarea situație: Cea mai mare parte a vacanței de vară ai petrecut-o în satul bunicilor, situat într-o zonă de munte. Evidențiază, într-o compunere de 15-20 de rânduri, caracteristicile peisajul din zona satului bunicilor.

Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

72. Imaginează-ți următoarea situație: În satul bunicilor, unde ți-ai petrecut vacanța de vară, ai cunoscut mai mulți localnici. Scrie o compunere de 15-20 de rânduri, în care să-l prezinți pe unul dintre aceștia.

Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....

73. Imaginează-ți următoarea situație: În apropierea satului unde ți-ai petrecut vacanța de vară, se aflau câteva muzee (o casă memorială, o expoziție de sculptură în aer liber etc.) pe care le-ai vizitat. Unele exponate (obiecte care au aparținut unor personalități, opere de artă etc.) ți-au plăcut în mod deosebit. Scrie o compunere de 15-20 de rânduri, în care să descrii unul dintre exponate.

Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

74. Citește cu atenție următorul text:

Dimineața era măreață și ne vestea o adevărată zi de iulie. Niciun nor nu plutea sub albastrul cerului adânc și limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră și cel mult dacă îndrăzneața Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Niciun vânt nu mișca aerul, și grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca și firul de iarbă din fânețele înflorite. Roua avea înfățișarea unor mărgăritare ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala și răcoarea dimineții dădeau întregii firi o nespusă frăgezime. Totul începuse a se deștepta sub întâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o liniște, de o tăcere, de un fel de înmărmurire solemnă: și firea întreagă părea că se află în o religioasă așteptare. La răsărit se ivea geana de aur și de purpură a unui soare tânăr, care într-o clipă șterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși.

(Calistrat Hogaș – ***Amintiri dintr-o călătorie***)

Redactează o compunere de 10-15 rânduri, în care, folosind ca model tabloul descris de Calistrat Hogaș, să realizezi o descriere a unui peisaj imaginar de câmpie în miez de vară.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
– precizarea cadrului spațio-temporal;
– descrierea peisajului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic;
– respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.
Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

75. Citește cu atenție următorul text:

A fost odată un moș și o babă. Ei erau săraci și aveau trei copii trențăroși și nespălați, ca vai de ei. Cel mic se vedea a fi mai isteț decât cei doi mai mari, dară era olog de amândouă picioarele. El se numea Țugulea.

Ei se învecinau cu Smeoaica Pământului. Această smeoaică era așa de rea, încât nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa. Ea le călca moșiile și le făcea fel de fel de neajunsuri.

La nașterea lui Țugulea, când au venit ursitoarele, s-a întâmplat să fie p-acolo și Smeoaica Pământului. Ea auzise cum îi ursise și de pizmă mai în urmă îi luă vinele, și d-aia era el olog. Din această pricină și fiind săraci, unchiașul cu mătușa și cu copiii lor ajunseseră de râsul tuturor megieșilor din sat. De bietul Țugulea însă râdeau chiar frații lui. [...]

Odată, Țugulea zise că ar vrea să meargă cu frații la vânătoare. Râseră frații de el. Apoi, dacă se rugă și mă-sa de ei, îl luară și pe dânsul. Se gătiră și plecară. În pădure, se mirau frații cum face Țugulea, de nimerește așa de bine vânatul, pe care punea el ochii. Nicio săgeată nu se ducea în vânt degeaba.

(Petre Ispirescu – ***Țugulea, fiul unchiașului și al mătușii***)

A. Redactează o compunere de 8-10 rânduri, în care, folosind ca punct de plecare informațiile oferite de fragmentul reprodus mai sus, să imaginezi portretul lui Țugulea.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....

B. Redactează o compunere de 8-10 rânduri, în care, folosind ca punct de plecare informațiile oferite de fragmentul reprodus mai sus, să imaginezi portretul fraților lui Țugulea.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scurte narațiuni

76. Realizează un text de 10-15 rânduri, folosind ca mod de expunere predominant narațiunea și în care să povestești o întâmplare petrecută în timpul unei excursii la mare, alături de părinți și de sora ta, Maria. Dă și un titlu povestirii tale.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

77. Relatează într-un text de 10-15 rânduri conținutul emisiunii TV preferate.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Continuarea unui dialog

78. Completează spațiile punctate cu o continuare de patru replici a dialogului dintre profesor și elev, al cărui conținut să fie adecvat contextului. Vei folosi și următoarele semne ortografice și de punctuație: semnul exclamării, semnul întrebării, punctele de suspensie și apostroful.

Profesorul: *Săptămâna asta ai întârziat de fiecare dată la ora de română. Nu crezi c-ar fi cazul să-ți cumperi un ceas nou?*

Elevul: *Nu ceasul este vinovat, ci eu, pentru că...*

Profesorul: .....

Elevul: .....

Profesorul: .....

Elevul: .....

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

79. Scrie o continuare a dialogului dintre cele două persoane, al cărei conținut să fie adecvat contextului:

Clientul: *Fiți amabilă, aș dorî o înghețată cu vanilie și frișcă.*

Vânzătoarea: *Nu avem niciun fel de înghețată.*

Clientul: .....

Vânzătoarea: .....

Clientul: .....

Vânzătoarea: .....

Clientul: .....

Vânzătoarea: .....

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

80. Scrie o continuare, de cinci replici, a dialogului dintre cei doi colegi, al cărei conținut să fie adecvat contextului:

Elena: *Mi-ai adus cartea împrumutată săptămâna trecută?*

Anca:*!?!...*

Elena: *Doar n-ai uitat că mi-ai promis să mi-o înapoiezi azi?*

Elena: .....

Anca: .....

Elena: .....

Anca: .....

Elena: .....

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

Scanned with OKEN Scanner

- redactarea unei texte funcționale: cerere, **invitație**

Cerere

81. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu, locuiești în orașul Iași, pe strada Dreaptă, la numărul 39, ești elev(ă) în clasa a VIII-a B la Școala Numărul 5 și, deoarece intenționezi să frecventezi cursurile unui liceu sportiv, trebuie să atașezi la dosarul de înscriere și o copie a fișei medicale, aflată la cabinetul școlii. Redactează, pe o pagină separată, o cerere către direcția școlii, având un conținut adecvat.

Atenție! – în cererea, trebuie:

- să respecți convențiile acestui tip de compunere;
- să expui clar și concis conținutul solicitării;
- să respecți normele de ortografie, de punctuație și de exprimare corectă.

Data redactării cererii este 10.06.2008.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

82. Imaginează-ți următoarea situație: Vărul tău Sergiu Radu, din strada Primăverii, nr. 14, elev în clasa a V-a la Școala Numărul 5 din Iași, intenționa să se înscrie la Biblioteca „Mihai Eminescu", întrucât, după ce a vizionat spectacolul-montaj la care l-ai invitat, dorea să citească și el ***Micul prinț*** de Saint-Exupéry. A scris o cerere, dar bibliotecara i-a înapoiat-o, spunându-i că nu i-o acceptă până nu va fi redactată corect. Cum tu ești elev în clasa a VIII-a, Sergiu te roagă să-l ajuți. Rescrie-i cererea reprodusă mai jos, pe o pagină separată, corectând toate erorile.

CERERE

Stimată doamnă,

subsemnatul Sergiu Radu doresc să citesc cartea Micul prinț de Saint-Exupéry și de aceia vă rog să mă înscrieți la biblioteca Mihail Eminescu pe care o conduce-ți.

V-ă mulțumesc!

Data: *Semnătura:*

Sergiu *19.11.2007*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

**Invitație (aniversări, evenimente familiale etc.)

83. Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emilia/ Emil Mihăilescu și activezi în formația de teatru a școlii tale. Pe data de 10 iunie, ora 18, la Clubul T din strada Mărăști nr. 4, va avea loc un spectacol-montaj după cartea lui Saint-Exupéry „Micul prinț", în care interpretezi unul dintre roluri. Ai dori să asiste și verii tăi Sergiu și Alina. Scrie, pe o pagină separată, o invitație potrivită acestei ocazii.

Atenție! – invitațiile trebuie să cuprindă:

- formulele introductive și de încheiere, scrise într-un registru stilistic adecvat relației cu destinatarul;
- invitația propriu-zisă;
- data, semnătura.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

Scanned with OKEN Scanner

☆☆**84.** Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu și fratele tău mai mic, Victor vrea să-i scrie lui Moș Crăciun câteva rânduri despre cadourile pe care și le dorește. Pentru el Crăciunul este cu atât mai important, cu cât coincide și cu aniversarea zilei de naștere, când l-ar dori printre invitați și pe Moș Crăciun. Cum nu are decât cinci ani, a apelat la tine. Compune, pe o pagină separată, o scrisoare-invitație de 8-10 de rânduri, în care să-i comunici lui Moș Crăciun dorințele lui Victor. Data redactării scrisorii este 14.12.2007.

Atenție! – scrisoarea trebuie:

- să conțină formulele și celelalte convenții specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conținut și un stil adecvate situației imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

☆☆**85.** Imaginează-ți următoarea situație: Te numești Emil/ Emilia Mihăilescu, ești elev(ă) în clasa a VIII-a B și faci parte din comitetul de organizare al unei serbări cu prilejul aniversării a 50 de ani de la înființarea Școlii Numărul 2 „Mihai Eminescu", din comuna Ipotești, județul Botoșani. Ție îți revine rolul de a trimite invitații participanților la această festivitate. Realizează textul unei asemenea invitații, folosind o pagină separată și având în vedere:

- structura invitației: formula de adresare din titlu, semnătura și data (24.05.2008);
- conținutul: textul invitației – formula de început, conținutul propriu-zis, cu precizarea evenimentului la care este invitată persona căreia i se adresează, a datei când are loc evenimentul (16.06.2008), rugămintea de a confirma participarea, formula de încheiere;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de punctuație și ortografie.

Notă! Invitatul este profesorul de matematică Petru Stoica.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

- redactarea unor compuneri despre texte literare studiate sau la prima vedere (rezumat; caracterizare de personaj; motivarea apartenenței unui text, studiat sau la prima vedere, la un gen literar: epic (nuvela, **romanul**), liric, **dramatic (comedia)**

Rezumat

86. Scrie, în 25-30 de rânduri, rezumatul unei nuvele studiate la clasă.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

87. Rezumă în maximum cinci rânduri snoava lui Anton Pann, reprodusă mai jos:

Într-o zi, Nastratin Hogea, ceartă c-un vecin având,
Fuse tras la judecată, pentru dânsul jalbă dând;
Nastratin plecând să meargă spre a se înfăţişa,
Băgă-n sân un pietroi mare şi se-nfăţişă aşa;
Când pârâtorul de dânsul spunea câte îi plăcea,
Nastratin pe taină sânul îşi arăta şi tăcea.
Judecătorul văzându-l că îşi bătea sânul plin,
Toată dreptatea o dete în partea lui Nastratin;
După ce jeluitorul fu d-aci afară dat,
Zise lui Nastratin Hogea: – Scoate ce mi-ai arătat;
El scoţând îndată piatra, o puse cu cinste jos
Şi se trase la o parte, cu chip prea politicos.
– Dar ce este asta? Zise judecătorul bătrân;
– Este darul, el răspunse, ce ţi-l arătam în sân.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....
.....
.....
.....
.....

88. Alege, dintre următoarele trei texte reproduse mai jos (**A.**, **B.**, **C.**), pe acela care consideri că se poate rezuma şi rezumă-l în maximum patru rânduri.

Scanned with OKEN Scanner

A. *Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orăşelul Sebeş-Alba şi Cetatea Bălgradului (Alba-Iulia) era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămăsese de la moşul Simion Blaga, care fusese pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliţă de o parte şi de alta a ogrăzii, erau două grădiniţe împrejmuite cu stâlpi de zid şi de gard – una de flori, cealaltă, mai mică şi chiar în faţa casei – cu straturi sterpe: aici se ofilea în permanenţă un pin, de sub care culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănuncheate la un capăt, ca nişte ţânţari cu cinci lungi picioare. În aceeaşi grădiniţă se înălţa uriaşul castan, ce copleşea cu coroana lui toată casa. Bănuiam sub scoarţa castanului lăcaşul unui duh legat în chip misterios de destinul casei şi al familiei (castanul avea să se stingă de altfel, mai târziu, tocmai în anul când murea şi Tata). Trepte de piatră, cizelate de paşi şi netezite de ploi, suiau din curte în casă.*

(Lucian Blaga – ***Hronicul şi cântecul vârstelor***)

B. *...După aceea îi povesti că este zâna măiastră, că îl îndrăgostise, de când îl văzuse la vânat, că el rănise o turturică şi că acea turturică era ea; şi dacă nu s-a arătat lui aşa cum este, a fost că, de va lua de bărbat un om de pre pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinăreasă la dânşii şi că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.*

După aceea ieşi la scară, bătu de trei ori din palme, şi iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni. Ea îşi luă zestrea numai de scumpeturi dintr-însa; apoi, curgându-i şiroaie de lacrimi din ochi, se întoarse şi zise feciorului de împărat: „Iată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră. Numai şi tu să mă iubeşti, precum te iubesc eu". Dete drumul cărucioarei şi rămase lângă fiul împăratului, carele în scurt timp se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-alea împărăteşti şi după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăţiei şi domnesc şi astăzi, dacă nu vor fi murit.

(Petre Ispirescu – ***Zâna munţilor***)

C. *Eram acum tocmai pe culmea dealurilor sub care se adăposteşte, ca într-o copaie, satul Bisoca. Gata a cârmi la dreapta ca să coborâm în sat, aruncai împrejurul meu o lungă şi mulţumitoare privire, voind să-mi iau astfel ziua bună de la întinsele privelişti ale plaiului, mai nainte de a le pierde cu totul din vedere.*

Soarele apunea drept înaintea noastră; cercul lui roşiatic scăpătase până pe zarea orizontului şi razele-i calde şi senine, pare că se aşternuse peste tot şesul răsăritean al Ţării, care ni se destindea acum subt ochi. De pe acest tăpşan culminant de unde munţii Săcuieni cotesc spre ţara Vrancei, tot Bărăganul, tot câmpul Brăilei, tot şesul Galaţilor cu matca Râmnicului, cu valea Buzăului, cu lunca Siretului, toată acea lată şi oablă câmpie se arăta scăldată într-o lumină gălbuie şi lucioasă, ca faţa unei uriaşe sinii (tavă mare şi rotundă de metal) *de aur.*

(Alexandru Odobescu – ***Pseudo-kinegetikos***)

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....

.....

.....

.....

Motivarea apartenenţei unui text, studiat sau la prima vedere, la un gen literar: epic (nuvela, **romanul), liric, **dramatic (**comedia)

89. Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care, apelând la exemple dintr-un text studiat în clasă, să argumentezi apartenenţa acestuia la genul liric.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
- numirea a patru dintre caracteristicile acestui gen;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din text;
- relevarea modului prin care se face simțită prezența eului liric;
- explicarea rolului mijloacelor/ procedeelor artistice precum și al elementelor de versificație în conturarea atmosferei;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă! Ordinea integrării cerințelor în cuprinsul lucrării este la alegere.
Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**90.** Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care, apelând la exemple dintr-un text studiat în clasă, să argumentezi apartenența acestuia la genul epic.

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
- numirea a patru dintre caracteristicile genului epic;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din textul ales;
- evidențierea modalităților de caracterizare a personajelor, specifice textului epic;
- exprimarea propriului punct de vedere asupra semnificației textului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Scanned with OKEN Scanner

Notă! Ordinea integrării cerinţelor în cuprinsul lucrării este la alegere.
Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**91.** Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care să argumentezi apartenenţa la specie a unui comedii studiate în clasă.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- numirea a patru dintre caracteristicile acestei specii;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din textul ales;
- evidenţierea modalităţilor de caracterizare a personajelor, specifice textului dramatic;
- relevarea raporturilor care se stabilesc între personajul principal şi alt personaj al comediei;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Notă! Ordinea integrării cerinţelor în cuprinsul lucrării este la alegere.
Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

92. Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care să argumentezi apartenența la specie, a unei nuvele studiate în clasă.

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- numirea a patru dintre caracteristicile acestei specii;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din textul ales;
- evidențierea momentelor subiectului;
- relevarea raporturilor care se stabilesc între personajul principal și un alt personaj al nuvelei;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă! Ordinea integrării cerințelor în cuprinsul lucrării este la alegere.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**93.** Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care să argumentezi apartenența la specie, a unui roman studiat în clasă.

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- numirea a patru dintre caracteristicile acestei specii;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din textul ales;
- evidențierea momentelor subiectului;
- prezentarea unuia dintre personajele romanului (din întreg romanul/ din secvențele studiate);
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă! Ordinea integrării cerințelor în cuprinsul lucrării este la alegere.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

Caracterizare de personaj

☆☆**94.** Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care să caracterizezi un personaj dintr-o comedie studiată la clasă.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

95. Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care să caracterizezi un personaj dintr-o nuvelă studiată la clasă.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

☆☆96. Scrie o compunere 25-30 de rânduri, în care să caracterizezi un personaj dintr-un roman studiat la clasă.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

97. Citeşte cu atenţie următorul text:

Atunci apăru în lucirea făcliei de seu, mişcându-se spre gazdă, un bărbat bărbos cu căciulă şi cu giubea. Barba-i era astâmpărată şi rotunjită de foarfece; râdea cu obraji plini şi bogaţi de creştin hrănit.

– Eu socot că-i un negustor, hotărî căpitanul Neculai Isac.

Hangiţa îşi cunoscu muşteriul şi glasul ei crescu şi scăzu cu desmierdări:

– Chiar domnia ta eşti, jupâne Dămian? Atuncea mai ales eşti binevenit şi te poftesc sub acoperişul nostru. Porunceşte cărăuşilor să tragă peste podeţ şi să bage de samă să nu prăvale. Să intre sub şandrama, unde ştii că putem închide porţile ca la cetate, şi n-ai nici o grijă, chiar de ai avea aur în buccele.

– N-am aur, dragă jupâneasă Ancuţă, se apără negustorul râzând.

– Ştiu, jupâne Dămian: trebuie să ai lucru mai scump; de aceea să fii fără grijă. Pe lângă porţi pe care le cunoşti, avem în popas la focul acesta lume bună care cearcă vinul nou. Am tăiat pui graşi ş-am scos din cuptor azi pâne proaspătă. Toate-or fi pe pofta inimii dumitale mai ales ştiindu-te că eşti un om căruia îi plac tovărăşiile.

Răzăşul Ioniţă se amestecă, ridicând glasul:

– Apoi dacă-i asemenea om dumnealui, noi cu mare plăcere îi găsim loc între noi şi-l poftim cu dragoste la focul nostru.

– Domnia sa-i comisul Ioniţă de la Drăgăneşti, hurui Ancuţa ca o hulubiţă.

Iar negustorul se ploconi spre comis şi spre umbrele de la foc.

– Pentru mine are să fie mare cinste, grăi el, şi vă rog să mă socotiţi ca cel mai umilit rob al domniilor voastre. Mai întâi însă cată să-mi pun în rânduială marfa, să văd de hrana vitelor ş-a oamenilor, şi după aceea nimene n-a fi mai bucuros decât mine să guste după mâncare un pahar de vin nou. Căci după cum şi la carte scrie, vinul îndulceşte inima omului şi foloseşte mădularelor lui.

(Mihail Sadoveanu – ***Negustor lipscan***)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care, folosind numai informaţiile oferite de fragmentul de mai sus, să-l caracterizezi pe jupân Dămian.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! – în redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- prezentarea a două procedee/ mijloace de caracterizare a personajului prezente în text;
- precizarea a patru trăsături ale personajului, precum și a semnificațiilor acestora;
- ilustrarea acestor trăsături, cu ajutorul textului;
- evidențierea mijloacelor artistice folosite în caracterizare;
- exprimarea propriei păreri asupra personajului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**98.** Citește cu atenție următorul text:

Către sărbătorile de iarnă, Gheorghiță veni de la apa Jijiei, unde lăsase oile în perdele, în sama baciului Alexa. [...] *Vitoria îl primi cu mare bucurie și-l sărută pe amândoi obrajii; după aceea trecu în altă odaie și se încuie pe dinlăuntru, ca să poată plânge singură. Îndată însă își aduse aminte că feciorul îi vine de pe drum lung, că-i trudit și mai ales flămând. Veni către el, cu pită proaspătă și cu un hârzob de păstrăvi afumați. Trimise pe Mitrea la domnul Iordan crâșmaru, s-aducă oleacă de rachiu de cel bun și-i ceru lui Gheorghiță să-i spuie toate.* [...]

Gheorghiță era un flăcău sprâncenat ș-avea ochii ei. Nu prea era vorbăreț, dar știa să spuie destul de bine despre cele ce lăsase și cele ce văzuse. Avea un chimir nou și-i plăcea, vorbind, să-și desfacă bondița înflorită și să-și cufunde palmele în chimir. Întorcea un zâmbet frumos ca de fată și abia începea să-i înfiereze mustăcioara. Vitoria îl admira din

Scanned with OKEN Scanner

cealaltă parte a măsuței; Minodora se cuibărise pe un scăunel, jos, gata să sară de câte ori trebuia ceva. Afară se vedea pădurea ușor ninsă, subt un cer albastru și însorit de moină.

– Acolo-s toate bune?

– Toate. Am găsit stuh nalt și voinic. Am durat perdele ca pe trei ierni. Am săpat bordeie. Despre partea banilor, am împăcat pe toată lumea. Dintre stăpânii locului, unii făceau gură, da' Alexa baciul a știut ce să le răspundă, căci el e om purtat și se găsește a cincizeci și cincea oară la Jijia și la Prut. Pe urmă am numărat oile și Alexa baciul le-a însemnat pe răbuș. Eu le-am scris în condică la mine. Iar moș Alexa râdea. Zice că de când e el n-a văzut oi scrise în condică.

Fata îndrăzni de pe scăunașul ei:

– Ce fel de oameni sunt pe-acolo?

– Oameni ca toți oamenii, râse flăcăul.

– Hori sunt?

– Sunt. Ș-apoi m-am suit în tren ș-am mers, ș-am mers, până la Piatra.

Femeile știau ceva nedeslușit despre tren. Nu îndrăzniră să ceară mai multe lămuriri.

Tăcură un răstimp. Stătea între ei o întrebare crâncenă. Vitoria lăsă să-i treacă valul care o înăbușea și zise încet, privind lumina de-afară:

– Încă n-am primit nicio știre de la tatu-tău.

Gheorghiță așeză domol lingura lângă strachină și împinse deoparte pânea coaptă anume pentru el. Se uită și el pe fereastră. Drumușorul cotit era pustiu.

– Ce să fie, n-am înțeles, urmă nevasta. M-am sfătuit cu părintele, am plătit slujbe. Mai aștept puțin, să văd hotărârea de sus. Mă gândesc fel și chip și am un vis care-mi mănâncă sănătatea și mă îmbătrânește. Mai stau până ce gătesc de postit douăsprezece vineri. Fiind singuri aicea în sat și fără neamuri, trebuie să te trimit pe tine, ca un barbat ce ești, să-l cauți și să-l afli.

– M-oi duce, răspunse Gheorghiță cu îndoială. Se poate să i se fi întâmplat ceva. […]

– Trebuie să te duci și să-l cauți pe tatu-tău, alta nu-i nevoie să știi.

– M-oi duce, dacă spui; dar e bine să-mi arăți ce și cum; ca să știu ce să fac.

Vitoria îl privi clipind. Îl văzu sfios și nesigur; pe când ea era plină de gânduri, de patimă și durere. Oftă cu năduf și începu să strângă masa, cu mișcări smucite. Fata voi să-i ajute; ea o dădu la o parte cu cotul. Băiatul se închină la icoane, mulțămind la Dumnezeu pentru masă, apoi ieși în sat să se întâlnească cu prieteni și să întrebe despre fetele cu care se afla bine.

(Mihail Sadoveanu – ***Baltagul***)

Scrie o compunere de 25-30 de rânduri, în care, folosind numai informațiile oferite de fragmentul de mai sus, să-l caracterizezi pe Gheorghiță.

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- prezentarea a două procedee/ mijloace de caracterizare a personajului prezente în text;
- precizarea a patru trăsături ale personajului;
- ilustrarea acestor trăsături, cu ajutorul textului;
- prezentarea raporturilor dintre Gheorghiță și celelalte personaje din textul citat;
- exprimarea propriei păreri asupra personajului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

☆☆**99.** Citeşte cu atenţie următorul text:

Scena V

Domnişoara Cucu, Eleva

Domnişoara Cucu (făcând un pas pe peron): *Zamfirescu!* (Formidabilă) *Stai pe loc, Zamfirescu... Ia vino aici, domnişoară... Mai aproape! Mai aproape! Mai aproape, n-auzi?* (Prin fereastră se vede, ivindu-se din stânga, o fată de şcoală în uniformă. Abia îndrăzneşte să se apropie de teribila domnişoară Cucu.) *Prin urmare, de astea-mi eşti dumneata? Aici îţi faci dumneata veacul? La gară, ai? La gară!*
Eleva (pierdută): *Domnişoară...*
Domnişoara Cucu: *Taci! Intră înăuntru...* (Fata ezită.) *Intră înăuntru, n-auzi?* (O împinge înăuntru. Intră şi ea, trage uşa.) *Ce cauţi aici?*
Eleva (pe jumătate moartă): *Domnişoară, vă rog...*
Domnişoara Cucu: *Taci! Ce cauţi aici?*
Eleva: *Domnişoară, vă rog...*
Domnişoara Cucu: *Taci! Nenorocito! Să n-aud o vorbă. Unde ţi-e numărul?*
Eleva (inocentă şi speriată): *Numărul?*
Domnişoara Cucu: *Da, numărul. Te faci că nu ştii? Ce număr ai?*
Eleva: *218.*

Scanned with OKEN Scanner

Domnişoara Cucu: *Şi unde e?*
Eleva: *A... a... a căzut.*
Domnişoara Cucu: *L-ai prins în copci, Zamfirescu!*
Eleva: *Domnişoară, vă rog...*
Domnişoara Cucu: *Taci!* (Caută în buzunărelul de sus al şorţului şi scoate un petic de stofă.) *L-ai prins în copci! Şi de când porţi dumneata gamelonul*[1] *pe o ureche? Şi şorţul pe talie! Unde te trezeşti? La bal?*

(Mihail Sebastian – ***Steua fără nume***)

[1]bască

Prezintă, într-o compunere de 20-25 de rânduri, relaţia dintre cele două personaje, domnişoara Cucu şi Eleva, folosind numai informaţiile oferite de textul reprodus mai sus.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- identificarea şi argumentarea câte unei trăsături a fiecăruia dintre personaje, prezentă în text;
- relevarea rolului indicaţiilor scenice în conturarea acestor trăsături;
- explicarea semnificaţiei formulelor de adresare folosite de personaje (*Zamfirescu*, respectiv, *Domnişoară*);
- exprimarea unui punct de vedere asupra celor două personaje;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

****100.** Citeşte cu atenţie următorul text:

SCENA I

TIPĂTESCU, puţin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaţilor" în mână; e în haine de odaie; PRISTANDA în picioare, mai spre uşă, stă rezemat în sabie

TIPĂTESCU (terminând de citit o frază din jurnal): *„...Ruşine pentru oraşul nostru să tremure în faţa unui om!... Ruşine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase judeţe ale României pradă în ghearele unui vampir!... "* (indignat) *Eu vampir, 'ai?... Caraghioz!*

PRISTANDA (asemenea): *Curat caraghioz!... Pardon, să iertaţi, coane Fănică, că întreb: bambir... ce-i aia, bampir?*

TIPĂTESCU: *Unul... unul care suge sângele poporului... Eu sug sângele poporului!...*

PRISTANDA: *Dumneata sugi sângele poporului!... Aoleu!*

TIPĂTESCU: *Mişel!*

PRISTANDA: *Curat mişel!*

TIPĂTESCU: *Murdar!*

TIPĂTESCU: *Ei! Nu s-alege!*

PRISTANDA: *Nu s-alege!*

TIPĂTESCU: *Cu toată dăscălimea dumnealui, cu toată societatea moftologică a dumnealui... degeaba! Să-mi razi mie mustăţile!*

PRISTANDA: *Şi mie!*

TIPĂTESCU: *Dar în sfârşit, las-o asta! Lasă-l să urle ca un câine!*

PRISTANDA: *Curat ca un câine!*

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

Prezintă, într-o compunere de 20-25 de rânduri, relaţia dintre Pristanda şi Tipătescu, folosind numai informaţiile oferite de textul reprodus mai sus.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- identificarea şi argumentarea câte unei trăsături a fiecăruia dintre personaje, prezentă în text;
- relevarea rolului indicaţiilor scenice în conturarea acestor trăsături;
- exprimarea unui punct de vedere asupra celor două personaje;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- comentarea sumară a unor secvenţe din operele studiate sau a unor texte la prima vedere, prin exprimarea motivată a unei opinii privind structura textului, procedeele de expresivitate şi semnificaţiile textului şi/ sau ale mesajului acestuia)

101. Citeşte cu atenţie următorul text:

Prin vişini vântul în grădină
Cătând culcuş mai bate-abia
Din aripi, şi-n curând s-alină,
Iar roşul mac închide floarea,
Din ochi clipeşte-ncet cicoarea
Şi-adoarme-apoi şi ea.

Eu cred c-a obosit pădurea,
Căci ziua-ntreagă-a tot cântat
Şi tace-acum gândind aiurea.
Sub dealuri amurgeşte zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
Şi-i umbră peste sat.

Peste culmi încet amurgul moare
Şi-ntors cu faţa către-apus
Dă semne nopţii prin ponoare.
Ea-mbracă haine-ntunecate
Şi liniştit din aripi bate
Plutind tăcută-n sus.

[.....]

Şi tot mai noapte-apoi se face,
Păduri şi ape dorm acum;
Din cer scoboar-adânca pace.
Ici-colo vrun zăvor mai sună –
Începe-a se zări de lună
Şi-i linişte pe drum.

(George Coşbuc – ***Pastel***)

Scrie o compunere de 15-20 de rânduri, în care să analizezi textul de mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
- argumentarea genul literar în care se încadrează textul;
- relevarea modului de expunere dominant și a trăsăturilor acestuia, identificabile în text;
- explicarea rolului mijloacelor artistice în conturarea atmosferei;
- exprimarea unui punct de vedere personal, referitor la semnificația textului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

102. Citește cu atenție următorul text:

Când intrăm în Moțca în codru, zvoana de glasuri din trăsură se potoli ca printr-un farmec. Caii mergeau la pas și, în liniște, ascultam freamătul ușor al desișurilor. Parcă era un cântec, și parcă-mi venea să dorm. Și dintr-odată, dintre chipurile trecutului, care mă cercau unul după altul, unul rămase mai deslușit, și-i zâmbii cu dragoste în piroteala care mă copleșea.

Era Domnu, *domnu Trandafir, învățătorul meu.*

Nu-l văzusem de mult pe domnu Trandafir. Îmi închipuiam că e pensionar, că trebuie să fi îmbătrânit. Eu îl vedeam însă tot ca odinioară, nalt, bine legat, cu mustăcioara neagră pe care și-o tundea totdeauna scurt, zâmbind cu bunătate, încruntându-se câteodată, insuflându-ne un respect nemărginit.

Toate clasele erau grămădite într-o odaie lungă. Unora dintre băieți le da teme, pe alții îi asculta. Când explica, ascultam toți; și istoriile minunate cu Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul le-am știut chiar din clasa întâi.

Mai cu samă explicațiile erau minunate. Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. Îi urmăream înfiorat, auzeam parcă freamătul luptelor și, acasă, îi visam o noapte întreagă.

Uite, și acum mi se pare că Domnu *nostru a fost un om deosebit. Îi scânteiau privirile și era și el mișcat când ne spunea despre mărirea strămoșilor. Când făcea un semn cu mâna, așa, într-o parte, parcă ridica o perdea de pe trecut, și eu vedeam tot ce spunea*

Scanned with OKEN Scanner

glasul lui... Şi când mă gândesc bine, când judec cu mintea de-acum, când caut să adun unele fapte pe care atunci, copil, le treceam cu vederea, găsesc cu mirare că Domnu *era un om necăjit, hărţuit de administraţie, că cu greu îşi ducea gospodăria lui, că venea de multe ori amărât, ca să ne dea cu dragoste învăţătura de toate zilele... Dar atunci nu, n-avea altă grijă decât să ne spuie istorii mişcătoare.*[...]

Era un om bine făcut, puţin chel în vârful capului, cu ochii foarte blajini. Când zâmbea, se arătau sub mustaţa tunsă scurt nişte dinţi lungi, cu strungă mare la mijloc. Când ne învăţa cum să spunem poeziile eroice, vorbea tare şi înălţa în sus braţul drept; când cântam în cor, lovea diapazonul de colţul catedrei, îl ducea repede la urechea dreaptă şi, încruntând puţin din sprâncene, dădea uşor tonul: laaa! – iar băieţii răspundeau într-un murmur subţire şi aşteptau cu ochii aţintiţi la mâna lui, care dintr-o dată se înălţa. Atunci izbucneau glasurile tinere, într-o revărsare caldă. Când trebuia câteodată, sâmbăta după-amiază, să ne cetească din poveştile lui Creangă, ne privea întâi blând, cu un zâmbet liniştit, ţinând cartea la piept, în dreptul inimii – şi în bănci se făcea o tăcere adâncă, ca într-o biserică.

(Mihail Sadoveanu – ***Domnu Trandafir***)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să analizezi textul de mai sus.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- argumentarea genul literar în care se încadrează textul;
- relevarea modului de expunere dominant şi a trăsăturilor acestuia, identificabile în text;
- explicarea rolului mijloacelor artistice în conturarea atmosferei;
- exprimarea şi motivarea impresiei produse de lectura textului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

Scanned with OKEN Scanner

103. Citeşte cu atenţie următorul text:

Scena III

ZOE, TIPĂTESCU, DANDANACHE

DANDANACHE: *Cum îţi spui, să nu m-aleg, puicusorule, nu merdzea... Eu, familia mea, de la patuzsopt... luptă, luptă si dă-i, si dă-i si luptă... si eu mă-nţeledzi tocmai acuma să remâi pe dinafară... fără coledzi!... si cât p-aţi, neicusorule, să nu m-aleg...*

ZOE: *Să nu te-alegi d-ta, cu meritele d-tale! Era peste putinţă...*

TIPĂTESCU: *Peste putinţă...*

DANDANACHE: *Ei, uite asa, cu meritele mele, coniţă, vezi! Era cât p-aţi, dar stii, cât p-aţi... întreabă-mă, neicusorule, să-ţi spui: nu vrea Comitetul ţentral si paţe; ziţea că nu sunt marcant. Auzi, eu să nu fiu marcant... Am avut noroc, mare noroc am avut. Să vedeţi. Într-o seară... ţinevas – nu spui ţine... persoană însemnată... da' becher – vine si zoacă la mine cărti... si când pleacă îsi uită pardesiul la mine... A doua zi, voi să-l îmbrac... gândeam că-i al meu... văz că nu-i al meu; îl caut prin buzunare si dau... peste ţe te gândesti?*

TIPĂTESCU: *Peste?*

DANDANACHE (râzând): *Peste o scrisorică.*

AMÂNDOI: *O scrisorică.*

DANDANACHE: *De amor...*

AMÂNDOI (mişcaţi): *O scrisorică de amor?*

DANDANACHE: *O scrisorică de amor către becherul meu, de la nevasta unui prietin, – nu spui ţine... persoană însemnată.*

ZOE: *Ei şi?*

TIPĂTESCU: Ei?

DANDANACHE: *Ei, ţe să-ţi mai spui, puicusorule? Adu o birze, mă, băiete, degrabă... Mă sui în birze si mă duc la persoana, la becherul, – nu spui ţine – e persoană însemnată –: Găseste-mi, mă-nţeledzi, un coledzi, ori dau scrisoarea la „Războiul"... De colea până colea... gâri-mâr... a trebuit, coniţa mea, să ţedeze, si tranc! Depesa aiţi, neicusorule...*

ZOE (agitată treptat în măsura povestirii lui Dandanache): *A! Domnule Dandanache, ai făcut rău... fapta d-tale este... să-mi dai voie să-ţi spui...*

TIPĂTESCU (încet): *Zoe!* (ea urcă.)

DANDANACHE: *Asa e, puicusorule, c-am întors-o cu politică. Aud? Ţe era de făcut? Aminteri dacă nu-mi dedea în gând asta, nu m-aledzeam... si nu merdzea deloc, neicusorule; fă-ţi idee! Familia mea de la patuzsopt* (coborând către public) *si eu, în toate Camerele, cu toate partidele, ca rumânul imparţial... si să remâi fără coledzi!*

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să analizezi textul de mai sus.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

- încadrarea argumentată a textului în specia literară;
- relevarea modului de expunere dominant şi a trăsăturilor acestuia, identificabile în text;
- susţinerea unui punct de vedere referitor la personaje şi la semnificaţiile textului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- exprimarea argumentată a unui punct de vedere privind textul dat/ indicat, motivarea apartenenţei la un gen literar

104. Citeşte cu atenţie următorul text:

La catedră stătea un robot-profesor, urmărind preocupat dârele lucioase pe care le lăsa pe suprafaţa cristalină un melc. La vederea pedagogului, profesorul-robot sări în picioare şi strigă „Drepţi". Elevele ţâşniră în poziţia sus-amintită. Roboţii noştri observară că elevele nu stăteau în bănci, ci în grupuri, în jurul unor mese însemnate cu litere şi cifre: C3, B7, T2 etc. Cu surprindere mai văzură că în sala de clasă atârnau într-un colţ scutece, pantalonaşi, ciorăpei, într-un altul era aranjat un bufet de bucătărie, iar lângă uşă era un coş plin cu gheme şi andrele.

– Se studiază diferenţiat, pe grupe – îi lămuri pedagogul, făcând semn elevelor să-şi continue munca. Să luăm un exemplu. Ce se studiază la M4? – se întoarse el spre profesorul robot.

– Un moment – spuse acesta, dând melcul la o parte şi deschizând un caieţel. La M4 se studiază ciorba de potroace! – citi el în caieţel.

Se apropiară de masa M4 şi văzură într-adevăr cum o elevă pământeană vioaie, drăguţă, le explică unor jupiteriene durdulii, roşcate cum se face ciorba de potroace. Avea la dispoziţie tot ce era necesar: gheare de găină, capete, gâturi, pipote, borş etc.

– Aici ce se studiază? – întrebă pedagogul, apropiindu-se de masa C3, unde o ochelaristă saturniană arăta ceva pe o foaie de hârtie unui grup de pământence.

– Ecuaţiile teoriei sistemului binar Herculis – răspunse profesorul robot.

– Am constatat – spuse pedagogul cu glas scăzut – că de regulă elevele extraterestre sunt excepţionale la matematică, fizică, la ruletă, la toate materiile realiste; în schimb, ele sunt bâtă la gătit, la croşetat, la flirt, la gospodărie în general. Ale noastre sunt invers. De

Scanned with OKEN Scanner

aceea le punem să se-nveţe reciproc. Anul trecut am avut o promoţie excelentă de doici neptuniene şi două cercetătoare pământene în geometrie plană. N-a fost uşor nici într-o parte, nici într-alta.

(Ioan Groşan – ***Epopeea spaţială 2084***)

• Indică două argumente care pot susţine apartenenţa textului la unul dintre genurile literare studiate.

• Rezumă, în cel mult şase rânduri, textul.

• Argumentează, într-un text de 4-6 rânduri că fragmentul reprodus parodiază scrierile SF.

• Indică două motive pentru care ai dori/ nu ai dori să citeşti întregul text din care a fost extras fragmentul de mai sus.

Timp estimat pentru răspuns: 30 de minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

105. Citeşte cu atenţie textul de mai jos:

Un porc se tăvălea în nămol, pe marginea unei ape curgătoare. Un peşte veni vesel şi sprinten aproape de dânsul şi-i vorbi:

– De ce te tăvăleşti în nămol, piele răpănoasă ce eşti, şi nu vii colea lângă mine, unde-i apa limpede şi rece?

– Iaca aşa, îi răspunse porcul, pentru ca să-ţi fac în ciuda ta!

– Ba ai vrea tu, măi porcule, dar mi se pare că nu poţi!

Şi din una într-alta, s-au luat la sfadă, până când peştele i-a zis:

– Dar tu mă rog, ce-i de capul tău! Râsul lumii! Dac-ai fi mai acătării, nu ţi-ar zice lumea porc!

Iar porcul i-a răspuns:

– Eu sunt cum sunt! Pe mine când mă taie omul şi mă mănâncă, îşi linge buzele şi zice: <bunu-i mă>, dar pe tine când te frige şi te mănâncă, cum face? „Ptiu! Ptiu! Ptiu!"

(***Peştele şi porcul***)

Scrie răspunsul la fiecare cerinţă:

• Indică două argumente cu ajutorul cărora să poţi demonstra apartenenţa textului de mai sus la unul dintre genurile studiate (epic, liric, dramatic).

Scanned with OKEN Scanner

• Rezumă, în cel mult şase rânduri, textul.
• Precizează o trăsătură umană care poate fi atribuită peştelui.
• Transcrie două formule de adresare ale peştelui către porc.
• Explică motivul pentru care porcul afirmă că omul face *„Ptiu! Ptiu! Ptiu!”* când mănâncă peşte.

Timp estimat pentru răspuns: 25 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

☆☆**106.** Citeşte cu atenţie textul de mai jos:

SCENA XI

IORDACHE, CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL (intrând furios, cu pălăria stricată şi tăvălită. Iordache se dă la o parte.): *A! asta, nu, asta nu poate să rămână jos!... Ai mai pomenit d-ta una ca asta, d-le?*

IORDACHE: *Ce, d-le?*

CRĂCĂNEL: *D-le, adineaori ştii că am plecat de aici.*

IORDACHE: *Da.*

CRĂCĂNEL: *N-apuc s-ajung la colţ şi auz pe urmele mele: „Pst! Pst! Bibicule!” Pe mine mă cheamă Telemac, Mache, nu mă cheamă Bibicul. Îmi văz de drum... Iar: „Pst! Pst! Bibicule!” Eu merg înainte... Când mă pomenesc că m-apucă cineva pe la spate de guler. Mă întorc. Zice: „Te faci că n-auzi, Bibicule, 'ai?” Eu zic: „Nu mă cheamă Bibicul, d-le, mă cheamă Telemac, Mache”. – „Bibicule, zice el, deodată; eşti un mizerabil! Ai făcut un abuz mare, ai înşelat o femeie, dar ai a face acuma cu un bărbat. De mult te caut. Avem să ne răfuim amândoi. Acu nu-i vreme, dar până una alta, ca să ştii cu cine ai a face, poftim o arvună!”... N-apuc să răspunz, domnule, şi şart! Part! trosc! Pleosc! Patru palme: îmi turteşte pălăria şi mi-o aruncă cât colo. Până să mă aplec s-o ridic, infamul se suie într-o trăsură şi pleacă... Chem sergentul... nimini!... A! dar trebuie să ştiu cine este dobitocul ăsta smintit... trebuie să ştiu! Cum îl cheamă?*

IORDACHE: *Ştiu eu cine e ăla?*

CRĂCĂNEL: *Este mizerabilul care era adineaori aici cu d-ta, când am venit eu.*

Scanned with OKEN Scanner

IORDACHE: *Nu ştiu cum îl cheamă...*
CRĂCĂNEL: *Trebuie să ştii, trebuie să-mi spui: nu plec până nu aflu; chem poliţia, fac scandal!...* (se plimbă făcând gesturi exasperate)

(I.L. Caragiale – ***D-ale carnavalului***)

Scrie răspunsul la fiecare cerinţă:

• Indică două argumente cu ajutorul cărora ai putea susţine apartenenţa fragmentului la genul dramatic.

• Explică rolul textelor plasate între paranteze.

• Numeşte o trăsătură a lui Crăcănel, care poate fi dedusă din textul de mai sus, şi motivează-ţi opţiunea într-un un text de maximum 4-6 rânduri.

Timp estimat pentru răspuns: 20 de minute.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

107. Citeşte cu atenţie următorul text:

Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură
Înfunda mişcarea-i creaţă între stuf la iezătură;
Iar pădurea lin suspină şi prin frunzele uscate
Rînduri, rînduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.
De cînd codrul, dragul codru, troienindu-şi frunza toată,
Îşi deschide-a lui adîncuri, faţa lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vîntul sperios vo creangă farmă –
Singuratice izvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri cine oare se coboară?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.
Şapte ani de cînd plecat-ai, zburător[1] *cu negre plete,*
Ş-ai uitat de soarta mîndrei, iubitoarei tale fete!

(Mihai Eminescu – ***Călin - file din poveste***)

[1]*zburător* – (În mitologia populară) Fiinţă fantastică

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să analizezi textul de mai sus.

Atenţie! – în redactarea compunerii vei avea în vedere:

• menţionarea genului căruia îi aparţie textul şi a modului de expunere dominant;
• identificarea şi motivarea rolului mijloacelor şi a imaginilor artistice prezente în text;
• exprimarea şi motivarea impresiei produse de lectura textului;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 40 de minute.

.....
.....

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4.2.

să utilizeze, în redactare, cunoștințele de lexic și de morfosintaxă, folosind adecvat semnele ortografice și de punctuație, în vederea obținerii coerenței și coeziunii unui text propriu

- utilizarea corectă şi adecvată a elementelor de lexic

108. Rescrie enunţurile, astfel încât termenul subliniat să fie corect integrat din punct de vedere al sensului:

Regizorul <u>toarnă</u> ultima scenă a noului său film.
<u>Se turnează</u> asfalt pe ultimul tronson al şoselei.
Elevul <u>reflectă</u> la ceea ce a învăţat la ora de istorie.
Razele soarelui <u>se reflectează</u> în fereastră.
Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....
.....
.....
.....

109. Rescrie următoarele enunțuri, corectând erorile de natură lexicală:

FARFURIDI: *Trebuie să ai curaj ca mine! Trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă!* (I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

CAȚAVENCU:*După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!* (I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

.....

.....

110. Completează spațiile punctate cu numele tipului de persoană, potrivit pentru fiecare dintre următoarele formule de adresare, în cazul în care tu ai sta de vorbă cu aceasta: *tanti* – .....; *nene* – .....; *luminăția ta* – .....; *părinte* – .....; *mă* – .....; *frate* – .....

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

- utilizarea corectă a elementelor de morfosintaxă în redactarea unui text

111. Subliniază enunțul corect și rescrie-le pe cele greșite, corectând erorile.

Am vrut să-ți comunic decât că necazurile tale sunt cunoscute de toată lumea.

Sunt sigur că, în ceea ce privesc cele hotărâte în legătură cu excursia, ne vom ține de cuvânt.

Probabil că oricui participă la un eveniment de o asemenea amploare, îi trebuie și puțin curaj.

Sportivii, îndată ce au ajuns pe stadion, le-a plăcut entuziasmul publicului.

Va fi avut și intenții bune, iar, din faptul că nu le-ai aflat, aceasta nu înseamnă că n-au existat.

Ionuț, care nu știu ce-mi tot cere, mă întorc la el și-i zic să mai aibă puțină răbdare.

Ca și prieten ce-ți sunt, te sfătuiesc să privești cu seriozitate pregătirea pentru teză.

Timp estimat pentru răspuns: 15 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

112. Rescrie corect conjugarea verbului *a crea* la indicativ prezent și a verbului *a povesti* la perfect simplu:

eu creez, tu creezi, el crează, noi cereăm, voi creiați, ei creiază

Scanned with OKEN Scanner

eu povesti, tu povestişi, el povestii, noi povestim, voi povestiţi, ei povestesc

Timp estimat pentru răspuns: 3 minute.

.....

.....

113. Scrie câte un enunţ în care cuvântul „*şi*" să fie conjuncţie, respectiv, adverb şi pronume reflexiv.

Timp estimat pentru răspuns: 3 minute.

.....

.....

.....

114. Scrie câte un enunţ în care să integrezi fiecare dintre următoarele adjective pronominale: *însuşi*, *însăşi*, *însele*, *însămi*, *aceeaşi*, *aceiaşi*.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

115. Scrie câte un enunţ în care următoarele verbe să fie copulative, respectiv, predicative: *a ajunge*, *a rămâne*, *a ieşi*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- utilizarea adecvată a semnelor ortografice
- aplicarea corectă a semnelor de punctuaţie la nivelul propoziţiei şi al frazei

116. Scrie un text de 6-8 rânduri care să conţină cel puţin câte unul dintre următoarele semne ortografice şi de punctuaţie: punct (.), punct şi virgulă(;), semnul exclamării (!), semnul întrebării (?), trei puncte (...), apostrof (’), linie de dialog (–). Dă un titlu textului scris de tine.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

.....
.....
.....
.....

117. Adaugă, în textul următor, virgulele necesare şi motivează fiecare completare: *Aşa e lumea asta şi de-ai face ce-ai face rămâne cum este ea; nu poţi s-o întorci cu umărul măcar să te pui în ruptul capului.*

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....
.....

118. Motivează utilizarea virgulei în enunţul următor:

Era o tăcere adâncă, ca într-o biserică. (Mihail Sadoveanu)

Timp estimat pentru răspuns: 3 minute.

.....
.....

119. Rescrie următoarele şapte cuvinte fără a le schimba ordinea, dar adăugând semnele ortografice sau de punctuaţie corespunzătoare, astfel încât enunţurile rezultate să anunţe mai întâi punctualitatea, iar apoi lipsa de punctualitate a unei persoane: *va – ajunge – la – timp – nu – va – întârzia.*

a. punctualitatea: .....

b. lipsa de punctualitate: .....

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

- realizarea expresivităţii cu ajutorul semnelor de punctuaţie

120. Citeşte cu atenţie textul de mai jos:

– Mergeţi departe? întreabă domnul.
– De...! Departe şi nu departe...
– ...?
– Până la Mărăşeşti...

(I.L. Caragiale – ***Accelerat no. 17***)

Scrie o replică adecvată contextului, care să înlocuiască răspunsul formulat astfel: – ...?

Timp estimat pentru răspuns: 3 minute.

.....
.....
.....
.....

121. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te numeşti Cristian şi urma să-l întâlneşti pe Ştefan, prietenul tău cel mai bun, în faţa casei lui, pentru a pleca apoi împreună să asistaţi la un meci de fotbal. Ai ajuns la timp, însă, deşi l-ai aşteptat mai bine de un sfert de oră, el nu

Scanned with OKEN Scanner

a apărut. Mirat, dar şi supărat, i-ai scris un bilet şi i l-ai pus în cutia de scrisori, iar apoi ai plecat la meci. Scrie un bilet adecvat situaţiei descrise, în care să-ţi exprimi sentimentele apelând atât la cuvinte, cât şi la semne de punctuaţie.

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

.....

.....

.....

.....

122. Imaginează-ţi următoarea situaţie: Te-ai întors de câteva minute de la şcoală, unde ai avut o discuţie neplăcută cu Victor, colegul de clasă, căruia ai refuzat să-i împrumuţi ultimul volum cu aventurile lui Harry Potter, pe care de altfel nu-l terminaseşi nici tu de citit, iar el ştia acest lucru. Eşti încă sub impresia neplăcutului moment şi simţi nevoia să te linişteşti. Scrie, sub forma unei pagini de jurnal, un text de 6-8 rânduri, în care să-ţi exprimi mirarea pentru comportamentul lui şi în care să foloseşti cu precădere semne de punctuaţie pentru realizarea expresivităţii.

Timp estimat pentru răspuns: 10 minute.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

123. Completează dialogurile de mai jos, înlocuind semnele de punctuaţie cu replici adecvate:

A. – *Ce impresie ţi-a făcut ultimul volum din aventurile lui Harry Potter?*

–!!!

B. – *Crezi că ne vom descurca la teza de română?*

–?

C. – *Nu te mai tot ţine după mine.*

– ...

Timp estimat pentru răspuns: 5 minute.

Scanned with OKEN Scanner

Partea a III-a

Teste pregătitoare pentru teza cu subiect unic

Scanned with OKEN Scanner

SEMESTRUL I

1

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

Aburii uşori ai nopţii ca fantasme se ridică
Şi, plutind deasupra luncii, pintre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă aşez pe malu-i verde
Şi privesc cum apa curge şi la cotiri ea se perde,
Cum se schimbă-n vălurele pe prundişul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul năsipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprintioară,
Când sălbaticele raţe se abat din zborul lor,
Bătând apa-ntunecată de un nour trecător.

Şi gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, făr-a se opri din cale.
Lunca-n giuru-mi clocoteşte; o şopârlă de smarald,
Cată ţintă, lung la mine, părăsind năsipul cald.

(Vasile Alecsandri – ***Malul Siretului***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie, din text, un substantiv şi un verb cu valoare neologică. (2p.)
2. Scrie câte doi termeni aparţinând familiilor lexicale ale cuvintelor *aur* şi *verde*. (4p.)
3. Transcrie, din textul citat, două verbe aflate în relaţie de antonimie. (4p.)
4. Indică două consecinţe ale utilizării cratimei în structura *se tot duce-ncet*. (4p.)
5. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor/ structurilor subliniate: *Şi gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale/ Cu cel râu care-n veci curge, făr-a se opri din cale.* (4p.)
6. Transcrie din textul citat un verb la modul gerunziu şi un verb la modul infinitiv. (4p.)
7. Alcătuieşte o propoziţie în care cuvântul *o* din *structura o salcie pletoasă* să aibă altă valoare morfologică, pe care o vei preciza. (4p.)
8. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur/ Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur.* (4p.)

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

9. Transcrie, din prima strofă, două cuvinte care constituie indici temporali. (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

10. Numeşte modul de expunere care predomină în fragmentul citat. (4p.)
11. Precizează în care strofe apar explicit mărcile eului liric. (4p.)
12. Transcrie, din text, o comparaţie şi un epitet în inversiune. (4p.)
13. Exprimă-ţi, în 5-6 rânduri, opinia despre semnificaţia titlului poeziei, în raport cu mesajul transmis. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care, apelând la exemple din poezia ***Malul Siretului*** de Vasile Alecsandri, să argumentezi apartenenţa acesteia la genul liric.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea a patru dintre caracteristicile acestui gen;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din text;
- relevarea modului prin care se face simţită prezenţa eului liric;
- explicarea rolului mijloacelor/ procedeelor artistice precum şi al elementelor de versificaţie în conturarea atmosferei.

Notă!
Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conţinut (câte 4 puncte pentru fiecare cerinţă rezolvată) şi **14 puncte** pentru redactare: *coerenţa textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuaţia* – 3p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)
În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spaţiul indicat.

2

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

Azi-dimineaţă m-am trezit,
căci mi-a bătut nerăbdător în geam,
cu degetele sale fragede de ram,
caisul, care peste noapte-a înflorit.

Şi nu-l recunoscui de la-nceput...
Atâta alb şi roz îşi răsfăţa risipa,
că m-am gândit în înger c-a trecut
şi-n ramurile lui şi-a frânt aripa.

Dar poate nu-i caisul, m-am gândit,
şi-atuncea, supărat că tac astfel,
obrazul mi-a lovit cu ramul înflorit
şi-ndată l-am recunoscut că este el,

prietenul copilăriei, mult iubit.

(Magda Isanos – ***Caisul***)

Scanned with OKEN Scanner

A. **Limba română** (30p.)

1. Alcătuieşte două enunţuri, prin care să ilustrezi sensul propriu, respectiv sensul figurat al verbului *a se trezi*. (4p.)
2. Scrie câte doi termeni aparţinând familiilor lexicale ale cuvintelor *alb* şi *prieten*. (4p.)
3. Alcătuieşte un enunţ în care să apară antonimul substantivului *risipă*. (2p.)
4. Explică rolul punctelor de suspensie din strofa a doua. (4p.)
5. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor: *Dar poate nu-i caisul, m-am gândit.* (4p.)
6. Transcrie din textul citat un verb la diateza reflexivă şi o conjuncţie coordonatoare adversativă. (4p.)
7. Transformă o propoziţie simplă selectată din strofa a doua, în propoziţie dezvoltată. (4p.)
8. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *Azi-dimineaţă m-am trezit,/ căci mi-a bătut nerăbdător în geam,/ cu degetele sale fragede de ram,/ caisul, care peste noapte-a înflorit.* (4p.)

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

9. Transcrie, din prima strofă, două cuvinte care constituie indici temporali. (4p.)
10. Indică două mărci ale eului liric, prezente în poezia citată. (6p.)
11. Transcrie, din text, o personificare şi un epitet. (6p.)
12. Exprimă-ţi, în 5-6 rânduri, opinia despre semnificaţia ultimului vers al poeziei. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Te numeşti Andrei/ Andreea Marinescu, ai sosit de câteva zile în localitatea Stâna de Vale, într-o tabără, şi vrei să le descrii părinţilor primele impresii despre peisajul montan pe care l-ai descoperit aici. Redactează, pe o coală separată, o scrisoare de 15-20 de rânduri, adecvată acestui scop.

Scrisoarea trebuie:

- să conţină formulele şi celelalte convenţii specifice acestui tip de compunere;
- să aibă un conţinut şi un stil adecvate situaţiei imaginate;
- să respecte normele de exprimare, de ortografie şi de punctuaţie.

3

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

Crivăţul din miază-noapte vâjâie prin vijelie,
Spulberă zăpada-n ceruri de pe deal, de pe câmpie,
Valuri albe trec în zare, se aşează-n lung troian
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frământă lumea!... Lupii suri ies după pradă,
Alergând, urlând în urmă-i prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură; corbii sbor vârtej, răpiţi de vânt
Şi răchiţile se-ndoaie lovindu-se de pământ.

Scanned with OKEN Scanner

Sbieret, răget, țipăt, vaiet, mii de glasuri spăimântate
Se ridică de pe codri, de pe dealuri, de prin sate.
Și-ndeparte se aude un nechez răsunător...
Noaptea cade, lupii urlă... Vai de cal și călător!

(Vasile Alecsandri – ***Viscolul***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Scrie două enunțuri care să conțină câte un antonim al cuvântului *miază-noapte*, respectiv, *lung*. (4p.)
2. În propoziția *Viscolul frământă lumea*, verbul este la modul indicativ, timpul prezent. Scrie o frază în care să încorporezi această propoziție, astfel încât verbul, păstrându-și aceeași formă (*frământă*), să fie la modul indicativ, timpul perfect simplu. (4p.)
3. Explică modificările, sub aspect gramatical, datorate schimbării virgulei în cele două exemple: (6p.)
   Valuri albe trec în zare, se așează-n lung troian.
   Valuri albe trec, în zare se așează-n lung troian.
4. Transcrie patru termeni/ expresii folosite în text cu sens figurat. (4p.)
5. Motivează folosirea repetată a punctelor de suspensie, în text. (6p.)
6. Ilustrează prin perechi de enunțuri polisemantismul cuvintelor *val*, *a frământa*. (6p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

7. Numește modul/ modurile de expunere prezent/ e în text. (4p.)
8. Motivează folosirea, în strofa a doua, a formei verbale (*corbii*) *sbor*, în locul celei recomandate de lucrările normative de specialitate, *sboară*. (4p.)
9. Transcrie două structuri care conțin o comparație, respectiv, o metaforă. (4p.)
10. Selectează un fragment de cel mult un vers, care să indice în mod erxplicit prezența eului liric. (4p.)
11. Imaginează-ți că ești unul dintre călătorii surprinși de *crivățul din miază-noapte*; descrie, într-un text de 6-10 rânduri starea ta sufletească în acele momente. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să argumentezi apartenența textului de mai sus la genul liric.

În realizarea compunerii, vei avea în vedere următoarele:

- numirea a patru dintre caracteristicile acestui gen;
- prezentarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din text;
- relevarea modului prin care se face simțită prezența eului liric;
- explicarea rolului mijloacelor/ procedeelor artistice precum și al elementelor de versificație în conturarea atmosferei.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare *coerența textului* – 3 p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3 p.; *ortografia* – 3 p.; *punctuația* – 3 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2 p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

4

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic,
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic
Ş-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot –
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot;
Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetăţuie,
Agăţat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Aşezând genunchi şi mână când pe-un colţ, când pe alt colţ,
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolţi
Şi pe-a degetelor vârfuri în ietacul tăinuit
Intră – unde zidul negru într-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori întreţesute, printre gratii luna moale,
Sfiicioasă şi smerită şi-au vărsat razele sale;
Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă,
Pe-unde nu – părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.

(Mihai Eminescu – ***Călin*-file din poveste**)

A. **Limba română** (30p.)

1. Ordonează alfabetic cuvintele: *deasupra, ci, departe, întreţesute, de, tăinuit, când, în, cărbune, răsare, tânguios, râurilor.* (4p.)
2. Scrie patru expresii/locuţiuni care să conţină cuvântul *piatră*. (4p.)
3. Completează cu încă doi termeni extraşi din text, câmpul semantic al seriei *lună, jăratic*. (4p.)
4. Scrie un sinonim pentru sensul din text ale cuvintelor *voinic, au ajuns* (să rupă gratii ruginite), *fugind* (în ropot), *suie*. (4p.)
5. Motivează întrebuinţarea liniei de pauză în versul: *Pe-unde nu – părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.* (4p.)
6. Scrie enunţuri în care să integrezi câte un antonim al următoarelor cuvinte: *departe, răsare, intră.* (6p.)
7. Explică modul de formare al următoarelor cuvinte: *străvechii, jăratic, ruginite, întreţesute.* (4p.)

B. **Înţelegerea textului literar** (30p.)

8. Explică, în cuvinte proprii, imaginea vizuală *...luna, ca o vatră de jăratic,/ Rumenind străvechii codri.* (4p.)
9. Indică ritmul şi măsura versurilor. (4p.)
10. Prezintă două dintre caracteristicile descrierii care pot fi identificate în fragmentul citat. (4p.)
11. Motivează rolul celor două cratime din versul *Pe-unde nu – părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.* (4p.)
12. Descrie impresia produsă de lectura versurilor de mai sus, într-un text de 6-10 rânduri. (14p.)

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să argumentezi apartenența textului de mai sus la genul liric.

În realizarea compunerii, vei avea în vedere următoarele:

- numirea a patru dintre caracteristicile acestui gen;
- prezentarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din text;
- relevarea modului prin care se face simțită prezența eului liric;
- explicarea rolului mijloacelor/ procedeelor artistice precum și al elementelor de versificație în conturarea atmosferei.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare *coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

5

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Zice că odată, acu vreo sută și nu știu câți ani, a dat poruncă Dardarot, împăratul iadului, să s-adune dinainte-i diavolii, de la mare pân la mic, unul să nu fie lipsă, că-i scurtează coada și-i lungește urechile! Și, dacă s-au adunat ei cu toții, împăratul s-a tras de țăcălie scrâșnind strașnic, a tușit de i-a pârâit jețul, a holbat ochii la ei și le-a zbierat așa:

– Afurisiților! care dintre voi nu e zevzec, să-i treacă pe sub nas toate și el să nu bage nimic la cap, trebuie să fi luat seama, ca și mine, că toți oamenii sosiți de pe la dânșii aici la noi nu se plâng decât numa și numa de soțiile lor; toată vina pentru pierzarea lor o aruncă în spinarea nevestelor; pe care-l întrebi de ce a ajuns aici: „femeia" și iar „femeia". Măi, am zis eu în gândul meu, adevărat să fie asta?... Pe spusele oamenilor, firește, mare temei nu putem pune, fiindcă-i știm ce iubitori de adevăr sunt. Dar iarăși nu-mi vine să las așa lucru ciudat fără de aproape cercetare; căci politica împărăției noastre cere ca să știm tot, fără greșală, nici îndoială... Mai întâi, era să vă poruncesc a supune la cazne fioroase pe toate femeile, doar de-om putea afla de la dânsele un crâmpei de adevăr; dar, pe urmă, m-am gândit că nici așa n-ajungem la mare ispravă; le cunoaștem și pe dumnealor cât de-ndărătnice și de-ncăpățânate sunt... Așadar și prin urmare, după multă chibzuință, am hotărât să trimit pe mititelul, pe Aghiuță... Ce? n-a venit Aghiuță?... Unde-i Aghiuță?

Mititelul sta pitit tocma pântre diavolii mărunței de la urmă, și, pe când cuvânta Dardarot, el, trăgând cu urechea, își cântărea coada-n mâni. Cum și-a auzit numele, a lăsat coada și a țipat:

– Aici sunt, întunecimea-ta!

– Apoi, dacă ești aicea, ce nu te-arăți mai la vedere? Vino-n-coace, proclete! Te dai coadei, ai? Simțișî c-am să te pun la treabă și te pitești, să nu-ți văd mutra, să nu-mi aduc aminte de tine, mititelul taichii!

Scanned with OKEN Scanner

Şi când s-a apropiat Aghiuţă de tron, l-a-nhăţat Dardarot de urechi şi scuturându-l, de-i trosnea junghietura – de dragoste multă ce avea pentru el, fiindcă era mititelul mucalit şi când se plictisea împăratul de treburile-mpărăţiei, pe el îl chema, să-i spuie lafuri şi să-i facă giumbuşuri.

– Ascultă-mă, Aghiuţă puiule... Dumneata numaidecât ai să iei din comoara-mpărătească suta de mii de galbeni aduşi alaltăieri cu zgârcitul pe care-l îngropară cu talerul pârliţii de mahalagii, că-ncepuse să le miroasă – zi o sută de mii de galbeni. Apoi, o să te-mpeliţezi din cap până-n călcâie în chip de om muritor şi să te duci pe pământ, în ce loc ţi s-o părea mai potrivit. Acolo – ascultă bine, astâmpără-te cu codiţa! – să te căsătoreşti şi să trăieşti cu nevasta zece ani. Pe urmă să te faci că mori; să-ţi laşi acolo trupul, şi să te-ntorci să-mi dai socoteală una câte una de toate pân câte ai fost trecut ca om însurat...

Bietul Aghiuţă! ştia el de ce sta pitit pântre plevuşcă, măcar că era un drac şi jumatate: bănuise ce-l aştepta, că iar o să-i dea cine ştie ce grea sarcină.

(I.L. Caragiale – ***Kir Ianulea***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Explică sensul expresiei *a se da coadei* (*Te dai coadei, ai?*) (4p.)
2. Scrie patru termeni derivaţi de la cuvântul *a face*. (4p.)
3. Rescrie textul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime adecvate contextului: *Bietul Aghiuţă! ştia el de ce sta pitit pântre plevuşcă, măcar că era un drac şi jumatate: bănuise ce-l aştepta, că iar o să-i dea cine ştie ce grea sarcină.* (4p.)
4. Argumentează existenţa unui pleonasm în textul următor: *Aşadar şi prin urmare, după multă chibzuinţă, am hotărât să trimit pe mititelul, pe Aghiuţă...* (4p.)
5. Motivează întrebuinţarea semnelor de punctuaţie din propoziţia: – *Aici sunt, întune-cimea-ta!* (4p.)
6. Scrie un enunţ în care semnul de exclamare (!) şi virgula (,) să aibă alte semnificaţii decât în propoziţia citată la exerciţiul **5**. (4p.)
7. Integrează substantivul *mititelul* (indiferent de forma flexionară) în câte un enunţ care să exprime: (6p.)

   a. supărarea: .....

   b. mirarea: .....

   c. preţuirea: .....

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

8. Precizează momentul subiectului din textul dat. (4p.)
9. Indică tema cuvântării lui Dardarot. (4p.)
10. Explică motivul simpatiei lui Dardarot pentru Aghiuţă. (4p.)
11. Precizează scopul călătoriei pe care urma să o întreprindă Aghiuţă. (4p.)
12. Argumentează intenţia ironică a naratorului, în descrierea *împărăţiei iadului*. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie un rezumat de 8-10 rânduri al textului de mai sus.

În redactarea rezumatului, vei avea în vedere:

- identificarea secvenţelor reprezentative şi a personajelor participante;
- prezentarea conţinutului secvenţelor reprezentative, pe baza planului simplu de idei;
- transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- respectarea convenţiilor de redactare a rezumatului.

Notă!

Vei primi **16p.** pentru conţinut şi **14p.** pentru redactare (respectarea convenţiilor tipului de text: 2p.; coerenţa textului: 6p.; calitatea exprimării scrise: 6p.).

Scanned with OKEN Scanner

6

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

În vremea domnilor fanarioți, plăcintele și gugoașele erau mult mai căutate. Un domn grec – a cărui nume ingrata istorie a uitat a ne-l păstra – era un mare mâncău de plăcinte. Caimac, gugoașe, alivenci, iaurt, seralii, baclavale, plăcinte, învârtite ș.c.l. se îngropau în stomahul lui ca într-un abis fără fund. În toată dimineața – păn-a nu face divan – trata cu boierii săi despre felul plăcintelor ce trebuia să aibă la masă.

Un curtezan – unde nu-și vâră ei coada! – care îmbla de mult să se facă vornic, nu știa ce mijloc să mai întrebuințeze, și ședea trist odată cu soția sa la masă. Mâncărurile treceau pe dinaintea lui fără macar să le atingă, când iaca se înfățoșează o plăcintă pântecoasă cu o ghirlandă de gugoșele, împărăteasa plăcintelor, cap d-operă în gastronomie.

– Nevastă, strigă boierul meu sărind de la masă, m-am făcut vornic.

– Când?

– Acum.

– Cum?

– Vezi plăcinta asta? Din pântecele ei a să iase vornicia mea.

Îndată plăcinta s-a trimis la curte.

Înălțimea-sa se pusese la masă, dar fața-i era posomorâtă. Slujitorii stau înmărmuriți dinaintea lui, cu mâinile la piept. Curtea toată tremura; căci nu era vorbă de nimic altă, decât de a trimite la ocnă pe șese slujitori, a pune la falangă pre stolnicii curții [...]. *Pentru ce astă urgie?*

– Pentru că ticăloșii au uitat să facă plăcinte la masa măriei-sale. Uitare vinovată și neiertabilă!

Când acum era să se puie în lucrare înalta hotărâre, iaca norocita plăcintă, de care am vorbit, încă adusă pe o tipsie de argint. De aș fi fost față, aș putea să-ți descriu încântarea ce a cășunat sosirea astei ancore mântuitoare, dar eu încă nu eram pe lume; precât însă am auzit din bătrâni, bucuria a fost mare, și credincerul, stolnicii și becerii au scapat de pedeapsa meritată.

Trimisul s-a întors bogat răsplătit, aducând și pentru curtizanul nostru următorul bilet din partea marelui postelnic:

„Arhon...

Înălțimea-sa mi-a poruncit să-ți fac cunoscut că mâine dimineață să te înfățoșezi la curte, în spătărie, spre a îmbrăca caftan de vornic mare.

P.S. Nu uita să trimiți mâine, pentru masa măriei-sale, o plăcintă ca cea de astăzi."

A doua zi, mehterhaneaua juca în ograda boierului cu plăcinta, care șăzând în balcon, își netezea barba cu mulțămire; iar când înceta câte puțin scârțiitorul țipet a surlei, s-auzea între norodul grămădit la poartă cântând: Cu iaurt, cu gugoșele,/ Te făcuși vornic, mișele!

(Costache Negruzzi – ***Istoria unei plăcinte***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie patru arhaisme. (4p.)
2. Exprimă-ți opinia despre motivul prezenței în număr mare al arhaismelor, în text. (6p.)

Scanned with OKEN Scanner

3. Scrie patru termeni derivați de la cuvântul *față*. (4p.)
4. Rescrie textul următor, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime adecvate contextului: *Înălțimea-sa se pusese la masă, dar fața-i era posomorâtă. Slujitorii stau înmărmuriți dinaintea lui, cu mâinile la piept.* (4p.)
5. Grupează următoarele cuvinte în familii lexicale, eliminând totodată termenii nepotriviți: *curte* – curtean, curticică, a curta; *poartă* – purtător, portiță, a purta. (4p.)
6. Ilustrează prin perechi de enunțuri polisemantismul cuvintelor *vreme*, respectiv, *coadă*. (4p.)
7. Explică semnificația semnului grafic subliniat: *Curtea toată tremura; căci nu era vorbă de nimic altă, decât de a trimite la ocnă pe șese slujitori, a pune la falangă pre stolnicii curții* [...]. (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

8. Precizează tema textului de mai sus. (4p.)
9. Scrie ideile principale din textul dat. (8p.)
10. Formulează o idee secundară corespunzătoare, pentru ultima idee principală. (4p.)
11. Imaginează-ți că ai fost martor la întâmplarea povestită mai sus. Care este impresia ta față de cele petrecute? Descri-o într-un text de 6-10 rânduri. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie un rezumat de 8-10 rânduri al ***Istoriei unei plăcinte*** de Costache Negruzzi.

În redactarea rezumatului, vei avea în vedere:
- identificarea secvențelor reprezentative și a personajelor participante;
- prezentarea conținutului secvențelor reprezentative, pe baza planului simplu de idei;
- transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- respectarea convențiilor de redactare a rezumatului.

Notă!
Vei primi **16p.** pentru conținut și **14p.** pentru redactare (respectarea convențiilor tipului de text: 2p.; coerența textului: 6p.; calitatea exprimării scrise: 6p.).

7

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

În pod se urca pe o scară de lemn, abruptă. Pe trepte sunt pantofi vechi pentru grădină, o lampă de petrol și o perie lungă, pentru tavan. În pod sunt iarna scaunele pentru terasă, lăzi cu vechituri, geamantane stricate, grinzi, sârmă pentru rufe, foarte mult praf, câteva țigle și cazanul în care se încălzește apa de la baie. Pe jos, un strat de pământ. O ferestruie dă spre stradă. În pod urcă mama rufele la uscat; eu urc ca să nu-i fie urât. Primăvara și toamna aducem jos scaunele și masa, iar eu urcam când cădea mingea pe burlan. Scoteam câteva țigle, ne murdăream de praf, aruncam mingea în curte, puneam țiglele la loc și apoi ploua în pod pentru că nu le puneam bine.

(Livius Ciocârlie – ***Clopotul scufundat***)

Scanned with OKEN Scanner

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie, din lista următoare, cuvintele care conțin cel puțin un diftong și, respectiv, vocale în hiat: *iarna, ferestruie, nu-i, scaunele, ploua, mingea, perie, sârmă, foarte, baie, rufele, eu, câteva, bine, urcam.* (4p.)
2. Rescrie textul următor, înlocuind două dintre cuvinte prin antonime adecvate contextului: *Pe trepte sunt pantofi vechi pentru grădină, o lampă de petrol și o perie lungă, pentru tavan.* (4p.)
3. Motivează folosirea virgulei în enunțul: *Pe jos, un strat de pământ.* (4p.)
4. Scrie câte un enunț în care cuvintele *pod*, respectiv, *treaptă*, *dă* (*spre stradă*), *baie*, să aibă alt înțeles decât în text. (8p.)
5. Grupează următoarele cuvinte în familii lexicale, eliminând totodată termenii nepotriviți: *grădină* – a îngrădi, grădiniță, îngrăditură, grădinar; *a fi* – fiu, ființă, fin, fiică, neființă. (4p.)
6. Exprimă-ți opinia despre motivul prezenței în număr mare al substantivelor și al adjectivelor, în textul dat. (6p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

7. Numește modul de expunere folosit. (4p.)
8. Organizează elementele de detaliu pe două grupe: *exteriorul* și *interiorul*. (4p.)
9. Numește figura de stil prezentă în text. (4p.)
10. Precizează, într-un enunț de cel mult zece cuvinte, sentimentul pe care îl are observatorul pentru mama sa, ținând seama și de momentul în care aceasta apare în cadru. (4p.)
11. Descrie, într-un text de 6-10 rânduri, impresia pe care ți-o produce atmosfera generală sugerată de text. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Imaginează-ți că te afli în podul descris în ***Clopotul scufundat*** de Livius Ciocârlie și privești împrejurimile prin spațiul produs de scoaterea câtorva țigle din acoperiș. Descrie, într-o compunere de 15-20 de rânduri, un peisaj de iarnă (poate fi dintr-un oraș, dintr-un sat, poate fi o câmpie sau o zonă de munte etc.), așa cum ai putea să-l zărești de la înălțimea acoperișului casei.

În redactarea descrierii, trebuie:

- să respecți părțile acestui tip de compunere (introducere-cuprins-încheiere) și proporțiile dintre ele;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți normele ortografice, de punctuație și de exprimare corectă.

8

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Florea Gheorghe avea de făcut o groază de treburi, dar dintre toate vroia să termine una acum, de dimineață, înainte ca soarele să răsară și să-l apuce căldura, și la care se gândise încă din ziua trecută.

Scanned with OKEN Scanner

El se sculase în dimineaţa aceea mai devreme.

După ce a înghiţit câteva gloduri de mămăligă cu brânză, s-a dus în grajd şi a început să cotrobăie după nişte lanţuri şi curele, apoi le-a lăsat, a luat un căpăstru şi s-a apropiat de un cal care dormea nemişcat lângă iesle. I-a vârât capul în căpăstru, l-a dezlegat şi l-a tras încet în mijlocul bătăturii.

Pe cer încă mai străluceau câteva stele învineţite, din puzderia de peste noapte. Era linişte, şi cerul răcoros şi curat tremura alb peste dealurile şi salcâmii înalţi de pe marginea satului.

Era un cal înalt, bătrân, cu părul încreţit pe burtă şi ros de ham aproape peste toată pielea. Abia mergea şi capul îi atârna în jos, bălăngănindu-se greu şi încet ca o ciutură mare şi hodorogită. [...]

Florea Gheorghe, alături, a început să râdă, oprindu-se pe loc şi uitându-se la el cum stă stors în mijlocul curţii, cu copitele lăţite ca nişte strâchini negre în ţărână şi cum nu mai poate merge.

(Marin Preda – ***Calul***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie din lista următoare un cuvânt care conţine un diftong şi unul care conţine vocale în hiat: *vroia, ziua, aceea, apropiat, cotrobăie.* (4p.)
2. Numeşte şi explică mijloacele prin care s-a format adjectivul *învineţit*(e). (4p.)
3. Transcrie un cuvânt care să conţină un hiat. (4p.)
4. Transcrie perechile de antonime din lista următoare: *căldură* – zăpuşeală; *dealuri* – munţi; *să termine* – să înceapă; *treburi* – munci, *alb* – roşu, *în mijlocul* – în marginea, *greu* – uşor. (4p.)
5. Scrie câte un enunţ în care cuvintele *bătătură*, respectiv, *cal* să aibă alt înţeles decât cel din text. (4p.)
6. Motivează întrebuinţarea virgulei din fraza: *Abia mergea şi capul îi atârna în jos, bălăngănindu-se greu şi încet...* (4p.)
7. Integrează substantivul *înalt* (indiferent de forma flexionară) în câte un enunţ care să exprime: (6p.)
   a. uimirea: .....
   b. ironia: .....

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

8. Extrage două cuvinte/ structuri care constituie indici de timp. (4p.)
9. Transcrie o comparaţie şi explică rolul ei în text. (4p.)
10. Motivează, într-un text de 5-8 rânduri şi apelând la două argumente oferite de text, încadrarea fragmentului într-unul dintre momentele subiectului operei literare. (8p.)
11. Descrie atitudinea lui Florea Gheorghe faţă de calul cel bătrân. (4p.)
12. Descrie impresia pe care ţi-a făcut-o ţie înfăţişarea bătrânului cal. (10p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie un text de 15-20 de rânduri, care să conţină o descriere a unei dimineţi de vară, al cărei început să fie: *Pe cer încă mai străluceau câteva stele învineţite, din puzderia de peste noapte. Era linişte, şi cerul răcoros şi curat tremura alb peste dealurile şi salcâmii înalţi de pe marginea satului.*

În redactaresa descrierii, trebuie:

- să respecţi părţile acestui tip de compunere (introducere-cuprins-încheiere) şi proporţiile dintre ele;
- să ai un conţinut adecvat cerinţei;
- să respecţi normele ortografice, de punctuaţie şi de exprimare corectă.

Scanned with OKEN Scanner

9

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Învăluită de razele soarelui în amurg, șalupa vopsită în verde și alb, pilotată de un adolescent, luneca la vale pe fluviu, pe lângă malul drept, unde curentul apei e mai subțire. La spatele pilotului, pe banca croită să țină trei persoane, procurorul Radu Sterian, slab, osos, blond, cu ochii albaștri, decolorați, își cerceta atent unghiile de la mâini, bombate, căutând urme de noițe – petele acelea albe, minuscule, despre care se spune că sunt semne ale norocului. Cum tăcea mereu, pilotul era convins că adormise. „Sforăitul elicei îi trage la somn pe toți guzganii ăștia de uscat."

Radu Sterian constată cu amărăciune că e un tip complet lipsit de noroc și-și lăsă palmele pe genunchi.

Pe deasupra trecu, cenușie, o cucuvea.

– Cobea dracului! înjură pilotul.

– Scoate-i ochii, zise râzând Sterian.

– Ați spus ceva? se întoarse pilotul.

– Nu intra în port. Ține-o înainte până la plajă.

– S-apropie ora închiderii, n-au să ne mai primească.

– M-așteaptă doi prieteni să-i trec în port.

– Bine, mergem să-i luăm, dacă doriți.

Pilotul își trase capul la adăpostul parbrizului, ca să-și aprindă o țigară. Intraseră în raza docurilor. Până la plajă, o fâșie de nisip sclipind roșcat între lanurile de floarea-soarelui și o pădure de plopi, mai aveau un kilometru. Pilotul micșoră viteza. Motorul, solicitat vreme de patru ore, da semne de oboseală. Siluete bronzate, cu umbrele alungite până-n fluviu, se mișcau departe de plajă, în fața vestiarelor și a aparatelor de gimnastică.

(Fănuș Neagu – ***O sută de nopți***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Desparte în silabe cuvintele: *adolescent, procurorul, decolorați, micșoră.* (4p.)
2. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din fiecare dintre cuvintele date: *fluviu, cerceta, unghiile, genunchi.* (4p.)
3. Transcrie, din prima frază a textului, un cuvânt care conține un diftong și un cuvânt care conține un hiat. (2p.)
4. Numește mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului prin care s-a format fiecare dintre cuvintele subliniate: *Învăluită de razele soarelui, pe deasupra trecu, lanurile de floarea-soarelui, petele acelea albe.* (4p.)
5. Scrie două enunțuri relevante pentru omonimia cuvântului *port.* (4p.)
6. Alcătuiește două enunțuri în care cuvântul *umbrele* să fie accentuat diferit, schimbându-și astfel sensul. (4p.)
7. Transcrie, din ultimul alineat al textului, un verb la modul indicativ, timpul mai mult ca perfect și un verb la modul gerunziu. (4p.)
8. Precizează funcția sintactică a substantivelor subliniate din replica: *S-apropie ora închiderii.* (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

9. Precizează în ce moment al zilei se petrece acțiunea. (4p.)
10. Transcrie, din primul alineat al textului, un enunț de maximum șapte cuvinte, în care sunt surprinse trăsăturile fizice ale procurorului Radu Sterian. (4p.)
11. Numește două moduri de expunere identificate în textul citat. (4p.)
12. Transformă în vorbire indirectă ultimele 5 replici ale dialogului din text. (4p.)
13. Motivează, prin dezvoltarea a două argumente, că textul citat aparține genului epic. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Imaginează-ți următoarea situație: Ai participat la o competiție de șah, unde ai obținut locul întâi. Părinții tăi, mândri de performanța ta și de seriozitatea cu care te-ai pregătit, au decis să te recompenseze, oferindu-ți o excursie pe Dunăre, cu vaporașul. În compunerea ta, vei integra, indiferent de ordinea apariției în context, următoarele cuvinte: *panoramă*, *uimire*, *atent*, *legănare*.

Scrie o pagină de jurnal (15-20 de rânduri), în care să-ți exprimi sentimentele, gândurile, emoțiile și reacțiile față de acest cadou neașteptat.

În redactare, vei avea în vedere:

- respectarea convențiilor unei pagini de jurnal;
- folosirea unui limbaj afectiv, subiectivizat;
- adecvarea textului creat la cerință;
- integrarea, în textul creat de tine, a cuvintelor date.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

10

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

În murmurul fântânei plânge povestea vremilor trecute...
De știi s-asculți, auzi iar glasul atâtor guri ce-s astăzi mute:
S-a potolit atâta viață, și-a ars atâta foc de soare,
De ani și ani, de când tot curge împrăștiind mărgăritare.

De ani și ani...dar de atuncea grădina și-a schimbat stăpânii
Cu glasuri gângave alt'dată, - pe când eram copii, - bătrânii
Lung sfătuiau în șoapta apei sub cernerea de umbre sure,
Și-acuma numai apa plânge, iar noi ne-am răznețit[1] pe-aiure.

Scanned with OKEN Scanner

Sunt ani şi ani ...dar astăzi unde-s copiii gureşi? Unde-i oare
Copila ce privea uimită la curcubeiele de soare
Ce se fărmau în prafiul apei, şi s-aprindeau din nou măiastre,
Ca iarăşi să se năruiască etern ca visurile noastre? [...]

(Dimitrie Anghel – ***Murmurul fântânei***)

[1]*ne-am răzneţit* (pop.) – am plecat

A. **Limba română** (30p.)

1. Scrie sinonimele contextuale potrivite pentru cuvintele: *a plânge, gângave, gureşi, visuri.* (4p.)
2. Scrie patru termeni care fac parte din familia lexicală a substantivului *glas.* (4p.)
3. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *În murmurul fântânei plânge povestea vremilor trecute...* (4p.)
4. Numeşte tipul de subiect existent în propoziţia: *s-asculţi.* (2p.)
5. Stabileşte felul predicatului din propoziţiile următoare: *Sunt ani şi ani ...; pe când eram copii.* (4p.)
6. Transcrie din textul citat o propoziţie subordonată atributivă şi o circumstanţială de timp. (4p.)
7. Precizează felul subordonatei subliniate în fraza: *De ştii s-asculţi, auzi iar glasul...* (4p.)
8. Alcătuieşte o frază în care să existe şi o completivă indirectă având ca regent verbul *a şopti.* (4p.)

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

9. Precizează măsura versului: *De ştii s-asculţi, auzi iar glasul atâtor guri ce-s astăzi mute.* (4p.)
10. Transcrie din a treia strofă o structură care să conţină o metaforă. (4p.)
11. Numeşte modul de expunere care predomină în textul citat. (4p.)
12. Numeşte starea sufletească predominantă în text. (4p.)
13. Explică, în 5-6 rânduri, semnificaţia versurilor *Sunt ani şi ani ...dar astăzi unde-s copiii gureşi? Unde-i oare/ Copila ce privea uimită la curcubeiele de soare.* (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să evidenţiezi caracteristicile fundamentale şi semnificaţiile textului poetic, dat ca suport la ***Partea I*** (Dimitrie Anghel – ***Murmurul fântânei***).

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- încadrarea textului în genul literar corespunzător;
- relevarea modului în care se face simţită prezenţa eului liric în text;
- prezentarea, pe scurt, a ideilor textului şi a mijloacelor artistice folosite de autor;
- exprimarea unei opinii/ a unui punct de vedere referitor la semnificaţia textului/ la mesajul transmis (enunţarea opiniei, motivarea acesteia, concluzia).

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conţinut (câte 4 puncte pentru fiecare cerinţă rezolvată) şi **14 puncte** pentru redactare (*coerenţa textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuaţia* – 3p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spaţiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

SEMESTRUL AL II-LEA

11

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Kiwi, pasărea despre care vă povestesc se numește Kiwi. Nimeni n-a văzut-o zburând. N-a apărut la geamul nimănui. Vântul nu i-a umflat penele. Soarele nu i-a aurit aripile.

Kiwi e o pasăre dintr-un continent depărtat, cu oase de pasăre, cu aripi de pasăre, cu ochi de pasăre. Un singur lucru nu știe Kiwi să facă: să zboare. Aripile mărunte îi sunt lipite de trup, Kiwi se târăște pe pământ, la rădăcinile vechilor arbori, Kiwi își umple gușa cu gâze.

Să o iubim? De ce? Să o urmăm? Niciodată, să încercăm să zburăm, chiar fără aripi să încercăm să zburăm. Să încercăm și într-o zi nu se poate să nu ne desprindem de lut...

(Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei – ***Kiwi***)

A. **Limba română (30p.)**

1. Scrie câte doi termeni aparținând familiilor lexicale ale substantivelor *ochi* și *aripă*. (4p.)
2. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor *a povesti* și *lut*. (2p.)
3. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor: *Kiwi e o pasăre dintr-un continent depărtat, cu oase de pasăre.* (4p.)
4. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *Kiwi, pasărea despre care vă povestesc se numește Kiwi.* (4p.)
5. Alcătuiește un enunț în care cuvântul *lut* să îndeplinească funcția sintactică de complement circumstanțial de loc. (4p.)
6. Precizează raportul sintactic stabilit între propozițiile din fraza:. *Aripile mărunte îi sunt lipite de trup, Kiwi se târăște pe pământ, la rădăcinile vechilor arbori, Kiwi își umple gușa cu gâze.* (4p.)
7. Transcrie, din ultimul paragraf al textului citat, o propoziție subordonată subiectivă. (4p.)
8. Alcătuiește o frază în care să existe o propoziție subordonată completivă directă, care să aibă ca termen regent verbul *a încerca*. (4p.)

B. **Înțelegerea textului (30p.)**

9. Transcrie, din textul citat, un grup de cuvinte/ o structură care indică locul de origine al păsării Kiwi. (4p.)
10. Numește modul de expunere care predomină în fragmentul citat. (4p.)
11. Rezumă, într-un enunț, primele două paragrafe ale textului citat. (4p.)
12. Explică, în 2-3 rânduri, rolul pe care îl are în text repetarea semnului exclamării. (4p.)
13. Exprimă-ți, în 5-6 rânduri, opinia despre semnificația mesajului din ultimul paragraf al textului citat. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care, apelând la exemple dintr-un roman studiat, să caracterizezi personajul principal al acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- precizarea a două trăsături ale personajului;
- ilustrarea trăsăturilor, prin raportare la o secvență/ situație din text;
- relevarea modalităților de caracterizare a personajului;
- exprimarea propriei păreri asupra personajului.

Notă!
Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)
În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

12

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Toamnă! Pădurea fumegă. Negurile se lasă perdeluind zările. Păsările se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus – sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre.

Se duc!

Încotro?

În nopțile reci de toamnă, văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt păsările călătoare. Și cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soarele, pe aripile lor parcă duc primăvara.

(Emil Gârleanu – ***Nedespărțite!...***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Alcătuiește un enunț în care cuvântul *iar* să fie folosit cu o valoare morfologică diferită de cea din text, precizând-o. (4p.)
2. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din enunțul: *Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împins de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre.* (6p.)
3. Precizează funcția sintactică a cuvintelor din enunțul: *noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi.* (6p.)
4. Alcătuiește un enunț în care cuvântul *noapte* să îndeplinească funcția sintactică de atribut substantival genitival. (4p.)
5. Precizează raportul sintactic stabilit între propozițiile din fraza: *vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre.* (4p.)
6. Alcătuiește o frază în care să existe o propoziție subordonată subiectivă introdusă prin conjuncția subordonatoare *să*. (6p.)

Scanned with OKEN Scanner

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

7. Transcrie doi termeni care constituie indici de timp. (4p.)
8. Transcrie un enunț care conține o imagine auditivă. (4p.)
9. Explică, în două- trei rânduri, rolul pe care îl are în text semnul exclamării. (4p.)
10. Scrie două argumente prin care să susții afirmația că modul de expunere predominat în fragmentul citat este descrierea. (4p.)
11. Explică în cinci-șase rânduri semnificația ultimei fraze a textului. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Alcătuiește o narațiune, de 15-20 de rânduri, în care să prezinți o întâmplare care ar fi putut avea loc pe parcursul călătoriei păsărilor.

În redactarea narațiunii, vei avea în vedere:

- respectarea, în relatarea acțiunii, a succesiunii momentelor subiectului;
- referirea la cel puțin două personaje imaginate de tine;
- alternarea secvențelor narative cu secvențe dialogate;
- găsirea unui titlu potrivit pentru narațiunea pe care ai alcătuit-o.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

13

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Deși plină de școlari, vasta clădire a Liceului Lazăr din București amuțise. Din ea nu s-auzeau decât zvonurile de-afară: gemătul lung al tramvaielor; vociferările ritmice ale oltenilor cu zarzavaturi, fructe și cărbuni; și în răstimpuri, prin flacăra albă a verii, corul crud și anarhic al vrăbiilor din Cișmigiu.

Mai bine de cinci sute de peniți porniseră cruciada ultimelor teze ale anului, alungate de aceeași teroare – corigența sau repetența – călăuzite de același fanatism: cucerirea vacanței fără griji.

În toate clasele, mirosul acid al cernelii stăpânea – mai presus de celelalte – ca prezența unui destin. De pe catedre, dominând șirurile spinărilor aplecate, zeii didactici – îndeobște sluți, nerași, cu ochelari călări pe triste nasuri – aveau expresia enigmatică a zeilor autentici.

Fițuicile circulau pe subt pupitre, se tupilau subt sugătorile imprimate cu tabla înmulțirii, pândeau subt filele caietelor liniate și emoționate – agere și clandestine ca șopârlele – răsărind dintr-o manșetă cu inscripții microscopice, din crăpăturile atavice ale băncilor sau din alte taine intime. Când și când, ușa vreunei clase se deschidea cu o încetineală

Scanned with OKEN Scanner

leşinată şi se închidea patetic, izgonind pe coridor un mic Oedip în uniformă, prins cu fituica în caiet, cu cartea pe genunchi sau aplecat famelic pe caietul vecinului. Şi corul antic al tăcerii murmura-n urechile urechite în prezent şi în viitor: „Repetent... repetent... repetent..." Alteori, o uşă izbucnea în lături şi se-nchidea pocnind ca un aplauz formidabil, făcând loc şcolarului palid de emoţie, care cu gestul scenic al ***Damei cu camelii****, ţinea pe faţă batista copios carminată cu sângele unei sticluţe de cerneală roşie...*

(Ionel Teodoreanu – ***La Medeleni***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie un cuvânt format prin compunere şi un cuvânt format prin derivare cu prefix. (2p.)
2. Scrie sinonimele contextuale potrivite pentru următoarele cuvinte: *porniseră, carminată.* (4p.)
3. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor/ structurilor subliniate: *Când şi când, uşa vreunei clase se deschidea cu o încetineală leşinată şi se închidea patetic.* (4p.)
4. Transcrie din textul citat un verb de conjugarea a II-a şi un verb de conjugarea a IV-a. (4p.)
5. Precizează funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *În toate clasele, mirosul acid al cernelii stăpânea – mai presus de celelalte – ca prezenţa unui destin.* (4p.)
6. Alcătuieşte o propoziţie în care substantivul *fituică* să îndeplinească funcţia sintactică de complement direct. (4p.)
7. Precizează raportul sintactic stabilit între propoziţiile din fraza: *Fituicile circulau pe subt pupitre, se tupilau subt sugătorile imprimate cu tabla înmulţirii, pândeau subt filele caietelor liniate şi emoţionate.* (4p.)
8. Indică valoarea sintactică a ultimei propoziţii subordonate din textul citat. (4p.)

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

9. Transcrie, din text, două substantive proprii care constituie indici de spaţiu. (4p.)
10. Numeşte modul de expunere care predomină în fragmentul citat. (4p.)
11. Precizează ce anume îi sperie pe elevii din textul citat, înainte de sfârşitul anului şcolar. (4p.)
12. Transcrie, din text, o metaforă prin care sunt portretizaţi profesorii. (4p.)
13. Exprimă-ţi, în 5-6 rânduri, opinia despre modul în care sunt prezentaţi elevii din fragmentul citat. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Redactează o compunere, de 20-25 de rânduri, în care să demonstrezi că o operă literară studiată de tine aparţine genului dramatic.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- precizarea a două trăsături ale genului dramatic;
- ilustrarea acestor trăsături cu exemple din textul ales;
- prezentarea, pe scurt a subiectului operei literare alese de tine;
- exprimarea unei opinii personale cu privire la mesajul operei literare alese.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerinţelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conţinut (câte 4 puncte pentru fiecare cerinţă rezolvată) şi **14 puncte** pentru redactare (*coerenţa textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul şi vocabularul adecvate conţinutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuaţia* – 3p.; *aşezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spaţiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

14

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

TIPĂTESCU: *Ei?... s-a pus patruzeci şi patru de steaguri?*
PRISTANDA (cu tărie): *S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vântul jos... da' s-a pus...*
TIPĂTESCU: *Patruzeci şi patru?*
PRISTANDA: *Patruzeci şi patru în cap, coane Fănică.*
TIPĂTESCU (râzând): *Nu umbla cu mofturi, Ghiţă. Nu m-am plimbat eu la luminaţie în trăsură cu Zoe şi cu nenea Zaharia în tot oraşul? Tocmai ea, cum e glumeaţă, zice: „ia să-i numărăm steagurile lui Ghiţă..."*
PRISTANDA (mâhnit): *Îmi pare rău! Tocmai coana Joiţica, tocmai dumneei, care de!... să ne aşteptăm de la dumneei la o protecţie...*
TIPĂTESCU: *Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu ştie şi nenea Zaharia şi ea că eşti omul nostru...*
PRISTANDA: *Al dumneavoastră, coane Fănică, şi al coanii Joiţichii, şi al lui conul Zaharia... Ei? Şi le-aţi numărat, coane Fănică?... Ei? Aşa e? Patruzeci şi patru...*
TIPĂTESCU: *Vreo paispce... cinspce.*
PRISTANDA: *Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.*
TIPĂTESCU: *Două...*
PRISTANDA: *Două pe piaţa lui 11 Fevruarie...*
TIPĂTESCU: *Patru...*
PRISTANDA (căutând în gând): *Două la primărie...*
TIPĂTESCU: *Şase...*
PRISTANDA (acelaşi joc): *Unul la şcoala de băieţi...*
TIPĂTESCU: *Şapte...*
PRISTANDA: *Unul... la şcoala de fete...*
TIPĂTESCU: *Opt...*
PRISTANDA: *Unul la spital...*
TIPĂTESCU: *Nouă...*
PRISTANDA: *Două... la catrindală, la Sf. Niculae...*
TIPĂTESCU: *Unsprezece.*
PRISTANDA: *Două la prefectură... paispce...*
TIPĂTESCU (râzând): *Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.*
PRISTANDA: *Nu, coane Fănică, să trăiţi!* (continuă repede, pe nerăsuflate) *Două la primărie, optspce, patru la şcoli, douăzeci şi patru, două la catrindală la Sf. Niculae, treizeci...*
TIPĂTESCU (râzând): *Le-ai mai numărat o dată pe toate astea şi aduni rău...*
PRISTANDA: *Doamne păzeşte, coane Fănică, să trăiţi, patruzeci şi patru, în cap... patruzeci şi patru... Cum zic, unul-două, poate vântul... ori cine ştie...*

Scanned with OKEN Scanner

TIPĂTESCU (râzând): *Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz așa.*
PRISTANDA (schimbând deodată tonul, umilit și naiv): *Familie mare... renumerație după buget mică...*

(I.L. Caragiale – ***O scrisoare pierdută***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie trei termeni/ structuri a căror formă este nerecomandată de lucrările normative de specialitate (***DEX***, ***DOOM***). (6p.)
2. Motivează folosirea apostrofului în enunțul: *da' s-a pus...* (2p.)
3. Scrie patru expresii/ locuțiuni care conțin cuvântul *cap*. (4p.)
4. Menționează subiectul și predicatul propoziției *Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz așa.* (4p.)
5. Precizează felul propoziției subordonate din fraza: *Tocmai ea, cum e glumeață, zice.* (4p.)
6. Scrie o continuare a enunțului *S-a pus, coane Fănică, s-a pus...*, astfel încât să rezulte o frază în care una dintre subordonate să fie concesivă. (4p.)
7. Realizează extensia părții de propoziție subliniate în propoziție subordonată corespunzătoare și precizează rezultatul obținut: *Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.* (6p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

8. Indică două argumente care să susțină apartenența fragmentului la specia *comedie*. (4p.)
9. Prezintă tema discuției celor două personaje. (4p.)
10. Transformă primele două replici ale personajelor în vorbire indirectă. (4p.)
11. Explică sensul expresiei *a umbla cu mofturi* (*Nu umbla cu mofturi, Ghiță.*). (2p.)
12. Precizează sensul întrebărilor repetate adresate de Pristanda lui Tipătescu: *Ei? Și le-ați numărat, coane Fănică?... Ei? Așa e?* (2p.)
13. Descrie, într-un text de 10-15 rânduri, impresia pe care ți-a facut-o purtarea lui Pristanda, în scena de mai sus. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Prezintă, într-o compunere de 20-25 de rânduri, relația dintre cele două personaje, Tipătescu și Pristanda, folosind numai informațiile oferite de textul reprodus mai sus.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- identificarea și argumentarea câte unei trăsături, prezente în text, a fiecăruia dintre personaje;
- relevarea rolului indicațiilor scenice în conturarea acestor trăsături;
- explicarea semnificației formulelor de adresare folosite de personaje (*coane Fănică*, respectiv, *Ghiță*);
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

15

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Către sărbătorile de iarnă, Gheorghiță veni de la apa Jijiei, unde lăsase oile în perdele, în sama baciului Alexa. [...] *Vitoria îl primi cu mare bucurie și-l sărută pe amândoi obrajii; după aceea trecu în altă odaie și se încuie pe dinlăuntru, ca să poată plânge singură. Îndată însă își aduse aminte că feciorul îi vine de pe drum lung, că-i trudit și mai ales flămând. Veni către el, cu pită proaspătă și cu un hârzob de păstrăvi afumați. Trimise pe Mitrea la domnul Iordan crâșmaru, s-aducă oleacă de rachiu de cel bun și-i ceru lui Gheorghiță să-i spuie toate.* [...]

Gheorghiță era un flăcău sprâncenat ș-avea ochii ei. Nu prea era vorbăreț, dar știa să spuie destul de bine despre cele ce lăsase și cele ce văzuse. Avea un chimir nou și-i plăcea, vorbind, să-și desfacă bondița înflorită și să-și cufunde palmele în chimir. Întorcea un zâmbet frumos ca de fată și abia începea să-i înfiereze mustăcioara. Vitoria îl admira din cealaltă parte a măsuței; Minodora se cuibărise pe un scăunel, jos, gata să sară de câte ori trebuia ceva. Afară se vedea pădurea ușor ninsă, subt un cer albastru și însorit de moină.

– Acolo-s toate bune?

– Toate. Am găsit stuh nalt și voinic. Am durat perdele ca pe trei ierni. Am săpat bordeie. Despre partea banilor, am împăcat pe toată lumea. Dintre stăpânii locului, unii făceau gură, da' Alexa baciul a știut ce să le răspundă, căci el e om purtat și se găsește a cincizeci și cincea oară la Jijia și la Prut. Pe urmă am numărat oile și Alexa baciul le-a însemnat pe răbuș. Eu le-am scris în condică la mine. Iar moș Alexa râdea. Zice că de când e el n-a văzut oi scrise în condică.

Fata îndrăzni de pe scăunașul ei:

– Ce fel de oameni sunt pe-acolo?

– Oameni ca toți oamenii, râse flăcăul.

– Hori sunt?

– Sunt. Ș-apoi m-am suit în tren ș-am mers, ș-am mers, până la Piatra.

Femeile știau ceva nedeslușit despre tren. Nu îndrăzniră să ceară mai multe lămuriri.

Tăcură un răstimp. Stătea între ei o întrebare crâncenă. Vitoria lăsă să-i treacă valul care o înăbușea și zise încet, privind lumina de-afară:

– Încă n-am primit nicio știre de la tatu-tău.

Gheorghiță așeză domol lingura lângă strachină și împinse deoparte pânea coaptă anume pentru el. Se uită și el pe fereastră. Drumușorul cotit era pustiu.

– Ce să fie, n-am înțeles, urmă nevasta. M-am sfătuit cu părintele, am plătit slujbe. Mai aștept puțin, să văd hotărârea de sus. Mă gândesc fel și chip și am un vis care-mi mănâncă sănătatea și mă îmbătrânește. Mai stau până ce gătesc de postit douăsprezece vineri. Fiind singuri aicea în sat și fără neamuri, trebuie să te trimit pe tine, ca un barbat ce ești, să-l cauți și să-l afli.

– M-oi duce, răspunse Gheorghiță cu îndoială. Se poate să i se fi întâmplat ceva. [...]

– Trebuie să te duci și să-l cauți pe tatu-tău, alta nu-i nevoie să știi.

– M-oi duce, dacă spui; dar e bine să-mi arăți ce și cum; ca să știu ce să fac.

Vitoria îl privi clipind. Îl văzu sfios și nesigur; pe când ea era plină de gânduri, de patimă și durere. Oftă cu năduf și începu să strângă masa, cu mișcări smucite. Fata voi să-i ajute; ea o

Scanned with OKEN Scanner

dădu la o parte cu cotul. Băiatul se închină la icoane, mulțămind la Dumnezeu pentru masă, apoi ieși în sat să se întâlnească cu prieteni și să întrebe despre fetele cu care se afla bine.

(Mihail Sadoveanu – ***Baltagul***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Rescrie textul înlocuind cuvintele subliniate prin sinonime adecvate: *Vitoria îl primi cu mare bucurie și-l sărută pe amândoi obrajii; după aceea trecu în altă odaie și se încuie pe dinlăuntru, ca să poată plânge singură. Îndată însă își aduse aminte că feciorul îi vine de pe drum lung, că-i trudit și mai ales flămând.* (6p.)
2. Scrie câte un enunț în care cuvintele *însemnat* (*baciul le-a însemnat pe răbuș*), respectiv, *a găti* (*gătesc de postit douăsprezece vineri*) să aibă alt înțeles decât cel din text. (4p.)
3. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor din propoziția: *Ce fel de oameni sunt pe-acolo?*. (4p.)
4. Scrie o propoziție în care verbul *a veni* să fie la modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana întâi, singular. (4p.)
5. Indică părțile principale de propoziție din enunțul: *dar e bine să-mi arăți ce și cum; ca să știu ce să fac.* (4p.)
6. Transcrie și precizează felul propozițiilor din fraza: *Băiatul se închină la icoane, mulțămind la Dumnezeu pentru masă, apoi ieși în sat să se întâlnească cu prieteni și să întrebe despre fetele cu care se afla bine.* (4p.)
7. Realizează extensia părții de propoziție subliniate în propoziție subordonată corespunzătoare și menționează rezultatul obținut: *...ș-am mers, până la Piatra.* (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

8. Numește două dintre temele discuției personajelor din textul dat. (8p.)
9. Explică sensul expresiei *a fi om purtat* (*Alexa baciul a știut ce să le răspundă, căci el e om purtat și se găsește a cincizeci și cincea oară la Jijia și la Prut*). (4p.)
10. Transcrie un fragment de maximum 20 de cuvinte din care să reiasă iubirea Vitoriei pentru fiul său. (4p.)
11. Numește și, într-un text de 3-5 rânduri, argumentează o trăsătură a Minodorei, care se poate deduce din următorul enunț: *Minodora se cuibărise pe un scăunel, jos, gata să sară de câte ori trebuia ceva.* (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care, folosind numai informațiile oferite de fragmentul de mai sus, să-l caracterizezi pe Gheorghiță.

În redactarea compunerii vei avea în vedere:

- prezentarea a două procedee/ mijloace de caracterizare a personajului prezente în text;
- precizarea a patru trăsături ale personajului și ilustrarea acestora, cu ajutorul textului;
- prezentarea raporturilor dintre Gheorghiță și celelalte personaje din textul citat;
- exprimarea propriei păreri asupra personajului;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

16

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să foloseşti 15 minute pentru citirea repetată, cu atenţie, a textului dat şi 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citeşte cu atenţie textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerinţele de mai jos:

Scena V

Domnişoara Cucu, Eleva

Domnişoara Cucu (făcând un pas pe peron): *Zamfirescu!* (Formidabilă) *Stai pe loc, Zamfirescu... Ia vino aici, domnişoară... Mai aproape! Mai aproape! Mai aproape, n-auzi?* (Prin fereastră se vede, ivindu-se din stânga, o fată de şcoală în uniformă. Abia îndrăzneşte să se apropie de teribila domnişoară Cucu.) *Prin urmare, de astea-mi eşti dumneata? Aici îţi faci dumneata veacul? La gară, ai? La gară!*

Eleva (pierdută): *Domnişoară...*

Domnişoara Cucu: *Taci! Intră înăuntru...* (Fata ezită.) *Intră înăuntru, n-auzi?* (O împinge înăuntru. Intră şi ea, trage uşa.) *Ce cauţi aici?*

Eleva (pe jumătate moartă): *Domnişoară, vă rog...*

Domnişoara Cucu: *Taci! Ce cauţi aici?*

Eleva: *Domnişoară, vă rog...*

Domnişoara Cucu: *Taci! Nenorocito! Să n-aud o vorbă. Unde ţi-e numărul?*

Eleva (inocentă şi speriată): *Numărul?*

Domnişoara Cucu: *Da, numărul. Te faci că nu ştii? Ce număr ai?*

Eleva: *218.*

Domnişoara Cucu: *Şi unde e?*

Eleva: *A... a... a căzut.*

Domnişoara Cucu: *L-ai prins în copci, Zamfirescu!*

Eleva: *Domnişoară, vă rog...*

Domnişoara Cucu: *Taci!* (Caută în buzunărelul de sus al şorţului şi scoate un petic de stofă.) *L-ai prins în copci! Şi de când porţi dumneata gamelonul*[1] *pe o ureche? Şi şorţul pe talie! Unde te trezeşti? La bal?*

(Mihail Sebastian – ***Steua fără nume***)

[1]*gamelonul* – bască

A. **Limba română** (30p.)

1. Explică sensul expresiei *a-ţi face veacul* (*Aici îţi faci dumneata veacul?*). (2p.)
2. Transcrie câte un verb de conjugarea I, respectiv, de conjugările a II-a, a III-a şi a IV-a. (4p.)
3. Scrie un enunţ în care adverbul *aproape* să fie la gradul superlativ relativ. (4p.)
4. Indică funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *Ce cauţi aici?* (4p.)
5. Scrie o continuare a propoziţiei *Domnişoară, vă rog...*, astfel încât să rezulte o frază în care una dintre subordonate să fie completivă directă. (4p.)
6. Numeşte felul subordonatei din enunţul: *Te faci că nu ştii?* (4p.)
7. Scrie enunţuri în care adverbul relativ *unde* să introducă o subordonată completivă indirectă, respectiv, o circumstanţială de cauză. (4p.)
8. Realizează extensia atributului *de şcoală* în propoziţie subordonată corespunzătoare şi menţionează rezultatul obţinut. (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

9. Indică două argumente care să susțină apartenența fragmentului la genul dramatic. (4p.)
10. Prezintă tema discuției celor două personaje. (4p.)
11. Transcrie o replică a elevei, care exprimă nesiguranța. (4p.)
12. Imaginează-ți că ești coleg/ ă cu eleva Zamfirescu și aceasta tocmai ți-a povestit despre întâlnirea cu domnișoara Cucu, reprodusă în secvența de mai sus, cerându-ți părerea în legătură cu felul în care ar trebui să se poarte la școală în zilele următoare. Oferă-i un sfat sub forma unei scrisori de 8-10 rânduri, pe care să o redactezi pe o pagină separată. Data scrisorii este 13 mai. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Prezintă, într-o compunere de 20-25 de rânduri, relația dintre cele două personaje, domnișoara Cucu și Eleva, folosind numai informațiile oferite de textul reprodus mai sus.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- identificarea și argumentarea câte unei trăsături, prezente în text, a fiecăruia dintre personaje;
- relevarea rolului indicațiilor scenice în conturarea acestor trăsături;
- explicarea semnificației formulelor de adresare folosite de personaje (*Zamfirescu*, respectiv, *Domnișoară*);
- exprimarea unui punct de vedere asupra celor două personaje;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

17

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Eu aș încerca să vă spun câteva lucruri despre lectură. Gustul pentru lectură se formează în școală. Acolo mi-am început și eu prietenia adâncă, trainică cu cea care mi-a devenit tovarăș pe viață – cartea.

În fața bibliotecii înțesate cu cărți, în fața librăriilor, în care zilnic apar alte cărți, pentru un moment tânărul se poate înspăimânta și poate exclama: „Sunt atât de multe cărți, oare am să pot vreodată să le citesc pe toate?" E firesc ca elevul fără experiență să-și pună asemenea probleme, să se înspăimânte. Și aș spune chiar că acesta este un semn bun, un semn că elevul dorește să citească cât mai mult. Dar nu poate citi totul. Ar fi

Scanned with OKEN Scanner

absurd să creadă acest lucru. Un elev trebuie să cunoască deocamdată numai ce este esențial în toate problemele asupra cărora dorește sau trebuie să se documenteze.

(Victor Eftimiu – ***A fi elev. Gânduri despre anii de școală***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Scrie câte un sinonim contextual pentru cuvintele: *adâncă, înțesate.* (2p.)
2. Precizează mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele: *trainică, deocamdată.* (4p.)
3. Precizează funcția sintactică a cuvintelor din propoziția: *Gustul pentru lectură se formează în școală.* (4p.)
4. Stabilește tipul de predicat din propozițiile următoare: *Acolo mi-am început și eu prietenia adâncă, trainică cu cea care mi-a devenit tovarăș pe viață – cartea.* (4p.)
5. Alcătuiește o propoziție în care substantivul *elev* să aibă funcția sintactică de complement direct. (4p.)
6. Transcrie din textul citat o propoziție subordonată atributivă și o completivă directă. (4p.)
7. Transcrie subordonata din fraza: *E firesc ca elevul fără experiență să-și pună asemenea probleme,* precizând felul acesteia. (4p.)
8. Alcătuiește o frază în care să existe și o predicativă având ca regent verbul *a ajunge.* (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

9. Precizează tema textului de mai sus. (4p.)
10. Transcrie o structură care să conțină un epitet. (4p.)
11. Selectează o structură care arată cum este considerată cartea. (4p.)
12. Transcrie din fragmentul dat un îndemn adresat elevilor. (4p.)
13. Explică, în 6- 8 rânduri, semnificația enunțurilor: *Acolo mi-am început și eu prietenia adâncă, trainică cu cea care mi-a devenit tovarăș pe viață – cartea.* (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Imaginează-ți că într-una din zile ai citit un afiș în care se anunța că la biblioteca școlii voastre va avea loc lansarea unei cărți pentru copii. Fiind pasionat de lectură, ai participat la acest eveniment cultural. Redactează un text de 15-20 de rânduri, în care să-ți exprimi sentimentele, impresiile trăite cu această ocazie.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- fixarea cadrului spațio-temporal;
- ordonarea secvențelor în cadrul evenimentului;
- includerea unor informații personalizate;
- exprimarea unei opinii/ a unui punct de vedere referitor la semnificația momentului (enunțarea opiniei, motivarea acesteia, concluzia).

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

18

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Venise primăvara. Iezii săreau zburdalnici. Pe câmpuri viețușii gustau pentru întâia oară din iarba cea mustoasă și mii de zburătoare înveseleau văzduhul cu ciripitul lor.

Oamenii începeau să strângă-n coșuri mere și rodii și naramze, căci se-apropia sărbătoarea zeiței Afrodita. Iar fetele, gătite cu văluri lungi și albe din pânză străvezie, împleteau, în ghirlande, crengile lungi de mirt și agățau în ele trandafiri și anemone.

Tobele băteau tare, asurzitor, și flautul se pornise să sune tânguios, chemând la sărbătoare toți oamenii din Cipru.

Și iată-l! – în mulțime, întâia oară iese și-artistul Pigmalion. Se-ndreaptă spre altarul de marmură-al zeiței. Jertfește un berbec și cade în genunchi:

– Zeiță! zice el. Tu întruchipezi iubirea, puterea suverană ce face să-ncolțească, și dintr-o piatră, viața. Eu am pe Galateea cu inima de fildeș. Azvârle-i o scânteie, și eu i-o voi aprinde, să ardă-n vâlvătăi...

Își spuse rugăciunea. Se-ntoarce și pornește înfrigurat spre casă. Se-nghesuie-n mulțime, cuprins de-o presimțire. Începe să alerge.

Sosind, trântește ușa și intră ca furtuna în sihăstria lui.

Acolo-i Galateea. Se află tot pe soclu, la fel de nemișcată. E tot cum o lăsase în ceasul când plecase spre-altarul Afroditei.

Dar el o ia în brațe. Nu vrea să ție seama că trupul ei e rece, și îi sărută fața și îi șoptește vorbe curate de iubire:

– Tu ai să-mi fii soție, îi spune Galateei. Niciuna nu-i ca tine de castă și gingașă. Eu te-am purtat în suflet și te-am creat din fildeș.

În timp ce-i spune astfel, cuprins de-nflăcărare, deodată Galateea întredeschide ochii și inima ei bate. Iar pielea ei se face mai moale ca mătasea. Cosițele-s de aur și ochii de cicoare, surâsul îl pătrunde-n inimă pe tânăr, și ea-i cuprinde gâtul:

– Mult am dormit, iubite!...

Iar Pigmalion ridică povara lui cea scumpă cu brațele-amândouă și strigă cu putere:

– Trăiește Galateea!... Îți mulțumesc, zeițo!... Îți mulțumesc, iubire...

Pe urmă, se-nțelege, s-a prăznuit și nunta, la care-au fost poftite mulțimile din Cipru.

A fost nuntă mare... Veniseră artiștii din tot cuprinsul țării, toți sculptorii Eladei, poeții, muzicanții.

A fost și Afrodita, cu feciorul său Eros. Chiar au dansat la nuntă...

A fost veselie cum nu se poate spune...

Așa zice legenda.

Și-au trăit împreună ani lungi, zile fericite. Cât? Nu mai știe nimeni.

(Al. Mitru – ***Legendele Olimpului***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Transcrie, din primul alineat, două cuvinte monosilabice și două cuvinte plurisilabice. (4p.)
2. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din fiecare dintre cuvintele date: *zburdalnici, începeau, ghirlande, lungi.* (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

3. Transcrie, din primul alineat, un cuvânt care conține un diftong și un cuvânt care conține un triftong. (2p.)
4. Indică, pentru fiecare din cuvintele date, câte un sinonim potrivit în context: *gătite, străvezie, agățau, asurzitor.* (4p.)
5. Precizează modul și timpul primelor două verbe din text. (4p.)
6. Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate: *E tot cum o lăsase în ceasul când plecase.* (4p.)
7. Precizează funcția sintactică a cuvintelor din propoziția: *Se-ndreaptă spre altarul de marmură al zeiței.* (4p.)
8. Stabilește felul propozițiilor subordonate din fraza: *Nu vrea să ție seama că trupul ei e rece.* (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

9. Transcrie un enunț de maximum zece cuvinte, în care Pigmalion își rostește rugămintea. (6p.)
10. Transcrie secvențe care se referă la două dintre trăsăturile care alcătuiesc portretul fizic al Galateei. (6p.)
11. Numește două moduri de expunere identificate în textul citat. (4p.)
12. Exprimă-ți opinia, într-un text de 6-8 rânduri, despre legătura care se stabilește între artist și opera/ creația sa. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Scrie o compunere de 20-25 de rânduri, în care să argumentezi apartenența la genul epic a textului citat la subiectul I.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- numirea a patru dintre caracteristicile genului epic;
- ilustrarea acestor caracteristici, cu ajutorul exemplelor extrase din textul ales;
- evidențierea modalităților de caracterizare a personajelor, specifice textului epic;
- exprimarea propriului punct de vedere asupra semnificației textului.

Notă!
Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare reper) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)
În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

19

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

E TERIBILĂ CASA bunicilor!

Uf! De câte ori trebuie să se ducă la bunici cu părinții, copiii se uită chiorâș unul la altul, strâmbă din buze, dau din cap și sunt ca zmeele descălecate de vânturi și arestate în

Scanned with OKEN Scanner

dulap, cu cozile înfăşurate, sfoara depănată şi zbârnâietoarea mută. Mâinile trebuie să fie curate şi dulci la pipăit, unghiile tăiate, părul pieptănat – dar nu cu mâinile-, hainele periate, ghetele lustruite.

– Să nu vorbiţi tare şi neîntrebaţi, să nu râdeţi prosteşte, să nu puneţi mâna pe lucruri, să nu v-atingeţi de pisici, să nu faceţi obrăznicii...

– Atunci ce să facem?

– Să fiţi cuminţi.

Să nu, să nu, să nu. Asta-i casa bunicilor: zidurile în care nepoţii n-au voie să fie copii. E mai rău decât la biserică. Acolo măcar e lume multă, mare şi cam surdă, iar copiii - printre babe şi moşnegi – sunt ca în pădurea veche: îşi fac semne şi râd pe furiş şi înfundate. Dar bunicii sunt doi, fiecare în câte un fotoliu; părinţii, doi, fiecare pe un scaun; iar copiii, prizonieri între ochelarii bunicilor şi ochii părinţilor.[...]

Bunicul a fost procuror general, adică generalul procurorilor.

Tata spune:

– Nimeni nu crâcnea în faţa tatei.

– Stăteau toţi smirnă?

– Toţi.

– Chiar şi mata?

– Chiar şi eu.

– Teribil!

– Şi bunica? Urmează logic glasul inocent.

Tata vrea să se încrunte, dar zâmbeşte cu ochii mici.

– Mama? Se întreabă el. Straşnică femeie!

Râde şi nu mai spune nimic.

Aşa e tata: când nu vrea să spună ceva, îi vine să râdă. Cu mama râde des. Mama se supără, şi tata, tata parcă e copilul mamei, ca şi ceilalţi.

(Ionel Teodoreanu – ***În casa bunicilor***)

A. **Limba română** (30p.)

1. Precizează procedeele de îmbogăţire a vocabularului prin care s-au format cuvintele: *chiorâş, arestate.* (2p.)
2. Scrie câte un antonim al cuvintelor: *curate, multă, veche, inocent.* (4p.)
3. Precizează valoarea morfologică pe care o au în text cuvintele subliniate: *să nu râdeţi prosteşte, să nu puneţi mâna pe lucruri, să nu v-atingeţi de pisici, să nu faceţi obrăznicii.* (4p.)
4. Precizează funcţia sintactică pe care o au cuvintele subliniate din enunţul: *Asta-i casa bunicilor: zidurile în care nepoţii n-au voie să fie copii.* (4p.)
5. Alcătuieşte o propoziţie în care cuvântul *bunica* să îndeplinească funcţia sintactică de complement indirect. (4p.)
6. Precizează felul primei propoziţii subordonate din fragmentul citat. (4p.)
7. Numeşte raportul sintactic care se stabileşte între propoziţiile din fraza: *Tata vrea să se încrunte, dar zâmbeşte cu ochii mici.* (4p.)
8. Alcătuieşte o frază în care verbul *a râde* să-şi subordoneze o propoziţie circumstanţială de cauză. (4p.)

B. **Înţelegerea textului** (30p.)

9. Transcrie enunţul din care reise atitudinea copiilor atunci când trebuia să meargă împreună cu părinţii în vizită la bunici. (4p.)
10. Formulează ideea principală care se desprinde din primul alineat al textului. (4p.)
11. Numeşte două moduri de expunere prezente în fragmentul citat. (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

12. Precizează două trăsături care să justifice afirmația că textul aparține genului epic. (4p.)
13. Explică în cinci-șase rânduri semnificația afirmației: *tata parcă e copilul mamei, ca și ceilalți.* (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Având ca punct de pornire concluziile desprinse din fragmentul citat la partea I, redactează o compunere de 15-20 de rânduri în care să-ți exprimi punctul de vedere/ opinia despre felul în care trebuie să se comporte copiii în prezența părinților și a bunicilor.

În redactarea compunerii, trebuie:

- să utilizezi structura adecvată acestui tip de compunere (formularea clară/ logică a punctului de vedere/ a opiniei, prezența argumentelor care să justifice punctul de vedere/ opinia exprimată);
- să ai conținutul (dezvoltarea argumentelor) și stilul adecvate cerinței date;
- să respecți normele de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut (câte 4 puncte pentru fiecare cerință rezolvată) și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3 p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

20

Timpul efectiv de lucru este de 120 de minute. Se recomandă să folosești 15 minute pentru citirea repetată, cu atenție, a textului dat și 15 minute pentru autocorectarea lucrării scrise.

Subiectul I (60 de puncte)

Citește cu atenție textul dat. Scrie, pe foaia de teză, răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos:

Însuflețit în bronzul nemuririi,
Eroul vremurilor medievale,
Cu buzduganu-ntins și-ncins de zale,
Se-nalță ca fantoma răzvrătirii.

Și-un armăsar mai sprinten ca zefirii
Stă-n frâu ținut și spumegă-n zăbale;
Iar fastul mantiei voievodale
Își strânge-n falduri nimbul strălucirii.

Din soare, sângerând pe după dealuri
Ale Moldovei sfinte idealuri
Coboară pe figura-i ca o slavă...

...Și razele coroanei domnitoare
Iau tonuri de rubin, - pe când, sub soare,
S-aprinde-n zări o Roșie Dumbravă...

(Mihai Codreanu – ***Statuia lui Ștefan***)

Scanned with OKEN Scanner

A. **Limba română** (30p.)

1. Indică, pentru fiecare din cuvintele date, câte un sinonim potrivit contextului din care au fost extrase: *fantomă*, *răzvrătire*, *sprinten*, *tonuri*. (4p.)
2. Scrie două enunțuri relevante pentru polisemantismul cuvântului *figură*. (4p.)
3. Transcrie, din prima strofă, un substantiv în cazul acuzativ și un adjectiv în cazul genitiv. (4p.)
4. Alcătuiește câte un enunț în care cuvintele *sprinten* și *de* (*tonuri de rubin*) să aibă altă valoare morfologică decât în text. (4p.)
5. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *Își strânge-n falduri <u>nimbul</u> <u>strălucirii</u>.* (4p.)
6. Alcătuiește câte un enunț în care substantivul *fantomă* să aibă funcția sintactică de nume predicativ, respectiv de complement indirect. (6p.)
7. Transcrie ultima propoziție subordonată din textul dat, precizându-i felul. (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

8. Numește modul de expunere dominant în textul dat. (4p.)
9. Transcrie, din strofa a doua a poeziei, o imagine vizuală. (6p.)
10. Precizează măsura versurilor și tipul rimei din primele două strofe ale poeziei. (6p.)
12. Exprimă-ți opinia, în 5-6 rânduri, în legătură cu mesajul și semnificațiile strofei a treia a poeziei. (14p.)

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Imaginează-ți următoarea situație: Ai participat la o ceremonie organizată la Mănăstirea Putna, cu ocazia împlinirii a 550 de ani de la urcarea la tron a voievodului Ștefan cel Mare. La sărbătorire, s-au organizat manifestări diverse: discursuri ale unor personalități, concursuri de creație literară, dansuri populare etc.

Scrie, pentru revista școlii, un articol de 15-20 de rânduri, în care să îți exprimi impresiile, sentimentele și reacțiile față de acest eveniment.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- precizarea cadrului spațio-temporal;
- prezentarea evenimentelor la care ai asistat;
- folosirea unui limbaj afectiv, subiectivizat;
- adecvarea textului creat la cerință.

Notă!

Respectarea, în lucrare, a ordinii cerințelor nu este obligatorie. Vei primi **16 puncte** pentru conținut și **14 puncte** pentru redactare (*coerența textului* – 3p.; *registrul de comunicare, stilul și vocabularul adecvate conținutului* – 3p.; *ortografia* – 3p.; *punctuația* – 3p.; *așezarea corectă a textului în pagină, lizibilitatea* – 2p.)

În vederea acordării punctajului pentru redactare, compunerea trebuie să se încadreze în spațiul indicat.

Scanned with OKEN Scanner

Partea a IV-a

Sugestii de rezolvare

Scanned with OKEN Scanner

SUGESTII DE REZOLVARE PENTRU EVALUAREA CURENTĂ

1. Exemplu de răspuns:
S-a produs o explozie. (sens propriu)
S-a produs o explozie de bucurie la aflarea rezultatului. (sens figurat)
Inima îi bătea cu putere. (sens propriu)
E un om fără inimă. (sens figurat) etc.

2. Exemplu de răspuns: *În turbarea ei canicular, arşiţa miezului înflăcărat al zilelor de iuliu muşca cu dinţi (de foc) de pretutindeni şi îşi ostoia setea sa covârşitoare cu cele de pe urmă picături de viaţă, umede şi vii, sorbite din vinele adânci ale (lucrurilor).*
(Calistrat Hogaş – ***Pe drumuri de munte***)
Turbarea este o boală contagioasă.
El *muşca* absent dintr-un măr.
Apa din sticlă era atât de rece, încât au început să-l doară *dinţii*.
Din cauza efortului, i se umflaseră *venele* de la gât.

3. În rezolvarea acestei cerinţe ar trebui parcurşi următorii „paşi": selectarea celor patru cuvinte/ expresii. Integrarea acestora într-un context unitar. (**Atenţie!** este obligatoriu să laşi un rând liber, la început, pentru a putea adăuga ulterior titlul.) În cazul în care constaţi că unul dintre cuvinte nu se potriveşte contextului ales, nu vei schimba textul, ci vei înlocui cuvântul cu altul, potrivit. Abia în final vei alege titlul potrivit. De exemplu, poţi alege cuvinte/ expresii precum *bogat, fraged, somnoros, tânăr, a-şi deschide ochii* etc. pe care să le integrezi într-o descriere intitulată *O dimineaţă de vară*.

4. Exemplu de răspuns:
1. Doi mincinoşi discută între ei.
2. .....
3. .....
4. Primul mincinos acceptă minciuna celui de-al doilea.
4. A. Acceptarea minciunii se datorează faptului că dăduse peste un mincinos şi mai mare decât el.

5. Vei avea în vedere:
- stabilirea secvenţelor narative;
- precizarea personajelor implicate în acţiune;
- respectarea succesiunii întâmplărilor la care participă personajele.

Atenţie! în primul semestru, poţi realiza doar planul dezvoltat al unei nuvele. În semestrul al doilea poţi alege atât o nuvelă, cât şi un roman sau o **comedie**.

6. Citeşte cu atenţie textul. Vei constata că strict cronologic, acţiunea nu începe odată cu faptele relalate în primul alineat, ci cu mult timp înainte, atunci când Lefter cumpără biletele de loterie cu bani împrumutaţi de la căpitanul Pandele. Vor urma discuţia despre noroc şi nenoroc, promisiunea lui Lefter că va oferi zece la sută din câştig căpitanului, discuţia cu soţia, sosirea lui Pandele cu vestea cea mare, căutarea zadarnică a biletelor şi abia apoi cuvintele strigate de Lefter, în debutul textului, *Asta e culmea!...*

Scanned with OKEN Scanner

culmea!... În tot acest timp, naratorul intervine de mai multe ori, adresându-se direct cititorului pentru a explica sau a comenta actele personajelor.

7. expoziţiunea/ situaţia iniţială.

8. 1.naraţiune, descriere.

2. Exemplu de răspuns: *După-amiază*, *vară*, *lună*, *sfârşitul* (*războiului*), *minute*, *clipe*, *pe vremuri*, *demult*.

3. Exemplu de răspuns: ⇨ *curte*, *pivniţă*, *poarta* (*cea mare*), *gang* (*imens*) etc.
⇨ *golfuri*, *estuare*, *delte*, *lichidul*, *linii* (*fluide*) etc.

5. c.

6. Pentru a explica motivul, este bine să reciteşti fraza: *„Ai săi" dormeau, el nu avea voie să iasă în stradă, iar în curtea în care se afla, pardosită cu plăci neregulate de piatră şi izolată complet de stradă, nu mai avea nimic de explorat.*

9. 1. naraţiune, descriere, dialog

2. Exemplu de răspuns: indici de timp – *astʼ dimineaţă*, *târziu* etc.;
indici de spaţiu – *drum*, *pădure*, *poieni*, *marginea unei râpi* etc.

3. Exemplu de răspuns: oferă informaţii despre cadrul în care are loc acţiunea, despre trăirile personajelor etc.

10. 1. naraţiunea, dialogul.

2. Autorul este Ioan Groşan, personajul este Sebastian, iar cititorul ia act de ceea ce se întâmplă în text prin intermediul naratorului care este o „voce" distinctă.

3. Sebastian; profesor de română; Sebastian.

4. balada ***Mioriţa***.

5. Exemplu de răspuns: *De ce nu fuge şi nici nu se apără de duşmani ciobanul din balada* ***Mioriţa****?*

11. 1. Exemplu de răspuns: Genul liric este prin excelenţă subiectiv, al lumii interioare a poetului; acesta, prezent în mod nemijlocit în creaţia sa prin intermediul limbajului poetic, îşi exprimă sentimentele, trăirile, apelând la elemente de expresivitate artistică etc.

2. descrierea.

3. **A.**: iambic + amfibrahic; **B.**: trohaic.

12. 1. îmbrăţişată; 11 silabe.

2. pentru a conserva metrica; pentru a marca rostirea împreună a două cuvinte.

3. inversiunea.

****13.** 1. *însuşi glasul gândurilor*; *dulci evlavii*; *asculta-vei*; *din neguri reci ... te vei desface?*

2. Exemplu de răspuns: *însuşi glasul gândurilor* – modificare a topicii prin antepunerea adjectivului pronominal cu rol de insistenţă asupra sensului figurat al substantivului *glas*; *dulci evlavii* – antepunerea epitetului pentru a scoate în evidenţă duioşia visătorului etc.

3. Exemplu de răspuns: pierderea metricii, a rimei şi a ritmului.

****14.** 1. alegoria.

2. Exemplu de răspuns: succesiunea de imagini concrete ale naturii are rolul de a trimite spre o noţiune abstractă, moartea.

15. Poţi alege trei dintre următoarele repere, urmând să-l adaugi pe cel de al patrulea:
- precizarea a *n* caracteristici ale genului epic;
- exemplificarea caracteristicilor genului epic pe baza textul indicat/ ales;
- prezentarea, pe scurt, a subiectului operei selectate;
- exprimarea unei opinii despre semnificaţiile/ despre mesajul textului.

16. Poţi alege trei dintre următoarele repere, urmând să-l adaugi pe cel de al patrulea:
- precizarea a *n* caracteristici ale genului liric;
- exemplificarea caracteristicilor genului liric pe baza textul indicat/ ales;

Scanned with OKEN Scanner

• relevarea modului de expunere dominant și a trăsăturilor acestuia, identificabile în text;
• prezentarea, pe scurt, a mijloacelor artistice folosite de autor;
• exprimarea unei opinii despre semnificațiile/ despre mesajul textului.

**17. 1. Împărțirea textului în acte și scene, prezența indicațiilor scenice/ de regie și a replicilor, absența naratorului etc.
2. Exemplu de răspuns: regizorului îi oferă informații/ sugestii pentru punerea în scenă a spectacolului; actorilor le oferă sugestii legate de interpretarea rolurilor; cititorilor le permite să vizualizeze întâmplările desfășurate pe scenă.

**18. 1. dialogul.
2. 13 replici.
3. Exemplu de răspuns: Zoe (*râzând*) este binedispusă și sigură pe sine, dominându-și interlocutorul căruia i se adresează (*cu dispreț*); Cațavencu este permanent în defensivă (*sculându-se ruşinat*) și (*umilit*), fiind (*repede*) gata să execute orice ordin numai să scape cu fața curată.

**19. 1. narațiune, descriere, dialog.
2. Exemplu de răspuns: Sporește expresivitatea relatării, ajutându-l pe Tipătescu să înțeleagă mai bine faptele, punându-l totodată pe Ghiță într-o lumină favorabilă.

20. 1. *herb, greşale, părete, armaş, cneaz.*
2. Exemple de răspuns: *...ne iartă nouă greşalele noastre...; Armaş era un rang boieresc în Evul Mediu.*

21. 1. *păpuşoi, barabule, cucuruz.*
2. Exemplu de răspuns: *Păpuşoiul se culege toamna.*

22. **Atenție!** – în descriere, trebuie:
• să respecți părțile acestui tip de compunere (introducere-cuprins-încheiere) și proporțiile dintre ele;
• să ai un conținut adecvat cerinței;
• să respecți normele de ortografie, de punctuație și de exprimare corectă.

23. Exemple de răspuns:
Fiind meloman, iubea muzica, dar nu putea suferi literatura şi filmul.
Legea a fost abrogată şi nu va mai intra în vigoare la treizeci de zile de la publicarea în Monitorul Oficial.
Vorbea stereotip, enervându-i pe toți prin lipsa de originalitate a ideilor exprimate.

24. Exemplu de răspuns: *Trenul este alcătuit din vagoane ale căror roți sunt așezate pe șine de fier. Iar vagoanele sunt tractate de o locomotivă, care fluieră și pufnește și care funcționează cu ajutorul aburului.*

25. *ochi, ochios, a ochi*
piatră, pietricică, a împietri, pietros,
tânăr, reîntinerire, a întineri, tinerețe
a zice, a contrazice, a prezice, prezicere, zicătoare

26. *a cunoaşte*: cunoștință (*a cunoaşte+ință*), cunoscător (*a cunoaşte+ător*), recunoaşte (*re+cunoaşte*) etc.
drag: drăguț (*drag+uț*), a îndrăgi (*în+drag*), drăguleț (*drag+uleț*) etc.

27. *descumpănit, împodobit, întruchipat.*

28. Exemple de sinonime: *arbore* (copac, pom...), *creangă* (cracă, ramură, ram...), *sol* (pământ, teren...), *a construi* (a clădi, a dura, a înălța...). **Atenție!** realizarea unei descrieri literare presupune și utilizarea unor procedee de expresivitate diverse, adaptate conținutului, la nivel fonetic, lexical, mofosintactic sau de punctuație.

29. *impresia, părerea, senzația.*

Scanned with OKEN Scanner

30. *Ecaterina a II-a a fost o <u>tarină</u> a Rusiei. Cuvântul <u>„tărină”</u> are și sensul de „ogor”. <u>Postúrile</u> în care au fost puși colegii mei m-au surprins. <u>Pósturile</u> cele mai lungi sunt cele dinaintea Crăciunului și a Paștelui.*

31. *a veni – a pleca; darnic – zgârcit; răsărit – apus; fals – original; mic – mare; bărbat – femeie; înalt – scund; mic – uriaș; aproape – departe.*

32. Exemple de răspuns: probleme *familiale...* – glas *familiar...*; text *literar...* – transcriere *literală...*; adăpost *temporar...* – propoziție circumstanțială *temporală...*; *a emigrat* în Germania... – *a imigrat* din Germania...

33. Exemple de răspuns:
masă: mulțime de oameni; reunire de elemente care alcătuiesc un împreună un singur corp;
blând: despre om (prietenos, pașnic); despre animale (care nu se sperie de om);
slab: despre om (uscățiv); despre ființe în general (lipsite de rezistență fizică); despre carne (fără grăsime);
a afecta: a destina o sumă de bani pentru ceva; a mâhni pe cineva.

34. *ortografie corectă, a prezice viitorul, caligrafie frumoasă, a-și aduce aportul, a menține în continuare.*

35. a. *te-am văzut întâiași dată pentru prima oară*
b. *...de când te-am văzut întâiași dată...* sau *...de când te-am văzut pentru prima oară...*

35. Exemple de răspuns: Marchează pauze în vorbire; dificultatea rostirii unui cuvânt (*a filtra*); lipsa de grabă în vorbire etc.

37. **A.** separă vorbirea directă de cea indirectă.
B. izolează o explicație de restul enunțului.

38. Exemplu de răspuns: elidarea unei vocale.

39. **A.** Exemplu de răspuns: atrag atenția asupra tonalității mai apăsate a rostirii cuvântului.
B. Exemplu de răspuns: înlocuiesc linia de dialog, semnalând cuvintele rostite de Sebastian.

40. Exemplu de răspuns: *Talpa-iadului, atunci, <u>a zbughit-o</u> înlăuntru, și dracii <u>au trântit</u> poarta...*
Exemplu de răspuns: Onomatopeele au capacitatea de a putea sugera prin imitație sunete, zgomote, oferind astfel cititorului sau ascultătorului informații suplimentare despre gesturi, acțiuni etc.

41. *bunătate de om; tare cald; cât de plicticos ești!; răul, răilor; blând din cale-afară; frumoasă de mama focului; groaznic de frig; aleargă iute, iute; maaare prăjitură.*

42. Exemple de răspuns:
a. supărarea: *Ești răul, răilor!*
b. mirarea: *...cât de plicticos ești!...*
c. prețuirea: *...bunătate de om ...*
d. invidia: *...maaare prăjitură ...*

43. În formularea răspunsului trebuie subliniat rolul pronumelor (*să <u>mi</u> te răpuie, să <u>mi</u> te doboare, să <u>mi</u> te omoare, să <u>mi</u> te îngroape*) în sugerarea participării afective a vorbitorului la cele relatate.

44. *Aceeași* colegă din banca a doua întârzie.
Tu *însăți* ai dorit să devii liceană.
Ele înseși îmi ceruseră să le ajut să găsească soluția optimă.
Andrei *însuși* l-a felicitat de ziua onomastică.

45. *nou-născuți* .....
douăsprezece decembrie .....
locul al optulea .....

Scanned with OKEN Scanner

voi trebuia să plecați .....

46. *Am citit o nuvelă al cărei subiect m-a fascinat.*
Era gata să fac eroarea de a avea încredere în el.
Îi voi scrie unei prietene de-ale mele.

47. *O înghețată sau o sticlă de apă plată este recomandată pe caniculă.*
Înțeleg supărarea colegei al cărei rezultat la examen a fost slab.
Ei trebuia să fie punctuali la întâlnire și să nu se facă așteptați ce colegi.
Toate informațiile pe care trebuie să le comunici sunt trecute pe fișa de înscriere.

48. *Am de citit o schiță și/ sau o nuvelă.*
Am citit o schiță și o nuvelă.
Textul citit de tine a fost o schiță sau o nuvelă?
Schița pe care am citit-o a fost interesantă.
Schița care deschide volumul de opere al lui Caragiale am citit-o deja.

****49.** 1. *Și* văzându-se el cuprins de așa usturime, s-a sculat cu nepus în masă=/p.v./ prop. principală;
2. **căci** nu mai era chip =/p.n.c./ prop. circ. de cauză(R.1);
3. să doarmă...până pe la amiază, nesupărat de nimene =/p.v./ prop. subiectivă(R.2);
4. **cum** dormea în alte dăți =/p.v./ prop. circ. de mod (R.3).

1. Atunci dracul ia buzduganul de coadă =/p.v./ prop. principală (C.2; C.5);
2. *și*... se suie așa de tare =/p.v./ prop. principală (C.1; C.5);
3. **când** îl zvârle =/p.v./ prop. circ. de timp (R.2);
4. **de** nu se mai vede =/p.v./ prop. circ. consecutivă (R.3);
5. *și* abia după trei zile și trei nopți, căzând jos cu mare strășnicie, s-a cufundat în fundul pământului =/p.v./ prop. principală (C.1; C.2);
6. **de** s-au zguduit temeliile lumii =/p.v./ prop. circ. consecutivă (R.5).

1. **Să**-i fi zis toată lumea =/p.v./ prop. circ. concesivă(R.3);
2. **că**-i urât și obraznic =/p.n.c./prop. compl. directă(R.1);
3. ea ținea una și bună =/p.v./ prop. principală;
4. **că** bțiet ca bțietul ei, nu mai este altul =/p.v./ prop. compl. directă(R.3).

1. **De** ești om bun = /p.n.c./ prop. circ. condițională (R.2);
2. aproape de chilioara mea = /predicat eliptic/ prop. principală (eliptică de predicat; C.3);
3. *iară*...departe de pe locurile acesta = /predicat eliptic/ prop. principală (eliptică de predicat; C.2);
4. **de** ești om rău = /p.n.c./ prop. circ. condițională (R.3);
5. **că** am o cățea cu dinții de oțel = /p.v./ prop. circ. de cauză (R.3; C.6);
6. *și*...te face mii fărâme = /p.v./ prop. circ. de cauză (R.3 ; C.5);
7.**de** i-oi da drumul = /p.v./ prop. circ. condițională (R.6).

****50.** Exemplu de răspuns: *Unde se pregătise bine pentru examen,/ era așa sigură de reușită,/ că deja își programase o excursie la mare/ să uite de emoțiile/ care o chinuiseră în ultima vreme,/ dar să revadă și locurile minunate,/ unde în anii trecuți se simțise atât de bine.*

51.

ironie	*Frumos te mai porți și tu cu prietenii tăi!*
ironie	*„Grozav" exemplu ai dat colegilor!*
admirație	*Te porți frumos cu prietenii tăi.*
admirație	*Ai dat colegilor un exemplu grozav.*

Scanned with OKEN Scanner

52. În redactarea răspunsului trebuie să parcurgi următorii „paşi": precizarea impresiei produse de întâmplarea la care ai asistat, descrierea propriu-zisă însoţită de explicaţii, argumente, comentarii personale şi concluzia. Este util să integrezi şi scurte citate. Foloseşte numai persoana întâi singular.

53. Ca şi la exerciţiul precedent, în redactarea răspunsului trebuie să parcurgi următorii „paşi": precizarea impresiei produse de întâmplarea la care ai asistat, descrierea propriu-zisă însoţită de explicaţii, argumente, comentarii personale şi concluzia. Este util să integrezi şi scurte citate. Foloseşte numai persoana întâi singular.

54. Ca şi la exerciţiile precedente, în redactarea răspunsului trebuie să parcurgi următorii „paşi": precizarea impresiei produse de întâmplarea la care ai asistat, descrierea propriu-zisă (însoţită de explicaţii, argumente, comentarii personale) şi concluzia. Este util să integrezi şi scurte citate. În argumentare, ai în vedere şi indicaţiile scenice. Foloseşte numai persoana întâi singular.

55. Convenţii specifice ale scrisorii:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de ex. *Dragii noştri,...*; *Dragă mamă şi tată,...* etc.; *Cu bine,...*; *Cu drag,...* etc.);
• dată; loc; semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (*Emilia/ Emil şi Maria* – **Atenţie!** sub nicio formă, *Emilia/ Emil şi Maria Mihăilescu*!)
Conţinut adecvat cerinţei:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relaţiei cu destinatarul. (Deoarece scrisoarea este redactată în numele a două persoane, este obligatorie folosirea pluralului.)
Estetica lucrării/ aşezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie şi punctuaţie.

56. 57. 58. Pentru rezolvarea cerinţelor, ai în vedere precizările de la exerciţiul **53.**

59. **a.** Convenţii specifice ale scrisorii:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de ex. *Dragă amice,...*; *Costică,...* etc.; *Îţi mulţumesc,...*; *Cu drag,...* etc.);
• dată; loc; semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (*Bunul tău amic, X.*; *Al tău amic, X.* etc.)
Conţinut adecvat cerinţei:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relaţiei cu destinatarul: fiind bun prieten cu profesorul Ionescu, tonul poate fi familiar, adecvat formulelor de adresare şi de încheiere.
Estetica lucrării/ aşezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie şi punctuaţie.
b. Convenţii specifice ale scrisorii:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de ex. *Scumpă amică,...*; *Stimată doamnă Popescu,...* etc.; *Cu cele mai afectuoase salutări,...*; *Cu amiciţie,...* etc.);
• dată; loc; semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (*Bunul dumitale amic, X.*; *X.* etc.)

Scanned with OKEN Scanner

Conținut adecvat cerinței:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relației cu destinatarul: formula de adresare a doamnei, *Stimate amice*, obligă la folosirea unui ton neutru. Cei doi se cunosc, dar nu atât de bine încât să poată fi întrebuințat același ton ca în cazul scrisorii către *amicul Ionescu.*
Estetica lucrării/ așezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie și punctuație.

60. Convenții specifice ale scrisorii:
• formule de adresare și de încheiere adecvate relației cu destinatarul (de ex. *Dragă Victor, ...*; *Dragă prietene, ...*; **Atenție!** sub nicio formă *Dragă Victor Popa, ...*);
• dată; loc; semnătură adecvată relației cu destinatarul (*Emilia/ Emil și Maria* – **Atenție!** sub nicio formă, *Emilia/ Emil și Maria Mihăilescu*!)
Conținut adecvat cerinței:
• textul propriu-zis (**Atenție!** la alegerea unui context adecvat integrării celor patru cuvinte);
• tonalitate potrivită relației cu destinatarul. (Deoarece scrisoarea este redactată în numele a două persoane, este obligatorie folosirea plurarului.)
Estetica lucrării/ așezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie și punctuație.

61. 62. Pentru rezolvarea cerințelor, ai în vedere precizările de la exercițiul **58.**

****63.** Pentru rezolvarea cerințelor, ai în vedere precizările de la exercițiul **58.** Atenție la alegerea datei (care să fie ulterioară celei de *15 noiembrie*). Alege un nume pentru *domnul primar.*

****64.** Pentru rezolvarea cerințelor, ai în vedere precizările de la exercițiul **58.** Atenție la alegerea datei (care să fie ulterioară celei de *15 martie*).

65. Redactarea descrierii presupune parcurgerea cel puțin a următorilor „pași":
• precizarea nuanțată/ detaliată a contextului spațio-temporal (de exemplu: când și unde a avut loc ceremonia, dacă spațiul a fost amenajat în mod adecvat evenimentului și cum anume etc.);
• cine a participat;
• dacă elevii au purtat o anume îmbrăcăminte și cum arăta aceasta;
• dacă a avut loc un anumit ceremonial și care a fost acesta;
• ce sentimente ai trăit în împrejurarea descrisă;
• concluzia.
Atenție! la estetica lucrării (alineat; scris lizibil), la așezarea în pagină specifică jurnalului care presupune și consemnarea datei, precum și la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

****66. **67. **68.** Pentru rezolvarea cerințelor, ai în vedere precizările de la exercițiul **63.**

69. Pentru rezolvarea cerințelor, ai în vedere precizările de la exercițiul **53.**

70. Atmosfera sugerată de versurile Otiliei Cazimir se schimbă de la veselia specifică Ajunului, din prima parte (*Îi râd pe crengi lumânărelele mărunte*; *flăcări aurii de*

Scanned with OKEN Scanner

poleială; *Au năvălit copiii în odaie* etc.), la melancolia datorată singurătății, din final (*S-au risipit copiii stol,/ Ducând a luminițelor văpaie*; *nu e nimeni, nimeni în odaie...*). În fond, *puiul de brad adus din iarna rece*, chiar dacă *Se crede încă sus la el, în munte*, va muri, iar faptul că rămâne singur, părăsit de copii, *despuiat și gol* este ca un avertisment pentru ceea ce i se va întâmpla. Așadar, poți descrie atât întâmplări (imaginare sau reale) vesele cât și triste. Dar, oricum ar fi ele, în conformitate cu planul propus, va trebui să motivezi de ce le-ai ales pentru a le descrie. **Atenție!** la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

71. În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- delimitarea cadrului spațio-temporal (unde, când);
- descrierea nuanțată a peisajului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic (întrebuințarea figurilor de stil și a elementelor de expresivitate artistică, subliniate, eventual, prin utilizarea adecvată a semnelor de punctuație);
- concluzia;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

72. În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- delimitarea cadrului spațio-temporal (unde, când);
- descrierea nuanțată a prietenului, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic (întrebuințarea figurilor de stil și a elementelor de expresivitate artistică, subliniate, eventual, prin utilizarea adecvată a semnelor de punctuație);
- concluzia;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

73. În redactarea compunerii, vei avea în vedere:
- delimitarea cadrului spațio-temporal (unde, când);
- descrierea nuanțată a operei de artă, prin folosirea limbajului artistic/ beletristic (întrebuințarea figurilor de stil și a elementelor de expresivitate artistică, subliniate, eventual, prin utilizarea adecvată a semnelor de punctuație);
- concluzia;
- respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

74. Pentru redactarea descrierii, ai în vedere explicațiile de la **69.**. Poți integra în textul tău și cuvinte/ structuri adecvate, din fragmentul reprodus. **Atenție!** la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), precum și la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

75. **A.** De exemplu: Țugulea era fiul cel mic al unor oameni foarte săraci; ca și frații săi, era *trențăros și nespălat, ca vai de el*, dar mai era și *olog de amândouă picioarele*, pentru că Smeoaica Pământului *îi luase vinele*, ca să se răzbune când auzise ce soartă îi prevestiseră ursitoarele; toată lumea râdea de el, chiar și frații săi; Țugulea avea calități nebănuite care îi miră și pe frații săi: la vânătoare era atât de îndemânatic, încât *nicio săgeată nu se ducea în vânt degeaba*.

Atenție! – în redactare, vei avea în vedere: părțile acestui tip de compunere (introducere-cuprins-încheiere) și proporțiile dintre ele; respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

B. De exemplu: Erau *trențăroși și nespălați, ca vai de ei*, soarta fiindu-le îngreuntă de faptul că *se învecinau cu Smeoaica Pământului* care era așa rea, încât *nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa*. Erau lipsiți de omenie, pentru că râdeau de beteșugul lui Țugulea și-l considerau un nevolnic. De aceea s-au mirat nespus când, mergând toți trei la vânătoare, au văzut că mezinul era atât de meșter în trasul cu arcul...

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! – în redactare, vei avea în vedere: părțile acestui tip de compunere (introducere-cuprins-încheiere) și proporțiile dintre ele; respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

76. **Atenție!** – în realizarea textului vei avea în vedere:
- fixarea unui titlu adecvat;
- povestirea coerentă a întâmplări, la care să fi participat atât părinții, cât și sora ta;
- respectarea normelor exprimării corecte și a regulilor de punctuație și ortografie.

77. **Atenție!** – în relatarea ta, vei avea în vedere:
- indicarea titlului emisiunii, a realizatorului/ realizatorilor (dacă este cazul) și a conținutului;
- explicarea motivului pentru care îți place să urmărești emisiunea;
- relatarea conținutului;
- respectarea normelor exprimării corecte și a regulilor de punctuație și de ortografie.

Notă! Numele folosite pot fi reale sau imaginare.

78. În redactarea răspunsului este important să alegi registrul stilistic potrivit relației dintre cei doi vorbitori. Cu ajutorul semnelor ortografice și de punctuație poți sugera mimica, gestica și tonalitatea. De exemplu, punctele de suspensie care întrerup comunicarea exprimă nesiguranța sau emoția elevului bănuit de a fi făcut un lucru nepermis, semnele de exclamare și de întrebare pot sublinia tonul autoritar al profesorului. Apostroful, într-o formulă de adresare de genul *dom' profesor*, poate exprima, în situația imaginată, lingușala, încercarea elevului de „a intra sub pielea" profesorului. Evident, totul depinde de turnura pe care intenționezi să o dai discuției dintre cei doi.

79. 80. În redactarea răspunsului este important să alegi registrul stilistic potrivit relației dintre cei doi vorbitori. Folosește semne ortografice și de punctuație pentru a sugera și mimica, gestica sau tonalitatea.

81. Convenții specifice ale cererii:
- formulă de adresare inițială (*Domnule Director/ Doamnă Directoare, ...*);
- semnătură și dată (**Atenție!** se scriu direct, fără titlu: *Semnătura: ..., Data: ...*);
- formulă finală de adresare a cererii (*Domnului Director/ director al Școlii Numărul 5*);
- redactare pe o coală format A4, neliniată.

Conținutul cererii:
- formula consacrată (*Subsemnatul.../ Subsemnata...*), numele și prenumele;
- adresa petiționarului;
- calitatea petiționarului;
- precizarea succintă a motivului solicitării, prin utilizarea uneia dintre formulele consacrate (*Vă rog să dispuneți eliberarea...*; *Solicit eliberarea...* etc.). **Atenție!** în mod obișnuit, conținutul ar trebui concentrat în două fraze: prima – prezentarea petiționarului și a cererii propriu-zise, a doua – motivarea cererii.

Estetica lucrării/ așezare în pagină:
- alineat; scris lizibil. Atenție! marginea albă trebuie să aibă o lățime mai mare decât
- în cazul unui text obișnuit (2-3 cm.).

Corectitudinea limbii utilizate:
- lexic, sintaxă, registru stilistic adecvat;
- proprietatea termenilor;
- ortografie și punctuație.

82. Pentru a corecta/ rescrie cererea, ai în vedere și explicațiile de la **79.** Ține seama și de faptul că o cerere de înscriere conține doar informații având un caracter general și nu titlul cărții pe care dorești să o citești. Atenție și la corectarea greșelilor ortografice și de punctuație existente în text.

Scanned with OKEN Scanner

**83. Convenţii specifice ale invitaţiei:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de ex. *Dragii mei, ... Dragilor, ...* etc.; *Vă aştept cu drag...*);
• dată, loc, semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (*Emilia/ Emil*).
Conţinut adecvat cerinţei:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relaţiei cu destinatarul.
Estetica lucrării/ aşezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare concisă şi clară (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie şi punctuaţie.

**84. Convenţii specifice ale invitaţiei:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de ex. *Dragă Moş Crăciun,...*; *Te aştept cu nerăbdare...*);
• dată, loc, semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (de ex. *Victor*, *Victoraş...*).
Conţinut adecvat cerinţei:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relaţiei cu destinatarul (folosirea persoanei întâi singular ar fi cea mai potrivită).
Estetica lucrării/ aşezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare concisă şi clară (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie şi punctuaţie.

**85. Convenţii specifice ale invitaţiei:
• formule de adresare şi de încheiere adecvate relaţiei cu destinatarul (de exemplu: *Domnule profesor,...*; *Vă aşteptăm cu drag...*);
• dată, loc, semnătură adecvată relaţiei cu destinatarul (de exemplu: *Colectivul de elevi al clasei a VIII-a B*). **Atenţie!** cum, în acest caz, invitaţia nu este făcută în nume personal, nici semnătura nu trebuie să fie personalizată.
Conţinut adecvat cerinţei:
• textul propriu-zis;
• tonalitate potrivită relaţiei cu destinatarul.
Estetica lucrării/ aşezare în pagină:
• alineat; scris lizibil.
Corectitudinea limbii utilizate:
• exprimare concisă şi clară (lexic, sintaxă);
• proprietatea termenilor;
• ortografie şi punctuaţie.

86. Înainte de a trece la rezolvarea cerinţei, este bine să notezi pe ciornă ideile principale ale textului, pe care să le ordonezi în succesiune logică. **Atenţie!** la convenţiile specifice rezumatului: respectarea fidelităţii faţă de text; relatarea la persoana a III-a; utilizarea modurilor şi a timpurilor verbale potrivite; trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, fără dialog inserat; relatarea obiectivă, fără intervenţii emoţional-subiective şi fără citate. Ai în vedere, de asemenea, estetica lucrării/ aşezarea în pagină (alineat; scris lizibil) şi respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie şi de punctuaţie.

Scanned with OKEN Scanner

87. În rezolvarea cerinței, ai în vedere precizările de la **84.**

88. Rezumă textul **B.**, ținând seamă și de indicațiile de la **84.**

89. • numirea caracteristicilor; de exemplu: genul liric este, prin excelență, al subiectivității, al lumii interioare, exprimă sentimentele, trăirile poetului, prezent în mod nemijlocit în creația sa prin intermediul limbajului poetic, apelează la elemente de expresivitate artistică etc.
• ilustrarea caracteristicilor; în funcție de textul ales;
• prezența eului liric; de exemplu: existența persoanei întâi (sau a doua), adresarea directă, rolul semnelor de punctuație etc.
• explicarea rolului mijloacelor/ procedeelor artistice precum și al elementelor de versificație în conturarea atmosferei; în funcție de textul ales.
Atenție! la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

90. • numirea caracteristicilor; de exemplu: genul epic presupune prezența naratorului (care poate vorbi în nume personal sau poate face personajele să se exprime în vorbire directă), a personajelor, a acțiunii, a subiectului și a momentelor subiectului etc.
• ilustrarea caracteristicilor; în funcție de textul ales;
• evidențierea modalităților de caracterizare a personajelor; directă/ de către autor, de către alte personaje; indirectă/ prin limbaj, prin comportament, prin aspectul fizic etc.
• exprimarea propriului punct de vedere asupra semnificației textului; indiferent de opinia exprimată, este indicat să întrebuințezi, cu precădere, verbe precum – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil*, *probabil*, *desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că*, *încât*, *așadar* etc.
Atenție! la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

****91.** • numirea caracteristicilor; de exemplu: specie a genului dramatic; provoacă râsul prin prezentarea unor tipuri umane sau a unor situații surprinzătoare; conține forme ale comicului precum umorul și ironia; este destinată a fi reprezentată pe scenă; este împărțită în acte și scene; autorul își face simțită prezența doar prin indicațiile scenice plasate în paranteze; modul de expunere este dialogul; intervenția personajelor se numește replică etc.
• ilustrarea caracteristicilor; în funcție de textul ales;
• evidențierea modalităților de caracterizare a personajelor; directă/ de către autor (prin intermediul indicațiilor scenice), de către alte personaje; indirectă/ prin limbaj (monolog, dialog), prin nume, prin comportament etc.
• relevarea raporturilor; în funcție de textul ales.
Atenție! la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

92. • numirea caracteristicilor; de exemplu: specie a genului epic în proză, cu un singur fir narativ, de mică întindere, cu un conflict concentrat, care implică un număr mic de personaje; caracterizarea personajelor este sumară, insistându-se cu precădere pe o trăsătură dominantă, în timp ce acțiunea propriu-zisă este extrem de redusă; intervenția naratorului este moderată etc.
• ilustrarea caracteristicilor; în funcție de textul ales;
• evidențierea momentelor subiectului; în funcție de textul ales;
• relevarea raporturilor; în funcție de textul ales.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

****93.** • numirea caracteristicilor; de exemplu: specie a genului epic în proză, de mare întindere, cu o acțiune care se desfășoară pe mai multe planuri, cu un număr mare de personaje, având trăsături complexe etc.
• ilustrarea caracteristicilor; în funcție de textul ales;
• evidențierea momentelor subiectului; în funcție de textul ales;
• prezentarea personajului; în funcție de textul ales.
Atenție! la estetica lucrării/ așezarea în pagină (alineat; scris lizibil), la respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație precum și la încadrarea în limita de timp.

****94.** **Atenție!** – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
• stabilirea tipului de personaj (principal, secundar etc.) și a mijloacelor/ a procedeelor de portretizare;
• precizarea, în textul selectat, a două trăsături ale personajului;
• ilustrarea trăsăturilor, prin raportare la o secvență/ situație din text;
• exprimarea propriei păreri asupra personajului;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

95. **Atenție!** – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
• stabilirea tipului de personaj (principal, secundar etc.) și a mijloacelor/ a procedeelor de portretizare;
• precizarea, în textul selectat, a două trăsături ale personajului;
• ilustrarea trăsăturilor, prin raportare la o secvență/ situație din text;
• exprimarea propriei păreri asupra personajului;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

****96.** **Atenție!** – în redactarea compunerii vei avea în vedere:
• stabilirea tipului de personaj (principal, secundar etc.) și a mijloacelor/ a procedeelor de portretizare;
• precizarea, în textul selectat, a două trăsături ale personajului;
• ilustrarea trăsăturilor, prin raportare la o secvență/ situație din text;
• exprimarea propriei păreri asupra personajului;
• respectarea normelor de exprimare corectă, de ortografie și de punctuație.

97. • caracterizare directă/ de către autor, de către alte personaje, autocaracterizare; caracterizare indirectă/ prin limbaj, prin aspectul fizic, prin vestimentație, prin comportament etc.
• precizarea a patru trăsături ale personajului și ale semnificației acestora: sociabil, vesel, prudent, atent la propria înfățișare, fără griji, ține la avutul și la oamenii săi etc.
ilustrarea acestor trăsături, prin raportare la text (de exemplu: *...negustorul se ploconi spre comis și spre umbrele de la foc. – Pentru mine are să fie mare cinste; ești un om căruia îi plac tovărășiile* – sociabil; *un bărbat bărbos cu căciulă și cu giubea. Barba-i era astâmpărată și rotunjită de foarfece; râdea cu obraji plini și bogați de creștin hrănit* – vesel, atent la propria înfățișare, fără griji; *Mai întâi însă cată să-mi pun în rânduială marfa, să văd de hrana vitelor ș-a oamenilor* – ține la avutul și la oamenii săi etc.)
• evidențierea mijloacelor artistice folosite în caracterizare (de exemplu: moduri de expunere precum narațiunea și dialogul, care fac mai alertă comunicarea, expresivitatea unor cuvinte și a unor structuri gramaticale ca *barbă astâmpărată* – îndreptată

Scanned with OKEN Scanner

cu foarfeca, îngrijită, pentru a desemna faptul că nu este precum ceilalți călători de la han; *după cum și la carte scrie, vinul îndulcește inima omului și folosește mădularelor lui* – vorbește sfătos, ca un om cu o oarecare știință de carte etc.).

**98. • caracterizare directă (de către autor); caracterizare indirectă (înfățișare, vestimentație, comportament);

• adolescent plăcut la înfățișare, inteligent, dar nu prea vorbăreț, având mândria și încrederea în sine specifică vârstei, dar care se dovedesc a fi doar aparente, incapabil încă să înțeleagă problemele grave ale vieții etc.

• în ilustrarea acestor trăsături, este util să valorifici și următoarele citate: *flăcău sprâncenat; zâmbet frumos ca de fată; abia începea să-i înfiereze mustăcioara* (plăcut la înfățișare); *avea un chimir nou și-i plăcea, vorbind, să-și desfacă bondița înflorită și să-și cufunde palmele în chimir*; Am *găsit stuh*...; Am *durat perdele*...; Am *săpat bordeie*...; am *împăcat pe toată lumea*...; am *numărat oile*...; *le*-am *scris în condică la mine*...; (mândrie și încredere în sine); *știa să spuie destul de bine despre cele ce lăsase și cele ce văzuse* (inteligent); *M-oi duce, dacă spui; dar e bine să-mi arăți ce și cum; ca să știu ce să fac*...; *Vitoria îl ... văzu sfios și nesigur*... (încrederea în sine se dovedește a fi doar aparentă); *Băiatul ... apoi ieși în sat să se întâlnească cu prieteni și să întrebe despre fetele cu care se afla bine* (incapabil încă să înțeleagă problemela grave ale vieții) etc.

• la început Vitoria îl tratează ca pe un bărbat (*Trimise pe Mitrea la domnul Iordan crâșmaru, s-aducă oleacă de rachiu de cel bun*...); cele două, mama și fiica, îl ascultă cu mirare, pentru că el le povestea despre o lume pe care ele nu o văzuseră niciodată (*Femeile știau ceva nedeslușit despre tren. Nu îndrăzniră să ceară mai multe lămuriri.*); Vitoria înțelege însă că, deși umblase prin lume, nu era încă un bărbat pe care să se bizuie la nevoie (*Îl văzu sfios și nesigur; pe când ea era plină de gânduri, de patimă și durere. Oftă cu năduf*) etc.

**99. • Domnișoara Cucu – autoritară, severă (remarcă și folosirea repetată a formelor de imperativ, însoțite de semne de exclamare și de întrebare); Eleva – inocentă și speriată (remarcă răspunsurile eliptice, marcate în text de puncte de suspensie care trădează teama);

• Indicațiile scenice au rolul de a confirma trăsăturile enunțate mai sus;

• *Zamfirescu* – folosirea numelui și nu a prenumelui subliniază severitatea profesoarei care consideră o gravă vinovăție prezența elevei, singură, pe peronul gării; în plus, va constata și alte abateri de la regulament: numărul prins *în copci*, *gamelonul* purtat *pe o ureche* și *șorțul* croit *pe talie*. *Domnișoară* – formulă de adresare specifică relației dintre elev și profesor (remarcă absența numelui care ar fi fost nepotrivit în relația dintre cele două personaje: *Domnișoara Cucu* este o formulă de adresare specifică unei relații de egalitate între interlocutori.).

**100. • TIPĂTESCU – autoritar, sigur pe el (este *puțin agitat* și *indignat*, pentru că citește în jurnal un articol în care este atacat în mod violent de un adversar politic); PRISTANDA – umil, lingușitor (stă *în picioare, mai spre ușă*, ferindu-se din calea șefului său și-l aprobă, *asemenea*, lingușitor);

• Indicațiile scenice au rolul de a confirma trăsăturile enunțate mai sus.

101. • Genul liric: subiectivitate; scoate în evidență lumea interioară a poetului, ale cărui trăiri sunt exprimate în mod nemijlocit prin intermediul limbajului poetic etc.

• Descriere (în versuri): tablou al naturii; prezența elementelor de expresivitate artistică: epitete (*haine-ntunecate*...), inversiuni (*roșul mac, adânca pace*...), aliterație (*Prin vișini vântul*...), personificare (...*vântul în grădină/ Cătând culcuș*..., *Din ochi clipește-ncet cicoarea*...) etc.; rima – o combinație între rima împerecheată și îmbrățișată care sporește impresia de muzicalitate a versului; ritmul – iambic; măsura – 8-9 silabe.

Scanned with OKEN Scanner

• Imagini vizuale: *Sub dealuri amurgește zarea,/ Se-ntunecă prin văi cărarea/ Și-i umbră peste sat...*; imagini auditive: *Umplând cu larma de talange drumul* (apropierea serii și sunetul talangelor – întoarcerea turmelor de la păscut – sugerează retragerea vieții în spații ale repaosului și liniștii etc.)

• În exprimarea punctului de vedere se poate releva, eventual, ideea că înserarea, noaptea înseamnă și un moment al visului, ale eliberării spiritului din limitele corpului uman etc.

102. • genul epic presupune prezența naratorului (care poate vorbi în numele său ori poate face personajele să se exprime în vorbire directă), a acțiunii, a subiectului și a momentelor subiectului; permite existența în paralel a tuturor modurilor de expunere: narațiune, descriere și dialog etc.

• descriere axată pe o prezentare a trăsăturilor fizice și morale ale personajului, reunite într-un portret literar; este predominant statică; sunt folosite verbe ce exprimă stări, existențe; naratorul este contemplativ, privește și meditează la ceea ce vede, simte și îl impresionează.

Atenție! în rezolvarea acestei cerințe este indicat să urmărești: cine efectuează descrierea, din ce perspectivă și ce percepe acesta, care sunt aspectele descrise și contextul lor spațio-temporal, cum se oglindesc în text cele percepute, ce sugerează imaginile artistice, ce este particular/specific în descrierea respectivă etc. Ai în vedere și elementele de portret fizic (puțin chel în vârful capului; ochi foatre blajini; mustața tunsă scurt etc.) și trăsăturile sufletești ale personajului: bun la suflet, dăruit meseriei de învățător, insuflând respect prin comportamentul său, reușind să-și ascundă propriile necazuri în fața copiilor; el captează atenția copiilor prin explicațiile sale, îi emoționează povestindu-le istorii mișcătoare etc. Atenție și la scrierea cu majusculă și apostrof, Domnu', care sugerează respect, exprimă unicitatea persoanei, dar și apropierea sufletească etc.

****103.** • comedia: *specia a genului dramatic*, al cărei *subiect* și *deznodământ provoacă râsul*; sunt *ridiculizate relații sociale, tipuri umane, năravuri* etc.; specifice *comediei* îi sunt *subiectul, acțiunea* și *conflictul care stârnesc râsul, personajele comice* (de cele mai multe ori mediocre, pline de cusururi și vicii, situate în ipostaze neobișnuite, condamnabile moral), precum și *prezența celor mai variate tipuri de comic* (de situație, de caracter, de limbaj etc.), în diferite *forme de manifestare* (ironia, persiflarea, caricatura, satira etc.); *personajul comic* este redus la câteva *trăsături*, de obicei *îngroșate, bazate pe contrastul dintre aparență și esență* (dintre ceea ce vor să pară personajele și ceea ce sunt ele în realitate), acesta fiind *principala resursă a diferitelor tipuri de comic.*

• în opera dramatică, dialogul are o serie de caracteristici care îl deosebesc de cel din opera epică: este o formă mascată de narare, care face să avanseze acțiunea; este mijlocul esențial prin care se pun în evidență atitudinea, mentalitățile, psihologia personajelor dramatice; este principala modalitate de caracterizare a personajelor; are un dublu rol: de comunicare între personajele din scenă și de transmitere către spectatori a gândurilor, a faptelor, a intențiilor și a aspirațiilor acestora.

104. • genul epic presupune prezența naratorului, a personajelor, a acțiunii, a subiectului etc.

• pentru realizarea rezumatului, vezi și explicațiile de la **84.**

• în argumentare intenției parodice a textului, poți avea în vedere și următoarele secvențe/ aspecte: materiile pe care le „studiau" eleve (*ciorba de potroace, ecuațiile teoriei sistemului binar Herculis*), preocupările profesorului-robot (*urmărea preocupat dârele lucioase pe care le lăsa pe suprafața cristalină un melc*) și ale elevelor (*croșetat, flirt*), folosirea unor cuvinte/ expresii familiare (*o ochelaristă, sunt bâtă la gătit...*)

Scanned with OKEN Scanner

etc.; este recomandabil să folosești verbe de opinie – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil, probabil, desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că, încât, așadar, ca să* etc. Textul trebuie să fie logic, coerent și să respecte normele ortografice și de punctuație.

• poți utiliza următoarea formulare: Aș dori/ nu aș dori să citesc întregul text din care a fost extras fragmentul de mai sus, în primul rând pentru că.... și în al doilea rând pentru că...

105. • Genul epic presupune prezența naratorului, care poate vorbi în numele său ori poate face personajele să să exprime în vorbire directă, a acțiunii, a subiectului și a momentelor subiectului etc.

• Realizarea rezumatului: vezi și explicațiile de la **84.**

• Este îngâmfat, fudul, încrezut, orgolios etc.

• *piele răpănoasă* (*ce eşti*); *măi porcule.*

• De exemplu: Este un joc de cuvinte; interjecția *ptiu!* sugerează respingere, senzație de neplăcere, de silă, dar în același timp exprimă și acțiunea de a scuipa oasele etc.

****106.** • Împărțirea textului în acte și scene, prezența indicațiilor scenice/ de regie și a replicilor, absența naratorului etc.

• Exemplu de răspuns: regizorului îi oferă informații/ sugestii pentru punerea în scenă a spectacolului; actorilor le oferă sugestii legate de interpretarea rolulrilor; cititorilor le permire să vizualizeze întâmplările desfășurate pe scenă.

• Exemplu de răspuns: pare o fire violentă, dar de fapt este un om fricos, care se lasă bătut în stradă fără să încerce măcar să se apere. În motivarea opțiunii poți aduce argumente utilizând atât indicațiile scenice, cât și extrase din relatarea lui Crăcănel.

107. • genul liric; descriere

• cadrul temporal (început de toamnă) și spațial (pădure, munte, locuri singuratice) și atmosfera generală (tristă, melancolică) sunt surprinse din perspectiva privitorului; prezentarea este făcută în mod sugestiv prin intermediul imaginilor vizuale și auditive, cu ajutorul figurilor de stil; verbele sunt folosite cu precădere la modul indicativ, timpul prezent; în ansamblu, textul urmărește să provoace o anumită impresie în sufletul cititorului etc.; mijloace artistice folosite de autor în conturarea atmosferei: de exemplu semnalarea unor figuri de stil precum aliterația – *sură-i sara*, epitetul (cromatic, personificator, metaforic), personificarea – *pădurea ...suspină, vântul sperios*, a elementelor de prozodie (rimă, ritm, măsură); alternarea persoanei a treia cu persoana a doua, a adresării directe (*Șapte ani de când plecat-ai, zburător cu negre plete,/ Ș-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!*); evidențierea valorilor expresive ale unor categorii lexico-semantice (de exemplu folosirea unor forme regionale: *sara, vo, farmă*) etc.

• în exprimarea și motivarea impresiei produse de lectura textului este recomandabil să folosești verbe de opinie – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil, probabil, desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că, încât, așadar, ca să* etc. Textul trebuie să fie logic, coerent și să respecte normele ortografice și de punctuație.

108. *Regizorul <u>toarnează</u> ultima scenă a noului său film.*
<u>Se toarnă</u> asfalt pe ultimul tronson al șoselei.
Elevul <u>reflectează</u> la ceea ce a învățat la ora de istorie.
Razele soarelui <u>se reflectă</u> în fereastră.

109. De exemplu:
FARFURIDI: *Trebuie să ai curaj ca mine! Trebuie s-o iscălești: nu se poate să o dăm anonimă!*
CAȚAVENCU: *După lupte care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!*

Scanned with OKEN Scanner

110. De exemplu: *tanti* – o femeie de vârstă medie; *nene* – un bărbat de vârstă medie; *luminăția ta* – împăratul din basme; *părinte* – preotului; *mă* – unei persoane de aceeași vârstă cu tine și pe care o cunoști; *frate* – propriului tău frate, dar și unei persoane de aceeași vârstă cu tine.

111. De exemplu:
Nu am vrut să-ți comunic *decât că necazurile tale sunt cunoscute de toată lumea.*
Sunt sigur că, în ceea ce privește *cele hotărâte în legătură cu excursia, ne vom ține de cuvânt.*
Probabil că oricui participă la un eveniment de o asemenea amploare, îi trebuie și puțin curaj.
Sportivilor, *îndată ce au ajuns pe stadion, le-a plăcut entuziasmul publicului.*
Va fi avut și intenții bune, iar, din faptul că nu le-ai aflat, nu înseamnă că n-au existat.
Mă întorc la Ionuț, care nu știu ce-mi cere, *și-i zic să mai aibă puțină răbdare.*
Ca prieten *ce-ți sunt, te sfătuiesc să privești cu seriozitate pregătirea pentru teză.*

112. De exemplu:
eu creez, tu creezi, el cereează, noi cereăm, voi creați, ei creează
eu povestii, tu povestișsi, el povesti, noi povestirăm, voi povestirăți, ei povestiră

113. De exemplu:
Mama *și* tata… (conj.)
A venit *și* el… (adv.)
Și-a adus caietul… (pron. reflex.)

114. De exemplu:
El *însuși*…
Ea *însăși*…
Ele *însele*…
Eu (fem.) *însămi*…
Aceeași fată…
Aceiași băieți…

115. De exemplu:
A ajuns acasă… (predicativ)
A ajuns ce și-a dorit… (copulativ)
A rămas unde i-ai spus… (predicativ)
A rămas corigent…(copulativ)
A ieșit din clasă…(predicativ)
A ieșit al doilea…(copulativ)

116. În rezolvarea acestei cerințe ar trebui parcurși următorii „pași": alegerea contextului potrivit pentru integrarea semnelor ortografice și de punctuație; alegerea titlului potrivit; scrierea textului.

117. *Așa e lumea asta și, de-ai face ce-ai face, rămâne cum este ea; nu poți s-o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului.*

118. Enumerație: atribut și propoziție atributivă.

119. a. punctualitatea: *Va ajunge la timp, nu va întârzia.*
b. lipsa de punctualitate: *Va ajunge la timp? Nu! Va întârzia!*

120. De exemplu: – *Nu înțeleg…*

121. Fiind vorba de un bilet, și în plus, adresat unui prieten, poți folosi un limbaj familiar, poți scrie prescurtat unele cuvinte, îți poți sublinia nemulțumirea subliniind anumite pasaje sau completându-le cu semne de punctuație, cele mai potrivite fiind semnul exclamării și semnul întrebării.

122. Pentru rezolvarea cerinței, ai în vedere precizările de la exercițiul **63.**

Scanned with OKEN Scanner

123. De exemplu:

A. – *Ce impresie ți-a făcut ultimul volum din aventurile lui Harry Potter?*
– Nu prea știu ce să-ți spun.

B. – *Crezi că ne vom descurca la teza de română?*
– Greu de spus.

C. – *Nu te mai tot ține după mine.*
– Nu înțeleg ce vrei să spui.

SUGESTII DE REZOLVARE PENTRU MODELELE DE SUBIECTE DE TEZĂ OFERITE

1

A. **Limba română** (30p.)

1. Un substantiv cu valoare neologică: *fantasme*, un verb cu valoare neologică: *se abat*. (2p.)
2. Doi termeni aparținând familiei lexicale a cuvântului *aur*: aurit, aurar; doi termeni aparținând familiei lexicale a cuvântului *verde*: înverzit, verdeață. (4p.)
3. Verbe aflate în relație de antonimie: se ridică – se coboară. (4p.)
4. În structura *se tot duce-ncet*, cratima are rolul de a înlocui vocala *î*, fapt care duce la eliminarea unei silabe și la rostirea legată a celor două cuvinte. Prin eliminarea unei silabe se păstrează măsura versului. (4p.)
5. Valoarea morfologică a cuvintelor: *gândirea* – substantiv comun, *furată* – adjectiv participial, *tot* – adverb de timp, *care* – pronume relativ. (4p.)
6. Un verb la modul gerunziu: bătând; un verb la modul infinitiv: *a se opri*. (4p.)
7. O propoziție în care cuvântul ***o*** să aibă altă valoare morfologică decât în structura *o salcie pletoasă*. În structura precizată cuvântul o este articol nehotărât. O altă valoare morfologică poate fi cea de numeral cardinal: *A citit **o** carte și două reviste*. (4p.)
8. Funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *luciu* – atribut adjectival, *ce* – subiect, *solzii* – complement direct, *de aur* – atribut substantival prepozițional. (4p.)

B. **Înțelegerea textului** (30p.)

9. Două cuvinte care constituie indici temporali: *nopții, dimineții*. (4p.)
10. Modul de expunere care predomină în fragmentul citat este descrierea. (4p.)
11. Mărcile eului liric sunt prezente în strofele a doua și a patra. (4p.)
12. O comparație: *se-ncovoaie ... ca un balaur*; un epitet în inversiune: *sălbaticele rațe*. (4p.)
13. Exprimarea opiniei despre semnificația titlului. (14p.)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- utilizează, pentru exprimarea opiniei, verbe precum – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil, probabil, desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că, încât, așadar* etc.
- poți să te referi la valoarea de indiciu spațial a titlului;
- pentru a face legătura cu textul poeziei, poți prezenta succint modul în care este descris cadrul natural identificat prin titlu.

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- poți începe prin a preciza că în genul liric sentimentele și ideile sunt transmise direct, prin intermediul limbajului poetic și că perspectiva eului liric este una subiectivă;
- ca trăsături ale genului liric poți aminti și elementele formale, structura strofică (patru catrene), măsura (16 silabe), rima (împerecheată);
- identifică tema poeziei (descrierea naturii) și, eventual, referă-te la motivele dominante care susțin tema; de exemplu, te poți referi la motivul *apei*, la *scurgerea timpului* etc.
- caută în text mărcile eului liric și observă atitudinile acestuia în fața spectacolului naturii (contemplație, meditație și melancolie);
- identifică și modul de construcție a spațiului și elementele/ detaliile care îl particularizează (spațiul pe verticală – *aburii* care *se ridică*; spațiul pe orizontală – râul care se *încovoaie* și curge în luncă; *salcia, mreana, un nor* care se reflectă în apă, *șopârla* etc.);
- identifică indicii temporali și comentează semnificația acestora (*dimineața* – moment al trezirii, al trecerii dinspre visarea nopții înspre concreta realitate din *faptul zilei*);
- explică modul în care se realizează descrierea, prin intermediul mijloacelor de expresivitate artistică (imagini preponderent vizuale, care surprind dimensiunea verticală – *aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică* – și pe cea orizontală – *plutind deasupra luncii, pintre ramuri se despică, râul luciu se-ncovoaie sub copaci* – a spațiului; imagini de mișcare – *apa curge..., o mreana saltă-n aer..., sălbaticele rațe se abat din zborul lor*; comparația – *ca fantasme se ridică, se-ncovoaie sub copaci ca un balaur*; epitetele – *aburii ușori, solzii de aur, malu-i verde, prundișul lunecos, malul năsipos, lin...se coboară, viespe sprintioară, sălbaticele rațe, apa-ntunecată, nour trecător, gândirea furată, șopârlă de smarald*; epitetul metaforic – *gândirea furată* etc.);
- observă și explică modul în care universul exterior se reflectă în universul interior al eului, provocând anumite trăiri: visare, meditație melancolică, nostalgică etc.;
- comentează modul în care ultima secvență a textului schimbă perspectiva: nu natura este contemplată de ființa umană, ci ființa umană este contemplată de natură;
- poți încheia printr-o concluzie în care să reamintești trăsăturile genului liric și să precizezi că acestea se regăsesc în poezia analizată.

2

A. Limba română

1. Enunțuri prin care să ilustrezi sensul propriu, respectiv sensul figurat al verbului *a se trezi*. a. *S-a trezit de dimineață*. b. *După călătoria cu trenul, s-a trezit fără portmoneu.* (4p.)
2. Doi termeni aparținând familiei lexicale a cuvântului *alb*: înălbitor, albituri; doi termeni aparținând familiei lexicale a cuvântului *prieten*: prietenie, prietenește. (4p.)
3. Enunț în care să apară antonimul substantivului *risipă*: Era celebru pentru *cumpătarea* sa. (2p.)
4. Rolul punctelor de suspensie: marchează o pauză în gândire și în exprimare. (4p.)
5. Valoarea morfologică a cuvintelor: <u>*poate*</u> – adverb; <u>*i*</u> – verb copulativ; <u>*caisul*</u> – substantiv propriu, <u>*m*</u> – pronume reflexiv. (4p.)
6. Verb diateza reflexivă: *m-am gândit*; conjuncție coordonatoare adversativă - *dar*. (4p.)
7. Transformarea unei propoziții simple din strofa a doua, în propoziție dezvoltată: de ex. *un înger c-a trecut* – un înger palid c-a trecut încet. (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

8. Funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *Azi-dimineață* – complement circumstanțial de timp; *m-am trezit* – predicat verbal; *fragede* – atribut adjectival; *care* – subiect. (4p.)

B. **Înțelegerea textului**

9. Două cuvinte care constituie indici temporali: *azi-dimineață, noapte.* (4p.)
10. Două mărci ale eului liric: verbe și pronume la persoana I singular. (6p.)
11. O personificare: a bătut *nerăbdător*; un epitet: degetele ...*fragede.* (6p.)
12. Opinia despre semnificația ultimului vers al poeziei. (14p.)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

• utilizează, pentru exprimarea opiniei, verbe precum – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil, probabil, desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că, încât, așadar* etc.

• poți să te referi la semnificația personificării caisului, devenit prieten;

• observă relația pe care caisul o stabilește cu trecutul copilăriei eului poetic.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

Respectă convențiile specifice scrisorii:

- formule de adresare și de încheiere adecvate relației cu destinatarul (de ex. *Dragii mei părinți,...; Dragă mamă și tată,...* etc.; *Cu bine,...; Cu drag,...* etc.);
- dată; loc; semnătură adecvată relației cu destinatarul (Andrei/ Andreea, nu Andrei/ Andreea Marinescu!).

Fii atent la conceperea conținutului adecvat cerinței:

- textul propriu-zis va conține o descriere și va respecta rigorile acestui tip de discurs: stabilește dacă va fi o descriere statica, una dinamică sau una bazată pe alternanța static-dinamic; alege momentele zilei care vor fi surprinse prin descrierea ta; imaginează-ți o „hartă" a spațiului, cu reperele cele mai importante care merită „vizitate" cu privirea; caută asociațiile inedite, originale dintre elementele descrise și altele, din realitate sau din imaginația ta, și descoperă ce sugestii generează acestea;
- tonalitate potrivită relației cu destinatarul (afecțiune, dor etc.).

Ai grijă la estetica lucrării și la așezarea în pagină: alineat; scris lizibil.

Asigură-te de corectitudinea limbii utilizate: exprimare (lexic, sintaxă); proprietatea termenilor; ortografie și punctuație.

11

A. **Limba română**

1. Doi termeni aparținând familiei lexicale a substantivului *ochi*: ochișor, a ochi; doi termeni aparținând familiei lexicale a substantivului *aripă*: înaripat, aripioară. (4p.)
2. Sinonime contextuale ale cuvintelor: *a povesti*/ a relata; *lut*/ pământ. (2p.)
3. Valoarea morfologică a cuvintelor: *Kiwi* – substantiv propriu; *e* – verb copulativ; *o* – articol nehotărât; *depărtat* – adjectiv participial. (4p.)
4. Funcția sintactică a cuvintelor: *pasărea* – atribut apozițional; *despre care* – complement indirect; *vă* – complement indirect; *povestesc* – predicat verbal. (4p.)
5. Un enunț în care cuvântul *lut* să îndeplinească funcția sintactică de complement circumstanțial de loc: Roțile căruței se împotmoliseră în *lutul* dealului. (4p.)
6. Raportul sintactic stabilit între propozițiile din fraza citată este de coordonare prin juxtapunere cu virgulă. (4p.)
7. O propoziție subordonată subiectivă, din ultimul paragraf al textului citat: *să nu ne desprindem de lut.* (4p.)

Scanned with OKEN Scanner

8. O frază în care să existe o propoziție subordonată completivă directă, care să aibă ca termen regent verbul *a încerca*: *A încercat să mă mintă.* (4p.)

B. **Înțelegerea textului**

9. Un grup de cuvinte/ o structură care indică locul de origine al păsării Kiwi: *...dintr-un continent depărtat.* (4p.)
10. Modul de expunere care predomină în fragmentul citat este descrierea. (4p.)
11. Rezumarea, într-o propoziție, a primelor două paragrafe ale textului citat: Pasărea Kiwi nu știe să zboare. (4p.)
12. Rolul pe care îl are în text repetarea semnului întrebării: indică o succesiune de interogații aproape retorice, care au rolul de a evidenția statutul inferior al păsării. (4p.)
13. Opinia despre semnificația mesajului din ultimul paragraf al textului citat. (14p.)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

• utilizează, pentru exprimarea opiniei, verbe precum – *a crede*, *a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil*, *probabil*, *desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că*, *încât*, *așadar* etc.

• poți să te referi la valoarea simbolică a zborului, ca metaforă a aspirațiilor umane.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- te poți referi, mai întâi, la tipul de roman (de exemplu – roman istoric, roman de aventuri, roman mitic, roman inițiatic etc.) și la tema romanului ales;
- poți preciza de ce personajul ales de tine aparține categoriei personajelor principale;
- precizează apoi mijloacele/ procedeele de portretizare a personajului ales:
  – directe – de către narator, de către alt personaj sau de către personajul însuși (autocaracterizare);
  – indirecte – caracterizare desprinsă din gânduri, fapte, atitudini, comportament, din relațiile cu celelalte personaje, din limbaj, din nume etc.
- indică trăsăturile importante ale personajului și explică semnificațiile acestora;
- folosește secvențe, situații sau citate prin care poți ilustra aceste trăsături;
- e bine să precizezi care sunt relațiile dintre personajul ales de tine și alte personaje din text;
- evidențiază câteva mijloace artistice folosite în caracterizarea personajului: epitete, metafore, comparații utilizate în conturarea portretului fizic și moral sau chiar antiteza în raport cu un alt personaj;
- în final, formulează o concluzie despre personaj, care să surprindă modul în care te raportezi tu la acesta: cu admirație și cu simpatie, dacă îl consideri un personaj demn pentru a deveni un model pozitiv, sau cu reținere și respingere, dacă e un personaj cu trăsături morale și spirituale negative.

12

A. **Limba română**

1. În text, *iar* are valoare de adverb de mod. Altă valoare morfologică – conjuncție coordonatoare: *Eu mă joc, iar tu înveți.* (4p.)
2. Valoarea morfologică a cuvintelor: *se* – pronume reflexiv, *sus-sus* – adverb, *a* – articol posesiv genitival, *tainic* – adjectiv propriu-zis, *din* – prepoziție simplă, *noastre* – adjectiv pronominal. (6p.)

Scanned with OKEN Scanner

3. Funcția sintactică a cuvintelor: *noiane* – subiect, *de frunze* – atribut substantival prepozițional, *pare* – predicat verbal, *desprinse* – atribut adjectival, *sunt purtate* – predicat verbal, *de vânturi* – complement de agent. (6p.)
4. Enunț în care cuvântul *noapte* să îndeplinească funcția sintactică de atribut substantival genitival: *Taina nopții e adâncă.* (4p.)
5. Raportul sintactic stabilit între propozițiile din fraza *vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre* este de coordonare prin juxtapunere. (4p.)
6. Alcătuirea unei fraze în care să existe o propoziție subordonată subiectivă introdusă prin conjuncția subordonatoare *să*: Trebuie *să învăț mai mult.* (6p.)

B. **Înțelegerea textului.**

7. Doi termeni care constituie indici de timp: *toamnă, nopțile.* (4p.)
8. Enunț care conține o imagine auditivă: *În nopțile reci de toamnă, văzduhul parcă freamătă.* (4p.)
9. Prin marcarea intonației, semnul exclamării are rolul de a atrage atenția și de a-l determina pe cititor să adopte o atitudine contemplativ meditativă, dar și melancolică, față de momentul venirii toamnei și față de efectele pe care le generează. (4p.)
10. Argumente în favoarea afirmației că modul dominant de expunere este descrierea: insistența asupra detaliilor, surprinderea acestora cu minuțiozitate, imaginile artistice și figurile de stil care susțin demersul descriptiv și îi dau o culoare aparte, frecvența substantivelor și a adjectivelor, numărul verbelor fiind redus. (4p.)
11. Explicarea în 5-6 rânduri a semnificației ultimei fraze a textului. (14p.)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

• utilizează, în redactarea răspunsului, verbe precum – *a crede, a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil, probabil, desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că, încât, așadar* etc.

• indică tema pe care o surprinde ultima frază: efemeritatea vieții;

• te poți referi la semnificațiile simbolice ale migrației păsărilor călătoare: simboluri ale trecerii și ale melancoliei, care marchează sfârșitul verii și venirea toamnei, închiderea unui ciclu al vieții etc.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Alcătuirea unei narațiuni în care să fie surprinsă o întâmplare din călătoria păsărilor.

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- realizează o schemă a narațiunii, un fel de plan în care să schițezi principalele idei care îți vin în minte cu privire la tema dată;
- stabilește etapele desfășurării acțiunii pe care o vei relata: pentru fiecare moment al acțiunii, alege cea mai bună idee din planul schițat;
- pentru a alterna dialogul cu narațiunea, stabilește unde anume se potrivește un schimb de replici care să vitalizeze relatarea propriu-zisă;
- găsește o formulă prin care să atragi de la început atenția asupra narațiunii tale;
- nu uita să inserezi în compunere indici temporali și spațiali;
- fii atent la modul în care utilizezi cuvintele de legătură prin care asiguri evoluția acțiunii;
- după redactare, alege un titlu sugestiv, care să sintetizeze mesajul pe care ai vrut să-l transmiți;
- fii atent și la estetica lucrării: alineate; scris lizibil, fără ștersături;
- recitește narațiunea pe care ai construit-o și fii atent la modul în care te-ai exprimat: elimină eventualele stângăcii stilistice, adaugă, acolo unde este cazul câte o imagine sugestivă sau câte o figură de stil, corectează eventualele greșeli de ortografie sau de punctuație.

Scanned with OKEN Scanner

A. **Limba română**

1. Un cuvânt format prin compunere: *alteori*; un cuvânt format prin derivare cu prefix: *răstimpuri*. (4p.)
2. Sinonime contextuale: *porniseră – începuseră*, *carminată – înroşită*. (2p.)
3. Valoarea morfologică a cuvintelor/ structurilor subliniate: *Când şi când* – locuţiune adverbială de timp, *vreunei* – adjectiv pronominal nehotărât, *se deschidea* – verb predicativ, *leşinată* – adjectiv participial. (4p.)
4. Un verb de conjugarea a II-a – *a avea*; un verb de conjugarea a IV-a – *a izbucni*. (4p.)
5. Funcţia sintactică a cuvintelor subliniate: *toate* – atribut adjectival, *mirosul* – subiect, *ca prezenţa* – complement circumstanţial de mod, *unui destin* – atribut substantival genitival. (4p.)
6. O propoziţie în care substantivul *fiţuică* să îndeplinească funcţia sintactică de complement direct: *Ascundeam de obicei fiţuica în capacul stiloului.* (4p.)
7. Raportul sintactic stabilit între propoziţiile din fraza indicată este de coordonare prin juxtapunere. (4p.)
8. Ultima propoziţie subordonată este atributivă: *care cu gestul scenic al* ***Damei cu camelii****, ţinea pe faţă batista copios carminată cu sângele unei sticluţe de cerneală roşie*. (4p.)

B. **Înţelegerea textului**

9. Substantive proprii care constituie indici de spaţiu: *Liceul Lazăr*, *Bucureşti*, *Cişmigiu*. (4p.)
10. Modul de expunere care predomină în fragmentul citat este naraţiunea. (4p.)
11. Înainte de sfârşitul anului şcolar, pe elevii din textul citat îi sperie corigenţa şi repetenţia. (4p.)
12. O metaforă prin care sunt portretizaţi profesorii: *zeii didactici*. (4p.)
13. Exprimarea opiniei despre modul în care sunt prezentaţi elevii din fragmentul citat. (14p.)

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- utilizează, pentru exprimarea opiniei, verbe precum – *a crede*, *a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil*, *probabil*, *desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că*, *încât*, *aşadar* etc.
- te poţi referi la teama elevilor de a nu rămâne corigenţi, la modul în care se raportează elevii la şcoală;
- poţi observa diferenţele dintre şcoala de atunci şi şcoala de azi;
- e bine să observi dacă elevii sunt interesaţi serios de şcoală sau nu, precum şi faptul că au preocupări specifice vârstei lor.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

Redactarea unei compuneri în care este demonstrată apartenenţa la genul dramatic a unui text literar studiat.

Sugestii pentru redactarea răspunsului:

- poţi începe prin a identifica tema comediei (în clasa a VIII-a nu studiezi decât comedia ca specie dramatică) pe care vei face argumentarea;
- prezintă, apoi, caracteristicile genului dramatic:
  – textul este destinat reprezentării scenice;
  – sunt prezente indicaţiile scenice prin care se fac precizări referitoare la decor sau la jocul actorilor;

Scanned with OKEN Scanner

– dialogul este modul dominant de expunere;
– timpul şi spaţiul sunt limitate;
– există o aşezare specifică în pagină: numele personajelor sunt scrise atât la începutul fiecărei scene, cât şi înaintea fiecărei replici.

- exemplifică aceste caracteristici cu ajutorul operei studiate de tine:
– precizează din câte acte şi scene este alcătuită;
– explică faptul că acţiunea se deduce din replicile personajelor, dialogul fiind principalul mijloc de caracterizare a acestora, în afara unor succinte indicaţii scenice: comportamentul, caracterul, calităţile şi defectele morale ale personajelor, toate pot fi deduse din dialoguri sau din monologuri;
– precizează că celelalte două moduri de expunere – naraţiunea şi descrierea – sunt folosite doar în indicaţiile scenice şi în replicile personajelor şi au rolul de a rezuma fapte petrecute anterior.
- prezintă, pe scurt, subiectului operei literare alese pentru demonstraţie:
– fă un rezumat al acţiunii şi respectă regulile de alcătuire a acestuia;
– referă-te la tipurile de conflicte prezente în acţiunea operei literare (de exemplu: conflict exterior, manifestat la nivel social, familial sau politic; conflict interior, manifestat în conştiinţa unor personaje, prin trăiri şi convingeri contradictorii etc.).
- exprimă-ţi opinia cu privire la mesajul textului: utilizează, pentru aceasta, verbe precum – *a crede*, *a considera* etc.; adverbe de mod – *posibil*, *probabil*, *desigur* etc.; cuvinte cu rol argumentativ – *pentru că*, *încât*, *aşadar* etc.
- încheie compunerea ta printr-o concluzie, în care să reaminteşti trăsăturile genului dramatic şi să precizezi că acestea se regăsesc în opera literară studiată de tine.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Argument 3

Programa pentru tezele cu subiect unic 5
Precizări referitoare la structura tezei cu subiect unic 8
Calendarul de desfăşurare a tezei cu subiect unic organizate pentru clasa a VIII-a..... 10

Partea I
Limba română, literatură şi comunicare..... 11

Partea a II-a
Evaluare curentă..... 69

Partea a III-a
Teste pregătitoare pentru teza cu subiect unic 135
Semestrul I 137
Semestrul al II-lea 151

Partea a IV-a
Sugestii de rezolvare 167

Scanned with OKEN Scanner